

EUTHYMIA

SIVE

DE TRANQUILLITATE ANIMI

Carmen Didascalicum

BENEDICTI ROGACCIJ
E SOCIETATE JESU.

MONACHII,
Sumptibus Viduæ & Hæredum JOANN.
HERMANNI à GELDER,
Bibliopolarum Electoralium.
Typis SEBASTIANI RAUCH.

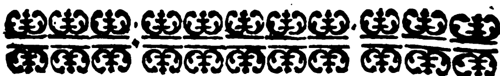
ANNO M. DC. XCV.

THYRSUS CONZALEZ

Præpositus Generalis Societ. Jesu.

CUm Carmen Didascalicum; *Euthymia, sive de Tranquillitate animi* à Patre Benedicto Rogaccio nostræ Societatis Sacerdote conscriptum, aliquot ejusdẽ Societatis Theologi recognoverint, & in lucem edi posse probaverint; facultatem facimus, ut Typis mandetur, si ijs, ad quos spectat, ita videbitur. In quorum fidem has literas manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus. Romæ 22. Aprilis 1690.

Thyrsus Gonzalez.

Volumen, cui titulus, *EUTHYMIA*, *sive de Tranquillitate animi*, in sex, quibus constatur, hexametrorum libris continet laudabilem utilis, dulcisque mixturam; unde possit, quisquis oculos adijciat, se se componere ad omnem apathiam, non Stoicam, sed Christianam. Etenim expletur hic illud jambici Græcorum senarij:

Ψυχῆς νοσούσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι,

quod videlicet rei poeticæ operantes, debent, instar experientis Medici, sub ascititijs versuum dulcoribus proficuam animæ ægrotanti pharmaciam exhibere. Eam utique exhibuisse videtur hujusce poematis concinnator, dum ad amoliendam è salubri, quàm propinat, potione amariciem, usus industrio (ut cecinit ille alter) Camœnæ lenocinio, *Prius oras pocula circum*

Illinijt *mellis dulci flavoque liquore*.

Quare cum operi huic nihil inesse repererim, quod regulis Indicis refragetur, publici juris faciendum puto, tum ut

Pie-

Pieridum mundiciei consulatur; tum ob id etiam, ut apud versatos in amœna ejusmodi literarum Sparta,

Omne ferat punctum qui miscuit utile dulci.

Dat. è Cœnobio S. Mariæ super Minervam prid. Kal. Junij, anno Christiani Orbis M. DC. XC.

Fr. Angelus Julianus Theol. Dominicanus, ac Fidei olim Quæsitor Genuæ.

Imprimatur

Si videbitur Reverendiss. P. Magistro Sac. Pal. Apost.

Stephanus Joseph Menattus Vicesg. Episc. Cyrenen.

Imprimatur

Fr. Thomas Maria Ferrari Sacri Palatij Apostolici Magister, Ordinis Prædi-

PRÆFATIO
AD
LECTOREM.

IUstissima fuit Senecæ Rhetoris de intemperanti nonnullorũ judicio querela, qui *nusquam* reperiri *subtilitatem putarent*; *nisi*, *ubi nihil*, *præter subtilitatem*, *esset* (*a*) Non minori ego jure similem aliorum intemperantiam damnaverim, qui nullum sat jucundum existimant car-

(*a*) *Controv. lib. 1.*

carmen; nisi, in quo mera jucunditas sit; omnemque adeo illius interire arbitrantur venustatem, & gratiam; nisi ad innatas poetici tum numeri, tum styli delicias fabularum etiam festivitas, & amoenioris materiæ lenocinium accesserit: quid aliud tam insatiabili *luxu*, *quàm condimentis condimenta* quærentes, & vel ipsa quodammodo (ut de purpurarum infectoribus loquitur Plinius) (*a*) *Adulterantes adulteria Naturæ*? Atquì, si voluptarij isti humanioris literaturæ Epicuri, non Aristotelem dicam; Flaccum, geminam illam biverticis Parnassi cortinam, sed vel *Apicium*, & Philoxenum aliquem, ad suam magis factos salivam doctores, consulerent;

(*a*) *Lib. 9. Hist. Nat. cap. 41.*

næ ipsorum quoque argumentis & placitis suam redargui sententiam audirent; facilè intellecturi, blandissimam poetici styli suavitatem, ceu dulcissimum mellis saporem, nulli convenientiùs, quàm austeriori materiæ admisceri.

Et verò utinam Poetarum id, omnes, pro eo, ac rei dignitas postulat, in animum vellent inducere, omissoque sterilium amœnitatum aucupio, frugifera duntaxat & seria carminibus suis argumenta adoptarent: quantò illi præclariùs tum publicæ utilitati, tum suæ dignitati consulerent?

Communis certè fructus nec in dubium vocari, nec verbis sat exprimi potest. Nam, cùm nihil hominum generi ex hæreditariâ primi parentis noxâ luctuosum acci-

ciderit magis, quàm inde excitatum Rationis à Sensibus, veræque utilitatis à voluptate dissidium: an non inæstimabili Poesis beneficio sibi vitam obstringeret; si Philosophiæ salubritatem suâ jucunditate respergens, duo hæc tam eximia felicitatis humanæ elementa in antiquam revocaret concordiam: & illud animorum Bono conficeret temperationis pulcherrimæ genus, quod ad corporum opportunitates Natura, teste Plinio, (a) confecit: *Dum in floribus pinxit remedia, & delicijs auxilia permiscuit?*

Sed nec ipsi certus, atque locuples minùs indidem responderet gloriæ proventus: nemine dubitaturo nobilissimum, & princi-

(a) *Lib. 22. Hist. Nat. cap. 6.*

pem ei locum facultati assignare; quæ cæteris omnibus tum efficaciùs, tum leniùs ad felicitatem homines duceret; id nimirum efficiens, ut, quæ honesta sunt, ijs etiam videantur suavia: quo uno suam omnem in pueris educandis contineri sollertiam, magnificè, sapienterque antiquus ille Laco (*a*) affirmavit: immo quod potissimum est vel Divinæ ipsius Gratiæ, in nostrâ sibi voluntate conciliandâ, perfectamque ad virtutem provehendâ, artificium. Libeat Horatium (*b*) audire.

Fuit hæc sapientia quondam,
Publica privatis secernere, sacra profanis,
Concubitu prohibere vago, dare jura maritis, *Op-*

(*a*) *Plut. in lib. Virt. posse doceri.*
(*b*) *In Arr. Poet.*

Oppida moliri, leges incidere ligno.
Sic honor, & nomen divinis vatibus, atque
Carminibus venit.

Verissimè dictum. Sic venit quondam: & sic veniet deinceps, quamdiu sapientiæ non absimilis fruge Musarum delicias fermentari contigerit.

Quid, quòd ponderosa succique plena istius modi carmina, præter laudem, quam Authoribus pariunt, uberiori etiam voluptate Lectores perfunderent? Quemadmodum enim nulla sive deambulatio, (*a*) quàm quæ in proximi maris conspectu; sive navigatio, quàm quæ secundùm litus peragitur, jucundiùs oblectat: eò quòd permista & in unum conspirans e-

(*a*) *Plut. Symp. lib. 1. qu. 4.*

lementi utriusque varietas earum amœnitatem congeminet ; sic neque Philosophia, quàm ubi poeticis illigetur modulis ; neque Poesis, quàm ubi Philosophica moduletur oracula, jucunditatis plus habet : intendente se nimirum, dum invicem temperatur, & conjunctim ad animum pervenit, nativâ utrisque facultatis dulcedine.

Quæ cùm ego persuasissima haberem, cùmque in illustrium Poetarum lectitandis carminibus, si quis fortè de moribus locus splendidè, actuosèque tractatus occurreret, non secus ac Phalereus ille Apollodorus (a) inter Socraticos audiendos sermones, extolli mihi animum, dulcique quodam quasi stupore, & generosâ voluptate com-

(a) *Plato in Conv.*

compleri experirer; pro certo constitui, non posse me Musis cum ampliori tum earum dignitate, tum Lectorum approbatione operari, quàm aliquo id genus argumento ad canendum suscepto.

Neque longa illius in delectu ambigentem consultatio detinuit. Statim quippe *Democriti* EUTHYMIA, sive, ut *Seneca* (*a*) interpretatur, *Tranquillitas animi*, solido intra semetipsum gaudio, & securâ quiete compositi, ante oculos fulsit, eximiæque suæ pulchritudinis imperiosissimâ vi stylum ad se totum, atque mentem convertit. Quid enim illâ humanis in rebus nobilius, quæ perfectâ ex sapientiâ, ac virtute, quidam veluti

(*a*) *Laert. in Vita Dem. Senec. cap. 2. de Tranq.*

luti earum splendor erumpit? Quid cordi suavius, perpetuis cujus votis, & studijs, tamquam optatissimus finis, proponitur? Quid denique seu descriptionum illustrium, seu grandium sententiarum; seu affectuum quà vehementium, quà lenium, totiusque adeo poetici cultùs capaciùs: cùm omnem penè universam, quæ de moribus, vitijsque, ac virtutibus agit, Philosophorum doctrinam suo, quàm latissimè patens, includat amplexu?

Illius igitur comprehendendæ rationem aggressus describere, duobus animadverti totam cardinibus niti: altero, ut Mala, queis animus discruciatur, prohibeat; altero, ut Bonis, quibus idem acquiescit, circumfluat: meamque pro-

inde

inde in eo curam omnem versari oportere, ut, quo facillimè pacto tum illa propulsari; tum hæc obtineri possint, ostenderem.

Jam verò ulteriùs progredienti omniùm, quæcunque seu Bona dicerentur, seu Mala, duo se se obtulerunt suprema, eademque opposita sibi invicem genera. Primum vortuita, & fariabilia complexum, cujusmodi paupertas, divitiæ, morbi, valetudo, & reliqua causis ab externis pendentia: quæ declinare, vel assequi non penitùs homini liberum; contrariam verò in partem traducere, ita ut e Malis Bona, aut Mala e Bonis reddantur, cuilibet pro diversâ utendi ratione liberrimum sit: Secundum ex arbitrarijs, & immutabilibus constans, cujusmodi virtutes,

tutes, ac vitia: quod genus seu Bona adipisci, seu Mala evitare, quandocunque voluntas sic tulerit, possumus: congenitâ verò bonitate, & malitiâ, dum in animo adsunt, exuere, vel si maximè conemur, haud possumus.

His adeo observatis, ad duo generalia Præcepta universum Tranquillitatis quæsitæ artificium revocari intellexi; alterum quidem, ut Primis illis suâpte ambiguis naturâ, & in utramvis flexilibus partem seu Bonis, seu Malis convenientissimâ ratione uteremur: alterum autem, ut, quæ ad Secundum pertinent genus, suæ naturæ tenacia, nec unquam in diversum itura, ea sive Mala repellere, sive Bona comparare nossemus. Sic etenim & Bonorum copiam præ-

mani-

manibus fore, quorum mens fructu expleretur, atque expleta demum quiesceret; & Mala, quæ hujusmodi quietem interpellarent, longè abfutura; exclusis videlicet ijs, quæ nocendi vim in ipsis suæ naturæ principijs defixam, penitissimèque insitam habent; alijs verò sapientem per *Usum correctis*, ut vel Mala esse desinant; vel in Bonorum etiam ordinem transeant. Quod utrumque præstare nemini, juxta dicta, in promptu non esset.

Et lex quidem posterior, immutabilium tum Malorum omnimodam fugam, tum Bonorum inquisitionem præscribens, non solùm quàm necessariò ediceretur; sed quid etiam servandum proponeret, satis luculenter patebat. Prior verò, fortuitis & indifferentibus

rectè uti præcipiens, tametsi de æquitate suâ nullum; aliquem tamen executionis de modo dubitandi locum videbatur relinquere; non omnibus facilè animadversuris, in quo demum prudens ille, tantique ad propositum finem momenti, Fortuitorum Usus consisteret.

Quod igitur unum ad artificij totius Summam dilucidè, breviterque explicandam supererat, sedulò apud animum versans, sic tandem constitui, fortuitis quà Bonis, quà Malis ita nos scitissimè usuros, si utraque in contemnendis ac minimis, immo si nec verè Mala, nec ultra merum nomen Bona duxerimus: ab illorum propterea tum amore, tum metu quàm maximè immunes & vacui.

Nec

Nec temere id quidem, ut cuivis rem ritè æstimanti patebit. Nam, ad Bona quòd pertinet, cùm ea, suo ingenio caduca, precaria, incertisque casuum obnoxia, nec acquiri, nec acquisita servari pro arbitratu hominum possint; quorum animos Sui admiratione, atque amore occupaverint, perpetuis illos curarum aculeis effodiant, & jam desiderio, jam timore solicitent, necesse est. Unde manifestò colligitur, nec Bonorum appellationem mereri, cùm amari nequeant, quin obsint; nec ad animi quietem conducere, cùm ijs oblectari animus, præter quietis detrimentum, minimè possit: unumque adeo reliqui esse, ut despicatui ab Euthymiæ studioso habeantur, tunc ijs optimè usura, cùm ea minimè

ama-

amaverit. Sed & Malorum par ratio. Cùm enim neque ipsa nostræ voluntatis imperio subijcere, & omnino, ac quoties libuerit, prohibere à nobis possimus; nisi saltem aspernari noverimus; assiduo certè vel in metu, ne ingruant; vel in mærore, quòd urgeant, versabimur. Ut nullum proinde opportuniorem eorum Usum, ac magnanimum & sapientem Neglectum, suis possit amatoribus Euthymia præscribere.

En igitur totam argumenti propositi seriem, à communibus longè principijs, extremisque notionibus ad ea, quæ ipsum propriè, intimèque constituunt, ordinato & continenti progressu deductam. En quæsiti artificij brevissimam Summam, atque partes præcipuas: nimirum fortuita, externæque origi-

nis

nis ſeu Bona, ſeu Mala ita prorſus deſpicere; ut neque horum nos terror, nec illorum deſiderium commoveat: interiora è contrario, quæque ipſa ſibi parit voluntas, adeo impensè æſtimare; nihil ut primis ardentiùs quæratur, nihil alteris cautiùs vitetur.

Quæ, *planiſſima*, & nemini dubia, quisquis probè perſpexerit; facilè agnoſcet, ſinceram, integramque animi Tranquillitatem nihil aliud demum eſſe, quàm nobiliſſimum quemdam de Fortunâ, deque Stultitiâ Rationis triumphum. De Fortunâ quidem, dum illius & dona calcantur, & tela infringuntur: de *Stultiâ* verò, dum & graviſſimis ipſius Malis Aditus obſtruitur, & contrarijs ipſi Bonis mens communitur.

Hic

Hic itaque tam insignis triumphus nostro in opere sex libris describitur: ita distributis officijs, & partibus, ut primi quatuor Fortunæ subigendæ; qui supersunt duo Stultitiæ profligandæ rationem exhibeant. Opportuna illi quidem ad victoriam de Fortunâ referendam arma suppeditant: dum Primus fucata & insidiosa ipsius Bona docet contemnere; reliqui verò, ne ipsius Malis lædamur, prospiciunt: Malis, inquam, seu procul terrentibus, quorum vim, & aculeos Secundus liber retundit; sive cominus ferientibus, quibus tum universis Tertius certa quædam in comune profutura remedia, tum singulis Quartus propria nominatim opponit auxilia. Nec segniùs postremi duo ad debellandam excindendamque

Stul-

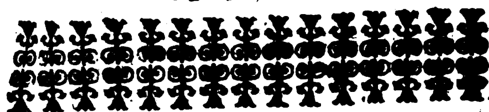
Stultitiam nos instruunt: dum Quintus, quæ ipsius Mala, & quo pacto arceantur, demonstrat; Sextus verò contraria eidem persequitur Bona, in eorum supremo, quodque totius Boni, & perfectæ Quietis Summam vel unum complectitur, Deo videlicet Optimo Maximo, desinens.

Hæc habui, Lector benevole, quæ in primo meis operis aditu, & quasi vestibulo, de illius materiâ, Proposito, & ordine, tecum comunicanda arbitrarer. Reliquum est, ut, quibus olim verbis ad sua commendanda epigrammata, humanæ, ubi imaginem vitæ seque ipsum, & proprios cuique mores liceret inspicere, Martialis est usus; ijsdem & ipse ad nostræ lectionem Euthymiæ te invitem: cumque illo, &, quàm

ille,

ille, adhuc justiùs proclamem, (a) *Hoc lege, quod possis dicere jure, Meũ est.* Atque utinam, quæ hisce continentur libellis, Tranquillitas animi, non jure solummodo, sed usu etiam fructuque, tua sit. Quod ego præstantissimum munus cumulatè tibi, & ad plenum contingere, ex animo cupio: summum *Patrem luminum* orans, *à quo omne datum optimum, & omne donum perfectum descendit*, ut meis, irritis cæteroqui, sine suo afflatu, & interiori magisterio, futuris, conatibus propitius aspiret; teque adeo, & genus mortale universum quàm certissimo tramite (nec ullus profectò, ut extrema pars operis fusculenter demonstrat, ipsius contemplatione, & amore usquam certior occurrit) exoptatam ad itinerũ metam, perfectissimæq; Tranquillitatis Complexum deducat. Vale.

(a) *Lib. 10. Epigr. 4.*

EUTHYMIÆ SIVE DE TRANQUILLITATE ANIMI.

Liber Primus.

1. VNde quies animo: quid inertibus anxia curis
Corda levet: quo se clypeo septemplice contra
Externasque vices, & bella domestica Virtus
Protegat, Ausonijs primus vulgare camœnis
Aggredior. Pulchræ vos ô cupidissima pacis
Pectora, nimbisoni quam per vada cærula ponti,
Aeriasque alpes, per dura, per invia longis
Usque alacres votis, & anhelo inquiritis æstu,
Irrita si toties conamina, prædaque dulcis
Hactenus elusit vacuos, finire laborem
Si juvat, optatoque semel considere portu;
Huc agite, & nostris advertite cantibus aures.

Namque ego quæsitæ facili vos tramite ducam
EUTHYMIÆ ad sedes, illoque in vertice sistam,
Quò neque turbinibus cursus, neque rauca sonantes (gunt:
Nimborum furiæ, & fremebunda tonitrua sur-
Sed tenet æterni facies placidissima Veris,
Et nunquam immitis, nunquam sibi degener annus. (dam
Delectos proceres, per puppibus invia quon-
Æquora, Phryxei rapiendum ad velleris aurum,
Vexerit audaci Tiphys temerarius alno.
Tiphys ego melior, vatum intentata priorum
Carminibus, Sophiæ ingrediar Verique Profunda,
Grande viæ pretium laturus, amabilis oti
Munera, Phasiaco longè potiora metallo,
Nullaq; non spolia, & regum superantia gazas.
2. Tu mihi, divino profusum è lumine lumẽ,
Solis inoccidui radius, signataque nostris
Pectoribus magni penitùs Genitoris imago,
Audenti sis fida tuum cynosura per æquor,
Sis Helice, RATIO: haud qualis, contagia primi
Post sceleris, diro maciem inspirante veneno,
Tabuetas, lapsi vix agnoscenda Decoris:
Sed qualem, jubare æterno immutabilis Æqui
Incoctam potiùs, cælestique indole plenam
Mentibus æthereus Pater indidit, & modò qua-
Ætherei soboles cælo delapsa Parentis (lem
Antiquam in speciem, ingenuumque refinxit honorem.

3. Tuque

3. Tuque adeo, unde omnis ratio, mensuraque Recti,
Unde suus causis vigor, & sua semina rebus,
Formæque, & numeri, & naturæ mutuus ordo;
(Nil sine te magnum mens concipit) en age primos
Edita Luciferi ante ortus, & mobile tempus,
Huc ades, immensi vox Numinis, ipsaq; verum,
Nec tanto genitore minus, SAPIENTIA, Numen
Tu certos aperi calles, nutantia vatis
Dirige tu trepidi vestigia, quàque sacer fons,
EUTHYMIÆ arcanus fons rumpitur, irriguique
Nectaris undanti pascit dulcedine ripas,
Siste avidum. Liceat jejunam mergere pleno
Amne sitim, & vitæ præcepta haurire beatæ.
4. Tum tibi, Pierij monumentum insigne laboris,
Rite memor, solido æternam de marmore molem
Constituam, festosque dies, & dona sacrabo
Annua, Mæonius flaventi gurgite Thybris
Septem Orbis dominas quà præterlabitur arces,
Ipsa tholi mediâ subter testudine, miræ
Artis opus, Libyco perfecta nitens elephanto,
Templum augustum, ingens, latè regina, tenebris,
Sub pedibus geminas pestes, immania monstra,
Stultitiam hinc domitam vinclis, inimicaque frustra
Fræna recusantem, mordentemque ore cruento
Cernere erit; valido ast illinc certamine victam
Fortunam, fractoque rotæ revolubilis orbe

Inversam, & dominæ sua subdere colla coactam,
Centũ aræ circùm: totidem laquearibus aureîs
Pendebunt, velut astra suo famulantia Soli,
Æternùm vigiles lychni. Quid thuris acervos,
Quid Cilicum messes referam, totamque crepantem (tem
Igne super sacro Arabiam, & pretiosa vomen-
Nubila? Votivis jam nunc altaria donis
Instaurare juvat: pacali evinctus olivæ
Tempora jam serto, vittâque albente decorus,
Solennes videor Superis inducere pompas,
Lectarumq; greges pecudum mactare sacerdos.
Non tamen ut Calabris ideo de saltibus agnas
Cura sit, aut niveos Clitumno accersere tauros.
Quæ te plùs deceat, quæ gratior hostia Divis,
Sacrificam tingent vitiorum armenta securim,
Pectoris arcanæ Eumenides, malesana Libido,
Insatiatus amor lucri, furialibus Iræ
Præcipites stimulis, vano turgescere flatu
Degener Ambitio, Superisque irata secundis
Invidia, & vigiles Curæ, attonitique Timores.
Tum Luxùs phaleras, fractosq; Cupidinis arcus,
Votorumque leves alas, cristásque tumentes
Aerij Fastùs, &, quas superaddere fictas
Rebus amat species popularis Opinio, quæque
Cætera sunt vitiorum, & vanæ Insignia mentis,
Marmoreis suspensa altè, cumulataque figens
Postibus, æternum inscribam tibi, Diva, trophæum.
Interea facilis tua mecum Arcana reclude
In populos, dubijsque volens allabere Cœptis.
5. Con-

5. Continuò quisquis felicem strenuus optat,
Lætitiæ faber ipse suæ; sibi fingere vitam,
Nil mihi mirari sapiens, nil credere magnum
Instituat mentem, puncto quod mobilis horæ
Advenit ignaris, rapitur nolentibus: ipse
Quod sibi non dederit: de quo non possit ini-
quæ (est.
Liber, & intrepidus Fortunæ dicere, Nostrum
6. Et verò hæc nisi certa animum sententia
firmet:
Si quis, opinatu vulgi, rerumque decorâ
Illusus specie, titulos, diademata, fasces,
Et *Capitolino* fixas in vertice palmas
Grande aliquid celsumque vocet; si splendida
gemmis
Pocula, regificos currus, latèque superbas
Undantûm pompas comitum, se seque prementum
Attonito, divina velut miracula, figat, (tùm
Immemor ipse Sui, vultu: spectabile formæ
Si decus, eximias vires, prædivitis amplam
Eloquij venam, & fœcundum Pallade pectus
Cælo æquet, stupeatque, & anhelis plausibus
inflet;
Conclamata quies: ne lætos jam sibi soles,
Otia ne speret mansura. Procacibus Euris,
Instabili pelago se credidit. Heu! Quibus ille
Fortunæ imperijs, quanto jactabitur æstu,
Mentis inops, humilis, trepidus, variabilis au-
ræ (tique.
Ludibrium, totus nimborum, hyemisque, fre-
Nam neque, judicij pravus, quæ summa Bonorum

Autumat, instanti poterit non quærere nisus;
Nec faciles adeo Superos, sortemque paratam
Inveniet; nihil ut vacui sub corde relictum
Mens doleat. Multos ingrato lumine passim
Seu fortunarum aspiciet sibi divite censu,
Nomine seu claro, seu corporis, ingenijque
Dotibus eximijs præcellere. Multa necesse est
Latiùs optanti desint Bona, multa repentè
(Ceu varius sortis tenor, & mutabile semper
Ingenium) migrent aliò, dominumque relinquant:
(duris
Hinc iræ, lacrymæque, hinc pectora saucia
Invidiæ stimulis: timidæ spes, gaudia mæsta,
Turbida, sollicita, infidos trepidantia casus;
Nunquam & plena satis, nunquam non anxia vota.
(lippi;

7. Progenies magni, major genitore, Philippi
Testis Alexander, fortunatissimus unus
Qui fuit, & quo non alium Mavortia virtus
Celsiùs imperio, ac præstantibus extulit Ausis.
Ille tamen, Mundũ fortunâ, hanc nomine mensus
Occidui terror, Solis dominator Eoi,
(Credetis? Famæ juranti credite sæcla.)
Terrarum exiguo queritur se limite claudi, (a)
Multa gemens, sortemq; hominum, invidiamque Deorum
Increpitans, Mundo imperium quòd terminet uno.
(regum,

8. Tene ego, magnorum regnator maxime
Tristia sollicito laxantem pectora questu
Audio?

(a) *Juvenal. sat. 10. Valer. Max. lib. 8. c. 11.*

Audio? Mortales at si Dea cæca beatos
Fingeret, externi si gaudia muneris essent;
Quem minùs hi gemitus, minùs hæc lamenta
decebant? (videtur
Quid tibi cum lacrymis? Rerumne angusta
Summa, tot immani terras ditione tenere,
Tot populis dare jura? Oculos dimitte per
omnem (dit,
Auroram: totum hoc Orbis tua fræna momor-
Te dominum veneratur, & instar Numinis hor-
Per tua centeni longis erroribus arva (rent,
Lassantur famosi amnes, circumfluus auro
Pactolus, Tigrisque rapax, geminâq; superbus
Hinc Asiam, Europam hinc Tanais continge-
re ripâ, (primis
Euphratesque, Indusque pater. Vix flumina
Hospitibus noscenda dedit; te noscere Nilus
Incipit, & magno plenus, quàcunque vagatur,
Nomine, cæruleis septena per ostia nymphis
Orbis Alexandrum victorem nuntiat, & jam
Æquora juncturum domitis Neptunia terris.
Sortis avaritiam damnas? O pectoris ipse
Veriùs ingrati damnandus crimine! Nam quid
Illa nocens, nimij nisi fòrs peragenda favoris
Sit reà? Te *Pellæ* (magnarum exordia rerum
Fac animo redeant) *Pellæ* te è finibus arctis
Misit in imperium, quo non ingenitus ullum,
Perpetuos relegens Convexa per ardua cursus,
Viderit Hesperio, vel cardine Phœbus Eoo.
Divitis intactos Asiæ in tua præmia census
Seposuit: nullâ non surgere jussit arenâ,

Quæ bellatoris frontem victricibus umbris
Tergerent, palmas: tua signa anteire, malignos
Perrumpentem obices, pandentemque ostia fatis,
(ret;
Pœnituit nunquam: tibi dum constantiùs hæ-
Visa Sui est oblita, & sors prope desijt esse.
Mitte queri. Capiunt unum laxissima centum
Regna viri. Si non naturam sceptra per omnem
Porrigis; at plus, quàm naturæ simplicis Usus
Poscat, habes, plus, quàm valeat vel perdere luxus.

Heu male consultum Mortalibus, aurea pacis
Ducere si nulli permittitur otia, vasto
Unius includat qui non diadematis orbe
Quidquid stelliferis complectitur orbib⁹ æther.
Immensum per Inane satos (quid Græcia monstri
(rum
Non parit?) usque novos audis superesse tua-
Indociles legum Mundos. Fac, detur & illos
Æmathijs domitos frænis adjungere; plenus,
Anne ideo, mentisque satur sum denique, dices?
Nil minùs. Haud omnis tantarum opulentia rerum,
(ultra
Haud tota hæc, spatijs immanè vagantibus,
Noti Orbis cumulum toties geminata, recentū
Mundorum series sat erit. Post omnia victa
Terrarum, pelagique, novus pandetur avaris
Limes inexhaustus votis: plura usque videbis,
Quæ, lacrymans, hominum sorti impermissa, requiras.
Suspicies cælum, &, gemitu testante dolorem,
Heu

Heu miserum! dices: imo cui limite Mundi
Regalis finitus honos, mensuraque tellus
Imperij: Nam cur stellantibus alter in oris
Dignior augusto frontem diademate cingi,
Et nutu versare polos? Cur nescia juris
Astra mei? Cur non Phœbus, Germanaque Phœbi
A me surgendi auspicium, legesque meandri
Accipiunt? Saltem caput hoc, maturiùs uni
Orta, dies, nondum per suma cacumina visis,
Afflaret radijs: superi vel luminis Haustus
Intacto de fonte, &, quàm pro parte virili,
Largiùs *affusos traherem. Proh damna pudoris*
Ultima! Alexandro neque lucet pleniùs æther,
Quàm miseræ plebi. Nil egimus hactenus armis:
Punctum Orbis teneo; quæ pars pulcherrima rerum,
Summaque, Pellæas etiamnun spernit habenas,
Læta suo servire Jovi. Sic improbè fata
Argueres: tali Briareûs immanior ausu
Tentares Superos. Quid me, ceu vana canentem
Somnia, turbato perstringis lumine? Certos
Sacrorum Monitus tripodum, atque oracula Divûm
Vaticinior. *Sortis* quam præmia tanta, sub-acti
Tot nequeunt Orbis spolia exaturare, cupido,
Morbus, non sitis est. Angustis finijt author
Limitibus naturam: avido sint pabula ventri,
Divitiæ faciles: sint, quæ defendere nudum,
Tecta, Jovem, rigidam possint quæ, vellera, brumam.

Hoc quibus exiguum, nil sufficit: ipsa propagat (ullos
Esca famem: positosque semel quæ transijt,
Nescit cæca sibi fines posuisse libido.
Ultima votorum (haud reor inficiabere) primũ
Martem invadenti fuerant, perrumpere metas
Imperij patrij, angustæque suburbia Pellæ
Ad Persas, ad Bactra, adque Euri extendere nidos,
Et Cyri solio solium mutare Philippi.
Audax, quanquam hominis, furor. At nunc omnia rerum
Claustra remoliri, totque uno niteris Orbes
Composuisse jugo. Demens! Molimine tanto,
Ultra anni, Solisque vias, cælique Rotatut,
EUTHYMIAM dum persequeris, qua nulla Dearum (lenti est.
Proximior, nulla æqua magis, facilisque vo-
Crede mihi, parto imperio licet esse beatum:
Crede, licet nullo. Pacem tibi subditus Orbis
Non dabit; ipse dabis rationi subditus. Aufer
Spes nimias. Vacuũ, teneat licet omnia, prodit
Se cupiens. Pleno felix ut corde quiescas;
Nil opus est regna augere, aut compescere vota. (ardor

9. Hæc, quibus insani Juvenis temerarius
Corripitur, sibi dicta putent, quoscunq; dolosis
Ambitio rapit illecebris: qui splendida fortis
Munera, regales census, trabeasque, securesque
Undique solliciti properant, venantur, anhelant.

10. Nec malè quis sapiens respondeat, haud sibi votis

Tam

Tam nimijs avidum fervescere pectus; ut Orbis
Unius imperio nequeat sine fine furentem,
Immensosque sinus reserantem explere Charybdin.
Sat fore, si tenues meliori sorte relaxet
Copiolas: si quo rerum fulgore profundam
Immemoris famæ noctem, Lethæaque rumpat
Nubila: si Patriæ non ultimus, inque nepotum
Sedibus, effigies monstrari digna, supersit.

11. Verba dat, & vanâ se credulitate volentem
Decipit infelix. Cupidum nam longiùs, esto,
Haud animũ ferat in præsens: at, prima potitus
Cùm fuerit; nova continuò majoraque poscet,
Perpetuùm sitiens, nulloque explebilis haustu.
Qualis seu turtur, seu pullus hirundinis, æquus
Cui nondum vigor, & medij experientia cæli,
Totaque vix teneræ prætexunt brachia plumæ:
Ille quidem vacuum patrij de margine nidi
Æthera prospiciens, ignota pericula visu
Metitur tremulo, nec liberioribus audax
Credere se subitò spatijs, pendentia Tecta,
Natalemque brevi caveam circumplicat orbe.
Mox, ubi respondit primo sors æqua labori,
Et vires placuere; vagos per Nubila cursus
Explicat, imẽnsoque volans indulget olympo.
Unde furor tantus votis felicibus, unde
Hæc nova, successu tristis, quæsitaque velox
Spernere, se major semper Dementia, causas
Altiùs aggrediens (animos adhibete) docebo.

12. Et primò id memori condendum pectore, quidquid

Fulgeat exteriùs, patrimonia lauta, superbos
Divitis imperij fasces, plaususque Quiritûm,
Legitimos præter, naturæ publicus ordo
Quos homini statuit, votorum excurrere fines:
Nilque adeo proprios ad egeni corporis Usus,
Integra nil sanæ conferre ad gaudia mentis.
Numquid enim saturis Gætulo murice somnus
Blandior irrepit thalamis? Aut, divite gemmâ,
Cælatoque bibat ni Mentore; flammea nescit
Expleri sitis? Imperij num quisquis habenas
Flectit adorato populis de culmine, liber
Continuò dominusq; Sui? Num, si vaga curru
Aerio geminos tulerit te fama per axes;
Ocyùs hinc ægro fugient de corpore febres,
Mitiùs hinc tristes fodient præcordia curæ?
Cætera quid memorem, famulas ad jussa cohor-
Milvorum rapidos delassatura volatus (tes,
Prædia, marmoreos postes, fulgentiaque auro
Tecta, tot artificum curas, operumque labo-
res? (pæ,
Omnia (ne dubites) speciosæ hæc fercula pom-
Vana quibus pretium circumdat opinio, fictis
Irritare queunt animos, haud pascere larvis.
Nec Sapientûm aliquis, seu quos Zenonia jactat
Limina; seu dulces senior Gargettius hortos
Queis aperit; varios vel qui te, Euphorbe, re-
natum (tur,
Post Obitus, taciti, & jurati in verba sequun-
Naturæ finem cùm rimaretur; in istis
Certa sibi vitæ statuit momenta beatæ.

13. Hoc adeo Veri posito fundamine, quis-
quis Talia,

Talia, securæ ceu pignus amabile pacis,
Persequitur, summo votorum à fine suorum,
Frustra alacer, recti quia tramitis avius, errat.
Ergo ubi, post mille ambages, & longa viarum
Tædia, quæsitam licuit comprendere sortem;
Cùm, quæ magna procul spectâti credulus error
Finxerat, optati nil demum claudere fructûs,
Amotâ propior caligine detegat Usus;
Haud potis est, illis ut adhuc jejuna cupido
Se teneat. Nova prôinde pari conamine lucra
Insequitur cumulare: ea si fòrs addita primis
Sufficiant nimios restinguere pectoris æstus.
Nec videt infelix, simili conflata metallo
Omnia sollicitis nequidquam mentibus addi:
Ac velut umbriferæ chaos illætabile noctis
Nulla, quibus rutilantem animam non Mulciber afflet,
Quantovis geminata auctu, funalia vincunt;
Sic neque fortunam, majoribus incrementis
Usque licet geminet sua munera, posse tenebras
Mæstitiæ, offusamque animis detergere noctem:
Cùm nihilò illius sint quævis dona fugandis
Opportuna magis curis, quàm tristibus umbris
Arcendis fulgoris inops, & mortua lampas.
Acrior hinc sitis, &, quæ vota novissima quondam
Credidimus, votis gradus ulterioribus esse
Incipiunt, versantque alio vaga pectora motu.
Non secus ac, læthalis hydrops cui viscera tendit,

Exigui primùm laticis speraverat haustu
Morbida bacchantes circùm Vitalia flammas
Vincere: queîs nihilò se se cùm mitiùs uri
Experiatur; anhelanti præfervidus æstu
Altera continuat, deîn tertia, pluraque rursus
Pocula: nec totus sat erit, qui fontibus ullis
Rumpitur, & terras latè circumfluit humor:
Propterea, morbi quia causam non tenet Æger.

14. Esto tamen, sortitus opes, titulosque, modesta
Quæ sibi mens pepigit, non sis abiturus avaris
Ulteriùs votis: saltem quæsita tenere,
Congestoque voles hilaris gaudere paratu.
At non id pariter certum, neque fœdere tali
Lubrica sors homini propriâ se comodat. Ipsis
Vel pro votorum successibus altera vota
Sunt facienda, novis & pristina munera Divûm
Semper egent, ne deficiant vix orta, foveri
Muneribus. Num gallinæ tu filius albæ,
Solus ut in tantâ rerum vertigine nullas
Experiare vices: communes lædere solum
Te casus vereantur: edax nil deterat ævum,
Nil tempestatum furor, atque incendia peccent,
Nil dolus, aut error minuat? Sic nota theatri,
In quod continuò geniti producimur, anceps
Alternisque sibi vicibus contraria semper
Mobilitas? Nescis, quàm crebro turbine fati
Res hominū trepidæ, quantus mortalia ludus?
Scilicet expertus nunquam. Sed discere dulce
Ex alijs: neque Doctorum non plurima circùm
Agmina. Pompeium sileo, cui terra triumphis
Desue-

Defuerat, mox, semîustos quæ conderet artus,
Vix fuit. Extorrem Patriâ, celerique veneno
Devictæ toties evadere jura coactum
Hannibalem Romæ, post bello perdita regna,
Vix mortis dominum Mithridatem, ante hostis amari
Laurigeros axes captivum Persea, Pyrrhum
Fœmineæ titulum dextræ, miserabile cæsi
Ludibrium Crassi, servilia vincla Jugurthæ,
Quæq; Sophocleos meruerunt plura cothurnos,
Nil opus è priscis evoluere nomina chartis.
Ipse tuo (sis mentem adhibe) quot talia passim
Fortunæ *invenias documenta volubilis ævo?*
Aureus ille Midas, cæci ditissima Pluti
Progenies, fulvæ quondam cui crescere gazæ
Sub manibus, gemini dotataque censibus Orbis
Ipsa videbatur nupsisse Opulentia, tristi
Nescio quo fato divortia sæva jubente,
Aspicis, ut mutatus, egens, desertus, inanis,
Flosculus aprico ceu solstitialis in horto,
Aruerit, cœtusque hominum, lucemq; perósus,
Tristibus invisam latebris obvoluere quærat
Pauperiem, se seque simul: ne creditor in jus
Depreusum rapiat: totâ quem sedulus urbe,
Cervus uti procul auditum per lustra leonem,
Tramitibus cæcis elabens, vitat & horret?
Fortibus en Ausis alium, centumque trophæis
Inclyta Marcellos supra, supraque ferebat
Gloria Scipiadas. Quid tum? Variante favorem
Ambiguum belli dominâ, superatus, inultus,
Neve foret clades non undique plena, superbo

Additus in prædam victori, Marte sub uno
Perdidit aggestas tot per discrimina palmas.
Quid vafer ille nepos Seiani, callidus aulæ
Vertumnus, regumq; potens, quem sternere nulli
Æternis nixum radicibus, & Jove dextro,
Posse videbantur venti, nunc qualis? Ab alto
Nonne jacet veteris dejectus culmine sortis?
Nonne suis miserè implicitũ mersumque ruinis
Ipsi etiam pede securo haud calcare verentur,
Quos olim nutu vix dignabatur amico?
Casibus usque adeo subitis terrena rotantur
Omnia: cùmque hominis fluxum, mortale, caducum
Sit genus; heu multò mortalia, fluxa, caduca
Sunt magis, infidæ sorti quæ munera debet.

15. I nunc, & dubio semper, Lapsumque minanti
Vertice securos ausis defigere gressus:
I miser, eque Bonis, rapidi quæ fluminis instar
Ulteriùs jam jam fugitiva abscedere sentis,
Perpetuos fructus, mansuraque gaudia ducas.
Haud malè Spartanus, vulgi clamore secundo (a)
Divitis Oenopij cum nomen ad æthera ferri
Acciperet: cui nimirum tot carbasa ventos
Lassarent: tot deveheret Neptunus onustas
Assyrijs, Cyprijs (& queis non?) mercibus alnos;
Subridens, Valeat fortuna rudentibus, inquit,
Pendula, quæque vagis nunquam non voluitur undis.

16. Illud

(a) *Plut. Apopht. Lacon. Cic. 5. Tuscul.*

16. Illud ad extremum ne respondere roganti
Pœniteat: fluxas quid opes conamine tanto
Accumulas? Cur centenis juvat æquora tauris
Findere? Longinquis cur suspendenda locare
Atria marmoribus, servorum & pascere turmas,
Quot neque, Romulea effringens ergastula, sumptis
Duxerat in dominos gladiator Spartacus armis?
Nempe, reor, curis procul ut mordacibus, ævi
Quod superest lætus jucunda per otia ducas.
Atqui propositus finis nil postulat harum,
Queis tua metiris, malè providus, otia, rerum.
His sine nam lætos Democritus egerat annos,
Fabriciusq; potens minimo, Curijque senectus,
Samnitum vinci nec ferro passa, nec auro,
Quemque, inopis fundi paucissima farra metentem,
Psophidium, vitæ felicis nomine, Lydo (a)
Antetulit regnatori consultus Apollo.
Et meritò. Neq; enim vel justâ sorte vocandus
Felix, qui minimè plenus; vel plenior alter,
Exiguis volitantem animum quàm stringere novit
Qui spatijs, quàm cui modus est natura volendi.
Jugera Niliacis, esto, certantia regnis,
Et Phrygios census sors invidiosa negarit;
Quid refert minimum cupienti? Nullus Hydaspes
Guttura te centum pandentem immania, nullus
Gurgite

(a) *Valer. Max. lib. 7. cap. 1.*

Gurgite vel toto Tagus impleat; ille vocabit
Se saturum, brevibus modò par sit copia votis.

17. Una igitur si Mortali sors maxima, velle, (gere,
Est, minimum; multis cur quisquam rebus e-
Protinus exiguo impleri quàm munere malit?
Quive animos hic error, & importuna libido
Vertit, ut in medio facilem per devia longè
Te qua, per anfractus dubios, palantibus usque
Lætitiam curis vanoque ardore requirant?
Heu pravas hominum mentes! An dulce bonumque
Nil erit, immensis nisi quod venale laborum
Sumptibus? An facilis rutæ si copia, vel si
Fœniculũ, aut patrijs aliud quòd nascitur arvis
Ocyùs infesto gramen te absolvere morbo
Possit; ab extremo Oceano, & Gangetide terrâ
Sollicites totos poscentia pharmaca census?

18. Felix, spes trepidas, nimijque cupidinis æstus
Purgato semel exclusit qui pectore: nullum
Cui numen Fortuna: sed, imo celsior Orbe,
Unam te, cæleste Bonum, pulcherrima Virtus,
Admirans colit, optanti tu sufficis una.
Ventosi non ille vagus prensator honoris,
Primo mane forum viset, vulgique tabellas
Indignis redimet, serviliter ambitiosus,
Obsequijs. Populi scit puncto haud crescere quemquam:
Scit populum, minimè qui felix ipse, nec illos
Aurâ posse levi felicibus addere, si quos

Huma-

Humanæ super extulerit fastigia sortis. (næ
Mene, ait, hæc teneant, quæ gratia mobilis ur-
Sæpiùs indignis donat, melioribus aufert?
Quæ neque, magnanimis delata Catonibus, augent
Virtutis pretium; neque, turpibus addita Clo-
Flagitijs, aut in strumas projecta Vatinî,
Immeritos decorant: quin illos noxia sæpe
Inficiunt; horum sordes & fœda latere
Probra vetant. Egone, hac fallacis imagine pompæ
Attonitus, fatuo caudam jactare popello,
Blandiri, prensare manus, contingere supplex
Genûa velim? Vulgi, sapiens, (ut cætera desint)
Arbitrio fasces capiam? Vulgoque licebit
Sceptra dare, aut ullum nostris decus addere rebus? (iniquus:
Quin neget imperium, meritis, ceu semper,
Non tamen imperij ditione carebimus. Ipse
Rex mihi sum. Quòcunque levis suffragia Campus
Verterit; in sese Sapiens latissima regna
Obtinet. Hic justis animũ moderatur habenis,
Officij imponit leges, malefacta Nocentûm
Vindicat, effrænes sensus, turbamque rebellem
Jura pati cogit: tum, si quà finibus hostis
Ingruat; haud virtutis egens signa objicit, & vim
Viribus, arma armis, casus ratione retundit.
At rutilum dextræ pondus, Melibœaque longè
Purpura: nullus honor solij: stipantia nusquam
Pila:

Illa: nec augusti frontem diadematis aurum
Erigit. O vanæ mentes! Si scenica vobis
Hæc modò regnantem faciunt Insignia; vestros
Hinc aliò Cultus, & munera vertite. Nolo
Esse, quod Æsopus, quod Roscius. Ergo relinquit
Talia, queis satis externo splendescere cultu,
Ipse alio fretus regno, interiore, suoque.
19. Par Neglectus opum. Monstres augusta superbis
Atria porticibus, laquearia cedrina, multo
Consertas elephante fores, Babylona, Tyrumq;
Ditibus appensas thalamis, vasa aurea, densis
Concretos radijs, & pictæ fulgure lucis
Eoos lapides; Proh totius indigus error
Anticyræ! docto clamabit non sine risu.
Hæccine sunt, quibus ambitio, luxusque Potentum
Usque adeo sese jactat, circumspicit, effert,
Vixque Deûm titulis non inserit? Hæccine, toto (gus:
Quæ vanum redimenda putat vel sanguine vul-
Quorum ardor malesanus & irrequieta cupido
Tot scelerũ furijs, tot versat motibus Orbem?
At quid in his dignum Sapientis amore? Quid
Vel pretij majoris habent; quàm littora circumfusùs, (cùm
Quæsitæ pueris conchæ, teretesve lapilli?
Emeritum jam te senio, rugisque verendum
Astragalos pudeat, cochleasque, recentibus & quæ.

Con-

Conveniunt annis, tractare crepundia; gemas
Non virides pudet, & flaventis pondera limi
Undique sollicitum conquirere? Quæ nova Colchis
Annosum caput ad cunabula prima reflexit,
Degenerem cogens iterum lallare senectam?
Sat prætextatum gerulæ nutricis in ulnis
Desipuisse fuit. Pueriles ponere sensus
Debueras vel sub primæ lanuginis ævum,
Cumq; togâ pariter mentem sumpsisse virilem.
Nullane canities morum? semperne relictæ
A tergo ætatis te ludicra Facta sequentur?
Quamquam utinam hæc tantùm sequerentur. Inepta cupido
Non ultra Eupolidis soccum delinqueret, uncis
Naribus & posset sat castigata videri.
Tristiùs at multò pueris maturior ætas
Desipit. Expositæ quovis in littore conchæ,
Talorumque, nucumque haud magna expleverit illos
Congeries: nihilò dum vos meliora, vetantùm
Cælicolûmque, hominumque, elementorumque per iras,
Insatiabilibus curis, semperque recenti
Cogere anhelatis studio, Neq; proxima tantùm
Excussisse sat est; alio sed fervida Sole
Littora, supremas naturæ irrumpitis oras:
Scilicet effosso rapturi Dite sub auras
Nescio quæ, nostro pretiosa furore, suisque
Rectiùs ô quantô latebris linquenda, metalla.
Proh curvæ nimium peioribus, imaque semper
Scru-

Scrutari faciles animæ! Tantine rubentis
Massa fuit terræ, ut cæli spirabile lumen,
Et dulces superos, vitamque diemque perosi,
Manibus effetis manes, totâque profundum
Includente chaos solidâ compage sepulti
Terrenæ molis, supra caput Æacon umbris
Reddentem jura, Eumenidasque horrenda sonantes
Verbera, Lethææque severum inamabile murmur
Audiretis aquæ, scandendaque Tartara vobis?
Quis furor heu, cæci, diro pallore nocentes
Cocyti spumas projectâ luce paciscì? (ulli
Semina quid scelerum juvat, infœcunda, nec
Noxia, dum tellure latent, in publica damna
Eruere, & populos latè vulgare per omnes?
Plùs satis ah proprijs urgemur cladibus: ipsa
Plùs satis ex sese profert Europa Malorum.
Sunt variæ pestes, sunt horrida sæcla Ferarum,
Lethalisque aconiti, & semina dira cicutæ.
Cur nova devehitis peregrino ex Orbe venena?
Cur, quibus, ob tristem violati Numinis iram,
Damnavit donis natura nocentibus Indos,
Fertis in Hesperias, contagia barbara, terras?
Vocibus his fatuæ Sapiens deliria turbæ
Corripit: hoc animi subnixus robore, fortis
Divitias inopes, neglectaque munera calcat.
Illius ante oculos rubri conchylia sordent
Æquoris; Oebalij pretiosus muricis ardor
Luce caret: nullas tellus parit, undaque, cælo
Debita sustineat queis flectere lumina, gemas.
30. Sed neque, si sæclis proavûm historijsq; tumentes
Ite

Inter Alios, veteris tamquam compendia famæ;
Viderit: Hos Graiæ decora ostentare Minervæ;
Illos sanguinei studio clarescere Martis;
Pars populi fiet mirantis talia, nec se
Inferiore loco statuet, dignoscere prudens
Quid solidum, quid inane, & larvam demere rebus.
Sit prior Hic opibus, dicet: sit honoribus Alter
Clarior, & titulis: adde artes, ingeniique
Munera, Grammaticus melior, fandique magister,
Astrologus, legum interpres, Phœbique sacerdos:
At non hinc pariter quisquam felicior. Alti
Nam neque regnorum fasces, neque stemmatis ordo
Per centum traductus avos: non sive tuorum,
Mars, decorum monumenta; tui seu, Pallas, honores
Pectora compositis placant mortalia curis.
Unius id virtutis opus: quæ divite gazâ,
Plaudentique fori strepitu, rerumque nitore
Nil eget, ipsa sibi decus, & pulcherrima merces.
Hac ego, cuncta licet reliquorum turba Bonorum,
Tota licet sortis malefidæ opulentia desit;
Sat fruar: hac memet nullius dotis inanem,
Hæredem Crassi, Pelopis, Teucrique nepotem,
Hac pulchrum, fortem, sapientem, rhetora, necnon
Induperatorem, regemque, heroaque ducam.
Qua mihi nempe unus doctrinæ, divitiarum,

Regni-

Regnique,& famæ,& Mortales quidquid ubiq;
Consectantur opum fructus, pax aureà, constat.
Scilicet externi quidquid pictique refulget
Circùm hominem, (mendax oculos ne fallat imago)
Non id lætitia, at cortex vanumque putamen
Lætitiæ est. Voti hæc omnis fructusque medulla,
Nucleus hic sortis si jam mihi contigit; ultra
Cur fragiles siliquas, cur, quæ vescentibus obstant,
Projiciendaque sint, externa putamina quæram?

21. Talis erat (veteri Sophiæ producere talē
Si licuit) Cynicus versatilis incola Tecti: (a)
Cui nudo atque inopi non invidiosa fuisse
Fertur Alexandri sors: qui captivus ab ipsâ,
Mancipium prostabat ubi venale, catastâ,
Emptorum turbæ (quid in hunc, Fortuna, vales?)
Promisit dominum: vel tum nil cedere passus
Regnatori Asiæ. Nempe illius alta jacere
Sub pedibus sibi sceptra: haud illi obtingere posse
Virtutem, quâ supra homines ipse altior iret.

22. Talem & Palladiæ quondam vidistis Athenæ
Sophronisciaden: præter qui compita vectus(b)
Mercibus omnigenis, varioque nitentia luxu,
Proh Superi, quàm me paucis voluistis egere?
Clama-

(a) *Laert. lib. 6. Cic. 5. Tusc.* (b) *Laert. lib. 2. in vita Socrat.*

Clamabat. Quàm multa mihi das spernere,
virtus? (que
O vocem egregiam, meritò per Solis utrum-
Quam latus ingeminet vivaci murmure fama:
In quam omnes populi, venturorumq; nepotum
Conscia posteritas, voluendaque sæcula jurent!
Votorum hæc certè requies, contentaq; paucis
Dulciùs affectum sapientia me rapit, omnis
Lautarum quàm fulgor opum, quàm fulgor
honorum, (stas.
Fascesque, & tituli, & regum suprema pote-
Hæc mihi mens adsit; vanæ sua munera sorti
Ocyùs, in quoscunque velit spargenda, remit-
tam. (umbrâ,
23. Hunc igitur notâ platani viridantis in
Propter aquam, Boreæ furtorum testis, amœ-
nos (a)
Quà latices Ilissus agit, memoranda putemus
Hæc vulgo (attonitas ceu quondam suêtus ad
aures
Cecropidûm) placidis oracula promere Dictis.
24. Quæ mala vos, miseri, vitæ de tramite
recto (nos
Mens procul, indociles Veri, & rationis ege-
Ire jubet? Trepidas quianam per devia curas
Spargitis, æternâ votorum indagine pacem
Rebus in externis avidi longèque remotis
Prendere: quam, cordis civem, se quilibet extra
Insequitur, perdit? Certè neq; providus auceps

(a) *Apud Iliss. fertur Boreas rapuisse Orithyiam. Plat. in Phædro.*

Rara sub æquoreo suspendit retia fluctu,
Insidias merulis; nec arundine fretus, & hamo
Squamigeras piscator agit per Nubila prædas.
Ecquis ab urticæ damnato semine Partus,
Flora, tuos, aut è rigidis flaventia Bacchi
Speret dona rubis? Vos hæc male credula fallit
Simplicitas: vester furor hic: tranquilla beatæ
Fortuitos inter census dum gaudia vitæ
Quæritis. At citiùs multò reperire licebit
In sylvis rhombos, inter vada cærula turdos:
Ante rosas urtica, racemiferumque Lyæum
Ediderit paliurus; opum quàm larga suarum
Mortales fortuna beet, cordique serenum
Lætitiæ jubar, & placidæ ferat otia pacis.
25. Illum ego felicis meritò sibi sumere nomen,
Certaque jam nactum mentis rear otia, magnis
Qui dives, proprijsque Bonis: plenissimus inde,
Sufficiensque sibi, nullique obnoxius. Horum
Si quidquam Dea cæca valet præstare; clientûm
In grege nos habeat: fulgentibus illius aris
Cernua suppliciter sistamus vota: Sabæus
Ignis odoratà caligine templa vaporet.
Quid pecudum cessant fibræ? Lectissima quæq;
Orchomeni ripis, cupressiferoque Erymantho
Adveniat pronâ cervix ferienda securi.
Plurimus hic Ladon, pecorosaque mulciat Ide:
Plurimus Epiri nutritus gramine cultros
Inficiat, Nemeæ referens aut pascua sanguis.
Ipse equidem tanto pro munere turrigerarum
Vel Libyæ pecudum immanes sacrare hecatombas
Nil

Nil dubitem. Vani Sumptus. Jactamus arenis
Semina, fallaces messuri denique ventos,
Jejunamq; famem. Frustra tot vellera, frustra
Corticis Eoi lacrymæ Panchæaque thura
Fragrantes nebulas, irrisaque vota procaces
Diripiunt Zephyri, nec inanibus hostia Sacris
Ulla litat. Non hinc (experti credite) non hinc
Dulcia quæsitos retulisse ad gaudia census,
Fasque hilarem plenis quemquã discedere votis.

26. Nam quid magnificum, pulchrumque & nobile (primam
Haud mora, quæsiti libet hanc perpendere dotem
Muneris) ingenio quàmvis largissima, seque
Totam adeo facilis vulgo effudisse, quid, inquam,
Vel talis præclarum homini fors imputet? Aurum,
Prædia, longinquæ merces, operosa supellex,
Armorum decus, imperij metuenda potestas,
Illius haud dubiè, optari quæ maxima possunt,
Præmia sunt. Memoret, si quid sua divite, si quid
Majus adhuc gremio donandum æraria servent.
Anne igitur pretij rara, & sublimia quisquam,
Obtigerit sanæ cui vel semuncia mentis,
Hæc putet? O animæ tenues, angustaque corda,
Quidquid id est Mundo componite (vasti
Quantula
Portio regnorum fines dicentur olympi?
Quis fulgor gemis ad sydera? Quæve metallis
Lux ad inoccidum Phœbeæ lampadis aurum?
Decolor ut Tyrij subitò livescet Aheni

Purpura, collato roseæ Pallantidis ostro?
Illa meos (pudet heu fortunæ, inopumque Bonorum)
Ditior illa meos naturæ opulentia sensus,
Æthereique rapit sublimis scena theatri.
Illa ego demiror potiùs, fusa undique circùm,
Omnibus exposita, & solido plenissima fructu,
Quæ neque vis rapit ulla, dies neque longa resolvit,
Splendida, divina, æternùmque recentia dona:
Queis Arabum si divitias, & Persica sceptra
Contuleris; turpem, vinci confessa, ruborem
Haud aliter ducent, saturis quàm divite luxu
Regnantûm trabeis, & acu Babylonide pictis
Obvia Cinyphij subtemina bardocuculli,
Aut malè consutis, & hiantibus undiq; discors
Ipse sibi, pannis gelidi centunculus Iri.
27. Illud ad exigui discrimina fortè rependat
Hac allata tenus pretij, fortuna quòd uni,
Pauperior quàmvis, domino se mancipat, Orbe
Undique complexi secus ac promiscua cæli
Munera, quæ paribus nemo non possidet alter
Auspicijs. Nugæ, ridendaque somnia. Gazis
Ad plenum mihi dum liceat cælestibus uti;
Quid tandem perit hinc, alius si quilibet æquam
In partẽ veniat? Num, fons quia pluribus idem
Expositus, multosq; eadem quia balnea mecum
Accipiunt; minùs idcirco placabit anhela
Vitreus ora latex, aut seciùs inde lavabor?
Unde nova hæc pretia, immensum quæ sana per ævum
Nesci-

Nescivit ratio? Cur tam mentimur avaram,
Limite quæ nullo in mediũ se effundere gaudet,
Naturam sortemque Boni; nil prorsus ut amplum,
Aut nostrum, nisi quod viduum consorte, putemus?
Non satis hinc quoq; perspicuum, quàm pauper, inanis,
Exiguùmque patens, vel maxima, sit procerum sors,
Cùm nequeat cepisse duos· spernenda, suique
Vix pretij memor, in communia venerit alter
Si dominus jura, & fásces acceperit æquos?
Ergo totum hoc stultitia, & rationis egestas.

28. Adde, quòd ista etiam, privato subdita juri,
Uniusque Bonum, exuperans quæ copia fertur,
Spectanti populo magnâ se ex parte fruendam
Commodat, & fastus dominorum eludit avaros,
Publica res. Tyrio, fac enim, tu splendidus ostro,
Pictus acu Phrygiâ, gemmisque, auroque superbus,
Qualè recens lotus desertis Lucifer undis,
Ora per attoniti incedas pendentia vulgi:
Quidquid id est speciosi habitùs, mirique decoris
Exteriùs modò cum niteat, solisque paretur
Luminibus; nihilò dominum juvisse ferentem
Plùs poterit, medio ac spectantûm ex agmine quemvis,
Perspicuæ semisse togæ, proavique vetustis
Horridulũ tunicis. Frustra nam dixeris, ullam
Inde voluptatis propriam te ducere partem,

Argenti haud modico tales quòd pondere nact°
Sis phaleras,, luxuquè gravi ſudantibus unus
Suſtineas humeris. Titulo cùm veriùs iſto
Nil proprium, præter moroſi pondera cultùs,
Præter & effuſi referas diſpendia cenſûs. (Iâ
Perge. Venuſtatum ſuccis, Pulchrique medul-
Artifices inter charitum concreveris ulnas,
Nobile prodigium formæ, dignusque, miniſtrũ
Quem ſibi rex Superûm velit, immiſſaque Vo-
lucri
Sublimem rapiens menſis aſſiſtere Divûm
Pocillatorem jubeat. Flos iſte leporum
Privati num quid pariet tibi denique fructûs?
Omnibus exortem ex alijs quin fugerit unum;
Ad liquidas niſi, ceu juvenis Cephiſius, undas,
Imperfecta tui captes ſimulacra Decoris.
Sic aliæ, quarum pretium fructusque, videri,
Unicus eſt, ſteriles pompæ: ſic addita ſive,
Littoribus curuis, gelidis ſeu montibus oti
Illa ſuburbani Prætoria, Synnade rubrâ,
Et niveâ pretioſa Parò, ſalientibus undis,
Pumiceis ſpecubus, nemoralibus amphitheatris,
Piſcinis, xyſtis, omnique exculta ſuperbæ
Arte voluptatis, ſed quæ, civilibus ipſe
Aſtrictus laqueis, ſolidos, pluresque per annos
Vix ſemel acceſſu raptim fugiente ſalutas,
Unius imperium detrectant, plúſque colonos,
Plùs hilarant populum, quàm temet, diceris
eſſe (di.
Qui pulchri dominus, ſoloque es nomine, fun-
Uſque adeo haud tantùm ſpernenda, minoraq;
magnis Sunt

Sunt Bona, privato quæ sors indulget honori;
Sed neque plùs illis utenti propria, censu
Quæ solido, & raris pollentia dotibus, Usum
In medios hominum supremus condidit Author:
Totque domi farctis opibus, sese unde beatos
Fortunæ hi vocitant pulli (si vera fatendum;
Si rem legitimâ rationis pendere lance
Cura sit) extruitur miseris aliena voluptas.

29. Non tamen hic fallit, quæ nostris obvia Dictis
Luxus inops responsa paret: superesse faventis
Plurima fortunæ nimirum Commoda, solis
Quæ libentur heris: tum quòd sublimior illos
Hinc populi comitatur honos; tum splendida quòd res,
Externæ supra decus & spectacula pompæ,
Innumeris vitam quoq; fructibus auget, amicū
Et quidquid genio, seu qualibet arte fovendis
Corporibus factum largè plenèque ministrat.

30. Ultima ut hæc, veris aliena, refellere primùm
Aggrediar; nego vos, Crœsi, jucundiùs, & vos,
Darij, tempestivos seu ducere somnos
Veste super Coâ, tumidam seu mergere in alvū
Fercula regnorum pretijs extructa; secundo
Addita quàm pani messor lacrymosa trucidet
Allia, stramineoque cubet resupinus acervo.

31. Nempe suum mensis genium non rara saporum
Scitamenta, vel externo procul Orbe petita
Conciliant gustus: sed, quæ vulgare videri

Nil patitur, sincera fames, stomachique valentis
Ignea vis, silici haud impar, chalybive domanda.
Hæc adsint; tum me laganum, robustaq; farra,
Et lardo, saturæ, fossorum prandia, betæ
Plùs capiant, quàm sumen apri, quàm Phasidis ales,
Unicus aut lato phœnix porrectus in auro,
Nec sua non ipsis hoc experientia mônstrat
Regibus: urbanæ si fôrs operosa culinæ,
Sylvestri dum Marte Feras, se sequé fatigant,
Luxuries avidam longùm frustretur orexim.
Tunc etenim siccis, & inanibus obvius humor,
Mucidaque exiguæ Cereris fragmenta, bubulcus
Quæ rudis, haud parvum tali pro tempore munus,
Obtulit, ambrosiam sapiunt, cerebrumq; Deorum,
Tunc epulis nunquam sese melioribus usos
Ingeminant: tunc, quàm simplex, facilisque voluptas,
Quàm parvo constent Mortali gaudia, nosse
Incipiunt, summâque minùs sibi forte placere.
32. Par somni ratio, quem non discrimina vocum,
Et sidium, vulso nec olore tumentia Strata
Sic faciunt, hilaris ceu mens, & fessa diurnis
Membra ministerijs. Spondâ hinc prædivite, molles
Byssi inter nebulas, picturatosque tapetas
Compositi, lucis post tædia longa, tyranni
Diffi-

Difficiles tenebras, & euntia tempora tardè
Increpitant: nullisque tori non partibus, ægræ
Te requies vitæ, jucundaque mortis imago,
Alme sopor, quærunt. Nequidquam: exosus inertem
Luxuriam, tuguri secretas pauperis umbras
Incolis, & vacuæ latebrosa silentia rupis:
Qua subter vagus upilio, vel durus arator,
Difficilem exercens agrum, atque exercitus illo,
Indomitas ructant cepas, curataque membra
Fortuitâ effulti stipulâ, campumque, diemque
Pectoribus vacuis, & anhelo gutture proflant.
His juvat umbriferam penitùs defundere Lethen,
His imperceptâ componere lumina dextrâ:
Hos totum cornu rigat: his dulcissima mentis
Otia, curarumque oblivia læta propinas.

33. Transeo jam reliquas (pudet hac in fæce morari)
Delicias turpes, Veneris fallacia dona,
Probraque mortalis potiùs, quàm gaudia, vitæ;
Quæ jubar omne animi extinguunt, cognataque cælo
Ad pecudum brutos deducunt pectora mores:
Quas modicè si delibes; nil cordis anhelos
Imminuunt æstus; contra immoderatiùs haustæ,
Opprobrijs famam pessumdant, corpora morbis.
Esto, his divitiæ scateant; non fœdius ullum
Crimen habent. Careat ferali hoc munere nuda

Pauperies; tantò laudari dignior, omni
Acriùs hòc fuerit studia, nisuque petenda.

34. At populus resono interea clamore beatos.
Ingeminat, quibus ampla domi patrimonia, clarumQue sis genus, innumeræque premunt latissima ceræ
Atria: regalis quos, vel vicina potestas
Nobilitat, fusique hostes, ductique triumphi,
His longam comitum à tergo ducentibus umbram
Undique certatim deceditur: hos juvenesque,
Grandævique senes metuunt, mirantur, adorant,
Terrarum veluti præsentia Numina, plúsque
Interdum, quàm, quod regnat super æthere, Numen.
Horum etiam cineres, humiliq; putrescere busto
Dedignata, plagis stellantibus admovet ossa
Pyramidum sublimis honos. Stat vertice summo,
Compositi vultus, majestatemque verendam
Herois Pario seu marmore, sive metallo
Isthmiaco referens, qua vel Saturnius ipse
Haud Pater effingi se dedignetur, imago.
Virtutum circà chorus: hinc Prudentia bifrons
Exacti longè seriem, seriemque futuri
Temporis in medio spectans, Astræaque juxta,
Ense minax stricto, rigidæque examine libræ;
Parte aliâ niveis Victoria celsa quadrigis
Hostiles latè exuvias, pendentia signa,
Armaque trunca virûm, & respersos sanguine currus
Cir-

Circumfert, immane decus: cui proxima gressum
Associat, largo felix Opulentia cornu.
Molis at in medio, pennis sublata, jacentique
Inferiùs Libitinæ insultans calce superbo,
Tergeminam sonitu victuri nominis implet
Fama tubam: immortale notis cubitalibus unde,
Inter adulantûm sese profundere lætas
Palmarum frondes, & marmoreos lemniscos
Carminis elogium videas: Hîc maximus Heros,
Tantalides Diophantus, Achivæ gloria gentis,
Barbariæ domitâ, Patriáque ex hoste receptâ,
(Quisquis ades, merito cineri da serta) quiescit.
Sic illi in tumulis, vel post sua funera, vivunt.
Audio. Fortunæ hoc igitur jam limite regnum
Definit: hæc lauti pulcherrima præmia census,
Egregium nomen, titulorum grande sonantium
Splendida congeries, turbæ plaudentis honores,
Certaque post cineres mansuræ pignora famæ.
His, velut humano in culmine celsior, infra
Terrigenûm vulgus, ex æquo Numina spectas.
Proh Superi, & Ratio sanctissima! Niline ego talis
Sincerum morbi quia me voluistis, & hasce
Quòd nugas ridere licet, mihi gratuler? *En quo*
Hæ censu tumeant animæ: plebecula magnos
Quòd vocet, illorumque aliquis dum præterit, Hic est,
Hic ille, attonito jactet fremebunda susurro.
Quid prius hîc, vanum, celebrat dum talia vulgus;

An proceres mirer, vulgarem qui sibi propter
Stultitiam plaudunt, alieno errore superbi?
Ut fatear, veram laudem, meritisque repensam
Haud pretij vacuam; (vel debita præmia quàmvis
Negligit, ipsa suo virtus animosa theatro)
Quæ tamen externi contingit nomine census
Divitibus, tam ficta, levisque est gloria; veræ
Fortuitas quàm nuper opes bonitatis inanes
Vidimus, eximijque suis nil addere fructus.
Anne igitur sanus, vel qui tam frivola plausu
Immerito decorat; vel qui deliria propter
Plaudentûm fastu sese miratur inani?
Corrige judicium Stultorum; nil habet ampli
Sors tua, nil pulchri. Excellis, quia desipit Alter.
Magna igitur sors haud aliud, quàm insania magna, est.

56. Hac externa tenus, quantovis munere cultu
Detineant oculos, pro vilibus, atque minutis
Exhibui, domino veluti movisse senatu,
Plebis & obscuræ in numerum censumque referre
Contentus: jam porro Boni neque nomine digna
Noxia quin magis evincam fugiendaque Summus
Nam nihil in terris author cùm finxerit, omni
Dote Boni vacuum, nulloque optabile fructu;
Communis solet illa Malis adjungere sensus,
In quibus, vt nonnulla Boni sit portio; major
Obruit hanc tamen hærentûm mensura Malorum.

At

At genus id miseram blandæ sub imagine sortis
Temperiem nulli non ultro agnoscere promptum est.
Quantula sint pretij, vitæ mortalis in Usus
Illius è donis veniunt quæ, Commoda, plano
Jam, reor, est nobis pridem sermone peractum;
Nunc operæ pretium fuerit Contraria nosse.

37. Nec mora: sexcenti se protinus agmine longo
Objiciunt, funesta necis libamina, morbi,
Dimidiæque neces: avidi prurigo palati,
Sævarumque voluptatum quos largior æquo
Advehit ingluvies. Neque enim sapientia passim
Obvia, Fortunæ exultanti imponere fræna,
Inter illecebras, circumfusosque Paratus
Luxuriæ, justo genium concludere gyro.
Certè Inopum solidis plerunque vigentia nervis
Corpora, nec multâ fessas trieteride vires
Aspicias: procerum paucos qua sorte potiri
Deliciæ molles, umbratilis otia vitæ,
Et nimium blandi sinit indulgentia cultûs.

38. Quid tibi jam reliquos casus, properataque ferro
Commemorem toties, toties properata veneno
Funera? Non, Scythicæ pecudis radiantia terga
Abstulit heroo quæ remige, Thessala puppis,
Æquoreos tot passa metus: sirenia præter
Saxa licet, fracto concursantesque Profundo
Ferret iter dubium Symplegadas; obvia sævis
Quot locuples fortuna minis. Dulcissima vitæ
Munera cum primis, epulas, somnosque timendum.

Gemmiferis natat in cyathis, lautoque sopori,
Importuna comes, Fraus accubat: Arma cavere
Haud satis: ipsa armis graviùs sævire docentur,
Ipsa gerunt bellum pacis sub imagine dona.
Nulla fides generi: qui sanguine junctior, hostis
Certior. Immitem quoties dos ampla Maritum
Conjugis in lethum misit? Quàm sæpe dolosi,
Dives & infelix, Patrui post crustula, visus
In portam rigidos supremùm extendere calces
Pupillus? Tremuli quoties rugosa Parentis
Stamina, jamque diu Lachesim poscentia, seris
Iratus votis, & vota morantibus annis,
(Proh facinus! Tantúmne homines Natura relinquis?)
Filius abrupit, non filius? Omnia quàmvis
Syrmata Thespiaco longè volvantur ab ævo; (a)
Nusquam humiles casus: plebejas horrida nunquam
Dignatur tragico lacrymas vestire cothurno
Melpomene. Soli mirantibus argumenta
Portentosa, nefanda, fidem transgressa theatris
Suppeditant proceres: Natorum funera soli
Esse putant epulas; insuêtaq; monstra paventem
Cernere, polluto deturbant æthere solem.

39. Adde tot egregias urbes, famosaq; regna,
Tot populos, Marti quos prodidit, utque perirent,
Præbuit infelix primas opulentia causas.
Quæ nostris utinam ne sors impendeat (omen
Ferte

(a) *Thespis apud Horat. in arte Poët.* Ignotum tragicæ genus invenisse camœnæ dicitur.

Ferte procul, Superi: timor est sed justus) Athenis.
Scilicet ignotæ proavorum moribus artes.
Degeneri jampridem animos, & corpora luxu
Inficiunt, prædæque vocant spe divitis Hostem.
Campestres non ulla Scythas vis extera bello
Sollicitat. Nam quæ tam nudi præmia Martis?
Divitiæ populi summæ corytos, & arcus,
Essedaque, & juga pauca boum, horrentesque Ferarum
Exuviæ. At capulo non unquam dextera segnis,
Indomitæ vires, immania corpora, lethi
Sub pedibus timor, ignavumque senescere. Nil, quod
Illecebris spoliorum hostilia vota, rapaces
Invitetque manus: nil, quod non veriùs obstet
Ausuris. Vallo septemplice firmior, omnes
Una metus, bellique minas procul arcet egestas.
Ramorum viridem (non vana est fabula) pompam
Divitis extremo spargebat limite Fundi
Ardua, lata, ingens, frondoso par nemori Nux.
Hinc illi tumor, hinc rerum fiducia vecors,
Terrenique satùs nimiò plùs immemor, & vix
Se capiens fastus. Sed nec Briareja centum
Brachia, nec trunci spatium, atque in Nubila multus
Tendens frontis apex sic effecere superbam,
(Hos etiam quàmvis demirarerur honores)
Quàm sobolis census, quæ mitibus undique baccis
Amplectens lætam, ipsa etiam lætissima, matrem,

Tem-

Temporibus circumpositi diadematis instar,
Pondus erat sublime, attollebatque ferentem.
Ergo opibus gestire suis, populoque minori
Frondentûm juxta Dryadum insultare, nec ipsas,
Altera ceu Niobe Luciná divite felix,
Præ se faticinas Dodonæ ponere quercus:
Demens, in foribus quæ jam Niobeia fata,
Mutatosque Deos non cerneret, id neque rebus
In miseris saltem supremum habitura levamen,
Tantalidi magnus dederat quod vulneris authór.
Nam puerum grex fortè vagus, dum quarta cæ(mœnis
Justitium fert dulce dies, & gymnáde clausâ
Per virides impunè licet discurrere campos,
Hàc tulerat gressus. Qualis (proh Juppiter!) arbos?
Unus ait: quo pomorum circumflua luxu?
Si faciles propiùs ramos demitteret, aut si
Nos quoque finxissent Neptunia semina, quantos
Nuper, Aloidas, cælo capita alta ferentes, (a)
Clamosus tumida referebat voce magister;
Quæ foret hìc nobis vindemia? Quas ego plenis(ferrem?
Jam tunicis prædas, & quæ spolia ampla tea
At mihi Aloidûm nil corpore, subjicit alter,
Nil opus in dulces Smyrnæo carmine prædas.
Si vetitum arboreos sublimi carpere dextrâ;
Sublimi haud vetitum jactu prosternere Fœtus.
In-

(a) Homer. Odyss. lib. 11.

Invida quos manibus longè Natura removit;
Ad nostros jam jam æqua pedes sollertia ponet.
Hæc ubi dicta; humeri projecto tegmine, saxum
Arripit, & valido rotat in sublime lacerto,
Mox aliud, rursusque aliud. Nec cætera segnis
Exemplum spectare cohors. Par omnibus ardor:
Tela petunt, onerantque manus, atque ictibus ictus
Agglomerant. Pleno volat æthere saxeus imber.
Dant gemitum rami: decussis undique tellus
Stipatur folijs, stipatur glandibus. At Nux
Infelix, rapidâ circùm stridente procellâ,
Tot plagis laniata sinum, tot fœtibus orba,
Jam viduæ exemplum Niobes, jam ponere flatus
Immodicos, verbis & docta minoribus uti,
Quis furor? exclamat, Quæ vos, temeraria pubes,
Infandæ eumenides stimulis tam tristibus urgent?
Hoccine jus? Prædas alieno everrere Fundo:
Exturbare manu pacem: vim, vulnera, cædes
Nil meritis inferre? Ah sævo parcite ludo,
(Pœnarum satis est) ah barbara ponite tela,
Crudeles. Nullo certè vos crimine læsi:
Nil merui, tam dura nocens cur præmia ferrem.
Quin etiam (nimios fractura umbracula soles
Ut taceam) vestris, par quando, an quæritur impar
Vel tribus extructis cùm glans superadditur una,

Tot-

Totque alijs, quorum assueti meminisse potestis,
Materiem Nux exhibeo instrumentaque ludis.
Pergitis? O soboles Furiarum! Pergite. Dignas
Terga luent pœnas. En rapto fuste Colonus
(Heu miseram! cur non licet hæc mihi vera
minari?),
Advolat: en immanè furit. Vos ille. Magistri
Aut saltem, indignos qui jam resciverit Ausus,
Plagosam sperare manum, horrendumque tribunal.
Nil agimus. Saxis, quæ jactat, durior ipsis,
In vacuum fusas ridet gens impia voces,
Missilibusque novis certat: prætexit olympum
Diluvies telorum, &, spissæ grandinis instar,
2 Tempestas lapidosa furit. Vulsæ undique frondes,
Dejecti Fœtus, contusaque brachia: primum
Illa decus patrij, & felix modò gloria Fundi,
Vix lacerum funus, rapti vix umbra supersum
Jam decoris. Vacuum quid prodest crimine
pectus,
Quid puram servasse fidem? Tu crimen haberis,
Fertilitas, hos tu mihi noxia reddis honores.
Nulla manus sterilem crudo percelleret ictu:
Lædenti pretium possum quia solvere, lædor.
Ast ego, nativo felix mihi credita censu,
Subjectis inopes ridebam in sepibus umbras,
3 Juniperi, cornique umbras. Quàm justiùs illæ
Mutua nunc nostris valeant illudere damnis,
Paupertate suâ incolumes! Quòd si ista manebat

Sors

Sors miseram, si divitiæ hac mercede luuntur!
Muneribus quid me libuit, Pomona, malignis
Perdere? Non satiùs platani de more fuisset,
Cælibis aut lauti, video frondescere luxu,
Umbrarum dominam? Valeas opulentia, triste
Exitij pignus. Nemorum cum paupere turbâ,
Et mihi dehinc liceat, nil, quod rapiatur, habenti,
Ducere ceu fructu vacuum, sic luctibus ævum.
Questibus his, medio saxorum in turbine, sævas
Infelix damnabat opes, sua funera: parque
Par adeo exitium, & similes hinc quisque vereri
Condiscat, similis cui præsto est copia, casus.

41. Non tamen hæc pacis turbatæ crimina, cæcis
Non latus insidijs trepidum, violentaque mille
Præcipitis Obitus tormenta tenacia vitæ,
Omne putes sortis virus, Summamque Malorum,
Quæ gravior, cùm blanda magis, Mortalibus (affert.
En alias animi clades, insertaque cæcis,
Plùs etiam lugenda, Mali contagia fibris.
Agmen agit stolidus mentis tumor: obsequijs dum,
Plaudentis populi, vanoque errore superbi,
Egressos jam sese Hominem, jam summa tenere
Votorum, magnisque putant vix cedere Divis.
Protinus ergo omnis labor, & sollertia cessit:
Egregijs nusquam locus artibus: otia cordi,
Fœdaque segnities. Quid enim te, Gloria, duce
Sectari per iter virtutis, vel tua, Pallas,

Mu-

Munera perpetuo malînt sudore pacisci,
Una quibus fulvi blanditur gaza metalli:
Hæc Sophia, & Virtus, hæc quidquid vota requirunt,
Quidquid Numina sunt? Par inde licentia; fastus
Impatiens legum: totum vanescere sortis
Creditur eximiæ pretium, communia jura
Si subeat. Facinus quàmvis sine dote, nec ulli
Sollicitent fructus; sat causa furentibus ingens
Ad scelus, ut sibi cuncta probent, vel iniqua, licere.
Audax pro virtute furor, pro jure libido,
Multaque posse decus summum, non debita velle:
Peccando, valeant quid viribus, experiuntur.
Si tibi quid damni impositum, si læderis insons;
Judicij spes cassa. Forum nil omne querelis
Proderit implevisse, nihil mare, sydera, cælum
Testari, legesque hominum, legesque Deorum,
Acrius hoc Illos stimulat. Post æra negata,
Post immissa novis armenta famelica latè
Frugibus, & fines emotos pauperis agri,
Non deerit, quæ te, pretio conducta, trucidet,
Seminecem aut duro sub stipite, dextra, relinquat.
Ergo, licet rapido stomachum permisceat æstu
Bilis, & inclusas animus malè digerat iras;
Pythagoræ ceu discipulus, mutire caveto:
Quin sorti rebusque tuis gratare, quòd una
Pars tantùm sublata, quòd hostis cuncta pepercit
Eripere, & pannos misero, vitamque remisit.

Tam

Tam violens, furibunda, humani nescia sensûs
Divitiarum est conditio, naturaque: legum
Sic tabulas, jusque omne, sibi lex ipsa, revellit.
42. Sed quid ego longis rationum flexibus amplæ
Ingenium ferale, & noxia crimina sortis
Persequor? Exemplo liceat cùm protinus uno
Discere, quàm nihil illius vel maxima quæque
Gaudia, præ misto alterius sint pondere partis.
Si quæ Fortunæ eximio ditissima censu
Floruit: hæc certè est, quæ ferrea dicitur, ætas.
Nunc aurum prope vile: suus flavescit ubique
Pactolus, Gangesque suus. Licet omnia tellus
Non *omnis ferat; omnis habet*: commercia Mundum
Huc, illuc peregrina ferunt, ditescere doctum,
In sese sua dum, diffundens, munera cogit.
Sæcula quæ vel avara magis, vel prodiga? Quando
Par rerum nitor, aut luxus sollertior? Unum
Certamen, quis plura habeat, quis perdere norit
Splendidiùs: totis conatibus utraque vanas
Vitæ in delicias ars, & natura laborant.
Anne igitur nobis ideo felicior ævi,
Quàm priscis series Mortalibus: ardor habendi
Cùm procul, exiguoque hilarem se vita ferebat;
Pro nitidis auro cùm sedibus hospita rupes
In faciles placuit somnos: penetrabile frigus
Horrida neglecto defendit murice pellis:
Nectareos latices fons, Victum præbuit arbos?
Heu! quo divitiæ, cumulo crevistis eodem

In-

Invisi scelerum Fœtus, diræque Malorum
Omnigenûm pestes. Haud illis Maurica sæclis
Robora decisas Sipylo pressere columnas:
Mæoniæ nusquam chlamydes, & adultera fuco
Vellera Sidonio, nusquam cælata Corinthus,
Artificumque manus: sed nec perjuria, fraudes,
Insidiæque truces aderant, funestaque bella,
Et strictis hinc, inde pares mucronibus Iræ.
Votorum tunc Summa, satis: nullique cupido
Alterius suspecta: hominum quot millia, fratrum
Unanimi totidem cœtus: tunc nescia fuci
Simplicitas, tunc alma fides, atq; aurea morum
Temperies: sine lege pias, sine judice rexit
Privatus pudor, & censura domestica gentes.
Illi apices hominum, nascentis gloria Mundi,
Integer ille ævi flos, illibataque cæli
Semina, nec Superis indigna parentibus ætas:
Innocuos quorum mores, tranquillaque nobis,
Nescio quo sævo ceu sydere, gaudia præsens
Futilium proventus opum in contraria vertit.
Et dubitamus adhuc, tot tristia funera rebus
Cùm ferat humanis lautæ indulgentia sortis,
Accensere Malis, vitæque inimica putare,
Sensibus abduci vecors suprema Bonorum
Quæ crepat, & falso miratur pectore vulgus?
45. Heu steriles Veri, insanæ quos devia turbæ
Vivendi per iter ducunt vestigia, Graios
Tamquam Helice nautas: &, quidquid mens bona contra

Occi-

Occinat; id rectum, quod plurimus approbat
author,
Constituunt. Ideone igitur superaddita nostris
Sensibus æterni, Ratio, lux filia Solis,
Deteriora bonis dignoscere, curuaque rectis
Qua licet; ut clausis post errabunda Priorum
Agmina luminibus ruceremus: lanigerarum
Ceu pecudum mos: demisso quæ vertice, primis
Quà libuit, temere associant vestigia: rupis
Et sive una jugum scandat; seu præcipitet se
In foveam; reliquum porro ruit ocyùs agmen,
Securum quò, vel quare ducatur, eatque?
Prima Mali hinc Homini labes: hoc funditus
omnem
Evertit vitam. Nemo sibi desipit uni:
In commune mali sumus, abreptique, sequentes
Abripimus. Fatui semper sic longior ordo
Agminis, & vitæ fit regula publicus error.
Cùmque vagos cæli cursus, cum fulminis Ortus,
Ventosque, pluviasque, arcanaque semina re-
rum,
Et varias Mundi leges condiscere nemo
Plebis ab ignaræ eloquio dignetur; eamdem
Quæ Bona sint Homini, vel quæ diversa do-
centem:
Attoniti tamen auscultare, insulsaque Dicta
Non secus excipere, ac Naturæ oracla, solemus.
Futile ceu vani non multò hic crassiùs erret
Judicium populi, quàm si ingrediatur opertas
Ventorum, rapidique vias percurrere Solis:
Aut veluti nostra plùs referat, ætheris alti,

Et

Et pelagi certâ ductas ab origine causas
Noscere, quæ nihil ad vitam moresq; regendos
Proficiunt; rectos animis quàm ducere sensus
De Pulchri, atque Boni, & vitæ ratione beatæ,
Pectora qui tantus stupor alligat? Unde profunda
Hæc adeo humanis vecordia mentibus? Atræ
Bilis agit furor? An magici violentia cantûs?
An grave stellarum jubar? An funestior ira
Numinis, eumenidumque faces, pœnæque Nocentûm?
44. Verum age: sint Bona, sint, quantùm plebecula censet,
Splendida, magnifica, & nostris rationibus apta,
Sortis ab arbitrio veniunt quæ dona; fruentem
Anne ideo lætum facient, solidéqne beatum?
Haud equidem, ni perpetuo sibi tradita nexu
Possideat: veluti neque Crœsi æraria ditem,
In patrijs aggesta licet Penetralibus, Irum
Constituant, ni signatis priùs ille tabellis
Legitimum tanti capiat jus muneris. Atqui
Fortunæ hæc ratio: nulli se fœdere certo
Mancipat: exigui tantùm dat temporis Usum,
Cùm volet, ablatura. Laris, censúsque paterni
Quid dominum falso te jactas nomine, custos
Veriùs externi dicendus pignoris? Illic
Nil penitùs, mihi crede, tuum. Sors annuit æquo
Utendum: nec, quod dederat, non æqua vicissim
Sors repetet. Nimbi, fures, incendia, lites,
Naufragia, & quidquid partis nos rebus inanit,
Illius Accensi sunt, lictoresque, jubentis
Pro-

Promere depositum. Renues? Cunctabere? Nugas
Egeris: invito rapient, frustraque gementi.
Nec minùs arbitrijs hominum diversa, suique est
Cætera sors juris. Quid enim? Propriumne vocabis
Hoc frontis diadema? Voces: renuente superbum
Indocili, ni, plebe jugum, jam nuda relinquet
Tempora. Conspicuam propria inter munera famam,
Rettuleris? Referas: si quo tibi bacchare cautum,
Suspicio ne vana, dolusve, & rumor iniquus
Seu decus id minuat; turpi seu stigmate fœdet;
Nonne vides, cuncta hæc, aliena, precaria, jamque
Mutatura larem, nihilò tua posse vocari
Justiùs; ac Tyriæ chlamydis, quo pulpita verrit,
Peniculamentum, sceptrique Insigne coruscum,
Temporis exigui pompam, sua dixerit actor
Scenicus, Atriden quoties, sævumque Creonta
Exhibet? Inflato nimirum hic pectore postquam
Per populi se magnificè circumtulit ora,
Grandia jura dedit famulis, tragicique crepantes
Eloquij ampullas, & sesquipedalia verba
Conglomerans, regum fortunam, animosque superbos

Implevit; positis, mora parva, Insignibus exit,
Furtivis nudata velut cornicula plumis,
Germanus ficto de regnatore lanista,
Quique Creon, jam Sosigenes. Hic mimus in horas
Luditur: hæc procerum, quos vulgus adorat, imago.

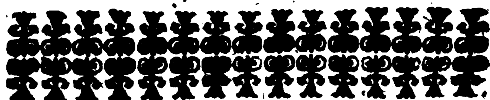
45. Ergo, sibi quamvis placeant, Superûmque velut jam
Collegæ, tumidis affectent sydera cristis;
In medio tamen ægra gerunt submissaque fastu,
Curarum varijs & fluctibus anxia corda:
Nec ratio, aut vis, qua trepidi lenire tumultus
Pectoris, & circum laquearia celsa volantes
Submovisse metus liceat: nec (ut omnia paucis
Exequar) in tanto cumulatæ sortis acervo,
Te reliquis unam potiorem mercibus, unum
Te curæ votique omnis, Pax aurea, finem
Inveniunt: proprijs tantùm, eximijsque parandam
Nempe Bonis: quæ fortuitò contingere quisquis
Posse putat; Chios rigidis e sentibus idem
Autumnos pendere, vel Hyblæ purpureum ver
Urticæ, tribulique satu sobolescere credat.

46. Vos igitur, quorum terreno in corpore Titan
Semina cognatæ haud frustra permiscuit æthræ,
Lætitiæ puros si tandem accedere fontes
Fert animus: si blanda quies, securaque cordi
Gaudia; quidquid opum cornu largitur amico

Sors

Sors levis, infidos census, perituraque dona,
Magnanimo, cupidi meliorum, spernite fastu.
En alias summo devectas æthere, nilque
Fatorum occiduis debentes legibus, alma
Divitias Virtus (pretium voluisse) reponit.
Huc avidas mentes, huc vota capacia, totos
Huc animi laxate sinus. Hoc pectora pleni
Munere, jam fati cursus, jam tempora vestro
Fingetis nutu. Vel Pacis nulla fruendæ
Spes Homini; totum vel nostri hoc esse fatendum
Arbitrij jurisque Bonum. Gaudere volentem
Occiduæ nil cuncta juvant æraria sortis.
Intra animum nasci voluit Deus; esse beatos
Qui liceat. Votis longè contrarius errat,
Deserto qui sese, alibi sua gaudia quærit.

EUTHYMIÆ

Liber Secundus.

FElix, atque iterum felix, sua pendere norit
Si bona gens Hominum! Nullo munimine quamvis
Tecta sub ætherei mittatur luminis oras;
Non tamen est, genitam naturæ lege malignâ
Cur se propterea doleat: vulgoque Ferarum
Cur habiles plumas, innataque vellera, curvum
Aut capitis decus, & validos inviderit ungues:
Omnia dum, varius quæ rerum postulat Usus,
Instrumenta Boni, vitæque operosa tuendæ
Præsidia in solâ melius Ratione recepit.
Singula ne memorē, quæ nobis plurima longè
Commoda, tam pulchro cæli de pignore manant;
Anne parum, nostris hilarem quòd fingere vitam
Hinc licet auspicijs, nec avaræ obnoxia sorti,
Ex se lætitiam sibi sufficit ipsa voluntas?
Fac, genus hoc usquam mercis venire, beatum
Hoc aliquo nasci terrarum limite germen,
Omnia mæstitiæ abstergens quod Nubila, puris

Cordibus æternæ inſcribat Thaumantida pacis?
Ullane te medij facies diſcriminis, ulla
Terreret ſeries longarum immenſa viarum,
Oppoſitæque Alpes, timidisque agitata procellis
Æquora; quin dulcem ad metam per ſaxa, per
undas,
Ipſaque Dædaleis per Nubila curſibus ires?
Ullane Lydorum abnueres æraria regum
Muneris in tanti pretium ſpondere, futurus
Ilicet hoc uno dives, nullius egenus,
Terrenæque ferunt ſortis quoad jura, beatus?
Et tamen hæc noſtro vernat ſub pectore meſſis
Aurea: tam lætam quovis Natura ſub axe
Propoſuit mercem Mortalibus. Unica nigro
India ſit felix hebeno: fragrantia ſoli
Thura legant ſylvis Arabes; non imputat ulli
Se propriam, nullis facilem ſe denegat oris
Pax, Mundi commune Bonum: eximijsq; referta
Dotibus, haud (merces veluti gazæque minores)
Proventu pretium raro, latebrisque tueri
Indiget, haud famâ ſe commendare remotâ:
Æmula quin potiùs Phœbeæ lampadis, omnes
In populos pleno ſua gurgite dona refundit,
Feſtinatque capi, ſe ſeque morantibus offert.
Deſint divitiæ, Regnantûm gratia, fulgor
Nominis, illuſtres proavi, ſublimia ſceptra:
Quid tum? Non ideo deerit pleniſſima (mentem
Dumodo quis rectâ inſtituat ratione) voluptas.
Ni, tibi conceſſam, Fortunæ, prodigus ultrò
Vendideris; ſtabili propriam ſub lege tenebis.

2. Quod quia Socratico meditatus Apolline, (lætos
Irrita quàm veniant ævi felicis ad Usus
Omnia propitiæ, docui jam munera fortis;
Nunc quàm vana cadant minitantis fulmina, quoque
Illius infestam Sapiens vim robore frangat,
(Da fontes, da, musa, novos haurire) docebo.
Ut, veluti spes ambiguas, infidaque vota
Depulimus, nil fortuitus occurrere docti
Eximium in rebus; sic (quæ pars altera restat)
Tristitiam imbellem, consternatosque timores
Mente relegemus, nil extima vulnera gnari,
Nil varias clades, humanorumque Malorum
Compositis virtute animis tormenta nocere.

3. Non tamen hîc ideo (quantumlibet illa repostos
Jactitet arcani tripodas sententia Veri) (a)
Omnia quæ nobis extrinsecùs aspera rerum
Adveniunt, falsò contendam inimica putari:
Naturæ ceu sponte suæ nil corpora lædant,
Nil animos: neque sævitiæ verique doloris
Plus habeant, nostri vanus quàm pectoris error,
Inque suas pœnas mens ingeniosa, maligno
Addit opinatu immeritis. Hæc splendida dictu
Communis siquidem sensus ratioque refutat,
Cecropijs gravior Veri cortina magistris.

4. Id potiùs, nulli quod sit dubitabile, ponam: (utram
Mentem hominis multum versandis rebus, &
In bivij partem libeat, seu limite dextro,
Sive

(a) *Vide Epist. cap 8. Sen. ep. 24. & 78.*

Sive sinistrorsum flectendis, juris habere:
Quatenus alterutrò spectantia plurima in illis
Jam falsa effingit; jam parva impensiùs auget;
Oppositis jam mista (Mali nil quando, Bonive
Sincerum penitùs Mundi concordia discors
Rebus in humanis patitur) quocunque remoto
Alterius sortis discrimine, pura seorsum
Concipit: hinc adeo vim, mensuramque doloris,
Fortuiti quo corda solent percellere casus,
Non tam luctificâ venientûm ex indole rerum,
Quàm varijs animi ducendam è sensibus, equè
Judicijs, medias queis res perpendimus ipsi.

5. *Quæ nisi vera forent; eadem cur fata sereno*
Altera pars hominum, turbato ast altera vultu
Exciperent? Audin, quàm tristibus omnia circùm
Compita, perque domos jactetur nuda querelis
Pauperies: ceu sortis onus, quo maximus æther
Non gravior Mauri senis in cervice recumbat:
Quoque superpositam semiûstaque membra prementum
Enceladus nunquam, sapiens, mutaverit Ætnam?
Et tamen hanc Phocion adeo complexus amicè est, (a)
Dyrceusque Crates etiam quæsivit; ut alter (b)
Quantovis Macedûm mutare negaverit; alter
Toto etiam patrio redimi bene duxerit auro.
Si pereant merces; nullum se luget Avarus,

(a) *Plut. in vita Phoc.*
(b) *Laert. in vita Crat.*

Jamque venena parat, gladios, suspendia. Rerum
Discat Anaxagoras jacturam; Munera vestra (a)
Agnosco, Superi, referet. Proh quale gementi
Curarum dempsistis onus! Jam non ego fundis,
Non opibus vivam, non lucro hæredis avari,
Sed mihi, sed sophiæ. Felix injuria, servat
Quæ læsum! Fueram, mea ni fortuna fuisset.
Ecce, quibus lacrymis, quanto producere luctu
Natorum soleat crudelia funera mater,
Ferales amplexa rogos, unoque cremari
Igne velit. Frustra comites solantia verba
Ingeminant: nulla est tanto medicina dolori.
Quid Xenophon? Charæ sobolis damnatus acerbo (b)
Funere, lugentes etiam solatur Amicos,
Nil mirum repetens, mortalia cedere morti.
Luminis orbus erat Cyclops, fraudatus eodem
Munere Tiresias. Par vulnus utrique, sed idem
Non utriq; animus. Lucis securus ademptæ (c)
Colloquijs Parcarum Alter, fatisque vacabat:
Vaticinamq; ferens ultra sua tempora noctem;
Invia præsagis Arcana legebat in umbris,
At Siculus pastor, truncâ vestigia pinu
Errabunda regens, sylvas, & concava duro
Littora rumpebat gemitu, notumque subinde
Nomine vervecem compellans, illius æger
Laudabat sortem, per prata virentia, perque
Irriguas valles, quà devia cunque libido

(a) *Val. Max. lib. 8. cap. 7.*
(b) *Laert. in vita Xenoph.*
(c) *Vide Cic. 5. Tuscul.*

Impulerat, Domino quòd fortunatior iter.
Ne longo sermone ferar per singula; fatî
Sorte quid extremâ gravius Mortalibus? Atqui
Reclamat populo, vanique ea spectra timoris
Atticus explodit Senior, non dispare vultu (a)
Lethiferæ sorbens virus ferale cicutæ;
Ac si Palladijs olim Solennibus, inter
Unanimos cœtus, & amicæ gaudia mensæ,
Lætitiæ authori libaret pocula Baccho.

6. Qui tam dissimiles igitur de fontibus ijsdem
Affectus animorum? Idem cur casus utrinque
Deijcit Hunc; Alium neque dimovet: Illius ora
Confundit lacrymis, Hujus nil gaudia libat?
Nempe, quòd minimum refert, quam quisque superbos
Sortis ad incursus, & fata minantia mentem
Objiciat, quo res dubias examine libret.
Sandapilas, morbos, inhonoræ stigmata famæ,
Pauperis illuviem census, servile catenæ
Barbaricæ pondus sunt, qui, ceu summa Malorum,
Ac penitùs Mala, concipiunt: immitiùs illis
Quos ideo cur miremur præsentibus angi,
Taliaque experiendo pati, sibi qualia fingunt?
Omnia cùm *Sapiens* genus hoc discrimina, tamquam
Viribus inferiora suis, neque funditus omni
Lætitiæ fructu, Meritoque carentia, spectans,
Quolibet erectam fortunæ in turbine mentem

(a) *Socrates apud Plat. in Phæd.*

Sustineat: vel si fessus dejecerit Atlas,
Quam tulit immensam per tot jam sæcula molem
Fractaque naturæ descendant mœnia; tantis
Indeclinatâ occursurus fronte ruinis.
7. Picturæ genus est, aliâ de parte, aliâque
Quod diversa sui præbet spectacula. Dextro
Si lateri assistas; en Mirmillonis imago
Districto mucrone ferox. Lævâ aspice; scurram
Pantolabum, gestu cernes, vultuque facetum:
Rectâ deinde sacer qui fronte videbitur heros,
Proteus haut mendax artis, seque illa, vel illa
In personarum subito discrimina vertet.
Haud alijs excusa typis hæc omnia credas,
Queis homines Natura, homines aut veriùs ipsi
Se quibus exterrere solent, simulacra Malorum.
Hinc videas; metues: contempseris ocyùs illinc.
Spectabant eadem Sophiæ duo lumina priscæ,
Abderitanus Sapiens, civisque Dianæ (a)
Heraclitus, at oppositis e partibus. Ergo
Ridendi nimius toto pulmone vomebat
Assiduos alter, sine lege modoque, cachinnos;
Alter, inexhaustâ miserâque libidine flendi,
In lacrymas vix non oculos, lucemque liquarat.
Externa usque adeo sibi mens attemperat, &, pro
Arbitrio, nunc has facies, nunc vertit in illas.
Non secus ac, tardos uteri sub pondere menses
Mater agens, varias rerum, quas ipsa volutat
Fors animo, species pueri venientis in artus
Sæpiùs

(a) *Juvenal. sat. 10. de Democr. & Heracl. Ephesio. Lucian. in Auctione Vitarum.*

Sæpiùs occulto naturæ imitamine transfert.
Setigeri Suis unde Notam, cristisve decoræ
A litis inscripto plures duxere figuram
Pectore: sanguineis hic tempora pingitur uvis:
Inficit huic malas baccæ liventis imago;
Pomum alijs mento adnatum: nec defuit, ore
Cimmerio attonitam qui, Parvulus, Ilithyjam
Terruerit: tacitis quòd talia sensibus olim
Imbiberat simulacra parens, crescente sub alvo
Effigiem teneri cùm conformaret alumni.
8. Fac tamen, in medio sævæ discrimine sortis,
(Hoc aliàs justos agitabimus æquore cursus,
Nunc libet intactum transmittere) fac nihil, inquam,
Tristibus eventis animus tunc conferat, omnis
Manet ab externâ sed noster origine luctus.
Quid? Cùm mæstitiæ causis procul, inter amici
Blanditias aliquis jucundaque munera fati,
Sollicito dubios agitans sub pectore casus,
Ex nihilo (incerti nam cur levis umbra Futuri
Plus nihilo?) veri trahit argumenta doloris:
Nec secus, ac præcepta animo si vulnera ferret,
Ambiguæ vanâ cruciatur imagine cladis:
Tuncne etiam præsens jugulum sors impetit? An nos
Illius absentis vice fungimur, armaque fictis
Præbemus, valeant queis nos prosternere, larvis?
9. Heu furor! Invisis heu nemo nocentior hostis
Hostibus, ac stultus sibi quilibet! Unde remotos

Venari gemitus homini tam dira libido ?
Quæ lævi mala fraus genij, quis fascinat error,
Spernere lætitiam præsentem ; crastina fortè
Quos vehet, aut sors nulla vehet; quos hora labores
Præcipere ; aversis & cladibus obvia ferre
Pectora ? Vos, almæ Pacis justissimus ardor
Quos rapit, hæc sortis libamina vana futuræ,
Has, moneo, curas seponite : dumque benignè
Pollice nent hilares Saturnia sæcula Parcæ ;
Ne pigeat promptâ fugitivæ munera lucis
(Ulteriùs Babylon, Lydusve inquirat haruspex)
Excepisse manu. Nam quò jam prospera rerum,
Quò Superi faciles, & cuntia vota secundis
Ominibus ; liquidos tam puri nectaris Haustus
Diluit occulto si mens ingrata veneno ?
Omnia si postquam fatorum munere pleno
Evenere ; deest animus, ratioque fruendi :
Plùsque fodit dubij species longinqua pericli,
Commoda quàm quæcunque juvent præsentia ? Nusquam
Certa quies : lætæ petijt fiducia vitæ,
Sub trepido tam dira ululat cui pectore Erinnys. (Sit
Ingruat, Æolio non turbine mugiat æther ;
Tempestas animum versat sua : durior intus
Obsidio premit. Æternâ formidine pallens
Stultitiæ culpam luet : infernisque sub umbris
Quas vetus immanes præscripsit fabula pœnas,
Ante rogum, superi fruitur dum luminis aurâ,
Æacus ipse, sibi statuet. Quid scilicet urgens

Tan-

Tantaleum caput, & jamiam volvenda, ruentique (a)
Aſſiduè ſimilis cautes deſignat: anhelam
Quidve famem importuna epulis genialibus arcens (b)
Tiſiphone? Niſi, Stultorum qui pectora turbant,
Oblatoque vetant fructu gaudere, timores?
10. Hanc adeo vitam, vitæ ſub imangine lethum
Seu magis hoc, priſcis olim duxiſſe Mycenis
(Vera cano: vos o muſæ, & tu teſtis, Apollo)
Narratur veterum titulis generoſus avorum
Andremon, cenſuque potens, felixque futurus,
Eumenidum ſineret furor, & Rhamnuſia vindex.
Namque tumens animi, & magnâ ſubnixus opum vi,
Pauperiem malè tutam, indefenſoſque premebat
Exemplis cives immanibus, obvia quæque
Legum audax, medijque repagula frangere juris.
11. Ergo, ubi nulla ſalus rerum, ſpes nullà furentem
Comprimere, humanisq; opibus fiducia deërat;
Offenſum de plebe Aliquem ſic æthera votis
Compellaſſe ferunt: O, qui mortalia, ſummo
Æternum vigiles ſtellati e vertice Mundi,
Servatis, Dîj, Facta, viceſque merentibus æquas

(a) *Lucr. lib. 3.*
(b) *Vide Virgil. lib. 6.*

Redditis, in pœnas cur Dextera lentior? Aut quæ
Sera adeo vestris patientia viribus obstat?
Scilicet immeritæ Lipareo sulphure pinus
Fumabunt Rhodopes,& nil peccantia saxa?
Qui levet infando pressas Andremone terras,
Nullus anhelabit Siculis fornacibus ignis?
Exhaustæ nubes,torpebit frigidus æther?
At non ille Deos in prælia poscere segnis.
Quid pensi malesanus habet? Quid liquit inausum,
Intactumque, furens, scelerum? Per singula fando
Si ferar; ante diem sol vespertinus Iberis
Condiderit,tolletque iterum redivivus Eois
Fluctibus.En patrio,en ipsum me nuper agello,
Qui tenuis censûs caput,& spes una tuendæ
Paupertatis erat,nequidquam jura vocantem,
Depulit. Hæc ego si tam barbara criminis expers
Supplicia expendo: vestris sit liba sacellis
Annua,& exigui primævos ruris honores
Usque tuli; servate Pios,cohibete Nocentes.
O Superi: & tale importuno in Divite pœnæ
Vindicis exemplum venturis prodite sæclis;
Humanas ut,si vires effræna Potentum,
Baccharique impunè ferox audacia spernit;
Esse Deos,fandi memores,sciat, atque nefandi
12. Haud vanæ fugere preces: sanctissima cælo
Audiit orantem Nemesis,magnoque vocato

Con-

Concilio virtutum, una altior ipsa resedit.
Pompam addunt solio, majestatemque sedentis
Horrificant famuli cœtus, Pœna, aspera Pœna,
Iraque, flammivomusque Furor, Vindictaque telum
Ingens, sanguineum, horrendum, exitiale coruscans.
Parte aliâ sanctum Pravi discrimen, & Æqui,
Et Leges, & Jura, & non superabile votis
Reginæ Arbitrium, si quando, immanibus Ausis
Irritata, velit dejecto fulmine terras
Concutere, & totum impleri terroribus Orbem.
Tali igitur mediam hinc, atque hinc vallante coronâ,
Ultrix Diva loqui solio sic insit ab alto.
13. Certa quidem nullos tandem vindicta Nocentes
Præterit: & justas solvunt Acheronte sub imo,
In terris quæ dira videt sol crimina, pœnas.
Sed tardum, manes & fata novissima semper
Expectare. Diu felix, ultore remoto,
Spargitur in Plures facinus: exemplaque fiunt,
Quæ fuerant delicta. Erebi illætabile regnum,
Sulphureosque lacus, immotaque jura ferentes
Corpore defunctis Rhadamanthon, & Æacon umbris
Vix non jam pueri explodunt. Pars vana putare
Nominâ, compositosque metus; pars, credita quàmvis,
Sera tamen, penitùsque oculis impervia fata
Despicere. Ergo sciant moniti, non usque sub Orcum

Dif-

Differri meritos ad posthuma funera manes:
Nec Superis alium Phlegetonta deesse, novasque, (reddant.
Digna vel ante rogum sceleri quæ præmia
Viventûm Furias. Juvat id monstrare Pelasgi
Divitis exemplo: cujus teterrima nullos
Aut hominet timet, aut credit vecordia Divos.
Nominis indicium furor est: Andremona nostis.
Mentiar, ex vobis si quam violare nefandis
Abstinuit scelerum conatibus. Impia facta
Præsenti luat exitio. Vos pendite causam,
Supplicijque modum, & dignum sancite piamē.

14. Dixerat: & vario Comites rumore fremebant:
Sunt, trifido quibus igne placet, cælique ruinâ
Invisum properata caput sub tartara trudi.
Hæc velit, abruptâ mersum tellure, necemque
Sortiri, tumulumque simul; velit Altera, captum
Sensibus, ac membris, longâ sub morte relinqui,
Seminecis miserum vitæ, spiransque sepulcrum:
Ast Aliæ, humani ceu nil sub pectore gessit;
Humanæ censent spoliandum munere formæ,
Mutandumque lupo, rabidæ vel imagine tigris.

15. Nutat in oppositas anceps sententia partes:
Astrææ donec fandi locus. Æqua, sorores,
Illa refert, sceleri decrêstis fata: nec ullum
Supplicij tam triste genus, quin perfidus Hostis
Jure ferat. Sed enim, veluti contraria morbo
Quæ mage pharmaca sunt, ea solers cura Medentûm Deli-

Deligit auxilio; recti sic ipsa putârim
Judicis officium, furijs Ausisque Nocentûm
Indole pugnantes adversâ indicere pœnas.
Contemptrix hominum, Superûmque audacia primus
Quando igitur scelerum fons est, Andremona nostris
Quæ dignum fecere odijs; aptissima culpæ
Huîc fuerit vindicta, Deos, hominesque timere.
Lymphatus mentem pavor impleat. Undique larvæ,
Undique monstrificæ assiliant formidinis ora.
Nec requies: sese ipse, suamque exhorreat umbram.
Tormentum ferale, atrox, lethique perennis
Effigies, letho nimiùm quàm durior ipso.
Sic justum: timeat, quantùm fuit ante timori.

16. *Hæc* Astræa tenus. Dictis ex ordine cunctæ
Assensere Deæ. Malesani crimina fastûs,
Ocyùs immisso tremebunda in pectora Sontis,
Stat punire Metu. Hunc igitur, tellure sub altâ,
Quæ, penitùs latitantem, injuncta ad munera ducat,
Mittitur aerio præpes Audacia cursu.
Illa viam celerans, gelidis conterminus astris
Caucasus æternæ patitur quà frigora brumæ,
Rupibus excisam medijs, vastoque cavati
Per gremiũ montis fugientem introrsus hiatu,
Speluncam immanem, malesani tecta Timoris,
Insolitâ vix non trepidans formidine, vix non

Im-

Immemor ipsa Sui, tenet. Occurrere sub ipsum
Vestibulum horrendæ facies, Lethumque, Laborque,
Et Morbi exangues, & Bella rigentia ferro,
Sphingesque, Harpyiæque, & terni Cerberus oris,
Hydraque monstrorum legio, nullique videndũ
Bis caput anguicomæ Phorcynidos, & tua, Vesui,
Bellerophonteus simulans incendia terror,
Cumque satis udâ Junone Bimembribus, in se
Divisi toties numerosum Ægæonis agmen:
Quidquid & implacidum, violens, ferale, tremendum
Vel subeunt; vel cæcâ homines formidine fingunt.

17. Hæc circùm funesta cohors. Nigrantis Averni
Ostia sæva putes: nisi quòd cupientibus illò
Usque patens descensus; opaca hic limina triplex (tùm
Conserit, ingressumque vetat solido ære rigen-
Valvarum series: totidem quas insuper altæ
Præcingunt fossæ, æterno & munimine firmat
Vis immensa catenarum, atque ad singula ducti
Ostia septeni ferrato robore vectes.
Non illos obices, & inexuperabile vallum
Terrigenûm vis ulla queat perrumpere: non, si
Mille operi insudent acies, non, si nova tentet
Trinacrius moliri opifex miracula. Pulsus
Retro aries, retro catapultæ, & ahenea Martis
Ful-

Fulmina, tentato nequidquam poste, redirent.
Ipsa etiam tormenta poli, horrendoque ruentes
Cum sonitu ætherei furias eluserit ignis
Septorum rigor indomitus. Nec spes super ulla
In Domino, qui claustra volens immota relaxet.
Quin adeo, seu fortè Noti violentior aura
Infremuit sylvis; alius seu proxima circùm
Auditus fragor; hostiles, sibi pessimus augur,
Insidias metuens, trepidos ad limina gressus
Corripit, exploratque vigil, num cardinis usquam
Mota fides: vitium paries num traxerit: ecquid
Adducti chalybum nexus, côagmentaque ferri
Pressa: suis vectes loculis num firmiter apti.
Mox, neque perspectis securior omnibus, imam
Rupis iu abruptæ noctem, extremumque barathrum
Mergitur. Hic illum assidui Pallorque, Tremorque
Circumstant: macie prior, illuvieque peresus,
Luridus, exanguis, quales, dum cæca silet nox,
Ferales memorant bustis erumpere larvas;
Invalidis Alter nervis, fluidâque vacillans
Membrorum compage, & dentes dentibus usque
Incutiens, lugubrè sonat, cordique perennes,
Nec lætas choreas angusto in pectore mandat.

18. Frustra igitur pulsis foribus, dominoque vocato,
Irrita consilij, munito a limine tetro
Vertisset, pudibunda, suos Audacia gressus:

Id

Id nisi prospiciens olli Rhamnusia virgam;
Cælestem virgam, cui nulla repagula, nulli
Non pateant obices, munus fatale, dedisset.
Hoc ubi inaccessos pepulit gestamine postes;
Ilicet, immensi chalybis compage solutâ,
Horrisonæ cessere fores. Audacia nigrum
Irrumpit chaos, atque imis latitare sub umbris
Semîanimem cernit defectâ mente Timorem.
Tum Nemesis Mandata refert; animosque tre-
menti
Adijcit. Ille, diu cunctatus, colligeret se
Donec, & exhausto redijsset spiritus ori,
Plurima causari primò: jam longa viarum,
Jam dubios casus, fluxasque obtendere vires:
Cælicolûm tandem imperijs urgentibus actus;
Cum Sociâ (neque enim fido, incomitatus, ab
antro
Transversum digitum, latumve excesserit un-
guem)
Progreditur: vel sic tamẽ omnia circumspectans,
Anxius, attonito similis, minimumque crepantis
Ad folij tremebunda inhibens vestigia murmur
Concubiâ donec visæ jam nocte Mycenæ,
Quæsitasque tenent sopiti Andremonis ædes.
19. Nec mora, laxatos impactæ verbere virgæ
Quin subeant aditus. Sed enim, stridentia tor-
quens
Pondera, dum foribus cardo responsat ahenis;
Exciti strepitu (sic o Capitolia quondam
Servassent; nivei meritum non anseris esset
Juppiter incolumis) baubatibus atria sævis,
Et

Et trepidam circùm noctem implevere Molossi:
Idque satis: medijs extemplo territus amens
Liminibus longè Timor absilit, actaque retro
Præcipiti dat terga fugæ. Mandata Deorum,
Andremon, Nemesis, turbato pectore cuncta
Protinus effluxere: ruit: totumque remensus
Esset iter, ni fida comes, se perdere blandos
Ut vidit monitus, validæ conamine dextræ
Nequidquam refugum arripiens, stertentis in ipsa
Divitis obtorto misisset stragula collo.
Hìc tandem, ad scopulum ceu naufragus, hæsit, & altè
Extructo immersum penitùs se condidit ostro:
Quique solet dubijs rebus mos esse paventùm,
Fortiter arripiant ut proxima quæque; cubantem
Circumfusus herum complexibus illigat arctis,
Inspiratque nocens virus, cordisque vigorem
Ebibit, & larvis animum feralibus implet.

20. At miser, accepto penitùs sub viscera sævo
Hospite, Lethæi Andremon mala Nubila somni
Excutit, & monstris gravidus, Quæ dira quietem,
Secum ait, attonitæ rapiunt ludibria menti?
Nempe duos, vultu pariter, gladijsque timendos,
Irrupisse fores, mediáque impunè videbam
Latrones errare domo. Num lusit inanis
Sopitum species? An habent quoque somnia pondus?

Cre-

Credo equidem. Nam sæpe Deos immittere mentem
Vaticinam de nocte homini, venturaque, dicunt,
Multa per obscuri nebulas depingere somni.
Res igitur non ficta: domi certissimus hostis;
Poscimur insidijs: ipsumque cubile jacentis,
Dum loquor, armatâ vigiles indagine claudunt
Grassatorum acies. Quid, si ferialia tela
Immergant jugulo, Stratisque repentè supinum
Confodiant; Facient certè. Cur tempora perdo?
Cur spatium sceleri dono? Nec plura, toroque
Exilit: & raptim pulvinos stragula, sellas
Præ se conglomerans, primos munimen ad ictus,
(Nam tergo auxilium paries) clamoribus altis
Evigilare jubet Famulos. Turbata repentè
Erigitur domus: attoniti properare ministri
Cum facibus: Quid triste? Novi quæ causa tumultus?
Pro se quisque rogant. Ille autem, O stigmate digna,
Torvus ait, capita, & venalis spuma catastæ,
Siccine nulla Mei ratio? Sic resque, domusque
Proditur? En, vino saturi dum pectora, totis
Ebria ructatis segnes oblivia venis,
Per tacitas (adeo crimen vigilantius) umbras
Incustoditis subiêre Penatibus hostes.
Furtiva (neque somnus erat) per limina sensi
Ire gradu. Non sic aliàs impunè feretis.
Nunc illud, mora nulla, latus perquirite, vestram
Quique vicem subeant, plectendos sistite fures;
Hic haud dubiè latitant. Paretur: & omnes

Exemplo, semel, atque iterum custodia sollers
Evoluit capsas, loculos, armaria. Nusquam
Indicium furis. Neque sic tamen ægra remisit
Formido trepidantis Heri. Juvat undique totam
Excussisse domum. Fido latus agmine septus,
Singula rimatur conclavia, protinus ipsis
A foribus clamans, Nunc nunc intendite curas:
Huc scelerata fugam vertit manus: hic, velut altâ
Mersus humo coluber, vacuique foramine saxi,
Triste fovet virus. Teneo vos, improba Caci
Semina, lucifugæ Volucres, Phineia monstra.
Siccine compilare meam rem, vindice nullo,
Posse rati? Justas solvetis denique pœnas.
Advenit, qui vestra, dies, simul omnia furta
Expiet. In medium devota erumpite morti
Victima jactantem nequidquam talia rident
A tergo Famuli, prorumpentesque cachinnos
Oppositis arctè ad spiramina naris aduncæ
Vix cohibent dextris: vel dissimulare coactis
Sternutamentis, ementitæque laborant
Ingenio tussis. Tandem, post omnia frustra
Explorata, torum repetit. Jamque otia tectis
Reddita: composito jam murmure, languida rursus
Nox silvit. Nullam miseri sed pectora noctem,
Tunc etiam arcano penitùs resonante tumultu,
Accipiunt. Dulci conatur lumina somno
Declinare: negant curæ. Vix prima resedit;
Altera jamque novi surgit terroris imago.
Non secus, ac vasto cùm turbidus Atlanteo

Seu Boreas, seu nimbisoni furor incidit Euri;
Rupta quies pelagi: bella, horrida bella minantur
Littoribus rapido exciti molimine fluctus,
Instaurantque novas acies, semperque priorem
Excipit alter, & alter: hic imâ effusus arenâ
Æstuat; ille minax abrupto vertice pendet,
Et similes jamiam pronus descendit in ictus:
Centum alij, centumque à tergo immania voluunt
Murmura. Spumifero concussæ verbere cautes
Horrendùm ingemuere, tremitque exterrita tellus.

21. Esto, ait, expulsi migrarint ædibus hostes:
Num vacui tamen? An vacuas liquere? Quid? Illam
Si tulerint, auri pretioso pondere farctam,
In stabulo quam defodi, male providus, ollam?
Heu timeo. Non hic servis confidere tutum,
Non soboli, non uxori. Ne hæc munera poscunt.
Haud mora: consurgit tacitus, raptoque ligone
Suspectam resupinat humum: mox, credita nactus
Pignora, ter, quater enumerat, notisque recondit
Altiùs infodiens latebris: jamque omnia salva
Esse putat; cæcis animi jam fluctibus actus,
Nescit quid trepidet, trepidat tamen omnia. Vix se
Proripuit stabulo abscedens, subitusq; revertit
Nec

Nec modus, aut requies, motæ vestigia terræ
Calcato delere Solo. Quò cautiùs omnes
Nititur insani causas removere timoris;
Hoc plures, pluresque in pectore colligit, augens
Anxiferam, nimiâ dum discussisse laborat
Anxietate, luem. Jam conscia rastra, lucernam,
Jam testem, (Quid multa?) ipsum jam se timet, auri
Ne quà defossi indicium, sibi perfidus, edat.

22. Interea pulsis redivivo sole tenebris,
Post vigiles noctis curas, haud lætior ægro
Lux oritur: qua cogendi pars rite senatûs
Esse jubebatur, Multæ vel nomine certum
Pendere (sic patrijs provisum legibus) aurum.
Ire parat: sed, multa timens, priùs omina linguis
Ex avium, pennisque notat: num garrula cornix,
Parrave, num lævo Mavortius æthere picus.
Cuncta favent, unum trepidi modò pectoris absit
Augurium. Cornix illic, funestaque parra,
Noctuaque, & bubo, & diræ genus omne Volucris
Funereo tristes alternant gutture cantus.
Ecce autem Tyrio fulgentia vellere, contra
Lampadis ætheræ radios, umbracula Servi
Extulerant. Acri spectans hos turgidus irâ,
Quò mihi tam vani, stolidissima pectora, clamat
Tegminis auxilium? Nempe hoc imbellis Arachnes

Aerium vellus, Tyria hæc nubecula frontem
Munierit, patulis ubi fors rimosa fenestris
Vasa cadant, nimio vel tegula cesserit Austro.
Usque adeo solis antehac didicisse negatum;
Vel nihil & gnaris curæ est, quot fata supernè
Immineant? Quid? si fulvus Jovis armiger alto
Rapta ferens cælo testudinis ossea terga,
Unguibus e curvis subjecta in tempora durum
Excutiat pondus? Tali an non Æschylus ictu (a)
Æschylus Actæi jubar immortale cothurni,
Ac scenæ decus occubuit? Pro divite velo
Ocyùs immensum clypei septemplicis orbem,
Tergoribus taurorum, insutoque ære rigentem,
Desuper ambiguos contra prætendite casus.
Ne multis morer; allato sub tegmine, vulgi
Non sine mirantis risu, varioque susurro,
Egreditur: necnon munimine tectus eodem,
Post decisa, domum, Patriæ Consulta, revertit.
23. Jamque dies, medium curru permensus olympum,
Tempestivam epulis tulerat genialibus horam,
Suadebatque toros conscendere. Plurima secum
Ille diu versans (metuit quippe atra venena,
Quale suo, ignarus, lateat sub pectore virus)
Antidoti demum exhausto septunce: Quid istæ
In medio Volucres? interrogat: utque coturnix
Reddita; An ex nihilo fuerat, quod præscius, inquit,

Ex-

(a) *Plin. lib. 10. Hist. Nat. cap. 3. & Val. Max. lib. 9. cap. 12.*

Extimui? Quem nempe fugit, genus hocce Volantûm
Lethifero solitum veratri semine pasci? (a)
An non insidias teneo? Si dêinde vel umbram
Alitis infandæ noster tepefecerit ignis;
Vos ego. *Sed* pisces jam ponite. Tuberis inter
Continuò tenues lamnas, croceumque liquamen,
Ingenti recubans muræna paropside fertur.
Quam simul aspexit, sublatâ percutit amens
Fulcra tori palmâ, Quodnam hoc (Proh sydera!) fatum?
Vociferans. *Servi infando me perdere letho*,
Per *Superos*, manes & *juravere* per imos.
En qualem, post mortiferas, inferre, Volucres,
Cognatum nigris piscem serpentibus ausi. (b)
Quid superest, ipsos posthac nisi lancibus addant
Ut virides colubros, & cum bufone cerastas,
*S*quamigerique Afro quod littore cumque veneni
Volvitur? At meritas dabis, opsonator inique,
Tu mihi, tu tergo pœnas. Nudare scelestum
Protinus, inque humeris tercentum frangite virgas.
Sic miser in Famulos *sævit: sic* cæditur ipse,
Attonitum surdo pectus laniante flagello.
Nam neque jam reliqui gustûs secura voluptas.
Fel rhombus, fel dama sapit: vindemia Cretæ,

 Et

(a) *Plin lib.10. Histor. Nat. cap 23. & Lucr. lib. 4.*
(b) *Plin. lib. 32. Histor. Nat. cap. 2.*

Et Mitylenæi damnatur palmitis humor.
Omnia viroso absinthi medicamine sævus
Confundit timor, in pateris spumare cicutas,
Mortiferumque tegi crustis fallacibus hamum
Usque monens. Quid agat? Cupido nunc admovet ori;
Admotas refugo nunc ore avertitur escas:
Fortior en hausit jam damnat, & expuit haustas.
Nec satis id: mensis, morbo gliscente, repulsis,
Sepositas celer in latebras se proripit, &, quæ
Cunctabunda fames ægro vix frustula ventri
Crediderat, mersis ea protinus omnia fauces
In medias digitis, sudans, misereque laborans
Exitiale velut virus, prorumpere certat.

24. Cetera quid memorem? Loricæ ut pondere vasto,
Ipse sibi, fictos hostes dum somniat, hostis
Verior, invalidos nunquam non frangeret artus?
Ut ausum, veterem quamvis notumque sodalem,
Ni prius excussum tunicas, ni prorsus inermum,
In sua deduci fineret genetralia? Cæcis
Auditum quoties arcanæ noctis in umbris,
Immanem ceu Sphinga, vel horrisonas Harpyias,
Horruit infelix culicem? Quàm sæpe relictis
Turpidus exiluit stratis: illapsa rapaci
Materiæ tacitum ne fors scintilla foveret
Exitium: bis, terque manu Babylonia vela
Concutiens, necnon omnes hinc, inde sagaci
Harp-

Nare trehens auras: num qua de parte timendus
Furtim grassantis se proderet halitus ignis?
25. Tristibus his animi stimulus noctesque diesque
Saucius, impatiens somni, neque providus escæ,
Ducebat letho quovis crudelius ævum,
Hoc felix, miserum haud longè quòd duxerit ævum.
Cùm nullas etenim, fraudis plena omnia fingens,
Auderet trepidis epulas contingere labris,
Præter *poma.suâ ramis quæ pendula carpsêt*
Ipse manu; consueta legit dum pabula, putre
Arboreo malum de vertice (neverat æquæ
Sic Lachesis) medio miseri nil tale verentis
Illapsum capiti est. Plumbo Balearis habenæ
Ille, *vel* excusso frendentis turbine saxi
Tempora dissiluisse ratus, spirabilis auræ)
Vix tantum, vocisque habuit, qua diceret, Eheu.
Mox præclusâ animâ, nimio præcordia circùm
Se densante gelu, & venas arctante pavore,
Corruit exanimum deserto in gramine pondus.
At Socij, Justis patrio de more peractis,
Funereum tali signarunt carmine saxum.
Hic situs Andremon. Animam qui sustulit, ossa
Implet adhuc timor. Armatus, discede viator:
Ne subitò vacuâ trepidus cinis avolet urnâ.
26. Rara quidem, fateor, tam diri exempla timoris:

Num paucos tamen invenias, quêis pervigil angor
Usque lacessentûm nullam sub corde relinquit
Curarum requiem: assiduis quin morsibus ipsum
Extenuat, minuitque, animi per vulnera corpus?
Dum varios vitæ casus, nunc tristè minantis
Tabem improvisam morbi; nunc mercibus Indis
Adversas hyemes, adversos frugibus æstus;
Nunc alia attoniti secum discrimina voluunt:
Jamque adeò subiisse putes. Proh nescia gaudî
Pectora! Jucundis proh rebus semper iniqua
Mens hominum! Sic ergo parùm præsentia vexant
Nos Mala? Cara domi usque adeo est annona dolorum;
Ut procul ambiguas lugendi quærere causas,
Invitisque juvet lacrymas præsumere Divis?
Quæ miseris ævi talis speranda voluptas?
Funestæ quis amor lucis? Finire laborem
Non semel, & propero fungi, dum simplice, letho
Sit satiùs, quàm perpetuo tabescere luctu,
Totque subire, fluunt vitæ quot tempora mortes?
(mendo-
27. Et vero prævisa homines si damna, ti-
Effugerent, aliquâ vel demum parte levarent;
Non penitùs causæ timor & rationis egeret.
Nunc crucient sese, & gemitu præcordia rumpant,

Si

Si libet; haud tamen efficient, ne sive protervus
Mercibus Eois Boreas, sive aspera sulcis
Invidat grando: unumque hoc vesana Futuri
Anxietas lucrum metuentibus afferet, ut sint
Bis miseri, & tantò plorent sua longiùs; ægris
Plùs quantò properant animis prævertere fata.
28. Adde, quòd imprudens venturi temporis augur
Sæpe fuit timor, & quamplurima fingere gaudet,
Nec cælo decreta, nec ullis debita caussis.
Quæ tibi sollicito quid tandem pectoris æstu
Volvere profuerit; nisi, somnia vana trementem
Et certus dolor, & præsens ærumna fatiget?
Nonne vides, speculâ aerij qui montis ab altâ,
Nubibus admotæ vel summo è vertice turris
Despiciunt vasti Præceps immane Profundi,
Offundente metu nebulas, plerumque labare
Gressibus, &, vis nulla licet concurrat, ad imum
Sæpe sui solâ capitis vertigine volui?
Hoc trepidæ mentis specimen: sic illa ruinas
Sponte facit, quas facturam se finxit; & ipso,
Abstineant ut fata manum, turbante pavore,
In formidatos detruditur anxia luctus.
29. Denique pro certo statuendum, plurima tristi
Quæ non sæpe metu, rerum discrimina, versant,
Plùs præsumpta animo expectataque lædere sensu
Quàm coram percepta: Malis & mitiùs ipsis.

Instantùm quàm provisu specieque Malorum,
Torqueri mortale genus. Seu dissita fingit
Quòd veris majora timor; seu tota refusi
In longam seriem momentaque plura doloris
Concipitur pariter quòd Summa: nec ille, nocendi
Sævitiâ modò, ceu vehemens incumbere; tractu
Sed spatij quoque, ceu lentus superesse, fatigat:
Multiplicemque Sui turbam, numerumque sequentem
Colligit, &, toties geminus, violentiùs urget.

10. Quæ ne, luminibus crassi minùs obvia vulgi,
Te pariter ratio Veri frustretur inanem;
Sic habeas, longum, quo res protenditur, ævum
Illius haud proprijs vim, per se, viribus ullam
Addere: nec, si quid duret proliximùs; uno
Majus idem titulo spatij majoris habendum.
Cùm series etenim cursusque volubilis ævi
Per momenta fluat, sibi succedentia, seque
Ordine perpetuo fugere, & propellere nata;
Illius exactæ partes, partesque futuræ
Quàm nihil in præsens sunt; tam præsentia nullo
Adjectu cumulant: veluti, qui crastinus alveum,
Seu Rhodani implêris, flavi seu Thybridis humor
Præsentûm fluidam nil molem extollit aquarũ:
Nec, quia deîn ripis laticum par Sũma recenti
Adveniet censu; bis tantò plenior amnis
Nunc ideò fluit, aut tantò deîn plenior ibit.

Nem-

Nempe quòd undæ undas fugiuntque fugantque vicissim:
Nec simul aut hodie venturus littora gurges
Alluit; aut præsens, illo subeunte, manebit.
Ergo, diu quàmvis teneat, rabiemque malignam
Protrahat in seros, qui nunc dolor ingruit, annos;
Longior ille quidem, sed non violentior æquè
Hinc fuerit: neque re verâ te immitiùs anget,
Usque novus fodiens, iterumque, iterumque renascens;
In primo quàm si penitùs vanesceret ortu.
Singula nam vitam ceu per momenta minutim
Carpimus; hæc eadem sic per momenta dolemus.
Et veluti lex æterna, atque immobilis ordo
Naturæ haud patitur momenta subinde futuris
Ulla simul jungi præsentia; sic neque luctus
Præsens cum luctu potis est, qui deinde sequetur,
Constitui, atque adeo augeri intendique per illum.

31. En tibi jam pravi ingenium crudele Timoris.
Ille simul totam, longo quæ extenditur ævi
Limite, vim sortis meditans, unoque remiscens
Intra animum cumulo, cunctos quoque colligit unum
In cumulum, nulloque pati non tempore cogit,
Paulatim subiens quos advehet illa, dolores.
Quantò igitur Thyberis flueret torrentior, omnis

Undarum si diluvies, quæ perpete fluxu
Succedunt alijs aliæ, totiesque relinquunt,
Et toties repleat alveum, glomerata coiret;
Tantò sævior est, urgetque immaniùs angor,
Quem cumulat mens ægra sibi, ventura pavendo
Dum Mala, processus longos momentaque cladis
Intra se pariter complectitur omnia, vero,
Percipient quem mox animus sensusque, dolore,
Externâ cùm lege eadem jam fata subibunt,
Per minimas ævi sensim accedentia partes.

32. Barbare, crudelis, tortorum summe, nec ullos
Ingenio mites non asperiore tyrannos
Effecture, Timor, quæ te tam dira tulere
Semina? Qui Eumenidum thalami, & Cocytia stagna
Tantam Orbi peperere luem? Miseratus acerbas
Res hominum, bene supremus Rectorque Paterque
Caverat, ut Mala vivacis metuenda senectæ
Pensarent levitate moram, gravioraque rursus
Exiguo nimias arctarent limite vires.
Hin adeo vanis se sanguinolenta tyrannorum
Urgebat stimulis rabies; laniare nequiret
Cùm penitùs, quos extremæ devoverat iræ;
Quin subitò pœnis absolveret, & Cruciatus
Hoc brevior, quò vis cruciandi immanior esset.
Quam nullus Phalaris tamen, aut Mezentius unquam
Invenere, diu pariter, summèque nocendi,

Inge-

Ingenij funesta tui vis repperit artem.
Ultima quippe Malorum, eademque brevissima longè
Protrahis, anticipans: quæ verò haud robore, tractu
Sed spatij numeroque valent, ea viribus auges
Immodicis, tristes annos, graviumque dolendam
Lustrorum glomerans momenta in singula turbam.
Ut, velut immensi supremus temporis author,
Per sese, in se seq; manens, vitam simul omnem
Colligit, æternùm qua felicissimus, ævi.
Quolibet humani spatio complexus, in unum
Cunctaque concilians Actum sua gaudia, vastos
Sæclorum per circuitus porrecta: nec illi
Hora sequens quidquam fructùs vitæque beatæ
Aut rapit, aut cumulat; sic totam nos quoque (quantùm
Divinus humana licet componere) vitæ
Summam infelicis nullâ non illius horâ
Ducamus, puncto quocunque volubilis ævi
Complexi, quovis ævum feret omne, quibusque
Dicemur miseri longo dein tempore, luctus.

33. Ergo procul positos, si quem sua gaudia tangunt,
Ante diem stultâ gemitus accersere curâ
Ne properet: quin sollicitæ formidinis atras,
His se conveniens rationibus, arceat umbras.
Quid trepido? Cur læva sibi mens displicet? Unde
Nubilus hic animi mæror? Quod vulnus adactum?

Quæve premit duræ miserum violentia sortis?
Num subversa domus? Capitis num dicere causam
Cogor? Iniqua valetudo? An deformis egestas
Sollicitat? Nil tale. Domi res tuta: per omnes
Alta quies leges: sinceri corporis artus,
Sustentatque suus venas vigor; omnia præsto,
Naturæ varios quæ vita requirit ad Usus,
Commoda: delicijs etiam non pauca supersunt.
Quin igitur fruor, ut lætus conviva, paratis?
34. At res ambiguæ: nudum latus: undique terror,
Infestæque vices. Quid? Longo parte labore
Si male propitiâ decrescat Summa Savernâ,
Nominis egregium livor subducat honorem,
Patris ab amplexu sobolem Libitina revellat,
Nec mihi parcatur misero, sed forfice crudâ
Sors eadem Nati primos, mediosque Parentis
Præcipiat, damnetque rogis feralibus annos?
Quot subitis heu vita Malis obnoxia, nullæ
Quæ valeant hominum curæ, aut defendere vires?
Esto: sed an certis Parcarum hæc condita Fusis?
An plenum, quæcunque licet contingere, fati
Pondus habent? Nemo vatum mihi rite negavit
Eventura: sed & nemo eventura recepit.
Cur igitur, quæ nulla dies sors vexerit, omni
Anxius opperiar? Dubij cur alea casus
Attonitam certo defigat vulnere mentem?
Scilicet augurijs nunquam me talibus ante
Illu-

Illusum memini? Quoties mihi tristia fallus
Præcinui vates? Quoties dira omina, versis
In melius mox auspiciis elusa, meosque,
Expertus vanos, risi mecum ipse timores?
35. Fac tamen, ex vero timeam, quæ præscia longè
Mens canit; haud lacrymis ideo sua tempora deërunt:
Vulnera sat misero præsentia flere vacabit.
An serus, qui tunc fodiet Vitalia, mæror;
Cessanti ut stimulos juvet addere? Sortis acerbos
Haud lenit formido, etiam plus asperat Ictus.
Cur Mala fortuitis junxisse ultronea damnis,
Bis tantùm doliturus, amem? Cur, mitia quando
Parcunt fata, mihi non parcam, sævior ipse?
Cur, quia cras subeundâ infelix clade futurus;
Nunc quoque ne non sim, metuo? Quin, crastina quantò
Lux infesta magis; tantò propensiùs æquum est
Indulgere Bonis præsentibus: altera saltem
Temporis alterius lacrymas ut tempora pēsent,
Et Bona venturos redimant hodierna dolores.
36. Talibus, ò, qui consiliis absentia victor
Prædomuisse Mala, & venturæ sortis iniquos
Disceret exarmare metus, quantam ilicet uno
Curarum sibi materiem præcideret ictu?
Quæ subitò lacrymis faceret compendia? Certè;
Humanum quæ fata genus præsentia vexant,
Exiguis circumscribi plerunque videmus
Finibus, & vitæ haud nimiam sibi poscere partem:

Præterea socias vix unquam in prælia vires
Jungere: quin potiùs divisim singula, nunc hæc,
Alterno nunc illa gradu succedere. Quæ si
Turbidus usque sibi in densam glomerata phalangem
Objiciat Timor; assiduis jam nulla vacabit
Fletibus hora: quies aderit jam nulla dolendi;
Cunctaque mens nullo non tempore fata gregatim
Perferet, in totum quæ Numinis æqua voluntas,
Per certas subeunda vices, dispertijt ævum.

37. Heu Pyrrhæ genus infelix, dum talibus ultro
Se minuit curis! *Et adhuc intendere litem*
Naturæ, Sortique vacat: ceu mellis avari
Jejunâ vix irrorent dulcedine, mergunt
Deucalioneo absinthi quam gurgite, vitam?
In vos hæc, meriti, convertite jurgia: vosmet
Hoc potiùs, si quis pudor est, incessite questu.
Invidiâ Natura vacat: Sors criminis expers.
Quàm lætos agitare dies utriusque liceret
Muneribus, sua rite animus modò carpere nosset
Gaudia? Sed vestrâ vos hanc onerastis, & illam
Stultitiâ. Vos Naturæ pia dona parentis
Perditis, utendi indociles: vos Aspera Sortis,
Ambigui procul in latebris seclusa Futuri,
Nescio qua flendi insanâ prurigine, lentos
Accelerare gradus, densisque incumbere signis
Cogitis: ut pecudum melior jam penè videri
Conditio, quas sola movent præsentia, possit:

Quæ-

Quæque vel instantes casus, certosque dolores
Frangere debuerat, dubijs longèque remotis
Jam vires geminet, Ratio, spatiumque nocendi,

38. Non tamen hæc illò vergunt documenta, futuris
Præparet ut nunquam sese mens provida fatis;
Quod, genio indulgens, nimiùmque operatus inerti
Desidiæ, cecinit blandis Epicurus in hortis. (a)
Curarum nullas inter, nimiasque sequestris
Tertius it limes spatijs. Bruta inde vagantur;
Hinc hominum vulgus Brutis dementius errat,
Tu medium teneas: *Prævisa urgere timendo*
Vulnera, non illis vetui fomenta parare.

39. Quin potiùs dubios vigilem prævertere casus
Te jubeo: leviùs feriant quò denique, certâ
Jam domiti ratione, &, quem prospexeris olim,
Tutior excipias, animique paratior ictum.
Cernis, ut, æquati licet indulgentia ponti
Stravit iter, pronamque vehunt sua flamina classem;
Disposita ad varios cæli tamen, ac maris Usus
Præferat armamenta, & clavo sedulus usque
Advigilet Siculis rector Palinurus in undis?
Non, ubi suspectus tantùm locus, omnia circùm
Prospicit, & fido munit tentoria vallo
Dux sapiens: medij non tantùm tempore belli,
Agmina cùm trepidas quatiunt hostilia portas,
Excubat armatus miles; vel pace sub altâ

Per-

(a) *Cic. 3. Tuscul.*

Pervigil in speculis muros custodia servat.
Vis procul, infestique metus: nulla arma minantur
Perniciem subitam: sed enim, neque posse minari,
Tutius. Instantem dum vulneris unius ictum
Effugias; præstat vel non metuenda cavere.
Nil ideo armorum ductori fœdius inter
Bellica, dicebat Fabius, discrimina, quàm si, (a)
Non expectato deprensus ab hoste, recepti
Invidiam studeat crimenque avertere damni,
Fraude repentinâ & cæco se turbine Martis
Oppressum memorans. Hoc tu, vanissime, culpam
Præsidio tueare? Haud nomine certiùs ullo
Argueres. Totam hæc, si nescis, causa Malorum
Detrahit invidiam Fortunæ, unumque nocentem
Te peragit. Poteras censeri, hæc abforet, insons.
Se totam tibi, cum signis, legionibus, armis,
Patria commisit: fers tecum publica gentis
Votaque, fortunasque: & tanto in cardine rerum
Est aliquid, quod securum immemoremque pericli
Prætereat? Fraus implicuit nil tale verentem?
Implicuit meritò. Nam cur, contingere quidquid
Fas foret, haud animo veritus? Quid luce volutas
Con-

(a) Sen. lib. 2. de Ira cap. 31.

Consilij? Quænam vel noctu somnia cernis?
Ambiguum si Martem agitans non omnibus horis
Furta inimica, dolos, cæcamque unde unde times vim?
Hæc Ducibus Fabius: sed non minùs hæc sua cuique
Ingeminat Ratio. Bellum, irreparabile bellum
Præ manibus: sævi circumstant undique casus:
Nulla fides rerum. Quid tu? Cùm cominus hostis
Irruerit, laterique avidum jam jam imprimet ensem;
Loricam circumspicies? Ni pugna paratum
Inveniat; sternêre miser, flebisque sub ipsam
Plùs pavidus tantò medij certaminis horam;
Ante tubas quantò fueras securior. Omnis
Improvisa Mali species violentiùs urget,
Magnaque vis subitis est casibus. Ipse tumultu
Intrepido Sapiens, cui pervigil usque Futuri est
In speculis animus, qui sedulus omnia secum
Disposuit; vix non titubat, componere gressum
Vix meminit pugnantis, & arma obvertere contra
Fortunam: nedum, qui nulla paraverit ante
Arma, locum teneat. Sententia Socratis aptè
Huc facit: impacto colaphi qui saucius ictu, (a)
Pol miseram vitæ legem, nimiùmque molestã!
(Retulit) ignorare homines, quo tempore frontem
Expediat fido galeæ munimine cingi.

Ille

(a) Sen. lib. 3. de Ira cap. 11.

Ille joco questus: sed ego te, propter eamdem,
Quolibet ire velim galeatum tempore, causam,
Tempora quòd galeam sibi deposcentia nescis.
40. Sed juvat hic ipsam rationem evertere, casus
Quâ dubios reputare vetat Gargettius author.
Nempe quòd invisos hæc tantum cura dolores (a)
Anticipet, vanâque animos formidine verset.
Fallitur. Invisos quin veriùs illa dolores
Ars minuit, vanâque animos formidine solvit.
41. Nam cur sollicitos, venientibus obvia fatis,
Mens sibi congeminet potiùs, quàm leniat æstus?
Adversis num signa palàm contraria signis
Si moveat; graviùs turbabit pectora; quàm si
Occultus subitâ à tergo vi irruperit hostis?
Major ab ignotis semper metus. Humida terras,
Aspice, nigranti cùm nox involvit amictu.
Eripuitque oculis Mundum, & discrimina Mundô;
Luce quid extinctâ, cæco quid tristius Orbe?
Esto, nihil visu implacidum, nusquam horrida sese
Objiciat certæ species formidinis: ipsum,
Ipsum animos graviùs, metuenda haud cernere, turbat:
Sævaque adesse pavor, quia nil videt, omnia credit.

Haud

(a) *Vide Cic. 3. Tuscul.*

Haud aliter squalente chao, & deformibus umbris
Mersit ubi trepidam sua nox, inscitia, mentem;
Acrior hôc, quia cæcus, agit præcordia terror.
Nil non horrificum: tanta est mensura timendi;
Fortunæ vis quanta. Innubi sydere Verum
Fac radiet, parvi Verum sol unicus Orbis;
Omnia jam sincera: suus color, & sua versis
Rebus adest facies. Simul atræ Nubila noctis
Diffugere; metus simul aufugistis inanes.

42. Tuque adeo expertus, Macedo. Languentibus astris,
Fatorum gravidam roseo Tithonia conjux
Extulerat temone diem, qua, judice ferro, (a)
Lis ingens dirimenda, Asiam, Europamne maneret
Imperij decus, & Mundi foret utra subacti,
Persepolis, an Pella caput. Jam barbara pugnam
Agmina discordi circùm clamore fremebant:
Provectum jam Mane polo. Certaminis ille
Immemor interea, sub divite conopeo,
Securam toto proflabat pectore noctem.
Vix tandem satiata quies: vix cornua mille,
Tympanaque extremum sonitu accendentia Martem
Excussere toro. Mirantibus inconcussam
Tum socijs tanto fati in discrimine mentem,
Anne soporiferæ succumbere creditis, inquit,
Me nocti potuisse priùs, quàm corde sub alto,

Quæ

(a) *Vide Curt. lib. 4. à quo nos aliquantulum per poeticam licentiam discessimus.*

Quæ dubium facerent hinc, atque hinc omnia
Martem,
Librarim momenta? Vigil mihi cura solutam
In vacuos potuit mentem componere somnos:
Nec minùs, instanti nunc jam certamine, felix
Auspicium facit. Ite alacres: dent classica signum,
Et solitas pugnâ e mediâ decerpite lauros.

43. En igitur qua primùm animus ratione futuram
Exarmet, vigili antevenit dum pectore, sortem.
Scilicet ambiguæ nusquam hic caliginis horror:
Plena dies, liquidumque jubar. Quid singula rerum
Sævitiæ luctûsq; habeant, quoâd lædere possint,
Dum nil fata movent, tranquillo, immotus & ipse,
Anticipat visu: rapido ne dêinde sub ictu
Jam positus graviora eadem majoraque veris
Concipiat, tenuem culmi Cerealis aristam
Instar Achilleæ pinûs, instarque tridentis
Æquorei trepidans: falsus sibi qualia fingit
Plurima, quem seros piguit prænoscere casus,
Nempe hic, præcipiti subitò erumpente procellâ,
Attonitus, vecors (cæci natura pavoris
Semper ut acclinis pejoribus, inque tumultu
Non satis ambiguo sibi mens improvida constat)
Quæ capiti prona incumbunt, discrimina peiùs
Jam metuit multò, & vanis terroribus auget.

44. Plu-

44. Pluribus hinc adeo vulgaria pectora cernas
Eventis trepidare, hilarem quæ cognita risum
Elicerent. Talis jocus ille, exterrita quondam
Regalis cruciasse epuli quo gaudia fertur (a)
(Usque adeo infandis jocus est sævire tyrannis)
Antoninorum postremus in ordine Cæsar.
Nempe hilari dum festa natant convivia luxu;
Mollibus in sertis, nardique liquoribus omnis
Dum coma: certantesque hinc Ars, hinc Copia Mundi
Vectigalis opes, elementorumque coactas
Undique *delicias mensis inferre laborant;*
Ecce per adversas media in triclinia portas
*H*orribiles pardi, formidandique leones
Irrupere. Metus foribus simul irruit amens,
Et tremor, & gelidus circùm præcordia torpor.
Versa *loci* facies: fit mortis arena, theatrum
Lætitiæ: attonitis labuntur pocula Dextris,
Immotæque rigent fauces. Staturanda Ferarum
Ingluvies, rapidum funus, viventia busta
Ante oculos: nusquam effugium: subijsse recentes
Convivas, aliamque famem: se pabula: jamque
Armenijs laceros convelli dentibus artus,
Jam Libycos hærere putant cervicibus ungues.
Heu trepidæ frustra mentes, ignaraque Veri
Pectora! Cùm, vulsis à stirpe molaribus armis
Dedocti sævire, emollitique resectis

Un-

(a) *Vide Lamprid. in Vita Heliogab. quem ultimum dicit Antoninorum Cæsarum fuisse.*

Unguibus, innocuas iras pardique, leonesque
Adveherent, solo fremitu, rictuque minaci
Terribiles larvæ, & vani simulacra furoris.

45. Hac etiam Veri ignará e caligine cæcus
Non semel ille oritur terror, quem prisca Vetustas
Panicon authoris Panos de nomine dixit,
Attonitas urbes, vulgique trementia corda
Sæpe repentinis rumoribus exter nantem.
Qualis in armiferá Rheni statione Quiritûm
Implicuit turmas, vinclis cùm fortè solutis, (a)
Bellicus effuso præter tentoria cursu
Diffugeret sonipes. Rumor nàm diditur, hostem
Arminium castris irrumpere. Cuncta pavore
Ilicet insano turbata eversaque. Nulli
Vis, animus, ratio consistere: fit fuga: portis
Agmina densantur: Socium terroribus addit
Quisque suos: suus, & conjunctim publicus omnes
Præcipitat furor: impulsi, urgentesque vicissim
Immani cumulo exuperant, ipsisque refringunt
Pectoribus vallum. Vis nulla inhibere ruentes:
Nequidquam revocant, nequidquam jurgia miscent
Imperijs, Monitisque duces: Ubi pristinus ardor?
Urbis ubi invictæ decus, & Mavortia virtus?
En fortes animas, Gradivigenæque Quirini
Jurandam sobolem, pugnæ quos rumor inanis
Perculerit. Nam quem fugiant? Cui castra relinquant?

Nul-

(a) *Tacit. lib. 1. Annal. cap. 66.*

Nullum ponè sequi, procul hostes, omnia tuta:
Respicerent tantùm. Vix ipso in limine portæ
Ante pedes projectus humi Legatus, & ora,
Oraque, pectoraque objiciens calcanda, pudore
Continuit trepidos. Tantum formidinis addit,
Non explorata, & perspecta fideliter esse,
Occurrunt subiti quæ fors discrimina casûs.

46. Nec minùs id causæ validum: quòd, tota repente
Aggrediens, multò vehementiùs extima quæque
Vis agitat, summæ quàm si libamina quædam
Sævitiæ jubeat præcedere, parvaque primò
Ad plenum moditis tandem processibus Auctum
Venerit. Hinc recto naturæ maximus Author
Fœdere constituit, ne frigida protinus ardens
Sirius exciperet, vel post se duceret astra.
Rite sciens, quam perniciem violentior ille,
Et totus simul à summo seu transitus æstu
In brumale gelu, seu cano à frigore siccas
Mensis in Icarij flammas Viventibus ægris
Adveheret: jussitque ideo per Veris amicas,
Autumnique vices lento mansuescere tractu
Oppositas tempestates: ut mollior anni
Temperies medij mortalia corpora sensim,
Progressu tacito, & fallentibus incrementis,
Tutius extrema ad contraria duceret. Almus
Jam velut autumni tepor, & clementia Veris
Corpora; sic animos absentûm cura Malorum
Præparat, exiguo felicia tempora jam nunc
Alterius quasi permiscens discrimine sortis;

Quæ,

Quæ, nisi parte sui mediâ, lentoque subiret
Sic prævisa gradu; nulli non cernere promptum est,
Quàm premeret miseras graviori pondere mentes.

47. Præterea, veluti, dum crebriùs aspera versat,
Callosam longo paulatim contrahit usu
Duritiem cutis, infestos quæ respuat ictus:
Utque ferunt hausto Mithridatem sæpe veneno (a)
Profecisse, sibi ne toxica dira nocerent;
Horrida sic animus crebro spectacula visu
Dum repetit; positâ sensim formidine, nullas
Jam meminit species horrescere: tristia contra
Ducit & ipse suum longo sic tempore callum.
Nemo minùs rerum metuens, ac plurima quondam
Qui timuit. Viden, ut, sævum cùm buccina signum
Edidit, & geminas adversis frontibus infert
Mars acies; pugnæ imprudens arma tremente
Sustineat Dextrâ tyrunculus, oraque mutet
Exangui pallore, & totos horreat artus?
At non ille vetus duri Mavortis alumnus,
In capulo cui trita manus, seu pectora talis,
Seu faciem. Vegeti vultus, immotaque corda,
Et ferum pugnare. Dies suus ille: suumque
Se duci putat ad ludum. Nil dira tonantûm
Fulgura tormentorum, & ferri plurimus imber,
Nil

(a) *Mart. ep. 77. lib. 5. Vide & Plin. lib. 25. Hist. Nat. cap 2.*

Nil variæ cædes, altoque in sanguine misti
Quadrupedesque, virique novum, lugubre, ri-
mendum
Obijciunt. Satis hæc olim metuisse: suismet
Viribus edomuit sese timor, ipsaque demum,
Quæ pridem fregere animos, discrimina fir-
mant.

48. Postremò, cui bella diu præcognita,
nunquam
Huic locus, armorum auxilijs opibusque pa-
randis,
Defuerit: quæ fors oblitum, Epicure, fefellit,
Te ratio, procul à studio sensuque Futuri
Dum revocas animos, doleant ne longiùs, & ne
Sepositos miserâ anticipent formidine luctus.
Haud dubium, si quis longè impendentia fata,
Attonitus, densâ offusi sub nube pavoris,
Prospiciat; neque seu veras dignoscat ab umbris
Futilibus species: valido seu pectoris arcem
Prævisos contra insultus munimine firmet:
Sed, quæcunque Malorum absens Fortuna mi-
natur,
In majus ferat, & visu discriminis ipso
Debellatus, inermis, humi procumbat; iniquæ
Nullum sortis erit tam deses, cura levamen:
Quin nova fortuito adijciet momenta dolori,
Æternisq; paventem animum cruciatibus uret.
Quam nos propterea (Superi conata secundent)
Hellebori Aonij succis, & Apolline toto
Funditus aggressi importunam excindere pestē.
At si terrificos longo procul ordine casus,

Incertique vices ubi mens prospexerit ævi;
Fortibus extemplo Monitis ad tristia quæque
Se paret : exquirens, qua demum lenius arte
Exilium, morbos, fallacis crimina fundi,
Hostiles Ausus, damnosa incendia, letho
Præreptam sobolem, tumulatas æquore merces,
Cæteraque excipiat fatorum Adversa; malignas
Quis neget hinc minui potiùs, quàm gliscere, curas?

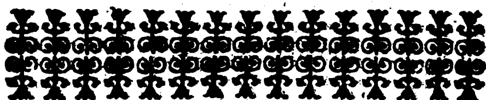
49. Non negat Argolicæ Philopœmen, ultima dictus
Gloria militiæ, quem, si quæ causa juberet (a)
Longinquos tentare ignota per æquora cursus;
Ancipitum quoscunque Habitus formasque locorum
Consuevisse acri, memorant, percurrere visu: (b)
Tum secum : Quid, si salebroso hoc limite turmas
Ducenti subitus se circumfuderit hostis?
Illius egressus, quid, si faucesque recurvæ
Obsideat vallis? Fac, deijciendus ab illo
Aggere sit: campo, fac, disponenda repentè
Hoc acies. Quinam castris æquissimus inter
Hæc Abrupta locus? Quo tutior ordine præter
Insidijs natum nemus hoc fallacibus irent?
Has igitur crebro secum meditamine curas
Ille movens, tantum ductandi ceperat Usum
Agminis, ad belli tantùm profecerat artes;
Semper ut in dubios certissima pectora ferret
Eventus : neque consilij præsentis egenum
Hosti-

(a) Vide Plut. in ejus Vita. (b) Liv. lib. 35.

Hostilis fraus ulla Virum déprenderet, ulla
Sterneret objecti facies inopina pericli.

§. 50. Magnanimi præclara ducis quæ exempla tot inter
Assiduos vitæ & nobis imitanda labores:
Si modò par animis præsumere robur, iniquas
Fortunæque juvat solidâ vi frangere vires.
Sive igitur peregrè errandũ; seu cura labantem
Conjugio fulcire domum; seu Principis aures
Aggredimur votis; aliud pro tempore quidquam
Seu placuit tentare operis; ne credula pronos
Mens adeo rerum cursus, ventosque ferentes
Præcipiat; quin multa simul diversa, suisque
Posse sciat subitò minùs æqua occurrere Cœptis,
Nempe, puta, crurifragium, mediosque latrones
Longinquum per iter, morosæ jurgia Nuptæ
In thalamo, duras votis à rege Repulsas,
Et quæ plura, nigro versatis pollice Fusis,
Immites homini nent infortunia Parcæ.
Singula tum contra Sophiæ præstantibus armis
Cingendum, & valido Rationis robore pectus:
Ut neque jam velis adspirans æquior aura
Plùs nimiò abripiat, fatorum inopinã caventes;
Asperior nec mergat, ad omnia rite paratos.

§. 51. Multa quidem Veterum possem documenta referre,
Unde hæc in dubios animi constantia casus
Proveniat. Longum sed iter: Phœboque recenti
Cursus eget. Fessis nunc respirare Camœnis,
Posque tot exhaustos dudum salebrosa viarum
Solvere ab emerito liceat temone Jugales.

EUTHYMIÆ

Liber Tertius.

1. PErgite, magnanimis dum non invitus Apollo
Pandit iter Cœptis, Sophiæ Veríque beatos
Humanum genus ad fontes deducere, Musæ.
Hic dignus vobis labor, hæc pulcherrima vestri,
Primaque lex operis. Semperne immitia bella,
Et piceo saturi Phlegetonte Cupidinis ignes
Carmen erunt? Viduas platanos, laurosque comantes,
Et Paphias tantùm myrtos Heliconia gignent
Culmina? Lethiferis nusquam panacea venenis
Auxilium? Nusquam Fortunæ vulnera præsens
Dictamnus lenire, melampodiumque, pyrethrumque,
Et maluæ, & tamarix, Æææque pharmaca contra.
Moly laborifero fidum tutamen Ulyssi, (a)
Aut aliæ, infestis faciles occurrere morbis,
Pæoniæ frondes? Heu quàm lacrymabile vestro
Imposuit decori vulnus, qui, mollibus aures
Delinire sonis, totum finemque modumque
Artis

(a) *Homer. Odyss. lib. 10.*

Artis Appollineæ statuit; nullumque, salubri
Admisto Sophiæ medicamine, Pierium mel
Dulce putans, cum Pindo & Hyanteâ Aganippe
Cecropij abrupit fœdus sociale Lycei?
Hinc levibus demptus studijs honor: hinc Sapientûm
Vocibus acta rea, & turpi damnata Poesis,
Exilio: neque musarum Phœbique sacerdos
Jam pluris, fatuæ quàm qui jocularia turbæ
Vendit Agonalis rhapsodus in æquore circi.
Unicus amborum quando labor, otia vano
Pallere desidiæ cultu, nugisque canoris
Vecordes animos stolidi oblectare popelli.
Per me equidem non hæc vobis infamia, Divæ,
Hæserit, Aonides, neque magno inventa Platoni
Abnuerit te, Phœbe, suum Respublica civem.
Ingenij steriles lusus, & ficta laborent,
Mille per ambages rerum, nexusque decoros,
Composuisse Alij miracula, plurimus, Euge,
Admirans, belléque, puer quibus accinat, & quæ
Attonito relegat vultu, moduletur, anhelet.
Scilicet hæc tantis merces sudoribus æqua?
Hoc pretium, vigiles mediâ cur nocte lucernas
Quis bibat, & vivos iratis morsibus ungues
Vellicet? Ignavi, aurarum ludibria, cantus,
Deliciæque leves, & inania serta valete.
Me juvat humani cordis lenire dolores,
Dulcis ad EUTHYMIÆ sedes, atque aurea templa
Prælucere facem Mortalibus, inque peditos
Virgultis, salebrisque, & tortilibus labyrinthis.

Quà liceat, vitæ calles aperire beatæ.
Non secus, ac, superi quondam per inania Mundi
Errantem procul, & naturæ arcana moventem,
Primus ab immensâ longarum ambage viarum
Sophroniscíades mediæ in commercia vitæ (a)
Deduxit Sophiam, propioraque dicere tandem,
Et magis humanas ad res facientia jussit:
Ingenium formamque Boni: quis corporis usus:
Unde animus felix: ratio naturaque fines
Quos statuant: tenebris quâ se mortalibus arte
Eripiens, superi sinceros luminis haustus
Mens trahat, & patrio jam nunc assuescat Olympo.
4. Quas igitur Fortuna hilaris spes suscitat, & quos
Longè infesta metus ægris avellere fibris
Hactenus experto, superest mæroris iniqui
Vulnera jam fovisse, & queis felicibus armis
Strenua se medio tegat in certamine virtus,
Pandere: collatis quoties Mars undique signis
Incubuit, volitantque hostilia spicula circùm,
Et varij luctus, & plurima mortis imago.
Magnæ molis opus. Fortem nam fingere, belli
Dum tantùm timor, & vulgus fors audeat, in more
Plùs vulgus, quem sola movent præsentia, quique
Vix hebetes animi sensus trans obvia mittit.

(a) *Cic. pr. Academ. Quæst. & 5. Tuscul. & Laert. in Vita Socratis.*

Ast, vbi consertus pede pes, totâque furit vi
Jam præsens Gradivus; inexpugnabile robur,
Immotum placidæ frontis servare tenorem,
Non nisi paucorum decus est, quos plebis acervo
Seposuit, quibus & triplici Sapientia major
Ætherei nexu chalybis præcordia vinxit.
Sic olim, Idei repetens cùm nobile furtum
Hospitis ultrices passim juraret in iras
Græcia; Dardanidæ, tutò inter pocula fortes,
Absentem verbis impunè ferocibus hostem
Vincebant, nemo non Hectore promptior, arma
Nemo piger fremuisse, tubasque inflare loquendo.
Actum de Danaïs: Juvenum quot pectora ahenas
Tot Patriæ turres, tot posses dicere Martes.
Hic sibi de geminis pæana canebat Atridis:
Hic Telamoniadem, septenis rapta juvencis
Tergora ferrato nequidquam umbone moventem,
Straverat: Ille Thetin Lugubria ferre jubebat.
At postquam medium nusquam mare: Græcia postquam
Ante oculos: hinc Myrmidones; hinc fortia bello
Arginûm, ac Dolopum Phœbeis agmina muris
Successere: rotasque cruento in pulvere flexit,
Cuspide Peliacâ agnosci manifestus, Achilles;
Tunc nimij flatus cecidere, & grandia verba;
Tunc patuit virtus, patuit socordia: vilus
Tunc Paris est Paris, & magnus se protulit Hector,

 3. Ex-

3. Ergo, ubi fatorum non evitabile numen,
Infestique premunt casus: seu turpis egestas
Sordibus æternis inopem squalescere cogit;
Seu pubescentes in patris gaudia Natos
Ferrea præcipiti demersit funere Clotho;
Seu quovis demum mens vulnere læsa; cavendus
Illorum venit ante alios miserabilis error,
Pectora qui penitus mærori tradere gaudent,
Involuuntque suis totos se luctibus: &, cùm
Rebus ab adversis animum ad meliora referre,
Solarique ægros liceat ratione dolores;
Quælibet infesti auxilia avertuntur, amantque
Non alijs tantùm, sed vel sibi posse videri
Plùs miseri: fidusque adeo si fortè sodalis
Extenuet blandis lugentûm vulnera dictis;
Ilicet irati obsistunt, sortemque malignam,
Tamquam aras patriosque focos, defendere certant:
Maxima ceu cladis sit portio, clade putentur
Si pressi leviore. Tuis heu cæca favere
Mens Hominum lacrymis! Quæ non in devia præceps
Volveris, errantem Ratio ni fida gubernet?
Si Mala, quæ luges, ingrata; quid illa tueri
Usque juvat? Si grata; piget cur ferre? Fatendum
Ocyùs alterutrum: vel mitia carpis iniquè;
Vel gravibus stulto indulgens blandiris amore.

4. Hæc igitur miseræ sortis seu cæca voluptas,
Seu levis ambitio procul ableganda, magisque
Con-

Consilij toto pugnandum est robore, luctum
Ut sibi mens minuat, se seque reducat ab illo,
Undique certa sui conquirens pharmaca morbi.
Sic opifex docuit gaudendi Epicurus, & idem
His primum instituit se legibus. Ultima testis, (a)
Dilecto comiti quam scripsit, epistola. Nempe
Lethiferis illic morbi suprema minantis
Urgeri miseros immanè doloribus artus
Nunciat: at solos artus: consistere mentem
Vim supra sensumque Mali: quòd scilicet ipse
Avocet hanc aliò prudens: interque ruinas
Membrorum, vacuasque colos, & acerba propinquæ
Jura necis, relevet sese, memoranda volutans,
Quæ vulgo ediderat, studiorum Inventa suorū.
51 Nec verò non prompta salus: non plurima certum
Vulneribus, quæ sint, & quanta ea cunque, levamen
Suppeditat ratio. An talis non illa, receptus
Communis primam vitæ quam suggerit Usus?
Si tibi nil, quovis durarum in cardine rerum,
Evenisse novi reputes: sic publica volui
Tempora, sic hominum decurrere fata: sub ipso
Ilicet hanc cunctis legem viventibus ortu
Propositam, ut, varius quæcunque volubilis ævi
Fert color, haud aliena sibi discrimina norint:
Nemo, ubi supremum jam volvit Aquarius annum,
Ignoret gelidas constringi frigore venas:

Minuitur, rapido vel rursus ab igne resolvi,
Lucida cùm Phaeton Nemeæi terga leonis
Insiliens geminis cælum fervoribus urit:
Nempe quòd hunc illis innatum mensibus usque
Scimus, & æterno sancitum fœdere morem.
At neque naturæ stabili minus ordine fixum,
Perpetuumque homini est, ferat ut communia fata,
Et sortis quascunque vices, rerumque laborem.
Cur igitur, si deinde repens quis talia casus
Attulit; iratus querulis clamoribus astra
Conveniat, ceu mira, sibique indebita quæ tbr.
Naturæ morem, & fas omne, Incomoda passus?
6. Heu, gravibus curis, longisque laboribus empta
Res periit. Quid? Te pennas vulsisse fugacis
In nova ne porro transiret jura, putasti?
Non alias, aliasque, tuam quàm viseret ante,
Mutarat peregrina domos? Cur certior uni?
Cur tibi, quàm Dominis, plùs fida, prioribus esset?
Sortis id ingenium certè, sua semper in orbem
Huc modò convertens, jamque illò ut munera Nulli
Perpetuum stabili addicat se fœdere. Rem
Auspiciisque tuis si fas tibi ducere vitam
Quin patiare suis illam quoque moribus uti?
At geminos etiam, vix pubescentibus annis,
Invida præripuit, nostræ suprema senectæ
Qui requies, spesque meæ domus ipse futuræ
Et
Nepos.

Et nunc, heu, patrios, cinis immaturus, amores,
Venturumque simul genus, & promissa nepotum
Gaudia crudeles secum rapuere sub umbras:
Nec mihi seu vitæ columen, seu funeris hæres.
Canitiem auxilijs orbam, nomenque parentis
Funditus elatum miseror. Sed, num nova ludi
Hæc miseri facies? An non vel prolis acerbos
Ante obitus, vitâ poteras didicisse magistrâ,
Natorum quæ conditio: qua lege parenti
Obveniant: quàm prona rapi, quàm labilis ætas
In tumulum, vanâ somni fallacior umbrâ,
Mobilior folio, rapidoque fugacior Euro?
Hæc adeo si nota unus nescisse fateris;
Vivendi næ tu nimiùm peregrinus & hospes.
At, si certa sedent olim; perstringis iniquo
Communes Parcas, immotaque fœdera questus,
En age, noctifero si quisquam vespere, pronum
Herculeas mergi aspiciens Titana sub undas,
Indignum, nullâque nefas ratione ferendum,
Clamaret: Mundique vicem commotus, avaræ
Jurgia Naturæ tanti pro crimine furti
Diceret, immitem vocitans e matre novercam;
Non illum capitis vacuum, & sine corde putares?
Quid? Si, nimbisonæ per inertia tempora brumæ,
Lugeat exutos hic idem floribus hortos;
Nec secus, immani quàm vulnere fixus, Iniquis
Heu me progenitum auspicijs, & Numine lævo!
Ingemat. Ut semper nostris illudere gaudet
Votis invida sors? Ut tristia quæque malignis

In caput hoc radijs collimant sydera? Dulce
En decus hortorum, pictique superbia Veris,
Per sua dejecti folijs marcentibus arva,
Interiere, omni frustra quos sedulus arte
Nutrieram, flores: liquidam de fonte propinquo
Ipse quibus vitam gaudebam affundere: templis
Unde honor, unde mihi toties redolentia serta.
Proh crudelis hyems! Proh barbara! Nil adeo te
Pulchra movent? Teneræ nil contigit illius ergo
Pubis amor? Tam formosos excindere Fœtus
Immites potuere manus? Quonam tua ferro,
Aut adamante rigent præcordia? Talia si quis,
Ploratu se tristi, & flebilibus lamentis
Conficiens, rigidæ ingeminet convicia brumæ,
Nec laniare genas, passos aut vellere crines
Temperet; Anticyram non ocyus ire jubebis,
Quæsitum stolidæ purgamina mentis? Ineptas
Non risu excipies lacrymas, annique nivalis
Perpetuum hunc morem, certa hæc constare docebis
Tot sæclis jam jura? Tuus dolor ille, receptas
Dum graviùs vitæ leges, humanaque fata
Excipis: ostensâ ficti sub imagine luctus
Ipse lates, moresque tuos tibi fabula verax
Obtulit. Anticyram (quid cessas?) primus adito,
Quæque Alijs caneres, tibimet solatia sumas:
Rite memor sacramenti, in quod luminis oras
Protinus intrantem Natura & Numen adegit,
Ut,

Ut, si dulce foret nasci; mortalia ferres.
Et veluti, si quando procul natalibus arvis
Externum te ducit iter; flagrantia Solis
Spicula, pingue lutum, ventos, vim pulveris, imbres,
Fumosæque olidum serâ de nocte tabernæ
Hospitium vacuo irarum fers pectore: tales
Quòd tibi nimirum casus prædixeris, & quòd
Hæc peregrinantum appendix consueta viarum:
Haud secus in vitæ cursu, quæ tristia cunque
Obtigerint subeunda, pari fer robore mentis:
Tale viæ genus hoc reputans, nec posse, per illam
Ingressos, alijs homines decurrere fatis.

7. Altera quin etiam primo hoc de fonte, levandos
Ad luctus, medicina fluet: quòd, tristia rerum
Fatali cùm sustineas ex lege; quibus te
Adversis inimica premit Sors casibus, ijsdem
Et reliquum primo Mundi nascentis ab ævo
Pressit adhuc mortale genus, neque seciùs ijsdem
Usque sub extremos ævi superantia cursus
Sæcla premet. Solus communis in ordine vitæ
Exemplum si triste fores; non prorsus egeret
Tunc veniâ causâque dolor: nunc lumina vastum, (bem:
Quâ Phœbo sub utroque jacet, dimitte per Or-
Mentiar, innumeris si de Mortalibus ullum
Invenias, liquido cæli quem munere vesci
Fata sinant impunè. Gravis jam tempore longo

Incubat Huic, durisque premens complexibus angit
Pauperies: patrijs detrusus finibus Alter
Ignotos circùm fines miserabile ducit
Exilium: plenas Natis exanguibus urnas
Ille fovet gremio lacrymans: lethalibus æger
Hic podagræ, laterumque doloribus, inter acerbos
Corporis exhausti morsus, cessantia fata
Increpat, & vixisse, miser, quàm vivere, mallet.
Quid tibi jam species alias, & nomina dicam?
Ictericos, elephantiacos, intercute lympha,
Igne laborantes sacro, pleuritidis haustos
Ense latus, durâ anginæ vi guttura pressos:
Horrida tot lethi simulacra, tot undique tetras
Morborum facies: numerum queîs reddere si quis
Fors velit; Jonij fluctus velit æquoris idem
Percensere, vel, extremo referente Novembri
Intempestam hyemem, quàm multis, dicere, Pindi
Umbriferum caput, Apenninigenasque caducis
Denudent folijs Borealia flamina quercus.
8. Hactenus at vulgi clades. Quid? Luctibus ijsdem
Aurea misceri nunquam penetralia regum
Cernimus? Humanos ignorat purpura casus?
Fortunæque super nimbos humilesque procellas
Impavidam cælo attollunt diademata frontem?
Quin sors imperij quò celsiùs e[...]ita, lapsu
Hòc

Hòc præceps graviore ruit: majoraque quantò
In spatia immanem se porrigit; obvia tantò
Insidijs, telisque magis. Non publica solum
Fata hominum subeunda: (licet subeantur & illa)
Sed proprijs jactatur adhuc, unique dolendis
Turbinibus. Jam finitimi molimina regis
Sollicitant, bellumque adversum, & fortior hostis;
Jam vulgi subitos renuentis fræna tumultus,
Et dubias tremit ancipiti sub pectore fraudes.
9. Quæ quibus exempla anteferam? Discede Vetusta,
Cum *Priamis*, *Crœsisque* tuis. Quid syrmate nigro
Funestam Oedipodis, funestam Agamemnonis aulam
Obijcis? Haud nostro infelix hæc gloria sæclo,
Haud diræ genus hoc famæ non suppetit, Orbem
Posse ruinarum ingentûm terrore superbo
Concutere, & plures scenis donare cothurnos.
Spargentem subitos augusta per atria luctus,
Imaque mutantem summis, & fronte revulsas
Vixque adeo non cum trepidâ quoque fronte coronas
Imposito pede calcantem sat vidimus ipsi
Fortunam; sunt & nobis feralia Thebas,
Quæ valeant, & quæ solari exempla Mycenas.
Testis, qui Geticum subitus fragor increpat axem.

Pulsaque terrifico Byzanti Regia motu.
Pangæas trepidare nives, Rhodopesque saxa,
Et dubijs video nutantem rupibus Æmum.
Insonuere poli: diroque à littore sursum
Territus in sese revocans, fugientibus undis
Vix non oppositam texit Chalcedona pontus.
Nec mirum. Odrysius, tot quondam gentibus, & tot
Imperijs, regnisque caput sublime, tyrannus,
Nubifero immanis solij de culmine, centum
Per medios, centumque gradus, quos altiùs atque
Altiùs extantûm series cumularat honorum,
Præcipitem duxit fato impellente ruinam.
Qualis, Peliaco extructam cùm vertice molem
Ingentisque Ossæ, atque Ossam calcantis Olympi
Iratus trifido disiecit Juppiter igni;
Proxima nequidquam trepidanti apprendere nisu
Sydera, Taygeten, vel Parrhasiam Cynosuram
Conatus, liquidum retro per Inane, Parentis
Attonitæ in gremium, versâ cervice, Typhoeus
Corruit, & vasto tremefecit pondere Mundum.
Quàm dispar facies? Primum qui nuper habenis
Flectebat, mediumque diem: quem mille phalangas,
Mille sagittiferos rapientem in bella manipios
Horruerat, tantis impar prope viribus, Orbis;
Exutus tumidam rapto diademate frontem,
Victus, inops, sceptro, libertatique superstes
(Ah

(At tu justitiam coleres, invictaque magni
Fœdere ne rupto tentasses Cæsaris arma,
Perfide regnorum latro) servilia mordet,
Pars populi, jam fræna: angusto & carcere clausus,
Carnificis Dextram, laqueique ignobile fatum
(En regni pretium) jugulo impendere tremiscit.

10. Atque utinam meritos tantùm sors illa tyrannos
Plecteret, indigni neque tristius Anglia fati
Obîjceret documentum. Heu qui te verbere surdo
Eumenidum colubri, Cælo fidissima quondam
Insula, nunc regi juxta, Cæloque rebellis,
An Tamesis ripam Geticos transferre furores,
Lymphatam pepulere? Axis quònam ille Britanni
Sol abijt, tanto Cœlestûm munere fessis
Donatus populis Princeps, quo sceptra tenente
Decolor antiquum revocari cœperat ætas
In pretium? Jacobus ubi, tua gloria, certum,
Jacobus, patrij columen, tutelaque Mundi?
Illudne augustum caput, illam pondere quovis
Curarum majorem, & natam ad publica mentem
Commoda civili rabie, & popularibus Ausis
Imperio extrudi potuisse? En perfidus, en quò
Præcipitet mentes furor, atq; in viscera lapsum
(Ah Stygiam pestem! Ah Lernam eluviemque Malorum!)

Hæ-

Hæresis infandum virus. Pulsum ilicet omne
Fas animis: nihil integri sub pectore sensûs:
Nusquam dedecoris pudor, aut reverentia famæ:
Sed furiæ, indomitumque nefas, exutaque fræ-
nos,
Ac sceleris mens tota sui. Communia nempe
Jura hominum violare, & pactum rumpere
sceptris
Obsequium metuant, qui, Relligionis avitæ
Fœdera nil veriti, & sacros confundere ritus,
Ipsa etiam summi imperia excussere Tonantis?
Juratur facinus, dirum, intestabile, vecors,
Horrendum facinus, quod toto non pater alvêo
Effusus Tamesis, non Naupactei Acheloi (a)
Flumina, non, quantus quantusque est, omni-
bus undis
Expiet Oceanus. Stygio sævissima cornu
Dat dirum populis belli Discordia signum:
Exarsere animi: cinctæ hinc serpentibus atris
Immanes Cromuelli umbræ exitiale furoris
Cordibus inspirant virus; non segnior inde
Sanguinolentum aperit jugulum, plenisque
Momuthus
Exceptum manibus, Nessei peste cruoris
Tertius, effundit vulgi super agmina tabum.
Perfida jamque odia, atque animi patuere re-
belles,
Confessumque nefas. Sceptri spes nulla tuendi:
Vix fuga, vix tutò fas est sua perdere regna.
Quis tibi tunc sensus, regum fortissime, iniquis
Cum

(a) *Vide Ovid. lib. 2 Fast. sub initium.*

Cum populi furijs, & proditione Tuorum
Nil graviùs Patriâ, regnoque horrere coactus,
Estensem thalami sociam, tam proxima cordi
Pignora, partem animi tantam, genitumque paterni
Nuper in imperij titulos, spem nominis unam,
Et generis, Gnatum, cujus vagitibus Orbis
Lætus, Io, &c. In, lætus responderat æther,
Depositum pretiosum undis pelagoque furenti
(Proh quantum fati ventorum e lance pependit!)
In quoscunque dares casus: telluris iniquæ
Mox rabidas hyemes, pejoraque littora ponto
Effugiens, tumidi ipse etiam per stagna Profundi,
Augustus sequerere, undis miserantibus, Exul.
Nil tamen hosti actum: pulsus fers omnia tecum:
Instabile externumque Bonum, Fortuna recessit;
Sed virtus, tua Summa, manet: quin nuda videri
Pulchrior est, meliùsque suos dat nosse nitores,
Dum nihil extra se mirum spectantibus offert.
Heros dimidius sub Regnatore latebas:
Nunc demum, qui sis, quantus sis, perspicit Orbis.
Ejectum per vim solio quis credat avito?
Deserti potiùs, condemnatique vocentur,
Qui talem solio pepulere. Haud Principis istud
Exilium populi est. Quævis tu littora lustres,
Orbe tuo, ceu Sol, semper converteris: ille

Cum Patriâ, atque ipsâ, probro pœnaque re-
lictus,
Exulat in Patriâ. Vis ultima quæque minari
Sontibus? Haud ultra rediturum in regna mi-
neris,
Sed redeas potiùs. Sævi jam pœnitet Ausi
Perfidiam: insanos jam damnat & ipsa furores;
Jacobo nec regna, ereptum sed mage regnis
Jacobum, oppositas sortes, alternaque fata
Judicij vero librans examine, discit.
Vosque adeo, o Superi, (trepidis sat cognita
Virtus
Casibus adversa evicit, meruitque secunda)
Magnanimum Heroem, & plus visum rege,
paternis
Dum caruit regnis, nativæ reddite sorti.
Ceu Volucrum regem, & Solis phœnica Volu-
crem
Non perimit, renovat fœcundæ mortis imago;
Sic regum phœnix fortunæ à funere, Solis,
Æterni absumpsit Solis quam fervidus ardor,
Altera jam ducat redivivæ exordia lucis,
Inque Caledoniâ regnet feliciùs aulâ.
Evenient. Verùm hæc Alijs, queîs liber Apollo,
Altiùs & plectri sonitu majore canenda.
Sat mihi, communis fati ad solatia, duros
Sceptrorum casus, inflictaque vulnera summis
Frontibus Æschyleo cantu retulisse, nec ipsas
Immunes rapidis fortunæ à motibus aulas.
11. Quidnam igitur? Proprij nemo cùm ponl-
deris expers,

Nemo suas Cæli pro respirabilia usu
Non lacrymas solvat; communia fallere solus
Jura velis, durisque nihil dependere Parcis?
Hoccine Mortalem fas poscere? Volvitur omne
Fluctibus assiduis socium genus: & tibi luges
Non parci? Querulis & vocibus astra fatigas,
Quod non excipiant te de tot millibus unum?
Dic, ubi frons tua? Quo sensus, ratioque recessit?

12. His adeo monitis Darij regis, ademptam
Uxorem, viduosque toros sine fine dolentis,
Saucia Democritus præcordia lenijt. Ægri (a)
Scilicet augustum subiens penetrale tyranni,
Desine perpetuis, Rex, desine fletibus, inquit.
Namque ego dilectam (licet irremeabilis Orci
Lurida fatali stagna exuperaverit alno)
Uxorem liquidas cæli revocare sub oras,
Injustamque nigro raptori avertere prædam
Spondeo. Nec nimio minus tam nobile sumptu
Poscit emi: gelido tria tantum nomina busto
Incidisse hominum liceat, queis tota secundo
Tramite inoffensi series defluxerit ævi!
Dulcibus extemplo Superis, & reddita luci,
Ibit in Amplexus cupidi Regina mariti.
Tu Famulos (promissa movent si gaudia) regni
Quaslibet actutum patrij dimitte per oras:
Felicem inveniant numerum, & signanda reportent
Nomina. Prona fides dictis. Immensa cupido
Quid sperare neget? Lecti, mora nulla, Ministr

Oppi-

(a) Julian. Cæsar ep. 37. ad Amer.

Oppida, tecta, agros, nota, atque ignota locorum
Circumeunt, vigilique explorant omnia curâ.
Nequidquam: vacuus labor omnis, & irrita cura.
Ergo iter ad Dominum relegunt, triademque beatam
Ilicet à foribus primoque in limine jussi
Reddere, per sacros ignes æternaque Mithræ
Numina, (relligio Persis quæ maxima) nullos,
Humani cultûs regio quâ conscia, jurant,
Non obitos, non excussos sibi rite Penates.
Vana tamen studia, irrisos cecidisse viarum,
Atque operum sumptus. à nullo sub sydere quemquam,
Candida perpetuò vitæ cui Summa, repertum
Terrigenam. Captò Sapiens cum tempore, Jamne
Ergo vides, inquit, Regnantûm maxime, cunctis
Hanc adeo legem positam Mortalibus, unus
Quisque volens, nolensque suos pro parte virili
Ut subeat casus? Quocirca, te quoque Divûm
Numina dum fragili voluerunt semine nasci;
Ne tumidus nimium, videsis, habeare, tuique
Oblitus generis, communia pendere vitæ
Abnueris solus si vectigalia, teque
Fata hominum indignere hominem promiscua ferre.

13. Nec mihi se plures quisquam vidisse reponat,
Inscribi tumulo qui Regnatricis Eoæ,
Frustrarique sagax Graij Sapientis acumen,

Fer-

Fortuito læsi nunquam discrimine, possent.
Esto, aliquem genus id liceat producere; quid tum?
Exempla hunc inter censebis, an inter habendum
Prodigia, Hetruscis olim lustrata libellis,
Degeneres utero Fœtus, matrique timendos,
Sanguineosque imbres, pecudesque humana locutas,
Et gemino de sole diem, dubitantibus astris
Hunc, illumne patris dignentur honore? Sed ipsos
Hos tamen, *humanæ quos ceu miracula sortis*
Ignari colimus, quàm multis longior ætas
Casibus obijciet? Liceat modò vivere; quanto
Restantûm miseros ventorum turbine volui
Aspicies? Quæ venturis spectacula scenis,
Materiem tragico quantam debere cothurno?
Et tibi læta diu fòrs illibataque primæ
Fluxerat ætatis series: fòrs & tibi plures
Invidere, rotæ volucris de culmine qui nunc
Præcipitem sensu partim miserantur amico;
Partim etiam fastu gaudent calcare protervo.
Vidi ego, quæ, cæli toties secura, marisque,
Navifragas Libyæ syrtes, Ægæaque saxa,
Et Siculos velis impunè audacibus æstus
Luserat, æquorei supremo in limite cursûs,
Littora dum nautæ jamjam subeunda salutant,
Sertaque festivæ imponunt victricia puppi;
Cautibus illisam cæcis perijsse carinam. (a)

Nil

(b) *Fingitur visum, quod potuit contingere.*

Nil certum satis: ambigui perjura favoris,
Usque sub emeritam multos Fortuna senectam
Amplexu toto fovet, immensisque saginat
Muneribus, titulos, & honorum Insignia circùm
Accumulans: quò nempe suas (is denique finis)
Rite coronato ducti mox vertice ad aras,
Splendidior sævis procumbant hostia Sacris.

14. Consule Romulidûm fastos. Non littore talis
Victima Niliaco Magnus? Non curia tali
Victorem obstupuit Socerum procumbere pompâ?
Ille triumphati Dictator maximus Orbis,
Bellorum, pacisque potens, lex unica legum,
Unicus heroum phœnix, post addita Rheno
Vincula, post domitum Oceanum, innumeramque cruentis
Thessaliæ in campis uno certamine messam
Palmarum segetem, urbanæ (quis crederet?) ipso
Pacis in amplexu. Sed cur notissima vulgo
Ulterius monumenta sequor? Tu Græcia profer,
Tu potiùs Samij fatum lugubre tyranni. (a)
Vix hominum sese Dea cæca benigniùs ulli
Credidit, admoto vix blandiùs ubere quemquam
Fovit. Iter pronum Cœptis, spes nulla secundo
Fine carens, nullis longè sua copia votis.
Ne multis morer; ipsum etiam fastidia tandem
Mu-

(a) *Val. Max. lib. 6. cap. 11. & Herod. lib. 3. de Polycrate.*

Mutati nunquam Superûm cepere favoris:
Ipsum etiam faciles adeo per plana, sine ullo
Obice, lassarant cursus: jamquê esse timori
Ille, nec immeritò, præter moremque, modumque
Cœperat immotus fati tenor. Ergo severum
Sollicitus Nemesis numen, Divûmque piare
Invidiam, cupiensque aliquo, inter prosperà rerum,
Quid dolor, explorare, & quid sors altera, gustus
Avulsam digito, sibi quæ charissima, gemmam
Æquoreas jecit, pretium mæroris, in undas.
Sed vani Jactus: neque sic lugere, volenti,
Fas fuit. *Oblati siquidem mox piscis in alvo*
Amissam reperit lapidem, gaudensque recepit.
Quænam igitur tam securi meta ultima cursus?
Feralis crux nempe, in quam crudelibus actus
Idem odijs, variæ documentum flebile sortis
Præbuit, & nullum duras evadere vitæ
Posse diu leges securum hilaremque probavit.

15. Quid? Quòd vim rigidæ sortis non singula tantùm
Per capita, ablato cæcam discrimine, ferri;
Sed levius tibi, quàm plerisque, incumbere cernes:
Ecquid enim tam triste subis; abstergere fletus
Quin graviora queant te circùm exempla? Revolve
Sis animo, quot nunc, inopes, diurna maligno
Vix mendicatæ Cereris jejunia frusto
Solentur, Cereris, presso quam dente resolvi

Indocilem rigidâ conspectam à Gorgone jures:
Nec laris exigui saltem sit copia, sævas
Ad Boreæ, Caurique minas, sed sub Jove nudo
Hybernas agitent, quà nox deprenderit, umbras.
Effera quàm multos arthritis, & acrius urens
Calculus ad mortis speciem, votumque fatigat?
Contemplator & Hos, piceâ, qui, nube sepultis
Luminibus, toto proscripti sole dieque,
Nulla diu roseæ delibant gaudia lucis.
An, rogo, non tali collatus cum grege, felix
Ex misero possis, atque invidiosus haberi?
Quod gravius, quàm mortali pro robore, fati
Incumbentis onus, nulloque Atlante ferendum
Ipse vocas; tenuem non Illi ponderis umbram,
Non lucrum, munusque suâ præ sorte putarint.
16. His tua si sapiens, alienaque pendere fata
Legibus instituas; quàm tecum molliter actum
Protinus agnosces: neque jam sic nubilus istam,
Quæ vacuos humeros tenuis vix sarcina tangit,
Objicies Superis, meritos quin gratus honores,
Pro majore adeo ærumnarum parte remissâ
Exolves, qua pressa virûm tott millia cernis:
Quæque, per humani generis communia jura,
Nil fuerat, cur, præterito te, justius illis
Assignanda foret. Quòd si, post talia, fatis
Invisum te pergis, & ultima dicere passum;
Hac querulum justi scitâ ratione Solonis (a)
Compellare juvat. Summus, fac, rector olympi
Omnia Mortales jubeat sua pondera, queîs nunc
Hi,

(a) *Val. Max. lib. 7. cap. 2.*

Hi graviùs,leviùsque Alij torquentur, in unum
Communem pariter cumulum deponere,& inde
Seu positam rursus sibi quemque assumere; justam
Seu potiùs cunctos, nullo discrimine, partem.
Hæc si conditio detur; quæ mens tua? Fascem
Num proprium retinere velis? An,fœdera legis
Alterius subiens,ex illo unde unde coacto,
Digestoque iterum totius sortis acervo
Ducere cum reliquis partem Mortalibus æquam?
Ni fallor,graviùs multò nova sarcina frontem
Tunc premeret: mallesque adeo præsentia ferre
Pondera,ceu *melior fati*,leviùsque futurus
Sic miser,æquales quàm si pro parte virili
Omnibus ærumnas communis divideret sors.
Quin Alios igitur,justâ queîs lance Malorum
Abnueres par esse,animo proponis,& inde
Opportuna refers duri solatia casûs?

17\. Retuleris sanè, Leporum ni amentior ipso
Sis grege: cui certam lux hinc oblata salutem
Jamjam mersuri tulit ipso in cardine lethi.
Scilicet hos quondam (Æsopo si credimus: & quis
Æsopo renuat narranti credere?) lucis
Insanum vitæque odium,tot casibus actos,
Obvia tot fata assiduo terrore paventes,
Supremum properare diem, atque occurrere Parcis
Impulerat. Quid enim sese ærumnosius unquã,

Quid magis exosum Superis, graviora que Titan
Viderit iratæ objectum ad ludibria sortis?
Queis nihil armorum: nullæ ægro in corpore vires,
Nusquam animus præsens: sed, si quæ, tota salutis
In pedibus ratio: bella hinc metuenda Ferarum;
Hinc hominum: trepidi semper sub pectore Mortis:
Nilque parum validum, seu frondea concitet Eurus
Murmura; seu viridis quasset dumeta lacertus,
Attonitas replere fugâ, & formidine mentes.
Nec piget *obstrictos tam duris legibus* annos
Ducere? Funesti valeat quin ætheris Usus:
Sat fleti; lacrymisque datum. Mors una Malorum
Effugium: Moriamur, & ultro in fata ruamus.
Instar habet si vita necis; vitæ ultima finis
Ortus erit. Finire necem, haud perijsse; renasci est.
Hæc alij passim, ante alios hæc plurimus omnes
Taphrocharis (priscum genus olli, & clara parentum
Nobilitas: sed facundæ præstantia linguæ
Plus proprij addiderat decoris) *clamore dissono*
Ingeminans, vulgi ad proceres, vulgumque fremebat.
Tristibus ergo acti stimulis, cæcoque furore
Præcipites mortem jurant: bachatur in omni
Pectore mors; primus nasci, extremusque perire

Lucis

Ludis amor cessit. Stat, non poscentibus ultro
Reddere depositum fatis: stat, quod super ævi
Parcarum nec nigra manus, damnataque cæli
Munera projecisse, & nil crudelibus auris,
Nil ultra debere tibi, Natura. Palustri
Haud procul umbrosam complêrat gurgite vallem
Stagnum abruptum, ingens. Liquidi rapit illi sepulcri
Spes animos: adversa ruunt in fata, sequentûm
Quo neque vim fugerent, cursu. Hic demergere vitam,
Et vitæ miseros unà demergere casus
Fas erit; hic portus curis, hæc meta laborum.
Salve optata palus. Sic illi, & triste subibant
Jam littus, peritura cohors. Sed, parcere mitis
Æquius ignaris, quàm, quod per fata vovorent,
Auxilij genus unda tulit: vitamque relinquens,
Nil nisi sollicitæ exhausit fastidia vitæ.
Vosque adeo, molli quas tunc herbosa fovebat
Ripa sinu, taciti, ranæ, gens garrula stagni,
Dum, sonitu impulsæ venientûm, corpora notas
Præcipiti hinc, illinc saltu vibratis in undas;
Vos rabiem miseris infixam, ægrosque dolores,
Ac lethi stimulos fluctu mersistis eodem.
Hoc satis, hæc Leporum gentem servavit imago.
Mirantur, subitò refugas, seque esse timori,
Attolluntque animos: Jam non est postrema videri
Sors sua: quæsitæ jam defervescere sævus
Mortis amor: solùm jam deesse, atrocia primus

Qui revocet Consulta, & vivere suâdeat, author.
Quis fuit is? Cupido egregium da noscere vati,
Calliope, Herois nomen: superesse nepotum
Da memori famæ servatoremque parentemque
Auriti generis. Præsens tibi tota Vetustas:
Saeclorum nos implicitì caligine & atram
Lethæa ante oculos glomerant oblivia nubem.
Ergo animi prudens, nec seu genitore Podauro,
Milophago seu fratre minori, dubia agmina
spectans,
Rhinomacer placido sic ore silentia rupit,
Sic sociam diris pubem revocavit ab Orsis.
At quæ nos properæ necis importuna cupido
Sollicitat? Nempe imbelles Natura creavit:
En Alios, trepido quêis plus sub corde pavoris,
Quêis minus attonito inseruit sub pectore cordis.
Cur sortem damnare libet, quam suspicit, & cui
Sese humili genus hoc impar terrore fatetur?
Vivamus Lepores, audent si vivere ranæ.
18. Atqui majus adhuc, longèque potentius ægro
Auxilium fuerint Aliorum vulnera, si, quo
Illa ferant îjdem vultu, & quo pondere mentis,
Insuper observes: tranquillâ vt fronte dolorem
Dissimulent: ut, vel lapsi afflictique, prementem
Fortunam super assurgant, fatique ruinas.
Talia, credo equidem, spectantem exempla pudebit
Immodico questu casus urgere minores:
Nim-

Nimborumque minas inter cælique tumultus,
Innubes roseâ pingi Thaumantide vultus
Posse scies, animumque suo radiare Sereno.
Nec tibi magnanimos heroas, & inclyta fastis
Nomina, Anaxarchi letho insuperabile pectus,
Crescentemque animis rerum per damna Catonem
Obiiciam, Mediæ vel plebis in ordine, siccis
Luminibus multos ea passim fata subire
Aspicies, queis ipse, & adhuc levioribus ictus
Fœmineâ effundis bilem in lamenta, diemque
Proiicis, iratus Superis, vitæque, tibique.
Nam quæ tam miseri (libeat perpendere) luctus
Materies? Teneris illusit bruma racemis,
Palladios Fœtus decoxit fortior æstus,
Invida spem largæ Cereris rubigo fefellit.
Hinc dolor, hinc lacrymæ: Qui conclamatus, & omni
Dejectus spe vivam? O fœda inscitia, necdum,
Qui vivas, didicisse! At pronum discere. Vives,
Omnis ut artificum pubes, ut navita, sutor,
Rusticus, upilio, miles, generisque per Orbem
Humani pars magna, foret queis copia dives,
Quod tibi, post cladem, reliquum. Te parcior anni
Unius exanimat fructus, quem fœnore largo
Excusabit agris ventura manentibus æstas:
Haud stabiles illis reditus, haud jugera certi
Ulla soli: vix, quod naturæ vota requirant,
Suppetit: eximio sortis pro munere ducent,
Si rigidos, quàmvis crassa, atque hirsuta, Decembres

Penula submoveat: si quantulacunque paratæ
Frugis ad exiguum non desit copia Victum.
Nec tamen exosam propero vel funere vitam
Abjiciunt, vel perpetuo mærore fatigant:
Quin curis miscere jocos, atque edere plausus
Sæpe vacat: festæ in primis Solennia lucis,
Cùm redeunt, longoque modum posuere labori.
Tunc etenim, madidi Bacchæo nectare venas,
Per virides incompositis jam motibus agros
Subliunt; bifori jam pastoralia buxo
Alternant hilares modulamina; jamque, torosis
Pectora nodantes, & mutua colla lacertis,
Pi:xæ veteri luctantur more palæstræ.
Conscia festivis circùm clamoribus arva,
Frondiferique sinus nemorum, collesque resultant.
Lætitiæ hac igitur pompâ præferre beatos
Se liceat, queîs fulgor opum, queîs lauta supellex;
Omnia queîs genij procul oblectamina, nullum
Esse sibi gnaris, nisi de sudore diurno,
Præsidium certum, & vitæ instrumenta tuendæ?
Tu, cui res tantò melior, squalentia nigris
Perpetuùm lacrymans obduces nubibus ora,
Et tantùm Æmilij non pontis ab aggere mittes
Damnatum caput: immodici quòd copia luxùs
Haud superet, vanis sed parcens sumptibus, intra
Naturæ positos cogaris vivere fines?

19. Undæ hæc, fœmineis vel sensibus inficianda,

Mol-

Mollities? An dissimili tibi pectora finxit,
Et reliquis natura luto Mortalibus? An te
Ex florum succis, aut illo condidit, æther;
Quo matutinus conchylia rore maritat?
Heu nimis indecores animos! *Sævissima sortis*
Fulmina, ceu fragiles, Alij, sine cuspide *thyrsos*,
Excipiunt: minimi ad speciem dubitabile vulnus
Te culicis plorare jubet: confinia summæ
Vix cutis exiguo districtus acumine, rumpis
Clamorem, quantum neque Stentoris ilia, læsus
Nec Diomedeâ Gradivus Homericus hasta: (a)
Baccharisque furens, ceu, qui fallente securi
Saucius, impulsis taurus diffugit ab aris.
At quò Socraticis iterumque iterumque recocta
Mens abijt studijs? Quò magni trita Cleanthis
Porticus, & totas biberat, quod pectus Athenas?
En stolidum vulgus, Sophiæ immortalia nunquam
Templa vel à primo cui limine cognita, laudis
Te tamen in stadio victum post terga relinquit:
Plusque illi ingenitus stupor & vecordia præstat,
Palladiæ tibi præstiterint quàm roboris artes.
Mæsta nec ignavo suffundere lumina fletu;
Desinis? Et turpes etiamnum cordis ab imo
Rumpuntur gemitus? Graijs audita Lyceis
Si nondum teneram firmarunt dogmata mentem;
Vilibus in trivijs quæ prostant obvia, saltem

(a) Homer. Il. lib. 5.

Confirment exempla. Illinc fas denique discas;
Posse homini quovis fatorum in turbine frontis
Lætitiam, nedum mentis constare vigorem.
20. Fac tamen, in duris Sociorum fortia rebus
Deficiant exempla; tuo num parva dolori
Te penes, inque tuis opibus solamina restant?
Aspera sit quàmvis; nunquam sic funditus omni
Sors hominum vacuat felicis munere vitæ;
Quin complura simul misero jucunda relinquat,
Cætera queîs lætus nescire impendia possit,
Seque illis geniumq; suum oblectare fruendis.
Mors rapuit sobolem: sed prædia salva, tumentes
Sed loculos rutilus pergit distendere Ganges;
Quanta fluent illinc orbatis gaudia Canis?
Res angustæ: operum felix at gloria, partum
Et sophiæ studijs manet indelebile nomen:
Aurea quo regum supra diademata frontem
Erigis, &, tacitæ calcans oblivia Lethes,
Perpetuos jam nunc vitam disponis in annos.
Nulla parata mihi tam dulcis pignora famæ,
In tenebris quin volvor, ais, præsentibus æquè
Ignotus populis, ignorandusque futuris.
Non alijs igitur famam excusare jacentem
Præsidijs opibusque licet? Quin aspice, fortes
Quale tibi membrorum artus, immaniaque ossa.

Ful-

Fulciat Herculeum robur, quot spondeat ævi
Lustra nihil Medico debentia, quàmque valenti
Terreat, & longùm volvendo stamine Parcas.
Nullane tam pulchrum roris solatia censum?
Ast illum, si quâ mercede parabilis esset,
Non unus toto supremæ munere sortis
Duxerit, & sceptri pretio regna tot emendum.
Denique, cuncta licet mortalis Commoda vitæ
Fatorumve, hominumve rapax injuria tollat;
Non tamen æthereos census, animoque repostas
Divinæ virtutis opes contingere sive
Ulla hominum, seu fatorum vis audeat ulla.
Fortunæ sacer hic fundus, mirabile donum
Numinis, externis violari casibus una
Indocilis merces, externos, quoslibet una
Delinire potens, largèque rependere casus.

21. Cur igitur plùs amissi contristet egestas
Unius, alteriusque Boni, quàm cætera lætum
Efficiat præsens implendis copia votis?
Omnia naturæ cur præmia, donaque Divûm
Additus exiguæ cladis corrumpat amaror:
Nec magis hæc sociâ sese dulcedine tingat?
Unicus an lolij suffocat Gargara culmus?
Tota perit læso Gauri vindemia botro?
Hesperidum sylvis aut si felicibus unum
Aura nocens pomum perstrinxerit: ilicet actum
De reliquis: nulli veteris jam gratia succi,
Nulli priscus honor formæ: defluxerit omnis
Autumnus vitio pariter confectus eodem?

Fusus ab Hetrusco Dux Insuber hoste, paratis (*a*)
Suâsit ubi jam serà dies accumbere mensis;
Quam male tentatæ commoverat alea pugnæ,
Turbidus in Famulos, inque obvia fercula bilem
Ructabat, nihil irato non pectore damnans.
Cui coquus, impatiens sese ac sua munera sperni,
Exitus adversi certaminis, inquit, acerbo,
O Here, confusum vitiat tibi felle palatum,
Nec patitur sincero epulas dignoscere sensu.
Sed, quoscunque volet, pergat Mars texere ludos,
Totaque sub signis conspiret Hetruria; nullo
Vicerit id conatu, ut, noster fercula struxit
Quæ labor, absurdi veniant culpanda saporis.
22. Adde, quòd urgentis Fortunæ spicula, ritu
Cuspidis Æmoniæ, feriant hinc quàmlibet ictos (*b*)
Inde juvant tamen, & cum vulnere vulneris unà
Lenimenta ferunt. Nam cum Deus indole tali
Seu Bona, seu Mala condiderit mortalia, nunquam
Ut penitùs divisa fluant, sed fœdere certo
Alterius semper sortis sors altera partem
Contineat; Bona dum nobis extraria, Natos,
Rem, fasces, titulos Fortuna volubilis aufert;
Unà

(*a*) *Nierem.* de *Arte volunt. lib. 6. cap. 45.*
(*b*) *Vide Plin. lib. 34. Hist. Nat. cap. 15.*

Unà etiam stimulos animi, fastidia, curas,
Et reliqua his adjuncta Bonis discrimina tollit
Nec secus, ærumnis quoties immitibus urget,
Famam onerat probris, languoribus inficit artus;
His agnata Malis pariter compendia donat.
Et tu, ceu vitæ rudis, imprudensque Futuri,
Viribus invalidum, titulorum & honoris egentem
Te quereris, pulsumque domo: quem corporis ægri
Ni labor hic thalamo affixum retineret; obortâ
Per ludum (quod sæpe vides contingere) rixâ,
Fors *male vitatum jugulo, vel* pectore ferrum
Exciperes: qui, sperati si culmen honoris
Nactus eras; lapsum cælo Phaetonta referres,
Sæva Jovis subiens irati fulmina: dulci
Aut nido procul ignotis in finibus ævum
Ni traheres; luxu facilè corruptus inerti
Ventura in rapidos jecisses semina morbos,
Hæres ante diem patrij dicende sepulcri.
Quàm miros Fortuna sibi componere gaudet
Rebus in humanis ludos? Adversa secundis.
Auspicium quoties fecere, ruinaque felix
In gremium lapsos sortis projecit amicæ?
Hostili medium transfactus vulnere pectus,
Nil se jam Superis debere Pheræus Jason (a)
Crediderat: vomicam tamen in Vitalibus altè
Hærentem explicuit mucro, fidusque, salutem,

(a) *Plut. de capienda ex hostibus util. & Val. lib. 1. cap 8.*

Quam non attulerat Pæon, ferus attulit hostis.
Quis non exitio hybernas fore duceret arvis
Seminibusque nives? Atqui nova ducitur inde
Ad sobolem virtus: formandis fœtibus aptus
Dum calor,& vivax naturæ spiritus intrò
Cogitur,ac teneris radicibus insinuat se,
Perficiens,quæ læta suo dein tempore pubes
Exiliat,varijsque annum proventibus ornet.
Quid moror? Ipsa etiam morbis prodesse venena,
Multa movens hominum in dubijs sollertia rebus
Comperit. Exemplo est aconiti inamabile germen:
Luminibus quo vix ægris præsentius ullum, (a)
Importuna premant liquidos si Nubila Visus,
Auxilium venis, offusasque eliminat umbras.

23. Atque hoc,perspicuâ, Graiæ immortale Minervæ
Lumen,Epictetus signavit imagine: rebus
Dum medijs geminas hinc, illinc addidit ansas: (b)
Dextram unam,sine fraude licet qua apprendere; lævam
Ast aliam,nulli unde queant impunè teneri.
Nimirum sociæ ingenijs discordibus ansæ
Oppositas rerum vires,effectaque partim
Commoda, Mortale partim lædentia signant.

24. Quo-

(a) *Plin. lib. 27. cap. 3.* Majores oculorum medicamentis aconitum misceri saluberrimè promulgavere: aperta professione, malum quidem nullum esse sine aliquo Bono.

(b) *Cap. 58. Enchir.*

24. Quocirca id reliquum, ratio id planissi-
nissima dictat,
Insidi capulo ut lateris sollerter omisso,
Dextro, quidquid adest, potiùs mens provida
sumat:
Scilicet à rerum titulis pejoribus acto
Ut retrorsum animo, &, quantùm licet, usque
reducto,
Non, nisi quod sese placiturũ ostendit in ijsdem,
Contempletur: apum ritu, quæ, florea Veris
Circùm regna vagæ, virosis quàmlibet herbis
Insideant; gratum vel tali e fruge saporem
Excerpunt, operosa de in quo mella laborent,
Frangrantique suas distendant nectare cellas.

25. *Noverat in Cæsar: Libyæ squalentis in
oras*
Æmathiæ qui fortunam, & victricia signa (a)
Dum trahit; arrepto vix primùm in littore
lapsus,
Haud lætis hostile solùm tetigisse videri
Auspicijs poterat, ni tristem ad prospera casum
Flexisset, Teneo te, clamans, Africa: nostra es.
Neç ducis Oebalij dispar sollertia: centum (b)
Qui simul Auroræ populos, totumque sub armis
Xersem ad Thermopylas pugnâ excepturus in-
iquâ,
Nescio quo, telis, referente, hostilibus ipsum
Ilicet obnubi media inter prælia solem;
Lethifero illo etiam in nimbo, Martisque pro-
cellâ
Ad-

(a) *Suet. in Vita cap. 59.*
(b) *Plut. in Apopht. Lacon. de Leonida.*

Advertit ſapiens, meritò quod poſſet amari.
Et, Bene, ait, narras: nimios certaminis æſtus
Pertimui: levat hac nubes me ferrea curâ.
Gratia Dîjs, hoſtique: aderit pugnantibus umbra.

26. *Et verò*, niſi tam dulci devinxerat arte
Oppoſitas rerum formas elementaque Numen;
Ipſa ſibi diſcors nutantis machina Mundi
Haud, reor, immotâ poſſet compage teneri:
Sed civile nefas, æternaque jurgia ſciſſum
Hinc, atque hinc furijs agerent immanibus Orbem.
Nam mediâ cùm parte Sui contraria pugnent
Quattuor inter ſe Naturæ corpora prima;
Si nihil aut his ſpectandum, aut occurreret illis,
Præter eam, diſconveniunt qua ſingula, partem;
Arida nunquam equidem tellus, atque aridus ignis,
Illa liquentis aquæ, liquidi conſortia ferret
Aeris hic: neque fida ſatis durare caloris
Aerij, & gelidæ poſſet vicinia lymphæ.
Omnia quæ nexu nunc apta ligantur amico,
Cognatæ alterius fido quia glutine partis
Se retinent. Flammæ ſimilis calor aera jungit:
Communi fluxu lymphis adſtringitur aer:
Undaque frigus amat vicinæ frigida terræ.
Corpora ſic inter pugnantia, disque ſidentes
Naturarum Habitus æternùm læta viget pax,
Innectitque ſibi concors diſcordia Mundum.
Hunc igitur, conſtant quo rerum fœdera, morem
Ad

Ad vitæ regimen, Mundique minoris ad Usus
Conandum nobis traducerê, quælibet inter
Si certam retinere juvat discrimina pacem.

27. Plurima cùm porrò adversis hærentia fatis
Commoda sint; primum, longèque ante omnia ponas,
Heroum eximijs nusquam quòd latior Ausis,
Angusto quàm calle, aperit sese area; nusquam
Fortunæ glomerata inter quàm Nubila, virtus
Plùs radiat. Quid enim rarum ac memorabile; fortem
Si præstes animum, facili dum vita suoque
Provehitur cursu? Nemo, discriminis expers,
Hæsurum capiti Phœbeæ frondis honorem
Rettulit. Æolij rupto cùm carcere montis,
Indomitis rapidi certant Aquilonibus Euri,
Arcturusque minax fundo maris æquor ab imo
Eruit, impingitque rati; tunc ars tua, Tiphy,
In pretio, clavique sagax dignoscitur Usus.
Agminibus nullus, fac, misceat agmina Mavors;
Fortis & ignavi perijt discrimen: Achilli
Par prope Thersites. Nemeæ portenta, tricorpor
Geryones, sus Arcadicus, fera bellua Lernæ,
Junonisque odium, nec mollia jussa perenni
Amphitryoniaden misere in sæcula famâ.
Debeat ut multùm Theseô, Alcmenæque parenti;
Plus tamen Eurystheô, plus debuit ille novercæ:
Plùs Jove patre virum evexit Jovis aspera conjux.

28. For-

28. Fortuiti quoties igitur quæcunque Mali vis
Aggreditur; belli, fac, tempus adesse gerendi.
Sis memor, armatumque inferri cominus hostem:
Quicum jam, terris, cæloque faventibus, amplâ
Compositus velut in caveâ ingentique theatro,
Experiare manus. Tecum dein talia: Vires
Promendum; ambigui præsens vocat alea Martis.
Nunc agitur, qui sim: virtutis, desidiæque
Spectator Mundus. Quid tum? Certaminis ipse
Immemor, abjectâ, cuneis ridentibus, hastâ,
Ceu trepidus puer, imbellis vel fœmina, turpes
Exquiram latebras? Avertite sydera. Præstat
Quolibet arma tenentem infesto occumbere letho,
Dedecoris tanti quàm stigmate nomen inuri;
Scilicet immotus sævâ Gladiator arenâ
Provocet adversùm nudis Vitalibus ensem,
Impavidamque animam per hiantia vulnera fundat;
Me levior duræ exanimet violentia sortis?
Immo, age, crudeles, quantùm libet, augeat iras.
Hoc juvat: augebit palmæ decus acrior hostis:
Fama suis crescet cum cladibus: ingentemque
Par mensura Virorum, ingentia vulnera prodent.
Nemo, suæ, doluit, quòd plurima suppetat artis
Materies, faber. Ars Hominis pulcherrima, virtus;

Ærum-

Ærumnæ, virtutis opus: nec gratuler illis?
Tanta nec oblatæ complectar præmia laudis?
Charior est, magno steterit quæ gloria sumptu.
Ipsa Mali, premit heroum quæ corpora, moles,
Nominis æterni stat nobile Mausoleum:
Ipsæ illos calcandæ vehunt super astra ruinæ.
Verberibus plagisque suæ explorasse feruntur
Stirpis Amyclidæ ingenia, qui fortiter Ictus (a)
Exciperet puer, hunc patriâ fassi indole dignû.
Sic & sydereus Genitor per tristia prolis
Sumit adoptandæ specimen. Qui lege probari
Hac renuit, diæ renuit quoque stirpis honorem.
At mihi ne quisquam genus immortale merentē
Illacrymet. Periit fortis patientia: casus
Frustra omnes fuerit consumere; si mea luctu,
Non hilari virtus censetur digna triumpho;
Infelix potiùs videor si dura ferendo,
Quàm facer. Ærumnæ vulgi plorentur inertis:
Fortiter exhaustas lædit, nisi Mundus adorat.
Plus homine est, humana animo qui pertulit
æquo.

49. Juverit hoc etiam, certo si certiùs omni
Constituas, nihil inconsulto Numine magni
Rebus in humanis possit, aut contingere parvi.
Non error, casusque rapit Mortalia. Cæcum
Fortunæ numen sceptro donavimus, Ipsi
Veriùs heu cæci. Qui condidit omnia, justis
Omnia supremus naturæ temperat author
Legibus, eventus dubios, inopinaque fata
Ad certum per nota sibi compendia finem
Cir-

(a) Sen. de Provid. c. 4.

Circumagens. Vano trepidi quid volvimur æstu?
Ipse sui novit causas moderaminis: ipse,
Quid magis expediat, rerumque quis aptior ordo,
Perspicit. Adriacas pinu sulcante procellas,
Nonne vides, ut Vectorum manus inscia ductu
Auspicioque sui volitet secura magistri:
Ut nihil addubitet, se seque per omnia doctis
Illius imperijs, & canæ præbeat arti
Morigeram? Si ductori, qui, seu malefidus
Fallere; seu falli potis est male providus, ultro
Permisisse juvat nos, nostraque; fidere summo
Cur dubitet quisquam Rectori, hominumque Parenti:
Fata supercilij nutu qui condit, & ævi
Perpetuos certo deducit tramite cursus:
Quem nihil ex Mundi serie vicibusque futuris
Præterit, & dulci qui nos dignatus amore,
Quidquid seu furor hostilis, sive aspera vitæ
Lex jubeat perferre, humana ad Commoda flectit?

30. Certè equidem, nostri quanquam nil usibus Orbis
Prospiciens mortale genus per tristia quæque
Duceret; in justas etiam tum nulla querelas
Suppeteret ratio. Mundi ille æterna potestas,
Quidquid agat, nullo sub judice reddere causas
Cogitur. An sua demoliri, perdere, jamque hos,
Si libeat; jam diversos, si malit, in Usus
Artifici flexisse nefas? Si quisque suarum

Vin-

Vindicat arbitrium rerum: diffingere nullo
Si figulus prohibente potest, quam condidit, urnam;
Quidni juris idem in sua regna, suumque Tonanti
Concedatur opus? Cur illi ex omnibus uni,
Produxit domino quem vitæ ad lumina nutu,
Haud liceat dominis moderari nutibus Orbem?
Nunc placido summæ rationis pondere fata
Cùm regat, & nostrâ mitissimus omnia libret
Utilitate Parens; tam dulcia jura subire:
Quis renuat? Quis non patiatur, ametque regentem?

31, *Dura jubet: sed enim Patrem, vel dura jubendo,*
Se probat. An dulcem curare fatetur alumnum
Tunc genitor tantùm, cùm pronus ad oscula tollit.
Aut gremio fovet, & blandis complectitur ulnis?
Non mage adhuc patrij sensum declarat amoris
Ingressum teneræ cùm, jam lanuginis annos,
Prætextam mutare sago, castrisque Penates
Imperat: ut, sævi per honesta pericula Martis,
Noscendum famæ se præbeat, eximijsque
Testetur genus, ac tollat sublimiùs Ausis?
Hæc tua conditio: sic & tibi maximus author,
Vincenda obijciens discrimina, consulit. An tu
Ubera setosis etiamnum ducere labris,
Inque sinu gerulo semper, ceu bimulus infans,
Ludere, blanditiasque audire, & reddere poscis?

Deficeres nimiùm genitoris ab indole. Fortis
Illius in Natos amor est: ad grandia quæque
Protinus imbelles annos, primamque inventam
Instituit: neque desidiâ turpique veterno
Ingenuas patitur vires corrumpere, duris
Sed studijs, meritâque jubet clarescere famâ.
32. Nullos at video, referes, præsentia fructus
Quos olim peperisse queant discrimina. Quid tum?
Pæonij quoque non rarò medicaminis Ægrum
Vis latet: occultam nec seciùs inde salutem
Percipit. Est Recti, est aliquid decernere, nobis,
Quod, licet ignaris, Superùm Sapientia possit.
Aspice belligeras acies, Mavortia castra:
Omnibus anne illic communis buccina prodit
Consilium mentemque ducis: cur inter opaci
Furtivas nemoris latebras considere turmam
Jusserit hanc; promptis illam vigilare sub armis:
Cur subitò moveat: celeres quò destinet alas?
Præscriptas sibi quisque vices, & munia lætus
Occupat, imperij quàmvis arcana videndam
Se ratio neget. Antiqui sat provida nosse
Corda ducis. Belli mens totius ille, quid aptum,
Utiliusque, videt cunctis pro millibus unus.
33. Cui tamen in Jussis Cæli gravioribus ullos
Ipse etiam nequeas fructus agnoscere? Nullos,
Fac, pariant alios; hoc ipsum fortia ferre,
Numquid vile Sui pretium? Nil gloria mentem

Ergo

Ergo movet, pulchris merces amplissima Factis?
Nil virtutis amor, vinci quæ nescia, clades
Lucra facit, geminatque suum per vulnera robur?

34. O Pater, o naturæ, immensique arbiter ævi,
Duc, age, duc Famulos: tua quò suprema vocarint
Imperia, obsequij haud segnes, animisq; parati;
Aspera, seú mollis via sit calcanda, sequemur.
Nubibus immistas Alpes, rapidisque negata
Vel Volucrum pennis audaci vincere nisu
Saxa jubes? Cessarum inter pendere ruinarum
Ilicet Abrupta aspicies. Fœcunda venenis
Reptilibus Libyæ sitientis in æquora mittis?
Jam Libyæ celeri signabimus arida gressu
Æquora, serpentum socij. Sulcare frementem
Nerea vis? Tumidis concurrere protinus undis,
Oraque vel mediæ juvet irrupisse Charybdis!
Pauperiem duram, famæ dispendia, tristes
Carceris indigni tenebras, vincla aspera, morbos,
Quidquid acerbum, invisum, atrox, immane, feremus;
Tu jubeas tantùm. Nostras tibi cudere sortes
Vis æterna dedit: nos jussa capessere nati.
Ignarus nimis ille Tui, permittere tanto
Non nisi compertis qui se rationibus audet
Ductori, lætusque minùs per saucia dumis
Tesqua, per Hyblæis pictos quàm floribus hortos.

Ut comes. Humanis tu singula providus aptas
Usibus: ad lætos tu dirigis omnia fines,
Una salus rerum, lex totius unica fati,
Consilijque potens Ratio, mensuraque Recti
O dignos (Quid enim haud meriti tam sontibus Ausis?)
O dignos, quibus ad votum fluere omnia, quosque
Auspicijs per prava suis & devia ferri
Jure sinas, quicunque tuis parere recusant!
35. Talia si vulgo constent oracula; plausu
Jam celebri, nedum nullo mærore, sinistros
Excipiat casus: quin ipsa & nomina mutet
In melius: geminæque adeo discrimine sortis
Funditus humanis sublato e rebus, iniqui
Nil superet, nil non felix & rite secundum.
Si tamen infirmam minus hæc sapientia mentem
Allevat, æthereoque licet decreta Parenti,
Tristia pergis adhuc lugendaque fata vocare;
Ast aliâ, vitæ in medio quæ sensibus ipsis
Contrectanda patet, sævum ratione dolorem
Lenioris, reputans animo, quàm concita cursus
Festinent Humana suos absolvere: teque,
Quantùmcunque miser jam sis, haud usque futurum.
Numquid enim propero vanescere gaudia tantùm
Fine putas? Nihilò plus longa doloribus ætas:
Nec, seu difficilis, seu commoda, novit eodem
Stare diu fortuna gradu, variabile nacta

Ingenium: qualis tumido nunc proluit æstu
Littora; nunc refluens in se maris unda residit:
Ferrea vel speculis, & turribus addita, verti,
Qui jubeant, nullos non audit lamina ventos.
36. Parvane retro hominum series, de culmine rerum
Quos dedit in præceps, mox altiùs extulit, atque
Instabili ludo per summa, per ima rotavit?
Sat Marium fuerit meminisse. Quot obîjcit unum
Personasque, vicesque caput? Vulgaris ab imo (a)
Ordine militiæ paulatim munera summi
Vectus ad imperij, mox illo e vertice lapsus,
Post trepidas ex Urbe fugas, ulvæque palustris
Præsidium infelix, & ferrea vincula, Cimbri
Tantùm non gladio cecidit lictoris. An ergo
Terminus hic levibus fatis? E carcere sospes
Mittitur, ac nova fortunam in conamina ducit.
Scilicet ut rursus fugiat, Libyâque repulsus,
Dejectæ vagus, æger, inops Carthaginis hospes,
Mutua det Pœnis solatia cladibus. Immo
Acrior ut redeat, quos & jam fugerat, ultus
Hostes, Romuleo Consul moriatur in ostro.
Hanc Marij sortem quisquam putat? Hæc Hominis sors
Perpetua est. Luctus, alternaque gaudia vitam
Divisere sibi: jamque hæc, jam protinus illi
Temporis orchestram repetunt, nec, qui modò lapsis

G Vul-

(a) *Vide Plut. in ejus Vita.*

Vultus erat, vultum esse sinunt labentibus horis:
Continuatque suâ semper diversus in orbem
Circumagi levitate chorus. Quæ talia vitæ
Discors ingenium, atque ævi mutabilis ordo
Cum toties, totiesque iteret ludibria; quidquid
Infesti durique tulit Dea mobilis, ore
Haud alio nobis spectandum, ac Nubila primos
Sub Zephyri flatus evanida, noctis opacæ
Aut horror jamjam Eoum revehentibus axem
Decessurus equis. Certè Mala, vix Mala, quorum
Principio finis tam proximus. *Indue lætas*
Spes igitur, neu cede animis. Post pauca dierum
Fors etiam spatia horarum, qui nunc gravis instat,
Aufugiet dolor, & vacuas solvetur in auras.
Erudiunt annos anni, præbetque sequenti
Transactus documenta dies. Metire volutæ
Hactenus ætatis seriem: quot casibus ægram,
Quàm varios inter querulam fluxisse labores
Comperies: Rapido ablati qui temporis æstu,
Nunc ubi? Quaque Sui minimâ jam parte supersunt?
37. Esto tamen, feros cursum producat in annos;
Sic quoque dicendus brevis est dolor. Ultima fati
Nempe ubi lux aderit; cum vitâ finiet omnes,
Vita

Vita quibus premitur, casus. At quàm prope distans
Terminus is, tangique celer? Non publica vulgi,
Doctorumque pari fervet querimonia sensu,
Tam brevibus spatijs augustoque æquore claudi
Vivendi nobis data tempora; presserit ut vix
Mortalis primo limen pede; jamque supremas
Miretur subitò ad stadij consistere metas?
Et meritò: quid enim Pyliæ quoque cana senectæ
Lustra, vel Euboici rugosos pulveris annos (a)
Dixeris, ad seriem immensam, numerosque potentis
Longiùs æterni, toties & longiùs ævi?
Nempe minus multò, stagna ad Neptunia roris
Quàm matutini trepidantem in gramine guttam.
Penè fuit, simul ac cœpit, cum tempore quidquid
Labitur: in vastum quàmvis se porrigat orbem;
Instar habet nihili, si limite desinit ullo.
Cur igitur vitamque brevem, immensumque dolorem
Conquerimur; nunquam patet hic si longiùs illâ,
Sæpe etiam gyro cursum breviore coercet?
Aut cur perpetuo manantibus ubere rivis
Flere juvat, standi quæ nescia, tangere primos
Jamjam supremis properant occasibus Artus?
38. Si, quoties rerum lætarum terminus instans

(a) *Vide Ovid. lib. 14. metamorph. v. 137.*

Obîjcitur, mens ægra dolet; cur, sine malarum
Proposito, non æqua ferat solatia? Tristi
Gaudia quæ luctu brevitas confundit, amaros
Cur nequeat miscere pari dulcedine luctus?
Pauca sub hæc, mortale quibus componitur ævum,
Horarum segmenta, manet nos altera, longè
Occiduas egressa vices, arctataque nullis
Limitibus, nullis obnoxia casibus ætas.
Quid Superis durare parem, quid legibus ævi
Majorem, genitamque æterna in sæcula mentem
His brevibus Gyaris, peritura hoc carcere vitæ
Stringimus? Illa animo potiùs volvenda capaci
Tempora sunt, in perpetuum redeuntibus orbem
Temporibus conserta: illud sine fine refusum,
Comprensum omnes numeros, nec ab omnibus ipsum
Comprensum numeris, totum æternumque putandum est.
Scilicet, immensis ibi cursibus ulteriora
Mirati in spatia, ulterioraque semper euntem
Oceanum, quidquid metas extremaque novit
Littora, vix nihilo majus ducemus, eoque
Indignum, deceat cui mentem advertere, cujus
Vel tenui stimulo sensus nos curaque tangat.
39. Denique, fortuitis si casibus utilis ira:
Si miseros lamenta juvant; irascere: bilem
Evome per lacrymas, per jurgia; nulla querelis
Hora

Hora vacet. Quid adhuc cessas? Ultro ipse juvabo:
Clamemus. Rigidis proh durior Apennini
Sors scopulis! Adeone juvat sævire? Cruentam
Nullæ adeo clades exemplaque dira nocendi
Explevere sitim? Rapuisti dulcia, Natos,
Pignora, rem, titulos: inopem nudumque paternis
Trusisti laribus. Quid jam, nisi spiritus æger,
Restiterat, corpusque suis vix ossibus aptum?
En etiam tristes has lædere noxia pergis
Relliquias, miseræ fragmenta novissima vitæ,
Affixumque toro longis cruciatibus urens,
Ante necem spirante jubes putrescere busto;
Nilque mei, duras possent qui flectere cautes,
Te gemitus, lacrymæ nihil, & suspiria tangunt.
Quin age, jam totam semel, immanissima, profer
Sævitiem: nec quid supra tibi denique restet;
Invisum caput hoc quovis interfice letho.
Sed partis, video, laniandi sæva voluptas
Ne pereat, mecum tandem consumpta: parumque
Infelix videor, letho si torquear uno:
Nec tu infesta satis, mortes ni mortibus addas,
Extremumque diem nullâ non luce reducas.
Ergo ego sum, cui nec permittunt vivere, nec dant
Fata mori: totiesque vnum qui ducere funus,
Lætitiæ, cogor, vitæque, mihique superstes?
Heu miserum caput! Heu nimiùm crudelia fata!

Talia cùm semel, atque iterùm, cùm nocte, dieque
Assiduus, totoque dolens jactaveris anno;
Perdita num res, aut soboles, vel fama redibit?
Num dolor, aut rabidi ponet violentia morbi?
Nil minùs, Inconcussa suo stant pondere fata:
Flectique licet, non irascendo mederi:
Quin potiùs querulis clamoribus experrectus,
Admonitusque Sui, vehementior inde resurget,
Paulatim quem longa dies sopiverat, angor.
40. Et tu luctisonis indulges questibus, ictu
Quòd nimiùm nimiùmque gravi sis læsus Atille
Mitius hòc tolerandus erat, quò impatientiùs urget.
Nam neque membrorum jactatio duræ, nec asper
Defixus laceris Vitalibus unguis acerbum
Vividiore jubet sensu crudescere vulnus;
Infestum ac violens exasperat ira dolorem.
Cernis, ut aerias cursu delata sinistro
Aucupis in fraudes, prætentaque fila Volucris,
Quò mage captivas infelix concutit alas,
Argutumque movet caput, & trepidantia crura;
Firmiùs hòc visco, laqueisque tenacibus hæret?
Casibus haud aliter mens irretita malignis,
Dum furit immodicè, seque intolerantiùs æquo
Versat agens, laqueos adeo non exit; ut iisdem
Se magis, ac magis impediat, luctuque prematur
Tristiùs ipsa suo, duræ quàm crimine sortis.
Mitte igitur steriles gemitus, nullique futura
Præ-

Præsidio ad vulnus pueris lamenta relinque.
Si verum excutias; tenuis plerunque dolere
Causa jubet: facis ipse gravem nimiamque dolendo.
Est in Dálmatiâ (Plini saltem fuit ævo: (a)
Ille author fideique caput. Nunc duret; iniquas
Senserit an leges mutantis cuncta senectæ,
Indigenæ referant) altè submota recessu
Umbrifero specus, & pendentibus horridà tophis.
Quò si sublatum per littora curva lapillum,
Ponderis aut minimi glebam demiseris; ingens
Protinus ex imo audiri fragor: omnia raucis
Turbinibus mugire, erumpentisque procellæ
Horrisonus latè furor increbrescere. Pulsu
Cuspidis Æoliæ patuisse immania nimbis
Claustra putes: rapidosque adversa in prælia fratres,
Unà Eurum, horribilemque Notum, Boreamque nivalem, (fundi.
(Ne mea, ne pelago volitent tunc carbasa)
Tot tempestatum fremitus, cælique ruinas
Tantulus immissi lapidis ciet ictus: inertum
Scilicet appositâ mores animosque virorum
Effigie referens: quos quantulacunque sinistræ
Vis agitat sortis, minimoque extrinsecus icti
Vulnere, turbatis clamoribus omnia miscent,
Et cælum terris confundunt, æquora cælo.
Cùm Sapiens contra durissima quæque laborum
Arduus, immotus, cervicibus Atlanteis

(a) Lib. 2. Hist. Nat. cap. 45.

Excipiat: quantòque, suâ vi fultus, iniquis
Promptior occurrit fatis; urgentia tantò
Commodiùs ferat: intento ceu poplite nixus,
Erectisque humeris, minùs ægrè Bajulus alti
Pressum oneris durat: cui si cervice remissâ,
Nutantique gradu successerit æger, anhelans;
Obruitur, nimiâque impar sub mole fatiscit.

41. Id genus ad varios si quis solatia casus
Compararet, adverso & quoties sors ingruit ictu,
Utendi celer expromat; non seciùs illis
Implacidos curarum ægro sub corde tumultus
Léniet; ac notæ blando poppysmate vocis
Fervida latrantis componitur ira Molossi,
Spirantemve minas, & squamea colla tumentem
Thessalus arcanis sopit concentibus anguem,

42. Nec mihi displiceat, qui, vulnere fixus acerbo,
Dum novus in cursu dolor est, dum cruda cicatrix;
Seu doctis animum studijs involuit; opaci
Seu virides ruris latebras per Tuscula Tempe,
Perque tuas Anio sequitur placidissime ripas:
Quà tepidi soles, & cæli purior Haustus,
Sylvarumque placens horror, muscosaque saxa,
Et Volucrum dulci resonant nemora avia questu.
Jamque, latus socijs stipantibus, ad leve murmur

Diffu-

Diffugientis aquæ, molli projectus in herbâ,
Ingenuos mittitque sales, lætusque remissos
Excipit, & gratis fallit sermonibus horas;
Jam fidium, vocumque hilari discrimine luctus
Temperat: Eumenidum ceu quondam Oeagrius
Orpheus
Immites animos, terque allatrantia monstra,
Et Jovis inferni non exorabile pectus
Permovisse, lyram quo movit, carmine fertur.
Scilicet ad numerum componens, cuncta modumque
Omnipotens faber, immensum cùm fingeret
Orbem,
Nescio quam nostris impressam condidit altè
Sensibus harmoniam, modulis quæ dulcibus
icta
Respondet commune melos: sique absona
fortè
Dissideat sibi; concentum numerosque priores,
Externo præeunte sono, jam læta resumit,
Jam memor ipsa sui. Quocirca sæpiùs ægris
Auxilium præsens tulit artubus, inque cubantes
Depulit arguto modulamine tibia morbos, (a)
Abderæ nisi vana fides: juvenisque furorem,
Igne Cupidineo, stimulisque effrænibus acti, (b)
Pythagoras medico potuit compescere cantu.

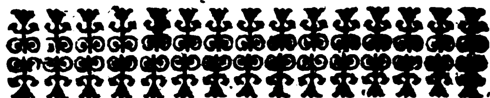
43. Sed tamen hæc, læsis extrinsecus addita fibris,

(a) *Gel. lib. 4. cap. 13.*
(b) *Quintil. lib. 1. cap. 10.*

Haud par frangendo penitùs medicina dolori
est.
Sopiemit crudum potiùs, quàm deleat, hostem:
Et breve suspensi certaminis intervallum,
Non integra feret mansuræ gaudia pacis.
Sola igitur præsens animi fidumque levamen
Rebus iu adversus Ratio: convellere sola
Indomitos imo poterit de pectore luctus:
Numinis hæc sacrum munus, panaceaque,
nullam
Non facilis pepulisse luem: hac immania quæ-
que,
Veriùs, Herculeæ ficto quàm robore clavæ,
Monstra cadunt: *Phrygij* hæc mirabilis illa ty-
ranni,
Dextera, felici in pretium quæ vertere tactu
Vel silices, dumosque, ac rerum asperrima novit.

EU-

EUTHYMIÆ

Liber Quartus.

1. PÆonio tristes olim qui munere morbos
Exierant, genus auxilij, nomenq; vetustam
Prolis Apollineæ cùm testarentur ad aram;
Marmoreis descripta adytis medicamina Cous
In memores fertur Senior retulisse tabellas:
Moxque suam, rapido cùm debacchata furore (a)
Hausisset medicum pestis Vulcania templum,
Per populos vulgasse, recens Asclepius, artem.
Corporeis curam quam præstitit ille, fugandis
Hanc mihi mens morbis animorũ impendere. Vosque
Vos adeo, Sophiæ sacraria, quæ neque flammæ
Bacchantis vis ulla, nec ævi injuria solvat,
Auxilij celeres succos, divinaque vati
An medicos Usus præbetis pharmaca. Quorum
Plurima cùm faci.i jam carmine noster Apollo,
Omnibus in commune Malis latura levamen,
Prodiderit; nunc. quæ certis magis apta medela

G 6 Ca-

(a). *Vide Plin. lib. 29. Hist. Nat. cap. 1.*

Casibus, & quid opis sibi vulnera quæque requirant.
Expediam. Qualis barbatus sæpe Machaon,
Instantis medius lethi, vitæque Sequester,
Publica languentûm per diversoria, Xyste
Seu tùa, seu fertur tua Cælie, porticibusque
Dispositos hinc, inde toros ex ordine lustrans;
Curam alijs aliam, pro disparis indole morbi,
Præcipit: huic venas solvi; purgantibus illi
Tergeri stomachum, limosaque viscera succis.
Scammoneæ tu sextantem sorbebis. Amaro
Absinthi mergenda lues tibi rore Novenos
Te glutire croci tritæ cum polline myrrhæ
Orbiculos lex nostra jubet. Præcordia crasso
Huic Arabum gummi, aut violæ, nardique foventor
Unguine, Cantharidum mordaci pulvere contra,
Inductoque sinapismo distringere suras
Huic melius. Pendent circùm dictantis ab ore,
Singulaque excipiunt calamo Præcepta Ministri.
2. Ergo age, Fortunæ duro qui saucius ictu
Fixa cruentatis circumfers spicula venis.
Huc ades, & cæci stimulos causasque doloris
Alto exprome sinu: quò convenientia possim
Vulneribus notis adhibere malagmata. Nullus
Tam gravis est, penitùsque sedens in pectore morbus,
Nulla lues adeo tractantibus aspera; victrix
Cui fidum nequeat sapientia ferre levamen,
Recto-

Rectori docilem tantùm se præbeat Æger.

3. Censibus Angustis & paupertate malignâ
Vexor, ais. Confide: nisi quid tristius urget;
Ærumnam subitò licet hanc exire volenti,
Et plenis jam nunc inopem dediscere gazis.
Nemo vocandus inops, cui par opulentia votis
Contigerit. Non sive Midas, seu latiùs ipse
Possideat Plutus. Contentus vivere parvo,
Rebus & exiguis æqualia fingere vota
Si potes; hæc tibi præ manibus jam copia: sortis
Jam nihil ad cumulum superest: sub paupere tecto
Terrarum latè dominos, rerumque potentes,
Divitijs superas. Inopes causatiùs illi
Se doleant, tantò quos importunior angit
Pauperies, imis quantò plùs fixa medullis.
Aspice, quàm multis egeant, ut semper anheli
Plura inhient. Num, quos, votorum & cordis inanes.
Usque vides, meritò locupletes dixeris? Arcæ
(Nomina pro rerum ingenio si fingimus) Arcæ
Illorum, ditesque domus jactentur, Eois
Quas opibus Ganges, & plurimus arctat Hydaspes:
Non Domini, quorum mens indiga: cùm tibi contra,
Fructibus exiguis saturo, domus, arcaque tantùm
Censeri mereatur inops, plenissimus Ipse.

Exime te sapiens fatis: si finxit avara
Sors inopem; ditem subitò mens æqua refinget.
4. Pauperiem quereris. Fundorum aurique paratu
Nempe cares. At mentis opes, sapientia, virtus,
Ingenium, moresque adsunt. Quàm rara supellex
Hæc homini, quàm non pretij vulgaris acervus?
Ergo queat fulvi locupletem Summa metalli
Fingere; non animi valeant tot munera, nullis
Munera Achæmenidûm gazis venalia regum?
5. Pauper es. Ipse ultro tam lætam invadere sortem
Debueras, Crœsum nasci si fata dedissent.
Democriti præijt sapientia: qui bene multâ(a)
Re locuples: totam Xersis sub signa coactam
Ut pater Auroram, omnigenum, innumerabile vulgus,
Plusquam regifico posset molimine structis
Excepisse epulis; tam larga faventis olympi
Dona, tot eximios fructus, melioribus instans,
Deservit, lucris, & transfuga nobilis almæ
In paupertatis se dulcia castra recepit.
Proh quantum sorti debes! Cum dotibus amplis,
Pabula nequitiæ, & scelerum fomenta removit:
Non, quantum optares, tribuit: sed munere parco
Edocuit, quantum Sapientem optare deceret,

Sol-

(a) *Val. Max. lib. 8. cap. 7.*

Sollicitum est lautos census servare, molestum
Perdere. Dum dedit exiguos; utrumque remisit
Hoc onus. Agnosce ulteriora negantis amorem;
Et missis grates meritas persolve querelis.

6. Pauper es. An solus? Jungendi fœderis inter
Romuleos Patres, Plebemque Menenius author (a)
Talis erat: talis summo quæsitus honori,
Versaret patrijs dum Quintius arua juvencis:
Et quos præterea longum est percurrere clari
Nominis heroes. Sua si non obfuit illis
Ad decus, & vitæ Summam felicis egestas;
Nec tibi, crede, oberit: tantùm mens æquior adsit.

7. Æqua foret mens, inquis: opum si nescius usque
Perpetuum squalorem inter sordesque paternas,
Crevissem æquevâ cum paupertate: sed aulam
In patriam fœtâ vix primùm e matre cadenti
Supposuit molles Opulentia blanda lacertos,
Ipsaque deîn tenero lac præbuit, inque juventam
Patricijs medios produxit cultibus annos
Cùm, subito, ignarum quo, versis turbine fatis,
Injecit fors nigra manum, luxùsque prioris
Nil misero, ingratum præter meminisse, reliquit.
Hinc dolor: hoc stimulis præcordia tristibus urit.

8. At

(a) Id. lib. 4. cap. 4.

8. At genus id stimulos facili ratione retundes,
Si nihil exacto noris præsentia damna
Augeri, quin & multùm decrescere fructu.
Nam cur sit miserum possessa relinquere tandem,
Quæ foret haud miserum nunquam tenuisse? Dolori
Ergo favet, lætum fortunatumque fuisse?
Obsistat potiùs. Cur, quæ solatia mæsti
Ducere par fuerat casus, mæroris iniqui
Argumenta facis? Nimiùm sua, mensor avarus,
Ah nimiùm curto definit gaudia gyro,
Non nisi præsenti fruitur qui sorte, nec ullâ
Præteritos ævi fructus in parte reponit
Lætitiæ. Volucri delabitur ocyor amne,
Singula perque perit cursim momenta voluptas:
Quæ fuit, haud superest; quæ præsens, *ordine eodem*
Jam fuerit. Digna hæc lacrymis si fata videntur;
Nunquam hominum generi, nunquam heu non flere vacabit;
Ceu novat illa suas nullo non tempore mortes.

9. Sed neque Fortunam contra sit justior iræ
Materies, olim indultos, *sua pignora, census*.
Legitimâ Dominæ quòd pro ratione resumpsit.
Divitias tibi, vel puero, fac, dura negasset,
Libera ceu poterat, multis ceu dura negavit;
Nil tamen Astrææ ad lances & jura vocandum:
Prætoris rigidâ nil dignum admiserat urnâ,

Par-

Parca quidem, rerum sed non nisi parca suarum.
Unde igitur lites, si denique sera reposcit,
Annuit utendum tanto quod tempore, posset
Cùm tamen utendum nunquam permittere, munus?
Ergone, quòd facilis, culpetur? Præmia spargens,
Probra metat? Rea non fieret, si parcior esset?
Arguis injustam. Quantò tu dignior hujus
Nominis invidià: pugnes aliena, vetante,
Qui, Domino, retinere: dati neque pignoris Usum
In merito, sed onus reddendi in crimine ponas?
10. *Esto, infida tamen te læserit, ut memoras, sors;*
Cur ideo noceas tibimet crudeliùs ipse?
Abstulit illa suos, rerum vilissima, census:
Cur reliquos fructus, melioraque, prodigus ultro,
Ad cumulum damni abjicias tu munera, dulcem
Lætitiam, sophiæque jubar, cordisque vigorem?
Hæc hominum felix possessio, quam sibi recta
Mens parit: hanc, duri, quævis injuria fati
Externas populetur opes, sit cura tueri.
Magnanimi exemplo est virtus Stilponis: ab hoste (a)
Direptis Patriæ, qui, mœnibus, undique planctus,
Undique, dum tristis volitat dolor, & sua nemo
Civibus e reliquis non deflet damna: rogatus,

Quæ

(a) *Sen. epist. 9. & Laert. in ejus vita.*

Quæ sua privatim communi in turbine clades,
Dij meliora, inquit. Clades procul omnis.
Avarus
Nil rerum eripuit prædo, eripietve mearum.
Quæ prius obtinui, vel nunc intacta supersunt.
Scilicet incoctam generoso robore mentem,
Sublimesque animos, & docti pectoris artes,
Hæc sua vir sapiens rebatur: cætera, sortis,
Quæ, breve Depositum, nunquam Stilponis in
ære
Duxerat; haud ablata sibi, sed reddita sorti
Credebat Dominæ. Parili ratione cavendum
Et tibi, ne proprij læsum quid fortè peculî,
Amissumve reare, simul Dea lubrica, standi
Impatiens, jam vasa legit: neu tristior æquo,
Perfidiæ furtique levem dum crimine damnas;
Quas neque sustulerat, potuit neque tangere,
sacras
Compositæ tibi mentis opes, verissimus Ipse
Fur, rapias. Dic, à servo fugiente relictus
Quod Cynicus. Jactura levis: cretatus agaso (a)
Me caruisse potest; vili non ipse libenter
Mancipio caream? Sine me sibi sufficit ille;
Non ego sufficiens mihi sim, desertus ab illo?
Turpe nimis, fastu quæ nos Fortuna superbo
Negligit, eximiam nobis pulchramque videri.
Redde pari par. Te fugiens avertitur? Æquè
Aversum sciat esse sibi. Fastidit amantem?
Mutua despecti referat fastidia. Curæ
Quid tibi sit, curâ quæ te proscripsit ab omni?
Res

(a) *Laert. in Vita Diog.*

Res habeat sibi rite suas: discatque vicissim
Se sine posse tuis hilarem te vivere rebus.

11. Haud mihi pro magnis Fortunæ præmia, sensu
Nec nimio levis hæc animum jactura moveret,
Alter ait. Thalami at sociam, dulcesque requiro,
Altiùs impacto confossus vulnere, Natos:
Heu Natos, sociamque tori, quos dura supremùm
Conjugis, & patris e gremio Libitana revellit.
Audio. Sed quidnam cognato in funere flendum
Obijcitur? Vitæ blandis quòd fructibus illos;
An te quòd potiùs Natura orbaverit illis?
Quidquid erit; neutri desunt fomenta dolori.

12. Exanimos luges, ceu dira & tristia passos?
Nempe ideo, reor, occiduo quia corpore functis
Nil vapor æstivus, nil fert jam bruma negotî:
Vel quia pauperiem, morbos, totque aspera sortis,
Aspera naturæ jam tandem, vindice letho,
Imperia egressi, nullas communibus ultra
Coguntur fatis lacrymas impendere, nulla
Conjugis aut sobolis pullati funera ducent.
Hæccine sunt, mânes unde arbitrere dolendos?
Demens! Ceu multò non justiùs ipse videri
Manibus infelix mereare, vrgentia mille
Quem rapido circumveniunt discrimina ponto!
Illorum ac ploranda tibi sint funera, certos

Eme-

Emeritâ portus qui iam tetigere carinâ.

13. Sin tua te potiùs movet intercepta voluptas,
Frigentemque torum, desolatosque Penates
Non alio prorsus, fundi quàm damna, vel auri,
Prosequeris gemitu; jacturas quæ modò tales
Flentibus admovi, solatia nil opus ægro
Hic iterum cecinisse. Illis e funere crudo
Ortum, rite memor, poteris lenire dolorem:
Haud Lachesim damnans, ictu quòd præcoce Natos
Sustulerit, qui, mortales, quandoque perire
Debuerant; magni statuens quin muneris instar,
Quòd, juvenum florem rapido dum demetit ungui;
Nere tuos Fusis pergat vivacibus annos.

14. Funditus at perijt domus. & spes tota nepotum.
Dirum equidem memoras vulnus, crudele, nec ullis
Sat flendum lacrymis. Nusquam genitoris imago,
Parvulus Æneas, claræ qui nomina stirpis
Excipiat, reparetque genus, in resque paternas
Sorte pari subeat. Villas, fundosque vacantes,
Servatosque diu census, cumulataque parcis
Sumptibus, haud parcis etiam sudoribus æra,
Nescio quis, dignusve tuo quàm nomine, certè
Externus, subitò veniens, invaserit Hæres.

15. O

15. O cæcas Hominum curas! Rationis inanes,
O gemitus! En quid, busto nigrâque favillâ
Ulterior, funestum adeo & lacrymabile ducas.
Scilicet, occiduo postquam de carcere, vitæ
Cælitis in sortem, fortunatosque Deorum
Veneris, humanis jam casibus altior, orbes;
Is reor, æterno perfusam nectare mentem
Conficiet stimulis gaudere vetantibus angor,
Num consanguineâ quisquam gente superfit,
Nomine te referens: aut quis tibi posthumus hæres
Contigerit, servusque tuâ dominetur in aulâ.
At Cynicus moriens haud tantùm quærere sprevit,
Fortiter ignarus, cuinam versatile Tectum (a)
Linqueret: aut quosnam, senij ductor, in Usus
Mittendus post se baculus foret: ignibus esca
Cederet; an viduæ exciperet connubia vitis;
Sed neque, quid vacuo fieret de corpore, duxit
Ad curas spectare suas: exanguia nudo
Sub Jove membra jubens, cippi sine munere, dulcem
Vulturibus prædam statui, rabidisque Molossis;
Si Cynicum tamen, agnati, veteresque sodales,
Auderent rabido contingere dente Molossi.
16. Illud ad hæc possis, sapiens, tibi dicere: Quid, si
Contigerat Natos fesso succedere patri

In-

(a) *Vide Laert. in vita Diog. & Cicer. in 1. Tusc.*

Incolumes; ideone domus, se stirpe recenti
Usque novans, longæ nesciret damna senectæ?
Seriùs, aut citiùs nascentia quæque supremum
(Sic fatis placitum) properant contingere finem.
Claudia nunc ubi gens? Ubi magni sanguis Juli?
Quis mihi Scipiadûm, Marcellorumq; nepotes,
Aut quis ab antiquis monstret superantia Gracchis
Germina? Vel primi tot quondam nominis urbes
Heu! pessum cecidere. Jacent Carthaginis altæ
Mœnia, confusis vix agnôscenda ruinis.
Pro Solymâ Solymæ locus est. Viguisse Mycenas,
Non oculis, famæ jam credimus. Ardua nusquam
Pergama. Cadmeus cecidit labor: æquora nec te
Bina, Ephyre, texere satis; quin Romulus ignis
Congestas tot opes, tanto molimine ductas
In cælum excidio fatali absumeret arces.
Parva tamen loquor, ars hominum quæ struxerat, ævi
Vastantis miserum tandem jacuisse trophæum.
Immo age, qui latè nos circumplectitur Orbem
Aspice, terrarum Tractus, undosaque regna,
Ventorumque domos, cælique meabilis axes.
His pariter sævam (quis crederet?) ordine certo
Net sua Parca diem: nec longè sæcula, quando
Hoc etiam triplicis Mundi, in quo cætera cursus,

In-

Interitusque suos peragunt, immane theatrum,
Turbine flammifero exhaustum, in seseque sepultum
Corruat. Et, lustris rapientibus omnia, fungi
Nos quoque sorte pari mirabimur? Inter & altos
Regnorum cineres, sonitumq; extrema ruentis
Naturæ, perijsse domum quis fleverit unam?
17. En Alius, tacitis mæroribus, anxius, æger,
Iratusque sibi: socios tumore fecundo
Quòd celebres latè populi volitare per ora
Cùm videat; nullo famæ plaudentis honore
Vindicet ipse suum Lethæis nomen ab umbris,
Obscurum tacitumque agitans inglorius ævum.
18. Quisquis es, o, talis mentem cui cura remordet,
Disce age, quàm tenui frauderis munere i quàmque
Sic etiam, licet ignoto penitùsque latenti,
Nil vitæ ad fructus, sinceraque gaudia desit.
Quidquid abesse doles, summo quoque defuit Orbis
Authori, minimo nec tempore defuit. Ante
Scilicete nihili æternis quàm promeret umbris
Ille genus Superûm, ac mortalia sæcula; nullum,
Unus fama sibi, & spectator, & omnia, testem
Extra habuit decorum, miratoremque suorum;
Num minùs idcirco sese tunc lætus in ipso,
Num minùs externo vixit sine teste beatus?
19. Exemplis videor nimiùm sublimibus uti.

Non

Non deerunt vitæ e Medio propiora. Tonantis
Linque aulam, nostrique redi ad commercia
Mundi:
Quot subitò occurrent, privato qui lare clausi
Exiguis facilem naturam fructibus explent:
Dimissâque Alijs miserâ ambitione parandi
Sive togæ, seu bellorum per munia clari
Nominis, ex sese ducunt sua gaudia, juxta
Nesciri populo, & populum nescire parati?
20. Sed quid ego, vitæ felicis ad otia nullo
Esse opus illustris, doceo, tibi murmure famæ?
Cùm manifesta fides, vix otia sæviùs ullo
Conficiat, famæ insignis quàm murmure, lædi.
Angeris, exiguus volites quòd sermo, nec ullus,
Te digito signans, Hic ille, admurmuret, hic est?
Scilicet, angorum quòd causæ & semina desint,
Angeris. Heu quantò plùs pectoris anxius esses
Sublimem latè populi si tolleret aura?
Queis foret excubijs, & quàm non deside curâ
Tunc opus, ingenio semper ne lubrica vanos
Desereret furtim Complexus gloria: neu quod
Fortè novum exoriens majori lumine sydus
Versa in se subitò vulgi traduceret ora?
Anne quati miserâ toties formidine pectus:
Luminis aspectu, quod proijcit æmula virtus,
Non secus ac tedis Furiarum ardentibus, uri:
Ex levis adverso, vel amico murmure vulgi
Sollicitum pendere: illinc desumere mentis
Omnem habitum, lacrymas illinc, & gaudia: ne quid
Immemor exhibeat gestus, vox, vitaque, famæ
Quod

Quod minùs ad veteris normam respondeat: horis
Omnibus observare: palàm te prodere nunquam:
Nil agere ex animo: ad speciem componere vitam,
Id juvat? O Superi, me nunquam talibus, oro,
Infensi mactate Bonis. Inglorius ævum
Traducam, dum securus, liberque, meusque.

21. Secretæ o utinam libassent gaudia vitæ,
Ambitio quos cæca insano turbine versat:
Plaudenti procul à vulgo scenâque remoti
Degere, non æquo duntaxat pectore ferrent;
Sed vel prensantes ultro, spernique dolentes,
Aversi, effugerent titulos. Tam triste subiri
Servitium est, quo Fama suos exercet Amantes;
Tamque onerosa humeris, præclarum, sarcina, nomen.

22. Quidnam igitur? Referes. Neque si perstringar amaro
Scommate, si ludus fiam, probrisque lacessar;
Ulla aderit justi vel tunc mihi causa doloris?
Nulla equidem. Vel enim feriunt inimica merentem
Scommata; vel temere jactis traduceris insons.
Si primum; fers digna: nec iræ suppetit ansa,
Lætitiæ at potiùs: quando vel ab hoste doceris
Quid caveas, nullâque tibi est mercede repertus,
Sumeret arcanis qui te Podalirius, ultro
Purgandum vitijs. Neque enim præsentius usum

Antidoti genus infectos detergere mores,
Quàm censura jocis mordacibus illita: sensu
Tristior illa quidem; sed amica in munera vires
Hinc habet, haud medicæ tantum latura opis; ægras
Si minùs austero morsu pervelleret aures.
Utere felici auxilio: vitijsque remotis,
Fœda simul meriti abstuleris contagia probri.

23. Ludibrijs justam nullo sin crimine caussam
Obtuleras: rationis inops sed turba maligno
Immeritum risu, dictisque procacibus urget:
Sive quòd, attonitis oculis, vultuque supino
Dum graderis, totam sublatus in ardua mentem,
Securum, pingui via quà densissima cœno,
Straverit offensi gressùs injuria corpus;
Sive quòd, hinc illinc laxo pendente galero;
Hirsutisque supercilijs, Afroque colore,
Et naso enormi, ac vitreis specularibus aucto,
Insolitam exhibeas speciem: nutricula qualem
Ploranti puero Empusam, horribilemque minatur
Manducum; nullo genus id jocularia sensu
Præterijsse licet. Quis enim, modò sanus, ineptas
Amentum voces inter sibi seria credat
Ponendas, hilari neque risu explodere malit?
Atqui sic habeas, vanam quicunque, ferendis
Rerum in judicijs, speciem sectantur, avitis
Ut libet insignes titulis, & plebis honore,
Stul-

Stultorum genus esse, haud multò sanius illis;
Quos Antoninæ spectans monumenta columnæ
Verberibus, justisque domat custodia vinclis.
Finge illos te fortè lares invisere, & omnem
Ridiculam venienti actutum illudere turbam:
Hunc incomposito linguam exertare cachinno;
Spumifero illum oris nimbo, putrique salivâ
Ninguêre; lentandis Tyrrhena per æquora
Tonsis,
Ad Centumcellas alium, & pœnalia transtra;
Prætoris velut edicto, te mittere: fronti,
Nec deêsse, affingat qui cornua, quique latronem,
Perjurumque, Magumque, trifurciferumque salutet.
Talibus an xenijs titulisque acceptus, iniquâ
Mente domum, lætoque minùs discesseris ore?
Haùd reor, insulsæ vitio ni mentis eodem
Desipias: quin ridentes illa inter Amicos
Jurgia mox iterum ludens, iterumque referres.
Cur aliorum igitur, medijs impunè vagantur
Qui trivijs, Agamemnonidùm, Amphiariadùmque
Altiùs impresso feriant te sibila morsu?
Anne isti numero quia plures? An quia ferri
Vincla procul, nullusque tenet quòd carcer? Ineptè;
Hic veluti res summa foret. Non vincula stultos,
Non numerus, sedesve probant; sed turbida mentis

Judicia,& species pravæ, & rationis egestas.
Hoc si morbo hominum plerique, per omnia fate
Compita, perque domos, capti non feceris, ac quos
Hellebori succus,succoque potentior omni
Fraxineus fustis secreto in carcere curat;
Nil equidem superest, pretij discrimine cur hos
Secernas alijs: animi vel dispare sensu
Cur dignanda putes,patulis quæ faucibus aut hi
In ventos,aut hi temere convicia jactant.

24. Despiceris,vultu ceu subniger, inque venustus.
Despice tu contra,ut fatuos & mentis inanes.
Cautus id inprimis,ne,si commotior æquo
Ebria vesanæ excipias dicteria turbæ;
Illius in numerum venias, ridendaque sanis,
Futiliter plorans,de te spectacula dones.

25. Nam quæ spectantum ad fusus sic facta phrenesis,
Ceu stolidi questus? Non reddidit ille salutem:
Impulit in latus: assueto fraudavit honore:
Exclusit foribus: plausum famamque dicacis
Ad socios ausus de me sibi quærere,fœdis
Immeritum sannis,& nigro dente momordit.
Talia cùm querulos irato effundere vultu
Audis; num tremulo spleni imperitare,tumentemque
Aggeribus risum potis es cohibere,per ora
Ne subitò,& nares sese prorumpat aduncas?
Arguti nullus me certè Roscius oris

Plùs

Plùs movet: Eupolidis nulli majore cachinno
Sollicitant lusus, Thymeleave pulpita, vanus
Quàm dolor, & genus hoc lacrymæ. In præcordia totus
Irruit exemplo, pulmonemque occupat imum
Democritus. Frustra est labijs infigere dentes,
Frustra animæ effugia & laxos operire meatus.
Quò magis adversùm pugno; hòc invisa laborat
Acrior emovisse repagula: donec ab ipso
Obice luctatuque immensùm viribus auctis,
Nec jam se capiens (ceu longà coercitus annis,
Si liquidum tandem per claustra negantia rupit
Eluctatus iter) convulsis denique victor
Prosiliat Septis, vacuasque exundet in auras.

26. Sed neque, si docto fatui delira popelli
Verba supercilio despexeris; æquior ulla
Hinc ægri saltem ratio queat esse doloris;
Quòd vel Socratico fòrs quisquam de grege, vultùs,
Incessùsve tui ad speciem, subriserit. An tu
Eripias splenem Sapienti? Turpe, doloris
Unde procul Morsus, leni præcordia tactu
Vellicat: hæc illis dedit irritamina blandã
Pruritùs natura. Aliquid si tale notavit
Vel Sapiens; quid mirum, humani conscia sensus
Ingenito sua prodiderit quòd pectora motu?
Num pro Sileno te fingere Parthenopeum
Debuerat? Num naturæ dediscere morem,

Ut risum, ridenda videns, nesciret? Amœnâ
Perculsus facie gelasinum claudere dentem
Ille quidem haud valuit: nullo perstrinxit iniquus
Te tamen hinc morsu, veri nil dempsit honori:
Rite superficiem solido secernere doctus,
Nec formâ metiri hominem, sed mente animoque.
Contemptum quod rere, fuit non liber *anheli*
Pulmonis fremitus. Cave, ne te veriùs ipse
Despicias, si, quòd lepidam pulmonibus infert
Spectantûm facies tua vim; tibi vilior inde,
Ac pretij sophiæ in trutinâ videare minoris.

27. Quin Alijs accede libens ridentibus; *&*, cùm
Ignea visceribus bilis tumet, inque doloris
Fermento est animus; speculi tum lævis in orbe
Aspice, quàm vultu occurras gestuque *facetus*,
Quàm graphicè unguiculos à vertice ductus ad imos.
Nempe, joci segetem variam argutique leporis
Inde metens, animum simul oblectabis; & hosti
Præripies, in te jaceret quæ, tela; Vatinî
Non aspernando ritu: qui, scurra disertus, (a)
In faciem strumasque suas dicteria passim
Ingeminans, vix ansam Alijs, quà *invadere possent*,
Vix quidquam hostili carpendum *liquerat iræ*:
Cùm pudor infestis, Morsumq; parantibus esset,
Rodere, quæ falso prior ipse notaverat ore.

28. Do-

(a) *Sen, de Const. Sap. cap. 22.*

28. Denique plùs nimiò tenerum, expertemque vigoris
Se probat, imbellis quem risus, & aura volantis
Æthera per vacuum, solido sine pondere, verbi,
Haud aliter, quàm tormento displosa curuli,
Excidium muris, ac turribus, ænea moles,
Sternit humi. Lamenta, miser, quid inania perdis?
Quò dolor, & lacrymæ? Vocis, non fulminis ictu
Læderis. Erravi: neque vox te læsit, inermi
Allabens sonitu. Numerasis corporis artus;
Nullus abest: nusquam minimi vestigia præfert
Vulneris: haud ullo es viduus, nisi quem tibi, plorans,
Iratis manibus fors vulseris ipse, capillo.
Scitè olim Augustus, juvenum majore Neronum
Indignante, Remi quòd plebs impunè protervis
Vocibus auderet Dominum allatrare, Quid, inquit, (a)
Frivola sollicitant adeo te murmura? Tales
Anne parùm nos esse, in quos nil fervidus ausit
Ultra verba, furor? Tenuem patiamur avitæ
Hanc libertatis superesse Quiritibus umbram,
Dummodo ne fræna imperij cervice rebelli
Excutiant; linguis laxent effrænibus ora.

29. His animadversis ludibria vana, jocosque
Imbelles facili haud tantùm superaveris ausu:
Sed neque te dignam censebis, tantulus hostis
Quam dederit, palmam. Quis enim Mavortius heros,

(a) *Vide Suet. in ejus Vita cap. 51.*

Hostili male compositam quòd in æquore fudit
Agricolûm turbam, titulos deposcat, & arcus,
Digneturve suis hæc annumerare triumphis?
Annibalem si quem, si Pyrrhum Marte cruento
Perculerit: bimaris si mœnia celsa Corinthi,
Cadmeasve solo victor dejecerit arces;
Tunc sibi mansurum præclaro nomen ab hoste
Induit, & curru latè sublimis eburno
Præfert, quam Latius Mars non irrideat, & quam
Antiquis conferre velint Capitolia, laurum.
Haud aliter Sapiens portenta immania, lethi
Horribiles formas, regum suprema minantûm
Sævitiam furiasque truces, certamina sese
Digna putat: sannas, Irrisus, scommata, ludos
Ceu faciles, animo exiguæ nil laudis egente
Despicit: Ecquænam, referens, mihi gloria, vanam
Longè allatrantis rabiem sprevisse catelli?
Hasne ergo in pugnas, huicne ut securior hosti
Congrederer, tanto Sophiæ munimine pectus
Cura fuit texisse? Huc ille denique Sumptus,
Exhausta huc studia, & longi recidere Paratus
Armorum? Pudet heu: consumimus impare robur
Materiâ. Date, qui deceat concurrere fortem.
Fulmineus prorumpat aper, maculosque tigris,
Seu leo, sive alius Libycis par terror ab antris:
Tunc firmabo gradum contra, & venabula nixo
Tendam recta genu: tunc me virtutis egere
Atque animi credam. Quò nunc ea pectora? Tantus

Quò

Quò vigor? In fœdam Venerem projecta juventus,
Expleat insani brutos dum pectoris æstus;
Censorum virgas, & nigræ sibila famæ
Proterit. Usuris & largo fœnore sortem
Euclio dum geminet; qualis jactetur in urbe
Fabula, collisis lætoque crepantibus ictu
Explodit digitis, quævis ludibria, quosvis
Fortiter irrisus vulgi exorbere paratus.
Et Sapiens magno spernenda ad talia nisu
Indigeat? Vanum es, vanum, Sapientia, nomen,
Si minùs ad curas animo fers roboris, auri
Quàm scelerata sitis, vetitæque libidinis ardor.

30. Ridenda hæc igitur verborum spicula. Curæ
Plus alij medicæque manûs fortasse requirant,
Quos scelus, & gravior peperit violentia, luctus.
Nempe, ais, haud intra fatuas injuria voces
Constitit: illisus tergo quoque fustis: in ipsum
Irruit os furibunda manus, pugnoque trabali
Marcentes oculos, gingivam liquit inermem.
Nec dolor hic mentem fodiat? Plagasque superbi,
Et turpes ignominias victoris inultus
Dissimulem? Expleti successibus ille furoris
Jactabundus, ovans, indigno e crimine plausus
Colligat, erectâque hilaris cervice triumphet:
Victus ego, contemptus, inops, nebulonis amari
Ludibrium vulgo ferar, insiliendaque colla
Subijciam tumido plusquàm serviliter hosti?

Non patiar. Bene ais. Neque ego te probra subire
Ista velim. Sed, ne subeas, mentem erige, teque
Majorem, quam qui victus succumbere possis,
Concipe. Cur doleas, vulgo ceu spretus inerti?
Nec sperni potis est Sapiens, nec spernere vulgus.
Crede mihi, nimio fatuos dignaris honore,
Si certâ ratione putas errare, nec Ausus
Præcipites bacchantûm, & facta improvida cæcis
Casibus annumeras. Hic, qui modò, pectoris impos,
Audaces indigna manus tibi misit in ora,
Judicij nil delectu, mentisque suasu
Constituit: nil sive Tui, seu conscius egit
Ipse Sui: sed, vecordi rapiente furore,
Tanquam effrænis equus, percussus vel stimulo bos,
In latus adversi vagus irruit. Impetus amens
Stultitiæ fuit ille, feras quem fortier, ævi
Ceu reliquas sortisque vices; non dedecus, ultum
Quod, veluti contemptus, eas, hostique reponas.
Socratis in mentem veniat, qui, calce protervi (a)
Pulsatus Juvenis, tranquillo immobilis ore si
Perstitit, inficians læsum: mirantibus æquam
Tum socijs mentem, securaque pectora, Tali
Nam quid, ait, potiùs faciendum in tempore? Num, si

Ob-

(a) *Vide Laert. in ejus Vitâ, & Plutarch. de Liberis educ.*

Obvius infesto sonipes te læserit ictu,
Sublatis contra depugnes calcibus, in jus
Aut hostem rapias, & causam dicere cogas?
Non secus hunc ego, præcipitem, tumidumque
juventâ,
Quàm calcitronem Arcadico de semine pullum,
Intueor, Bruti posthac sit cura cavere
Incursum Bipedis: nunc æquâ est mente ferendus.

31. Cuncta igitur, quæ stultorum furor improbus audet,
Non aliter, quàm fortuito venientia casu,
Excipias. Certè, si, quam temerarius hostis
Vim tulit, eventus subiti Fors cæca tulisset;
Si, quas ille manu plagas inflixit, easdem
Ipse tibi, prono seu scalas vertice mensus
(Avertant Superi;) incertas seu fortè per umbras
Postibus offendens caput, adversoque tigillo,
Indideras; misera hæc duræ ludibria sortis
Irarum vacuus, sedato & pectore ferres.
Cur igitur, petulans hominum violentia si quid
Tale pati cogit; minùs arbitrere ferendum?
Anne tuis aliena Malis insania pondus
Adijcit? Anne tuum fit dedecus, alter iniquè
Quòd furit? Aude animis. Nemo contemnitur, ipse
Ni sese prior abijciat. Succumbere tristem
Ludibrijs; non illa alacrem perferre pudendum est.
Vim subijsse doles, irasceris, oraque luctu

Deijcis? Indigna cessisti protinus hosti:
Nil superest, fastu quin te contemnat amaro,
Quin miseri insultet cervicibus, utque subactum
Proterat. Injustè bacchantum, & torvà frementem
Despice, consilium, invictamque amentibus Ausis
Obijciens virtutem; omnis transibit in illum
Iam terror, cladesque: ipso se judice victus,
Terga dabit, populi te plausus, & inclyta curru
Quadrijugo supra nubes victoria tollet.
32. Nequidquam sævos rabies assurgit in ictus;
Nequidquam stygij manantia felle veneni
Spicula livor iners obliquo dirigit arcu:
Vulneribus Sapiens impervius. Altiùs illum
Extulit, insani quàm quò pertingere flatus,
Et scelerata queant odij conamina, Virtus.
Attentare licet, non lædere. Spurcea ponti
Barbarus injectis puniri regna catenis
Mandet Achæmenides; stolidos irriserit Ausus (a)
E vitreis longè conclavibus Ennosigæus.
Quin &, compedibus festa ad ludibria versis,
Inter seque, velut restim saltantibus est mos
Transmisisse, datis, choreas per libera passim
Æquora cum lætis plaudent Tritonibus udæ
Nereides, Panope, Xanthoque, & glauca Lycoris,

(a) *Vide Herodotum lib. 7. ubi Xerxes jussisse per compedem Hellesponto injici traditur.*

Opisque, Clioque, Pherusaque, Cymothoeque.
Tu quoque, stulta odij, quid Cælum in prælia poscis:
Humenti quid nimbo, & opacis, Terra, laboras
Auricomum Phœbi extinxisse vaporibus igne.?
Vana moves, quin authorî nocitura, Palustres
Non perimunt, imo jubar immortale sed Orbi
Eripiunt nebulæ. Malesani desine Cœpti.
Quam vomis in Superos, tibi nox superincubat uni.
Telluri similis vulgi dementia, fumo
Egregium nebulisque suis Sapientis honorem
Dum violare furit; tenebris se damnat. At ille
Celsior interea, piceamque ex æthere noctem
Despiciens, rutilum Convexa per ardua Mundi
Urget iter, cæcam rabiem satis ultus, iniquo
Quòd, dum negligitur, lucem non commodet hosti.

33. Jamne vides igitur, causæ nil esse, malignis
Cur scelerum furijs adeo moveare, suamque
Cur Sonti retulisse vicem pro crimine pergas?
Vindictæ procul ansa, procul si noxa: nec ullo
Improbitas (Sapiens modò sis) te crimine læsit.

34. Verùm, age, sit fatuis meliorum in vulnera virtus:
Nec volucres auras, ipsum te injuria certo
Perculerit jactu: nullâ ratione repones
Hanc meliùs, quàm si fastu sapiente superbum
Vulneris authorem spernas. Quid pectoris illi
Esse putas mentisque, (ullâ si mente movetur)

Dum furit, atque odijs in te grassatur iniquis?
Hoc agit, ut læsus doleas, altéque receptum
Vindictæ studio fateare in pectore vulnus.
Tolle voluptatem hanc hosti; jamque ultus abunde es.
Quæ tibi munitam pulsarunt irrita mentem,
Artificis cor tela sui redeuntia figent:
Quòd te torquere haud potuit; torquebitur, ægrâ
Mente ferens, nec vindictam se posse mereri.
Detuleris nimiùm Stulto, si irascere, fassus
Talem, cui liceat Sapientem attingere. Discat,
Neglectus, sese vel pœnâ irâque minorem.

35. Adde, quòd ipse sui primus jam *damna* furoris
Pertulit, externoque dedit sine Vindice pœnas,
Queis nil Cecropius Draco, nil seu, Romula, sive,
Gens Ætnæa, tui gravius statuere *tyranni.*
Omnibus usque adeo flagris, uncisque, rotisque,
Tedisque, & lamnis candentibus acriùs ipsum
Se cruciat scelus, & sceleris mens conscia: nulli
Quod non extemplo subeunt lacrymabile Sontes,
Injustâ quandoque Alios vi lædere *certant,*
Supplicium: similes vobis, *redolentis Hymetti*
Melligenæ cives: alieno tela cruore
Audaces nimiùm quæ tingere, ponitis ægram
Cum telis minimo toties in vulnere vitam.

36. Denique vindictâ nil proficis. Exige quodvis Sup-

Supplicium, sævis, lania, grassare per omnes
Irarum lethique vias: nec Facta cruenti
Sit pudor Oenidæ, moresque referre Cyclopum; (a)
Attamen hostili nunquam tua cæde coibit
Plaga, nec, admorso Menalippi funere, venis
Manantem cohibebit atrox vindicta cruorem.
371 Ulcisci juvat? Haud teneo. Ulciscare, sed hostem,
Qui proprior, graviori animum qui vulnere lædit.
Ira animi mentisque bonæ est acerrimus hostis:
Huic meritum Par redde, hanc justis obrue pœnis.
Demonacta furens quis nescio verbere crudo (b)
Perculerat. Cùm judicium, pœnamque Nocentis
Turbati magno fremerent clamore sodales;
Quò mihi præsidium legum, Themidisque trinal?
Subjecit Sapiens. Sententia Judicis ictos
Nil relevat, docti sed cura Machaonis artus.
Hunc mihi, si qua fides, actutum quærite. Pœnam
Cur hostis propriæ libeat præferre saluti?
Ille fugâ procul avectus, nec jam nocet: hostis
Nunc meus est, pergit quod lædere, vulnus: in ipsum
Cura sit auxilijs potiùs pugnare Medentûm.
Te quoque par eadem sentire, calentibus ira

Quan-

(a) *Stat. lib. 8.*
(b) *Apud Lucianum in ejus vita.*

Quandocunque ferox stimulis præcordia versat
Hanc hostem censere,& signa infesta moventi
Viribus adversis,totaque occurrere nisu.
38. Perge Hygieîa potens, Ratio. Curam altera poscit
Auxiliumque lues. Sunt, quos haud molliter angat,
Dulcis ab amplexu Patriæ, charisq; Propinquis
Divulsos alio sub sole senescere,gentes
Inter inhumanas,& linguâ,moribus,omni
Dissimiles vitæ cultu. Sulmone creati
Quanta hinc materies elegis ? Dolor ipse canenti
Ingenium facit,& major,quia tristis,Apollo est.
Nasoni Senecam.Sapientem opponere vati
At licet. O,patrio,vitam,seclusus ab orbe,
Vitalem quicunque negas,tersura parentis
Quæ miseræ lacrymas Cyrneo nobilis exul
Condidit inclusus pelago, monumenta revolve; (a)
Non spernenda tui invenies solatia casùs.
39. Exul es. An genus id pœnæ nunc noscere primò
Incipis? An solus comprendi hoc nomine censes?
Quilibet,ætherei dias ubi luminis oras
Attigit; in miserum confestim nascitur Infans
Exilium,longè cognatis devius astris.
Unica, si nescis, Mortali Patria cælum est:
Illic certa domus,generisque exordia nostri.
Quid

(a) *Seneca Consol. ad Helviam.*

Quid refert, hæc, illa colas an littora? Quovis
Tantumdem Superi terrarum cardine distant.
Exilium mutare tibi, haud indicere possunt
Hostes, haud patrio te pellere longiùs axe.
40. Exules. Antiqui cunabula scilicet ortûs
Nulla vides, neque carpis adhuc, quas advena vitæ
Impuleras primis auras vagitibus. Hoc si
Exilium dicendum; hominum pars plurima sponte
Exulat. An paucos videas ubicunque locorum,
Diversis procul advectos e finibus? Urbem
Subjecti caput hanc Orbis, generisque theatrum
Humani percurre oculis. Quæ saxa Seriphi
Exulibus sic plena? Ad nomina danda citentur
Si fors Romuleo veteres e sanguine cives;
Vix, puto, diversæ fuerint pars tertia turbæ.
Sed quid opus privata sequi monumenta? Vetustis
En etiam effusi turmatim sedibus ipsi
Externam populi Patriam, penitùsque remotos
Quæsivere lares. Italo sic littore magna est
Græcia: sic Gallos Asiæ tenuistis opimo (a)
Pinguia Culta sinu: sic longum vecta per æquor
Massiliam Rhodano adjunxit Phocæa Juventus: (b)
Nec nova dêest ultra Herculeas Hispania metas.
Cessisset pecudum squalentibus invia lustris

Ma-

(a) *Livius lib. 38.*
(b) *Strab. lib. 4.*

Magnâ parte Sui Tellus; si prima virorum
Abnuerat soboles gentilia linquere tecta.
Exilijs adeo debet, regione quòd omni
Jam patuit, vacuus nusquam cultoribus, Orbis.
41. Ei verò quidni pudeat, fusi undique circùm
Orbis in imperium genitos, natalibus arvis,
Unius & certæ regionis limite vitam,
Non secus ac Gyaræ scopulis, includere? Trunci
An sumus arborei, quorum qua quilibet egit
Radices primùm tellure, senescit eâdem,
Sint alijs aliæ gignundis stirpibus oræ
Felices: oleas hæc educet; altera linum
Plùs amet: hæc Cereri respondeat; illa *Lyæo*:
Nulla hominum generi tellus non hospita, nullos
Non illi Tractus voluit Natura patere.
Si plures numerare domos, & prædia pulchrum
Ducimus; una juvat cur tantùm Patria? Cordi
Si locus est, quem prima dedit nascentibus hora;
Quin placeat, quem sors, ratioque assignat adultis?
Exulat infelix, totius transfuga Mundi,
Angustis glebæ spatijs qui clausus avitæ,
Perpetuò sedem fovet, ac circumspicit unam.
42. At locus exilij subtristior. *Esse paternum*
Id tibi finge Solum; ridebit protinus. Iisdem
Indigenæ tecum certè veteresque coloni,
Haud, reor, exigui numero, versantur in oris:
Hosne etiam patriæ regionis pœnitet? Omni
Quin

Quin illam præ sede putent cæloque colendam.
Nec fors illusi genio, atque errare volentes:
Nulla etenim tam prorsus inops damnataque tellus:
Quin eadem proprijs jactet se dotibus. Arva
Hic segetum jejuna; poli sed purior Haustus.
Juppiter inclemens alibi cælumque palustre;
At placidi regnant mores, & mitia gentis
Pectora. Non illic pecoris, non copia lactis;
Pensabit vacuam felix vindemia mulctram.
Turba minor; tantò libertas plenior. Auri
Fulgor abest; aberunt auri quoque crimina. Tardis
Sensibus obtusi, atque iratâ Pallade nati
Indigenæ? Sophiâ qui tinctus, quique liquore
Labra Caballino abluerit, vix unus, & alter.
Pulchrius id: sine rivali, sine pulvere certam
Ipse feres palmam, & subsellia prima tenebis:
Omnis, ceu tripodem, populus te consulet unũ.
Cur quod abest curas, nil respicis obvia? Disce
Deteriora Bonis, & damna rependere lucris.
Sub quocunque die, quocunque sub ætheris axe
Vivere fas. Plus poscis adhuc? Sub sydere quovis
Vivere non tantùm; felicem vivere fas est.

43. Sed tenui in plagâ nimis hæreo. Carceris atri
Tempus erit latebras invisere. Squalidus illic
Nescio quis miseris urget sua fata querelis.
Nec tam illum (licet is fodiat quoque pectora luctus)

Fœda

Fœda loci facies, claustrisque obnoxia mordet
Libertas; quàm quòd, Themidem sortitus iniquam,
Damnetur sontum pœnis & legibus insons.
44. Ut priùs hanc animo experiar tibi velle levare curam;
Falleris egregiè, vacuum si crimine pectus,
Innocuasque manus momentum sortis acerbæ,
Non lenimen habes. Morituro à Socrate fas est
Illustre oppositi documentum sumeri Veri.
Cecropidûm quis sæva odia, addictamque Nocentûm
Supplicijs Virtutem, & in uno nesciat omne
Perversum jus fasque viro? Proh tristia fata!
Infelix laniata genas, laniata capillos,
Cum gemitu, lacrymisque, & fœmineo ululatu,
Clamabat conjux. Quid mens ignara nocendi (a)
Quid virtus, moresque juvant? En criminis expers,
Integer en vitæ, rigidi præceptor Honesti,
Vir moreris. Sed non hos illam perdere luctus.
Propositi retinens, pœnâque & judice major
Sustinuit Reus. Irato muliebria vultu
Rejecit lamenta: &, Num, vanissima, furti
Me potiùs, vel cædis, ait, pro crimine turpem
Optâris meritæ pœnam exorbere cicutæ?
Quid virtus moresque juvant? Ut luce peractâ
Triste chaos Erebi, funestaque Tartara vitans,
Insontem Elysijs assignem cœtibus umbram;
Ut,

(a) *Vide Laert. in ejus Vita.*

Ut, qui judicio infando nil tale merentem
Addixere neci, damnandi hominumque, Deûmque
Judicijs nullo causam non tempore dicant:
Omnibus exemplum venturi gentibus ævi
Magnanimæ ferar ut mortis, labemque sepulto
Hæsuram cineri, & fatis opprobria demam.
Hæc adeò recolens, indigni tu quoque duras
Supplicij solare vices: sique aspera ferre
Angit; at innocuum, relevet saltem, aspera ferre.

45. Sed neque concretis æternùm sordibus horrens,
Nigro mæsta situ, vivæque impervia luci
Sollicitet sedes. Purâ ceu lampade Titan
Illuviem stabulorum, & putri informia limo
Stagna subit; tetri Sapiens sic fornicis umbris,
Et pingui squalore adeo nil tingitur; afflet
Ut pretium magis ipse loco, propriumque nitorem.
Scilicet, elapsi quo Morus gloria sæcli
Delituit, rigido vallatus milite postis
Immortale viri nomen caligine turpi
Presserit? Haud illud, tanto tunc hospite plenum,
Supplicij potuit claustrum deforme videri:
Limen eras Sophiæ, Musarum regia, templum
Palladis, immensum decorum laudumque theatrum:
Clarior ipse ubi, quàm solio, tu Henrice, Britanno,

Ini-

Enituit, sacrumque jubar, latèque micantes
Nobilis exempli radios, quà pervia Soli
Orbita, Memnonium, Hesperiumque refudit in axem.

46. Quid referam, quòd mens, Nostri pars optima, nullo
Seu stringi nexu potis est, sive aggere claudi?
Dura licet corpus Vigilum custodia servet:
Terrarum quoscunque sinus, undosaque regna,
Altaque stelliferi percurrit mœnia Mundi.
Quin etiam rerum nunquam sic libera, nunquam est
Arbitrij sic tota sui; ceu, devia lucis
Cùm mediæ à turbis scenisque forensibus intra
Arcani tacitum Veri penetrale refugit.
Tunc etenim, nullo sibi se rapiente tumultu,
Officijs vitæ reliquis curisque soluta,
Aut varias rerum causas, penitusque latentis
Invia naturæ rimatur semina; libris
Aut Veterum vacat; aut molitur & *ipsa vicissim*
Grandia quæ seri volvant monumenta nepotes.
Sic Ticinensis carcer tibi, magne Boethi,
Inclyta Cecropiæ referebat limina Stoæ.
Scilicet hìc, strepitu semotus divitis aulæ,
(Arctior illa bonæ quantò est custodia mentis?)
Libera dilectis sacrabas otia musis.
Hic per inaccessos calles, humilique negatum
Vulgo iter ingenij pennis sublimibus acto,
Syderaque, & Superos adeunti pectore, totam
Præbebat sese rerum Natura videndam.

Hinc

Hinc etiam, pars illa tuæ non ultima famæ,
Compositi Sophiâ coram dictante libelli
In medium venere diem, quos nectare dulci,
Nectare Pierio madidos informibus umbris
Nulla vaporiferæ fuscabunt Nubila Lethes,
Nullaque non memori celebrabunt sæcula
plausu.

47. *His igitur tantâ saturis dulcedine cures*
Tu quoque si mentem studijs assuescere; tristem
Ilicet obruerint sensum pœnæque, locique:
Nec tibi jam tetro cohiberi limine, dulcis
Quin Academiæ virides errare per umbras,
Doctaque Pierij laureta videbere collis.
Ac veluti, mersis, quas lucri sedulus olim
Vectabat pelagi nimbosa per æquora, gazis,
Eximias Zeno solvisse rapacibus undis (a)
Naufragij optando fertur pro munere grates:
Vilibus à curis quòd sese, opibusque revulsum
Ad Sophiæ placidos portus, doctique Cratetis
Impulerant gremium: mox illum Porticus unde
Exosum Cynicos mores, proprijque futurum
Agminis authorem rapuit; sic tristibus ipse
Acceptum latebris non aspernabile munus
Hoc referes, quòd, futilibus discedere jussis
Nequitiæ illecebris, meliora capessere tandem
Compulerint, dignasque animum excolvisse
per artes.

48. Hactenus externæ contra molimina
sortis,
Et sceleris rabidos mentem firmavimus Ausus:
Na-

(a) *Vide Laert. in ejus vita.*

Naturæ propiora sequar jam vulnera. Primum,
Nec mora, Bœoti crassus stupor ingenij se,
Pancratio factis cervicibus, auriculisque
Tempora vix non tota hinc, inde umbrantibus,
offert.
Margitæ faciem agnosco: nec forma repugnat
Interior. Socij vix effudere quadrigas
Carceribus; metamque tenent; tu, verbere
multo
Ignavum frustra pecus, & calcaribus urgens,
Palladio restas postremus in æquore pulvis.
Sanguis iners, gelidi sensus: non mentis acumen,
Occultas liceat qui rerum attingere *causas:*
Eloquij non vena fluens, non lætus ad *artes*
Impetus Aonias, Phœbique capacia corda.
Et licet extremi nil indefessa relinquat
Sedulitas operis, duram tundensque, retundensque
Ictibus incudem assiduis; conamina venti
Diripiunt, vanisque perit labor irritus orsis.
Doctarum nam quidquid opum meditansve,
legensve
Pectoris in gazâ stipaveris, ocyùs unda
Instar abit, vacuis repetunt quam Belides urnis.
49. Egregium, fateor, munus Natura *negavit.*
Tolle animos tamen: hoc quàmvis sine munere felix,
(Parva loquor) potes his etiam felicior ipsis
Degere, queis puri vivaces ætheris Haustus,
Queis

Queis animi florem,& potioris semina flammæ,
Seque adeo tenui totam sub pectore Pallas
Miscuit. Eximijs raro ambitiosa cupido
Non comes ingenijs: nec plurima videtur
Sat pulchrum, nisi Scire tuum sciat alter. At ista
In venas ubi lapsa lues; quæ gaudia, quosve
Jam liceat solidæ fructus decerpere Pacis?
Pulsa quies: tedis flagrantibus æmulus instat
Usque calor: longè requies. Spes hinc, timor inde
Alterno quatiunt subimet contraria motu
Pectora. Certamen, quo non operosius ullum,
Perpetuò miseris sudandum: prima referre
Dum loca, rivalis tantoque ex agmine turbæ
Nullum non famæ in stadio superare laborant
Nequidquam. Eloquij censu Hic est ditior: Ille
Promptior ingenio: doctrinæ fascibus Alter
Eminet: Hunc procerum coetus numerosior ambit.
Declamantem Alium pleno conferta theatro
Suspiciunt, resonis & plausibus agmina tollunt:
Quæ dedit Ille typis vigilata volumina famæ
Plus referunt, crebroq; magis lectore teruntur.
Ut procul invidiæ, procul ambitionis amarus
Sit furor; ipsa fames Veri, augendique paratas
Mentis opes novus usque, & inexaturabilis ardor
Annè levis stimulus, tot adhuc intacta recludi
Nusquam omnis Sophiæ cernentibus æquora tanto

Majores jam collectis occurrere gazas:
Ultima nulla immensi operis fastigia: nunquam
Non similes sese tyronibus: undique vastum
Crescere iter: refugos portus, semperque petendi
Plus aliquid? Tam duro hic certè pectora morsu
Splendidus absumit dolor; ut vix altera vitæ
Occurrat ratio gravioribus anxia curis:
Lætius & pingues insulsi ruris alumni
Sæpe trahant ævum, quàm Palladis, Aonidumque
Ingeniosa cohors. Adeo per pabula vires
Ægra capit sitis: &, quantò quis doctior; idem
Tantò plura sibi nesciri, pluraque sentit:
Quæ neque mortali fas sit comprendere captu
Omnia; nec, si non plenè obtineantur, in ullo
Limiti sollicitis requiem contingere votis,
Viderat id, mendax non semper, Fabula: sacri
Dum raptorem ignis, divinaque munera terris
Importare ausum, & mortali jungere limo,
Caucaseæ nudum cecinit præbere Volucri
Viscera, in assiduam sese reparantia pœnam.
Æthereas arces pervadere, raptaque Soli
Devehere in terras cælestis semina flammæ
Haud aliud (Veri si quid mihi gnarus Apollo)
Innuit; ac, Sophiæ penetralia mente volueri
Ingressum, populis deprensa Arcana referre.
Quòd qui conetur, (Proh tristia nobilis Ausi
Præ-

Præmia!) Caucaseo findi ceu vulture pectus
Sentit inexhausti majore cupidine Veri:
Nec sperare licet crescentibus otia fibris.
51. Esto tamen, Conatus & acris cura sciendi,
Ingenijs, tineæ ritu, melioribus hærens,
Nil noceat: certè haud etiam conducere multùm
Lætitiæ ad cumulum potis est vitæque beatæ.
Nam quid opus varios cæli cognoscere Motus;
Omnibus eventis causas, eventaque causis
Reddere: fastorum monumenta, omnemqe capaci
Pectore transacti seriem complectier ævi:
Argumentorum laqueos seu nectere; contra
Seu nexos celeri occursu dissolvere: linguam
Nosse vetustorum lapidum: nullam esse repostam
Usque adeo vocem; cujus non invia sensa,
Ceu tibi germanum valeas depromere nomen:
Eloquium tereti verborum claudere gyro:
Et jam Rhetoricæ spatiosa per æquora pleno
Effusum volitare gradu; jam legibus Orsa
Pierijs, nexuque pedes vincire decoro?
Aerios famæ strepitus, ventosaque vulgi
Murmura quem Ratio docuit contemnere; norit,
Nesciat hæc, minimo sanè in discrimine ponet.
52. Heu quibus incassum studijs mortale fatigat
Se genus! In reliquas si quantum temporis artes

Consumpsisse juvat; medicandos pectoris ægri
Ad morbos, sensúsque animi ratione regendos
(Par ubi curarum pretium) conferre liberet;
Ut facili planoque magis tunc tramite vita
Curreret! Ut brevius quæsitæ ad limina pacis
Ferret iter! Quò nunc per tædia longa viarum,
Mille per ambages, labyrintheosque meatus,
Vix serò (atque utinam vel serò) appellere
fas est.
Quærenda sic materie, qua gaudeat, ipsum
Absumit, gaudere animus quo debuit, ævum:
Quàmque frui, steriles mavult usque addere
fructus.
Quid per multiplices adeo discurritur artes?
Quò tantus labor, & sitis infinita sciendi?
Scire sat est, Homini sincera ad gaudia nullis
Cecropiæ, aut Latiæ studijs opus esse Minervæ.
53. Quis verò ille gradum, dejecto nubilus
ore,
Corripit? Incessus quantùm, vultusq; minatur,
Fabricio ne desiliat de ponte, verendum est.
Compellare hominem juvat, atque exquirere
causas.
Heus bone, quæ tanto miserum sors aspera luctu
Exagitat? Reticees? Cunctaris? Lumina vertis?
Jam satis est: miserum ne coge in verba pudo-
rem.
Quod petimus, certis facies tua vocibus ultro
Eloquitur, peragitque vices sermonis imago.
Rem teneo, licet ipse neges. Hic nempe ni-
granti

Con-

Concretus Mœrore color, hæc tubercula frontis,
Necnon phlyctænis atque exanthemate rubro
Corrosæ nares, brevior mensura sinistri
Tum pedis, & scapulæ gibbi appendice tumentes,
Cur tibi displiceas, faciunt, cur ora December
Vestiat, imbriferâque oculi se Plejade solvant.
54. At vîdesis, toto quàm tramite devius erres.
Hæc eadem tibi lætitiam suadere, bonosque
Debuerant vultûs Si tetrica namque dolori
Est facies? torui cur hanc impensiùs atrâ
Nube supercilij horrifices? Neque sedulus omni,
Quà licet, ingenio & nisu mollire labores?
Ira, dolor, rugæ vel pulchrum Nirea mutant,
Thersitem an deceant? Quantò distortior ergo
Contigerit vultus, tantò hunc diffundere major
Cura sit. Hâud tali desunt solatia formæ.
55. Turpis es. Æsopo numquid Phryge turpior? Almas
Informi quas ille tamen sub cortice dotes
Occuluit? Quàm pulchra animi monumenta reliquit?
Mitte queri, lepidum caput, & circumspice qualem
In numerum venias. Vultu male pictus opaco,
Pinguia crura tumens, Phariæque vocamen adeptus
Clemaridis, magnæ populos in limina Stoæ (a)

(a) *Vide Laert. in vita Zenonis.*

Citticus induxit Senior. Ludibria vano
Socratis hircinæ nares, taurinaque vulgo (a)
Lumina præbuerant. Claudo quis rectior Æqui
Author Epicteto? Medij frons luminis orba
Pellæi minimum titulis gestisque Philippi
Obfuit. Hannibalem luscum videre cruenti
Cædibus Ausonijs Thrasymenus, & Aufidus: ipsa
Talem Roma suo vidit pro limine, lusci
Nec, puto, ridendam faciem sibi credidit hostis.
Adde his Speusippi curvum caput, Antigonique (b)
Degeneres famæ vultus. Quis posthuma tanti
Censeri doleat pars agminis? Euge: Vetustas
Hæc tibi nunc memoranda offert exempla: futuris
Exemplum fors ipse olim memorabere sæclis.

56. Turpis es. Haud tibi, sed populo. Res ista videntûm.
Nec sua formoso blanditur Adonidi; torvum
Nec sua Cyclopem facies deterret. Uterque,
Tristia, læta, Alijs tantùm spectacula præbet.
Is doleat, sine, qui talem fors obvius horret:
Cui dirum facis ingratis occursibus omen.
Unde tibi hic luctus, niveo cui lilia frontem,
An ferrugineo pingant vacinia fuco:
Acidis, Ætnæi an venias pastoris imago,
Nullo est, dum speculum vites, deprendere sensu.

57. At sperneræ. Quibus? Vulgo nempe: omnia solis

Li-

(a) Vide Plat in Theateto.
(b) Sen. de Ira lib. 3. cap. 22.

Librat, mentis inops, qui sensibus, occiduâque
Totum hominem externi metitur imagine limi
Hoc melius. Nullos, nisi sanæ mentis, Amicos
Invenies: socio quisquis tibi fœdere junctus
Hæserit, haud fluxum formæ vernantis honorem;
Virtutem, mores, animum, te diliget ipsum.

58. Turpibus hæc sunto solatia. Restat amicâ
Nunc fovisse manu, lentis quos cedere morbis
Crebra valetudo, gelidus præcordia circum
Sanguis, & exhausto tenues in corpore vires
Sorte suâ prohibent contentos vivere: tamquam
Robore vique lacertorum tranquilla parentur
Gaudia, non Sophiæ nisu mentisque vigore.

59. Vanus & iste dolor. Quid enim? Titania membra,
Immanesque toros, & brachia Polydamantis
Sors negat. Athletam Pisæum fingere nempe
Noluit, aut duris operum te addicere pensis.
Cur ideo mens ægra? Solum si frangere rastris,
Triticeas versare molas, excidere saxa
Non datur, & curuo moliri pondera dorso?
At superant, quibus incumbas, meliora, viroque
Digna ministeria. Arcanas aperire licebit
Ingenio causas, jus dicere civibus, urbes
Consilio regere, imperijs frænare cohortes.
Ædibus in magnis Famuli ceu munia rite
Diversi diversa, illi prout quisque, vel illi
Aptior, accipiunt: hic à rationibus; alter
A cyathis: struit ille dapes; hic limina servat:
Mox alij, atque alij, scriba, opsonator, agaso;

Villicus artopres, fullo, rhedarius, auceps;
Haud secus in magno, qui Regia Numinis, Orbe
Partes cuique suas, & idonea maximus author
Munera distribuit. Valido tu robore polles?
Exercebis humum fossor: cervice torosâ
Bajulus excipies clitellas: aspera miles
Bella geres. Renuunt tantos tibi membra labores?
Non deerunt, quas, affecto vel corpore, possis
Implevisse, vices: tibi res sit publica curæ,
Consilium, linguam, vim pectoris exere: ritus
Sacrorum, officij leges, mysteria Divûm
Ignaris aperi: causas age, jura tuere,
Provida civilis teneas moderamina clavi.
Officijs nemo sic omnibus utilis unus,
Nec quisquam nulla dives producitur arte.
His caput esse; pedes alijs, vel brachia certo
Jure datum. Capitis voluit si munere fungi
Te Natura; suos cur inferioribus Actus,
Invideas membris? Anne omnia solus obire,
Omnia posse velis? Satis esto, summa tenere
Quòd licuit, primasque refers quòd in ordine partes.
Tu fortes regis infirmus: tibi, corporis absint
Ut reliqui vires; at deservire laborant.
60. Nonne vides, pretio quæ conspicienda, vigore
Sæpe minùs: solido vulgaria robore niti?
Hortorum sydus, reginaque Veris odori,
Vix teneram pubem redolenti vestijt ostro.

Puni-

Puniceosque sinus cælo, pompamque comantem
Explicuit; primos Rosa contabescit ad Austros:
Austris illa cadit, vel solibus: horrida messis
Interea, tribuli, lappæque, & carduus asper
Camporum per aperta vigent impunè; nec illos
Seu rapidi soles, nimij seu læditis Austri.
Apenninigenâ quid firmius ilice, sævos
Ventorum durare Ausus, hyemisque rigores?
Nec tamen humanos Victus juvat illa, secundis,
Aut parit, imponi deceat quæ, munera, mensis.
At malum Hesperiam felici pondere curuam
Divitis autumni (centum licet undique servet
Auriferam sylvam vigilum tutela draconum)
Hyberni quoties flatus, tristesque pruinæ
Urunt, & rigidi gravis inclementia cæli?

61. Adde, quòd in vegeto vitiorum pabula gliscunt
Corpore, degeneratque hebeti confecta saginâ
Mens animi. Quæ non stolido molimina voto
Aggreditur, quibus urgendis vis improba Coeptis
Abstinet? Hinc Phlegrææ acies, consertaque tellus
Syderibus, montes aggesti desuper altis
Montibus, & pavidæ vasta ad conamina nubes.
Donec ab immani rejecta potentiùs Auso,
Cumque suis, frustra emensum per Inane, voluta
Molibus horrendum in Præceps, iisdemque sepulta,

Et cælo meritas pubes temeraria pœnas,
Et terris, Superos ne impunè lacessere quisquam
Posse putet, dedit exemplum memorabile. Vires,
I nunc, indomitas, roburque exposce superbum,
72. Æquior illorum gemitus, quos lucis egentes
Perpetuùm squalens, nullique domabilis astro
Plusquam Cimmerijs nox circumplectitur alis.
Sed tamen his pariter sua sunt collyria, sortem
Queis miseram, tristesque ferant moderatiùs umbras.
Nempe dies oculos fugit & aureus æther;
Unâ etiam ingrati occursus, & dira videri
Spectra latent. Nusquam stricti *Mavortia* ferri
Lux aciem, nusquam criniti syderis *horror*
Vulnerat, aut piceis prorupti nubibus ignes.
Non maris insani rabiem, non saucia *fœdis*
Corpora vulnetibus, putrique *fluentia tabo,*
Non, quæ sæpe venit letho funestior ipso,
Instantis faciem coguntur cernere lethi.
63. Jam quantum lucis pretium fatearis ademptæ,
Obvia tot scelerum irritamina, tot male blando
Mortiferas visu pestes nescire? *Dolosis*
Heu quoties oculi captivam in *retia mentem*
Illecebris egere? Lues quàm *sæpe nefasti*
Criminis hoc aditu in cordis penetralia fluxit?
Fortunati equidem, qui *visa nocentia*, pressis,
Quandocunque locus monuit, transcurrere norunt

Lumi-

Luminibus: Siculi ceu monstra canora Profundi
Ceratis vitasse cohors Ithacesia fertur
Auribus. Hic multò sed fortunatior, omnem
Cui genus id curam facilis Natura remisit:
Quique fores animi non, anxius hoste propinquo,
Tum demum trepidè obstruere ac munire laborat;
Usque sed æterno obstructas munimine servat.
Si, Cæcos qui sponte imitantur, crimina vitant;
Commodiùs quantò Cæcus vitaverit ipse?

64. Quid memorem, scelerum quòd pars non ultima, rixæ,
Furta, doli, cædes, totque his affinia probra,
Absque oculis, animi ducibus operumque ministris,
Invia tentari? Non ut modò lumine cassis
Peccandi studium; ipsa etiam prope copia desit.

65. Sed neque me leviùs compendia frontis opacæ
Illa movent, nullis venientûm extrinsecus icta
Mens quòd imaginibus rerum, formisque caducis,
In sese penitùs convertitur ipsa, suasque
Liberiùs promit collecto robore vires.
Jamque, memor, percepta olim, & sub pectore fido
Condita naturæ Verique Arcana revolvit;
Jam nova, progrediens sensim, ratione sagaci
Eruit, & varias agilem se mittit in artes;

Ardua jam superans audaci sydera nisu
Jungitur ordinibus Divûm, rerumque supremum
Authorem nitidâ immensæ caligine lucis
Arcentem Visus (Mortali attingere quantùm
Fas Superos, nostrisque patet conatibus æther)
Aspicit, & primi se pascit imagine Pulchri.
Quæ paria his tellus, pontusve, aut mobilis aer
Luminibus præbere queant spectacula? Formas
Nos humiles, pingui concretaque corpora limo
Cernimus; augustæ species, divinaque Cæco
Panduntur simulacra. Angusto limite noster
Clauditur obtutus; sepiri nescius ullis
Finibus immensi volat ille per avia Mundi.
Fas oculis tantùm præsentia tangere; sæclis
Omnibus ille infert animum, aspectuque sub uno
Temporis elapsi seriem, seriemque futuri
Colligit. Externo rerum se cortice frontis
Pascit hebes Visus; naturas ille repostas,
Claustraque vel Phœbi radijs impervia lustrat:
Ut non immeritò Divûm præsagia vatis
Finxerit Ogygij tenebris patuisse Vetustas.
Luminis orbus erat Nemo cælestibus alter
Aptior alloquijs, longique capacior ævi.

66. Et crassæ jubar hoc lucis, Mundique jacentis
Exiguum, ac pecudum vulgo comune theatrum
Corporeis vetitam se attingere sensibus, ægra
Mens queritur; tantò meliori luce rependi
Nubila cùm frontis soleant, potioraque tantò

Lumi-

Luminibus clausis animus spectacula ornat?
Non sic Abderæ Sapiens, qui, penè revulsis, (a)
Dum toties ridenda videt, pulmonibus, & jam
Ludicra pertæsus vani proscenia vulgi,
Æternùm Soli dixit lucique valere:
Projectisque libens oculis, tranquilla recepit
Sepositum sese in puri commercia Veri.
Usque adeo haud miseros externi luminis orbos,
Felices potiùs sed credidit, inque videndos.

67. Fortia nunc locus, inprimisque volentia poscit
Pharmaca: lethifero manus est adhibenda dolori:
Firmandusque animus, lanienam ut corporis inter,
Dum podagræ sævit rabies, dum calculus atrox
Intima crudeli carpit vitalia morsu,
Diraque barbaries ferro grassatur, & igni;
Lætitiam stabilem, securaque pectora servet.
Durum opus, & quo vix aliud Sapientia majus
Audeat. Hìc animis opus, & conamine toto.

68. Non tamen, ut cladis sensum vel nesciat icta,
Vel nullo referat virtus, ceu nescia, motu.
Quamquam etiam tanti spectacula rara vigoris
Plurimus Ausoniæ exhibuit gladiator arenæ. (b)
Vosque o, vos adeo plùs rara dedistis olympo,
Ætherei pugiles, fortissima pectora, cæli
Indigetes nunc, terrarum miracula quondam,

(a) Gel. lib. 10. cap. 17.
(b) Vide Cicer. lib. 2. Tuscul.

Atque Erebi formido: hilari quos barbara vultu,
Pro Christi imperio, pro Religionis honore,
Supplicia excipere, insultare doloribus, irâque
Hostili, & sacræ pasci dulcedine mortis
Nequidquam indignantûm animis, vincique frementûm
Carnificum attonitus stupuit furor. O adamante
Incidenda perenni! O ipsis digna notari
Syderibus virtus! Huc albos, Fama jugales,
Huc omnes converte tubas. Quid murmure tanto
Regulus, ambustæque immotus Scævola dextra
Tollitur? En Mundi meritos consumere famam,
Cælestes heroas, & heroum phœnicas:
Integra quos laceros, armata expavit inermos
Barbaries: ludus queîs vulnera, gaudia pœnæ.
Hos Helicon, Pindusque sonent: his nectere frontem
Ambiat, & tota in sertum se nectat Idume:
Hos Hyperionio sublimes gloria curru,
Innumeris Laudum pleno circùm ore sonantûm
Agminibus cincta, & Plausuûm Decorumque sequacem
Pone trahens turbam, per subdita regna, per urbes,
Perque reversurum assiduè circumferat ævum.
Sed vigor is rarum cæli, & mirabile munus,
Nec nostræ portenta docent, sed pharmaca musæ.

69. Per me equidem Sapiens hominem non exuat; artus

Con-

Contrahat, in gemitum laxet præcordia, rectos
Immutet vultus. Miserum se dicere tantùm
Fœmineosque, Malis impar, effundere questus,
Temperet. Invicti gemitus, & mascula duri
Pectoris ex adyto resonent suspiria: qualem,
Afer ubi toto descendit in ilia ferro,
Horrendis animam singultibus exhalantem,
Luctantemque Malis, & adhuc in morte minacem,
Massili trepidant nemoris Convexa leonem.
Denique tristis hyems vultus (hac usque dolori
Fas prodire) tegat; frontis sub nube serenus
Interiora dies teneat: corpusque caducum
Deficiat; mens nixa suo sibi robore constet.

70. Nec ratio procul, id liceat qui ducere robur.
Vel siquidem parcente manu sua spicula torquet;
Vel totis dolor adversum se viribus infert.
Si primum; pudeat mediocria vulnera, quæque
Vix summam strinxere cutem, Sapiente, Viroque
Indignis deflere modis. Ubi fortia dicta?
Pectus ubi Sophiæ invicto munimine clausum?
Non aries sævus, non, quem Telamonius Aiax (a)
Misit in adversum tormenta æquante lacerto
Priamidem, lapis, Herculeis aut viribus acta,
Monstrorum exitium, clava, exitiumque gigantum;
Junceus imbelli calamus te cuspide sternit.

Vel

(a) Homer. lib. 7. Iliad.

Vel tenuem questu juvat exatiare dolorem?
Exatia: sed, quò deceat convertere questus,
Disce priùs Querere exiguo in certamine perdi
Nequidquam factos bella ad majora lacertos;
Nil Meriti laudisque capax occurrere: Sorti
Plus nimiò te despectum, visumque pusilli
Bellatorem animi, cui tam vulgaria fata
Obtrudat vincenda. Hinc causas nobilis iræ
Duxeris: hic dignus Sapientis pectore luctus.

71. Sin nimium contra certamen, vique supremâ
Res geritur; bene fit: Sophiæ non limina nullo
Trivisti pretio: quæsiti plena facultas
En decoris: quod Palladiæ inter gymnadis umbras
Sis nactus, medio licet in discrimine robur
Promere. Sat Dictis huc usque animosus & acer
Fata lacessisti parcentia. Tempus agendo
Virtutem sancire, & Factis verba tueri.
Id Superi de te expectant, hominesque: tabellis
Id tua signatis repetit sapientia. Parvis
Non licet in rebus consistere. Maxima quæque
Ni præstas; reus es famæ, vitæque prioris.

72. Respice & authorem fati. Non barbarus hostis,
Ipse Deus, Deus ipse suâ, pater æquus, amanti
Te ferijt Dextrâ. Anne illum vitæque Bonique
Supremum artificem indignis gaudere Suorum
Luctibus: an, crudi Læstrygonis instar, acerbis
Funeribus censes, & vivo sanguine pasci?

Vul-

Vulnerat, ut prosit: sceptri sunt pignora clades.
Iridis æternæ risus e nube fugacis
Mæstitiæ parit. Ac veluti, spirante metallum
Implevisse Deo meditans, lectissima, seu quæ (a)
Delos habet, seu Myrmidonum quæ Patria, doctis
Exudare Myron fornacibus imperat æra,
Non odio, sed materiæ melioris amore:
Ut rutili patiens tortoris massa verendos
Transeat in vultus majestatemque Tonantis,
Artificisque, suumque decus fulgentibus aris
Invehat, & longè ventura in sæcula mittat;
Æthereus sic ille faber, pejore metallo
Compositos, vulgare genus, venæque secundæ,
Præterit: egregios, Divinorumque capaces
Tristibus imperijs subigit, versatque premendo,
Dum sese penitùs dignos effingat, & omni
Corporeâ tersos ad purum fæce, beatis
Cœtibus adscribat Superûm. Quis vulnera tanti
Horreat auspicium decoris? Sævissimus ut sit;
Jam celeri fugiet cursu dolor: ocyùs ille,
Qui gravior: nullâ sed tempestate, dolores
Quam refugi rapiunt, Divûm est cessura voluptas.
Æternùm, piguit quæ ferre, tulisse juvabit.
73. Ultimus ille labor vati, trepidantia corda
Solvere vicini miserâ formidine lethi,
Et, reliquis vitæ domitis jam casibus, ipsam
Quæ superest, simili mortem duxisse triumpho.
At quibus invisum, & nulli superabile monstrũ,

Vin-

(a) *Vide Plin. lib. 34. Histor. nat. cap. 2.*

Vincetur telis? Num, qui te, cærule Python,
Explicuit, longè jaculantis Apollinis arcum;
Anne colubriferæ tepefactam cæde Medusæ,
Horridior pestis, Cyllenida sentiet harpen?
Nil opus. Ex ipsis præsens medicina venenis
Ad virus fatale fluit. Quos hactenus hostes
Pertulimus, cuncti hæc sociant in prælia vires,
Cuncti armis opibusque juvant. Si namque Malorum,
Queis adeo humani series circumfluit ævi,
Supremus mitisque venit, Mors, terminus; illa
Qui timet, hanc minimè flendam sibi duxerit: æquum
Ad tumuli gremium nihilò quin seciùs *ibit;*
Ac qui, turbinibus ventisque furentibus *alto*
Pulsus in Jonio, vel spumifero Ægæo,
Eminus optatas cæca inter Nubila terras
Aspicit, & fido properat se condere portu.
Et verò quod Myrtoi, Icarijve *Profundi*
Indomitis adeo ventorum flatibus æquor;
Fortunæ ut rapidis jactatur vita procellis?
Luctus ubi, curæque, inconsumptique labores
Undique perpetuâ miseros indagine claudunt:
Nulla quies: longè portus: plena omnia monstris,
Vorticibus, scopulis: nusquam non *multa Charybdis*,
Scyllææque canes, & concurrentia saxa.
O penitùs fortisq; suæ, urgentumque Malorum
Immemores, quibus, hæc inter discrimina, Parcæ

Plùs

Plùs nimiò celeres, & portum tangere pœna
Ducitur, haud pœnæ requies, optandaque finis.

74. Bistonidæ meliùs, dilectæ funera prolis (a)
Ad citharam quibus, & lætos producere plausus
Mos erat: egressos cùm contra in luminis oras
Luctisono gemitu, & flebilibus lamentis
Exciperent, nempe ad lacrymas, & funera natos.
Jure equidem. Tot enim momenta in singula duris
Casibus hic luitur perituri temporis Usus;
Protinus exortis ut si Mortalibus ævi
Tota sui fatique daret se forma videndam;
Crediderim, pavidos retro ad genitalia claustra
Ocyùs infausto raperent à lumine gressus:
Istius exemplo pueri, quem prisca Saguntus, (a)
Vixdum luce salutatâ, genitricis in alvum
Expavit remeare, omen sibi cladis, eodem,
Primitiæ Libyci Martis, quam pertulit anno.

75. Iratos igitur vitæ, mortisque pavore
Attonitos juvat his affari vocibus. Unde
Tam nova, Mortales, animi discordia? Tristem
Hinc proferre piget; piget hinc dimittere vitam.
Jam miseram nimiùmque gravem; jam justiùs æquo
Culpatis volucrem. Si manserit; aspera fertur:
Invida; si fugiat. Qua vestris, dicite, possit,
Qua tandem Natura Malis ratione mederi?
Dum munus, Mala quo vitæ simul omnia tollit,

Cen-

(a) *Plin. lib. 7. Hist. Nat. cap. 3.*

Ceu summum, reliquisque Malum par omnibus unum
Horretis. Cur vota sibi contraria pugnant?
Cur dolor est, citiùs causas transire dolendi?
Candida si fati series, optandaque molli
Tramite vita fluit; sit magnis gratia Divis:
Carpite, jo, læti felicia munera, amicam
Intempestivo sortem nec lædite questu.
Sin alius rerum tenor, absinthique deunce
Obruit unciolam blandi sors aspera mellis;
At gaudete, Mali quòd fæx jam proxima fundo,
Nec longè est, tantos quæ finiat, hora, dolores.
76. Verùm, age, nil miserum terreni *corporis hospes*
Vita ferat; quantum vel sic, rogo, *mortis habendum*
Munus erit, vitæ quòd cælitis ostia pandens
Ereptos terris animos inducit olympo?
Non toti (procul ex animis *temerarius error*:
Stulta quid immerito sese mens funere *damnet*?)
Non toti fuimus, nutantia lumina postquam
Ferrea nox clausit, deploratique supremùm
Nervos atque cutem tristi concessimus urnæ.
Nil Lachesi divina animorum in semina juris.
Quod dederat, tellus repetit: quod *fluxit* ab alto
Æthere, perpetuùm cineri, taboque superstes,
Non defecturos vitam producit in annos.
O niveus! Quater o felix, gemmâque notandus
Ille dies, lutei quo mens compage soluta
Car-

Carceris in Patriam cognataque sydera fertur,
Cælicolûm jungenda choris! Ut lumine puro
Vescitur! Ingenuos ut promptiùs exerit Actus!
Ut dulces agitat curas! Ut læta suo se
Restituit fonti! Non flamma volatilis æquè
Prosilit in patrij Convexa nitentia cæli:
Non Thyberim pelago, aut rapidum par impetus Istrum
Devehit; ipsa suum vinclis ac libera ferri
Gestit in authorem, flagrantique incita nisu,
Jungere sese illi, ac penitùs miscere laborat.
Qua, rogo, tunc igitur fruituram sorte putandum est,
Flammiferos cùm tandem æstus, inhiantiaque ora
Nectaris ætherei optato jam proluet haustu:
Inque suo sincera bibens, immensaque fonte
Gaudia, perpetuum pascet lætissima, nunquam
Non avidi, nunquam non pleni, cordis amorem?

77. Me certè hæc animo reputantem abrumpere Nexus
Ocyùs invisos, pigrique morantia claustra
Corporis, & tantæ jamdudum accedere sorti,
Flammeus, haud capiens sese, vinclisque teneri
Nescius ardor agit. Quid enim jam longiùs inter
Tot gemitus, & viva morer tot funera, chari
Numinis amplexu, & dulci fraudatus amore?
Quo sine tam nullam mihi fas sperare quietem;
Mota suis nullùm quàm sedibus ossa levamen
Accipiunt, tactusque chalybs Magneside gemmâ,

Stare

Stare negat, sydus donec tueatur amicum.
Cælum vota petunt: cælo suspirat in uno
Anxius æger amor. Nescit, mihi credite, nescit
Quid Superûm domus alma, procul felicibus oris
Plena sibi speranda putat qui gaudia: censet
Aut aliam, nisi mortali quam lumine functis
Inchoat æterni Solis præsentia, vitam.

78. O mihi fatali desponsa sub arbore conjux,
O ævi melioris ades, Mors, pronuba. Turpi
Te licet exesam macie, nudisque rigentem
Ossibus exhibeant pictæ mendacia telæ;
Bis raptâ venies Helene mihi pulchrior. Ipsa (a)
Quin tibi si geminis ausit comitata *Deabus*
Se formâ conferre Venus; me judice, *palmam*
Continuò tibi cum geminis Venus ipsa Deabus
Cesserit. O adsis pulcherrima. Quas ego, tanti
Muneris, extremique potens jam denique voti,
Sic meritæ grato persolvam *carmine laudes*?
Sponte suâ numeri venient (dant gaudia vires
Ingenio) discentq; hilares plùs posse Camœnæ.
Solis inoccidui tu Phosphorus, unica mentis
Sollicitæ requies, curarum dulce levamen,
Votorum portus, pacis sinus, anchora fessis
Cursibus, & patrij limen diceris olympi.
Hei mihi quid cessas, & adhuc pia vota moraris?
Illis lenta veni, toto qui Nestore, toto
Qui procul Euboici te pulveris aggere vellent.
(b) Has

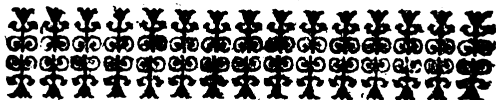
(a) *Vide Ovid. in epist. OEnon. ad Paridem.*
(b) *Ævo scilicet Sibylla Euboica, de quo vide Ovidium lib. 14. Metam.*

Has illi duxisse moras, hanc ferre jubendi
Crudelem veniam. Satient se tristibus annis,
Aspiciantque suos secum canescere luctus.
Inviso pereat cur munere, cur alienis
Mactetur votis, qui te flagrantibus usque
Sollicitus studijs urget venatur, anhelat:
Cui tu primus amor, spes unica, summa voluptas?

79. Culpa sed ultrices, reor; hæc stimulaverit iras:
Quòd, vitæ curare lues dum molior; unâ
Non tulerim cunctis, ceu fas, ex morte medelam.
Erravi, fateor: jamque, vt sis mitior, omnis
Te luctùs morbique vnam sat grande levamen
Vociferor. Vos o, crudelibus aspera cunque
Imperijs quos exagitat Fortuna, supremum.
Accipite hoc hilares, nulli non utile fato,
Auxilium. Paucos ubi sol converterit orbes;
En aderit, duris quæ vos mitissima solvat
Casibus, & fido (tantum ni pergitis ultro
Corrupisse Bonum) statuat Mors denique portu.
Hoc Superùm tanto donati pignore, longos
(Cætera nulla adsint curarum ut pharmaca) questus
Definite, & mortis spe tristem absolvite vitam.
Occiduos, facilis labor est, sprevisse dolores.

EU-

EUTHYMIÆ

Liber Quintus.

1. NOn tamen, ad plenæ felicia munera Pacis
Fortunam satis, externosque retundere casus,
Hac operosa tenus ratio quam tradidit artem.
Major adhuc belli moles, crudelior hostis,
Cordibus infixæ pestes, agnataque restant,
Et penitùs fibris stabulantia monstra sub altis:
Regnorum fax Ira, loci sortisque fecundæ
Ambitus impatiens, Veneris teterrimus ardor,
Culpaque Lernæo absumens præcordia tabo.
2. Ah genus id Furias incauto pectore si quis
Excipiat miser! Ah cupidis si fræna relaxet;
Quas non (exitium, Superi, prohibete) ruinas,
Turbineo impulsæ, impellentesq; omnia motu;
Miscuerint? Quos non in præcipites anfractus
Infelicem animum, & serò sua fata videntem
Abripient? Monumentum ingens Climeneja proles,
Ambustusque dies: currus implere paternos,
Frænaque mortali cupidus radiantia dextrâ
Dum Juvenis tractare, alti per devia callis,
Flam-

Flammipedum quàcunque vagus tulit ardor equorum,
Non rector, sed præda ruit. Temeraria Nati
At tu consilio moderari vota, regendos
Vecordi malles puero quàm credere, Titan
Igniferos axes. Roseæ pro munere lucis
En rapida attonito spargentem incendia Mundo
Aspicis: en medij revolutum e tramite cæli,
Invisum populis execrandumque bidental,
Eridani toto lacrymaris gurgite. Casus
Non alios, non triste minus sibi quisque paratum
Noverit exitium: juvenili fervidus æstu
Libera præcipiti quoties moderamina tradit
Stultitiæ, nec solerti ratione gubernat
Indomitos animi sensus, effrænaque vota.
3. Scilicet ignarum Pyrois, & Eous, & Æthon,
Ignivomusq; Phlegon violentiùs æthere prono
Distulerint Phaetonta; suis quàm concita flammis
Imperij frænique rudem per devia mentem
Ira trahit? Summo, fac, vertice sive nivalis
Abscissum Rhodopes, seu cæliferi Atlantis,
Immensum montique parem vitiosa Vetustas
In præceps subitâ lapidem vi trudat. Ut ille
Abruptum per iter, procurrentesque minantum
Umbones scopulorum innato pondere cursum
Præcipitans, aliasque alijs e rupibus actus
In rupes, validos quatit huc saltus, quatit illuc:
Nec mora, nec requies. Tremit illisu resono mons:

K Dant

Dant arbusta locum: attoniti de colle propinquo
Pastores, inhiantque greges, quibus irruat anceps
Exitium sylvis, Dryadum quæ Tecta refringat.
Donec, cum nemorum strage, immanique tumultu,
Finitimæ vallis gremium delatus in imum
Arua cavat lapsu, socijsque, sibisque ruinis
Latè operit. Densus circum undique pulvis in auras
Nigranti se nube levat: procul Avia voces
Ingeminant, pulsusque fremit clamoribus æther.
Sævior, irati quem pectoris urget erinnys,
Effrænoque magis quæcunque per obvia fertur
Turbine, tam sitiens alienum haurire cruorem,
Quàm facilis præbere suum. Non ferreus agger,
Non ignes, non saxa queant immanè ruentem
Sistere. Flammato desint si tela furori;
Se telum faciet, summis e turribus audax
Æthera per vacuum prono descendere saltu,
Subjectum, pariter frangendus, ut obruat hostem,
Misceat & socias (ea tantùm fœdera) mortes.
Una sedet cordi, totam rapit unica mentem
Ultio: cura Sui, ratio, jus, utile, rectum,
Ingenium sensusque hominis, pietasque, fidesque
Funditus exturbata. Sacri per quidquid olympo est,
Obtestare. Precum vanus labor: ocyùs ater

Au-

Audierit trepidæ ratis infelicia Nereus
Vota, vel ejectos surda Acroceraunia nautas.
Omnia terrorum prome argumenta, luendas
Jam soboli immeritæ pœnas, jam publica famæ
Jurgia, jam rerum obijciens discrimina. Nempe
Vincetur? Rapidum Borean, Austrumque furentem
Aggesto citiùs frænaris pulvere. Tanti
Omnia sunt, clamat. Pereat res, fama, domusque,
Et super ipse. Juvat vindictæ atrocibus ausis
Orchestram quatere, & tragicum meruisse cothurnum.

4. Quinam igitur, rogo, quàm violens tristisque putandus
Hic ævi tenor, usque atrum fel mandere, torvas
Rerum inamabilium species, vim, jurgia, rixas,
Sanguineos chalybes, feralia vulnera, cædes
Noctibus attonitum, attonitum versare diebus,
Insidias pariter struere, extructasque cavere,
Bacchari, fremere, horrendo recubantis in antro
Cyclopis de more, vel immanis basilisci,
Nulla hominum jucunda pati commercia, nulli
Fidere? Proh miseram sortem! Vitalis haberi
Anne potest, nullo quæ, vita, fovetur amore?

5. Exterior facies animum depingit, & omnis
Hoc solet in speculo se promere cordis imago.
Cerne truces Iræ vultus; quàm turbida regnet
Intus hyems, quæ cæcam agitet vesania mentem,
Haud tardum sit nosse. Flagrant, ceu dira Cometæ

Fax, oculi: torva accendit rubor igneus ora:
Nubila frons: saliunt venæ: fluitantia labra.
Et calidos spumis videas albescere rictus:
Mutuà dens teritur: spissum vomit unca vaporem
Naris: inæquales gressus, crebro pede tellus
Saucia, complosæque manus, tremebundaque cervix.
Jam gemitu fera corda quati: jam spiritus æger,
Turbidus, abruptis pressi mugitibus oris
Nil certum humanumque sonans. Quòd si qua viam vox
Repperit explanata magis; quid tristius illâ,
Eumenidum propius quid vocibus? *Haud sibi* parcunt,
Haud soboli, haud Superis infanda extrema precari
Omnia. Quàm tetrum atque immanem dixeris intra
Sese animum, cujus tam formidabilis ipso
In vultu effigies? Talem tibi finge, movendam
Ad Superûm qualis pacem ex Acheronte profundo
Effera Tisiphone ruit, immanisve Megæra:
Dextera cui trifidam fumanti vertice taxum
Concutit, & similes jaculantur lumina flammas:
Innumeri, torvæ crudelis gloria frontis,
Tempora squamiferis prævelant orbibus angues:
Parsque humeros ferrugineos, & torrida lambit
Colla, jacens; pars ad vulnus librata supernè.
Eri-

Erigitur, nigramque animam, piceoque veneno
Sibila tincta vomens, rapidæ micat agmine linguæ.
At juxta geminum quatiens Discordia ferrum,
Et lethi furialis amor, Luctusque, Pavorque,
Diraque Sævities, cæcoque Insania vultu,
Insidiæque, Minæque, cohors invisa, sequuntur.
Talis, vel si quæ truculentior altera fingi
Forma potest, Iræ est animum versantis imago.
6. Jam quis inhumanas clades, lugendaque pestis
Tam rabidæ valeat memorando exempla referre?
Hinc celeres ad tela manus, collisaque campis
Agmina, sanguineis turbati fluctibus amnes,
Sævitum in proceres, immissa incendia Tectis,
Funditus excisæ miseris cum civibus urbes,
Jusque datum gladijs, lateque per obvia ductum
Guttura, nullo ævi, aut sexus discrimine, ferrum.
Quin mors visa levis, naturaque tota sagacis
Barbariæ ingenio, & lentis servire coacta
Supplicijs. Proh quæ (tantum nescisse fatentur
Eumenides, purgantque suas hoc crimine tædas,
Nec pudor est vinci) proh quæ nova funera, quasque
Infandas hominum, ah hominum furor extudit artes!
Quæ natura dedit, pardi, Libycique leones,
Stringitis arma. Procul torquendi insana voluptas;
Extremæ quamvis, mors unica sufficit iræ.

Quin citiùs rabies, fuerit quò immanior, explet
Illatâ se cæde. Utinam sævire liberet
(Huc feritas quando jam tristia vota redegit)
Sic homini. Sed præcipitis compendia lethi
Muneris ille loco statuit, damnatque Ferarum,
Ceu mactare rudes, iras. Lascivia tardi
Funeris arridet; virtus hæc maxima, primus
Hic labor, & studium, Libitinæ obtundere
falcem,
Et, vitam quibus eripiat, suspendere mortem.
Mens adeò, brutum anteîmus quo munere *vul-
gus*,
Nil super irato præstat, nisi degener ut sit
Hòc homini magis, & Brutis truculentior *ipsis*.
Ergo Alius (Pietas, Naturaque, parcite *vati*:
Impia, dira canam) ferrato pectine *sulcos*
Undique sanguineos iterans pendentia carpsit
Corpora; damnatis Alius potabile lethum
Miscuit ignito liquentis gurgite *plumbi*.
Hic pice perductos, insuetæ ad lampadis *Usum*,
Longa profanatis jussit dare pabula flammis,
Attonitamque rogo viventi frangere noctem.
Quid compulsa loquar sævire cadavera, putres
Amplexus, vitamque neci per tristia junctam
Fœdera? Quid plenos Natorum funere patres,
Et consanguineos tumulos? Non, si mihi *cen-
tum*
Ænea Stentoreis resonarent vocibus ora,
Ingeniumque, fluens rapido torrentiùs amne,
Spumea Mæonijs in carmina fontibus iret;
Tot scelerum immanes Ausus, tot barbara mon-
stra
Ex-

Expediam cantu,& dignis ploratibus æquem.

7\. Nec tamen, externis funestans cædibus
Orbem,
Nullos dira lues casus,non ultima sæpe
Fata sibi,peperitque Suis. Lectissima bello
Agmina cum signis quoties amissa: trahendi
Dum sapiente morâ certaminis impatiens dux
Haud dubias,cæco auspicium faciente furore,
Irruit in clades? Quoties temeraria verba
Per jugulum rediere, animâq; & sanguine toto
Constitit ardenti retinacula solvere linguæ?
Ira furor brevis est, Venusino judice: longi
Non semel in morbum sed transijt illa furoris.
Exemplum Telamone satus: cui cæca phrenesis
Interitum.cæeam violens tulit ira phrenesim.
Ergo minor mentis, nec jam suus, edita campis (a)
Plurima Balantûm post funera, Dulichiumque
Rivalem vanâ pecoris sub imagine cæsum,
In sua lethiferum præcordia condidit ensem.
Quid referam, medio penitùs queis corde recepta
Vis eadem, indocilisque premi,ceu turbidus atræ
Qui tegitur gremio nubis vapor, obvia quassa
Fulmineo fragilis vitæ penetralia solvit,
In lethum satis una? Acri sic fervidus æstu
Dum furit,& male se capientem Sylla tenere (b)
Nec longùm potis est rabiem,neque protinus omnem

 Ege-

(a) *Vide Sophoclem in Ajace Flagell.*
(b) *Valer.Max.lib.9.cap.3.*

Egerere; abrupti per dissilientia claustra
Pectoris,& laxos venarum atque oris Hiatus,
Sanguine mistam animam, furijsque minisque frementem
Evomuit: dubium foret ut spectantibus, ecquid
Syllæ vita prior; prior an defecerit ira.
Dignum equidem Factis retulisti, barbare, lethum,
Indigno dederas qui tot civilia letho
Corpora. Debueras proprium vomuisse cruorem,
Cùm Latio toties macularis sanguine Thybrim.
Quæ scelus, ira, tuum fuerat, fuit ipsa nocenti
Supplicium. Non Tisiphone, non Cerberus, aut, qui
Immortale jecur Tityi depascitur, ales
Sævior hac, tantisque foret par cædibus ultor.
Credite, posteritas: Syllanâ justior ira
Nulla fuit: Syllam gravia atque extrema furentem
Perdidit. Immanem vix non absolvere cogor
Horrendamque luem. Quantumlibet impia cladis
Humano tulerit generi, tot millia ferro
Dum merit; haud minùs humanâ de gente mereri
Fòrs potuit, Syllam letho dum sustulit unum.
8. Et genus hoc vitij terrum, longèque videri
Implacidum, qua vi humanos, quo turbine sensus
Misceat, ex ipso pronum dignoscere vultu.
At

At non perspicuum pariter, quàm lampade sævâ
Heu miseras urat Cythereia flamma medullas.
Nam quid ibi non nectareâ dulcedine tinctum?
Blanditiæ molles, incendia grata, lepores
Idalij, faciles risus, genialia serta,
Lætitiæ flos ipse, voluptatisque medulla.
Id teneri certè sperare Cupidinis ætas,
Id vultus, placidæque jubet clementia formæ,
Nulla supercilij nubes, nil fronte severum,
Nil habitu. Puer est, quo non spectatior alter,
Ingenuus, comis, simplex: certantia puris
Lumina syderibus: labris exundat Hymettos,
Hyblæusque latex: totam sincera Venustas
Purpureo Nati descripsit in ore parentem.
Et vehitur junctis ad gemmea fræna columbis:
Et, quàmvis nunquam non spicula tractet, & arcum;
Aureus est arcus, perfusaque spicula melle.

9. Sed procul o, si quæ, miseri, vos cura salutis,
Si Vestri quis amor tangit. Sub melle venenum,
Pæstanis Libyci fallunt sub floribus angues.
Scitulus hic, tanto formæ blanditur honore
Qui, puer (ah oculis malè tutum credere) monstrum est,
Monstrum horrendum, atrox, quo non funestior ulla,
E Phlegetonteis olim ructata caminis,
Pernicies liquidas cæli prorupit in auras,
Cognatique crebi misero plus insulit Orbi.

Splendida fucatam nudent Insignia frontem;
Gorgonei rictus, furialiaque ora patebunt
Protinus, & Stygijs undantia lumina flammis.
Falsus honos: rutili per eburnea tempora cirri
Vipereos umbrant Nexus: squamosa draconum
Pectora sunt molles ad gemea fræna columbæ.
Væ, cui pennigerâ violârit arundine pectus
Ille nitens roseæ in speciem Thaumantidis arcus.
Quale trahet subitò virus? Quantum ossibus ignem,
Tabida quæ furere arcanis contagia fibris
Sentiet? Hinc frontis pallor, maciesque genarum,
Et varij vultus, defixaque lumina terris,
Luctantemque animam suspiria crebra fatigant.
Attonito similem videas, similemque furenti;
Jam rapido ferri ceu turbine; figere mota
Jam, velut objectu subito, vestigia: rarus,
Et gemitu abruptus sermo: commercia vitat,
Dimidius vel adest, facieque absentis, in umbris
Secessuque cavo nemorum sese ipse, suasque
Crebrior affari curas. Non otia ludo
Fallere, non spissâ virides indagine saltus
Cingere, non Graijs juvat insudare palæstris.
Strati dura quies membris: nil dulce palato:
Difficiles somni, longissima tempora, noctes
Implacidæ, nigrique dies: mens corporis exul,
Dulcibus officijs vitæ semota, Suique
Devia: Vesanos ne quisquam credat Amantes,

Lu-

Ludere, dum querulis toties ploratibus uno
Ætnæas se ferre sinu brumasque, facesque,
Et jam perpetuo sibi vulture diminui cor,
Jamque Ixioniâ jurant vertigine volui.
Nil animus veris, nil heu cruciatibus addit:
Certa fides: non ingenij; sunt verba doloris.
Dum nimij rapidos explere Cupidinis æstus,
Et summo properant votorum fine potiri:
Dum, sua ne despecta fides, ne mutua non sint
Cura, timent, neu rivalis felicior ægri
Fors sibi præripiat fructum, aut delibet amoris;
Dicere vix ulli promptum, quæ corde sub imo
Pœnarum miseri exempla, & quæ Tartara cludant.

10. At morbi fors languor iners, soloque veneni
Desidis afflatu, & segni marcore timendus.
Fallimur. Haud pestis violentior altera cædes
Per medias hominum, per tela inimica, per ignes
Præcipitat, stimulisque agitans, & verbere torto,
Ultima quæque jubet cæcum nescire pericla.
Illius impulsus furijs de nocte profundâ
Nil timeat nudo juvenis sulcare natatu
Bosphoreas hyemes: totum licet horridus Auster
Suspensum liquidis adversa natantis in ora
Montibus impellat mare: formidentque vel ipsi
(Tam violens decimæ circumsilit impetus undę,
Tale ciet murmur, sic spumeus æthera lambit)
Nativâ immanés scopuli ab radice revelli.

Sub pedibus ratio, nusquam timor, omnia fœdam
Post Venerem. Indomiti tantùm se pectoris ardor
Expleat: id fixum, & quavis mercede parandum:
Cætera pro vili, quòcunque vocaverit anceps
Alea, supremis irrumpere casibus, atras
Bellorum sparsisse faces, excire quietos
In ferrum populos, florentia vertere regna,
Luctuque, & rapidis miscere tumultibus Orbem.
11. Nonne vides, ut stare negans exundet aquorum
Impetus, hæc simul in cæcas vis lapsa medullas?
Ac neque jam scopuli, neque sæva ruentibus obstent
Flumina, quæ veteres sylvas, quæ rustica Tecta,
Dimidiasque rotant spumanti vortice rupes?
Tunc ursis furor insolitus: truculentior errat
Tunc campis leo: tunc serpentum immanior ira,
Et gemino feruent præcordia tincta veneno.
12. Proh rabiem cæcam! Humanæ tot funera vitæ
Quæ parit, obscœnis populatur corpora morbis,
Servitio infando miseráque tyrannide mentes
Obruit, eximium famæ præstantis honorem
Turpibus opprobrijs maculat, jus omne revellit,
Æthereos sensus, & diæ semina flammæ
Interimit, genitumque poli ad commercia putri
Cœno hominum mergit. Quid par Ææa nefandis

Car-

Carminibus Circe, vel tristibus ausa venenis?
Corporis illa habitum (ut verax sit fabula) brutos
Induere in vultus, Superisque erecta tuendis
Ora solo potuit reflectere: sævior, ipsam,
Circe, acclinat humo mentem damnosa libido,
Totumque in pecudes hominem dirâ arte refingit.
Ah non ex nihilo maciem, lethumque, laboremque,
Impia furtivæ post munera lampadis, ægro
Incubuisse ferunt Orbi. Si vera fatendum;
Hic ignis fuit ille: omnis comitata Malorum
Hunc series. Longè tamen, ut de sedibus haustus
Credatur superis: tetro quin sulphure pinguem,
Et picei glomerantem undosa volumina fumi
Tartareus Phlegeton superas in luminis oras
Evomuit: nostroque luto admovere sorores
Anguicomæ, ne quid tellus differret averno.

13. At quænam aerijs hæc turgida plausibus, inter
Illustres decorum phaleras, titulosque loquaces,
Admiranda sui vulgo dispensat hianti
Lentiùs ingrediens spectaculà? Fallimur? Ipsa
An laudum famæque subit ventosa cupido?
Ipsa subit certè: non fallimur. Aspice, quantâ
Cyclade verrit humum, quantam fert ardua frontem.

14. Ne tamen ignarum fallacis imagine pompæ

Te capiat. Vitio nil immansuetius illo,
Nil magis EUTHYMIÆ libertatique cavendum.
Nam qui Trinacrias urbes, urbesve Pelasgas
Servitij graviore jugo pressere tyranni;
Ac sibi devotas crudelis gloria mentes?
Divitijs miserum nudari. Nudat alumnos
Illa suos, per magnifici dispendia luxûs,
Quantoscunque brevì consumere prodiga census.
Triste voluptati genioque indicere bellum,
Assiduis frangi curis, nullasque laborum
Nosse vices. Quàm non paucos his illa fatigat
Imperijs, hominum, rerum, vitæque, Suique
Immemores Heliconiadum in secreta relegans
Sylvarum exilia, & taciturnæ Palladis umbras?
Fumosis ubi, blattarum de more, libellis
Perpetuò impliciti cerebrosa silentia, vivos
Sæpe etiam iratis corrodant morsibus ungues:
Nullaque somniferæ libantes munera noctis,
Exigui saturent oculos fuligine lychni.
Scilicet hinc clarum veniet Sophos, ingeniumque
Illa Cleantheæ populatrix flamma lucernæ
Ex humili tineâ Assyrium in phœnica refinget,
Æterno victurum ævo, vulgique per ora,
Et memores abiturum illustri nomine fastos.
Quid Patriæ procul à gremio, amplexuque Suorum,
Martia signa sequi, gravibus sudare sub armis,
Sternere castrensi duros super aggere somnos,

Vix

Vix summis extantem humeris tranare sonoros
Præcipitum fluviorum æstus, dubiasq; paludes,
Contra ignes, gladiosque, & mille volantia ferre
Fata gradum, hic oculum terebrari cuspide, cæsâ
Illinc dimidium pro lucro evadere Dextrâ,
Crura alibi minui stridentis pondere saxi,
Non grave non dictu miserum? Comprendere turbæ
Vix tamen est numerum, tantos quam voluere casus
Sanguinei facilem decoris spes improba cogit.
15. Infelix igitur, durisque laboribus ægra
Perpetuò est, rigidi quæ triste recepit honoris
Vita jugum: quanquam vel sic toleranda, decus par
Si Meritis, curas si præmia digna manerent.
At quæ operum merces? Mittamus, quælibet auris
Gloria quòd levibus, tenuique simillima fumo,
Bulla crepans, vanum sine re, sine pondere nomen,
Nullis sive animos, seu corpora fructibus explet;
Hanc ipsam, rogo, quàm paucis apprendere larvam
Permissum est? Quàm sæpe suos frustratur Amantes?
Seu quia diversis Mortales sensibus, &, quod
Altera dat laudi, dat idem pars altera probro;
Seu quòd præcipuè sublimia fumeus urget
In-

Invidiæ vapor, ac nebulis fordentibus afflat;
Seu demum quia fama levis, temeraria, mendax,
Ambiguique per ora volans discordia vulgi,
Futilium variam rumorum hinc aggerat inde
Colluviem: rituque amnis, quò fusa vagatur
Latius; hòc magis insincera & turbida serpit,
Non sua præclaris admiscens crimina Factis.
16. En tibi Mars Libycus. Per plura pericu-
la nomen
Quis petijt, meruitque? Inimicam ut vincere armis
Italiam, vincenda fuit Natura. Nivosum
Hospita condentes caput inter Nubila, non tam
Ignique, ferroque, & vi mordacis aceti;
Ipse suis quàm perfregit sudoribus *Alpes*.
Post tamen illatam vim rupibus, aruaque densè
Stragibus insignita, & Pœni militis ipsa
Usque sub attonitæ nutantia mœnia Romæ
Terrorem perlatum, oculi *post damna palustri*
Sub Jove, moxque aliud, Fratrem, sibi lumen ad-
emptum,
Emerito quæ digna duci stipendia soluit
Posteritas? Tantos quæ fama remunerat Ausus?
Scilicet indecori myrto mutasse vocantem
Tarpeij laurum Jovis, aspirantibus uti
Nesciviste Deis, Capuæque ad mœnia, Cannas
Nempe suas, rerum tam læta *Exorsa*, *priorum*
Tot fructus operum, sudatique ultima Martis
Præmia corrupisse, Futuri improvidus, audit.
17. Nec Ducis Æmathij melior fortuna. Co-
ruscis

Quid

Quid procul e cunis Gangetidos Amphitrites,
Auroræque sinu captivum abducere solem,
Et sua vix orto superaddere fræna diei
Profuit? Audaci quid classe extrema secantem
Æquora, spumosi litem de jure tridentis
Cæruleo intentare Jovi? Quid maxima centum
Unius imperij in molem conjungere regna?
En per mille peti dignus certamina, tanti
En pulcher Victoris honos: quæ strenuus egit,
Fortunæ Meritum vocat Hic: temerarius Illi
Arguitur stolidusque ferox: sine pulvere bella,
Et nimium faciles nullo discrimine sunt qui
Despiciant palmas. Quid? Quòd pars plurima laudis
Gestarum in comites rerum, bellique Ministros
Spargitur: Utque Alios habeat, sua fortia Facta
Qui celebrent, meritoque ferant ad sydera plausu;
Plùs tamen hi quoque luxuriam, plùs barbara Jussa,
Indignasque neces comitum, fastuque profano
Quæsitos homini Superûm execrantur honores.
Tam rarum, neque Mortali sperabile, plenam
Quantovis sortiri operum molimine famam.

18. Anne igitur levibus credendum est pectora curis
Ambitiosa teri: dum, quam certamine tanto
Nancisci properant, venantur & omnibus unam
Aucupijs, incertam adeo tenuemque secundi
Murmuris excipiunt auram: contraque, Malorum

Quod

Quod miseris summum, mordacibus undique carpi
Judicijs sua Facta vident: nec, amica referre
Quî tot Censorum liceat suffragia, quàmvis
Rumpantur; ratio sese aut spes obijcit ulla?
Quàm grave servitium, quàm dura & iniqua foret sors
Mancipij, octonos pressâ cervice ferentis
Tam malè concordes Dominos; ut, Jussa capessens
Unius, immites Aliorum protinus iras,
Jurgiaque, infestasque manus, & flagra subiret?
Durius heu vani quicunque petitor honoris
Captivâ fert mente jugum, servire coactus
Innumeris, animi, naturæque indole prorsus
Oppositâ, Dominis: quot scilicet ipse suarum
Admiratores rerum, decorumque laborat
Præcones habuisse: virûm genus omne, senilis
Canitiem menti, primæ lanuginis ævum.
Sarranas procerum tunicas, plebisque lacernas,
Externos, cives, doctum, rude vulgus adorans,
Observans, metuens, cunctorum sedulus usque
Ad varios habilem sese componere nutus.
Ni faciat, dominæ confestim verbera Famæ
Laturus: nihilò infelix quæ mitiùs horret;
Illus quàm scuticæ vibices Davus herilis.
Si vel fræna suæ miserum est admittere; quantò
Tristius externæ sub jura libidinis ire?
Finge adeo fragili Mortalem corpore; quovis
Alterius flatu, obtutuque ut possit iniquo,
Saucius immanis clavæ ceu pondere, sterni.
Num,

Num, rogo, vel satis eductum talibus inter
Postrema haud referas miserorum exempla; vel ipsi
Haud geminum ponas, adeo cui roboris expers,
Iunccaque est animi vis, ut percellere nulli
Non liceat minimæ abjectum vel murmure vocis?
O semper tremebundam! O nullam, tam tetenui spe
Quæ vitam trahit, afflatu variabilis auræ
Circumagi subitò levis in contraria, sortem!
19. Adde, nihil quòd concessum immoderata superbis
Destinat ambitio conatibus: ardua quæque,
Invia, summa petit decorum fastigia, nullum
Laude parem, nedum patiens habuisse priorem.
Quinam igitur sublimè adeo jaculantibus Ausis
Terminus, aut requies? Quænam fiducia voti
Cum summis hominum, quos vel prior ulla creavit,
Nostra vel antiquis heroibus addidit ætas,
Assiduè decertanti, & sic mente parato,
Tranquillam neget ut vitam, curisque vacantem
Ducere, ni primum tot de rivalibus Uni
Exorata decus sors annuat? Heu sibi quantùm
Difficilem mortale genus, tardique paratùs
Lætitiam facit, in medio quam prodiga cunctis
Exposuit natura? Suæ proh nescia sortis
Pectora! Cùm, dubij citra discrimina Martis,
Se facilem det amica quies; oblata recusant
Mu-

Munera, ni tali rapiant e pulvere, certâ
Victorem nulli fas unde recedere palmâ.
20. Quod, procul extremâ Ditis sub nocte sepultum,
Funditus humanæ turbanda ad gaudia sortis,
Te vomuit chaos, execrabilis, impia, vecors
Ambitio? Quàm (tu fineres) pacatior Orbis
Degeret? Antiquo starent ut sæcla metallo?
Non miseræ toties per mutua funera gentes,
Impia non frâtrum caderent per vulnera fratres,
Certantesque duos inter lacerata ruinas
Plorarent tot regna suas. Tu buccina Martis,
Irarum fomes, Libitinæ calcar, hirudo
Sanguinis innocui, fraudum scelerumque magistra,
Per versum fas atque nefas, per publica damna,
Ad fossilium properare jubes. Tu, conditus imo
Terrarum ceu sæpe sinu, rapidumque sub auras
Ut subitâ meditatus iter Vulcanius ardor,
Compagem solidam Mundi trepidantis ab imo
Eruis, immani latè obvia quæque tumultu
Concutiens, gelidosque metus, tristesq; ruinas,
Et miseros toto propagans æthere luctus.
21. Heu quanti Romæ, (Quid Romæ diximus?) Orbi
Heu quanti stetit insani ambitiosa cupido
Cæsaris? Inde citos per Thessala rura, per urbes
Hesperias, Nilique domos, Libyæque calentis
Æquora præcipitans currus, avidumque cruoris
Circumquaque rotans ensem feralis Enyo
In-

Implevit terras, implevit stragibus undas;
Romaque cum centum populis regnisque subactis
Concidit, infelix unius victima noxæ.

22. Quid reliquas memorem pestes? Sat carmine dictum
Jam proprio, quantis agitent præcordia curis
Formido malesana, immensus & ardor habendi:
Nec secus has contra Eumenidas, contraque nocentem
Tristitiam quid opis Ratio, quæque arma ministret.
Ultima nunc subit, & longè sævissima, toto
Pectore divulsam penitùs proscribere pacem,
Criminis admissi ante oculos feralis imago.
Hæc illa est, hominum quæ noxia corda, flagello
Vipereo insultans, Acherusia torquet Erinnys:
Hæc rota, tergeminusque canis, jecoriq; renato
Penniger assiduus tortor. Quid plura? Manentis
Tartarus hæc vitæ. Proh dirum, triste, nec ullo
Non lethale magis fatorum vulnere, vulnus!
Fidum alijs ratio solamen casibus: ipsâ
Ex ratione, quibus mentem crudeliùs angat,
Culpa trahit vires. Alij novere dolores
Intervalla vicesque: hæc jugi pectora letho
Conficiens, nullam roseæ seu tempore lucis,
Sive per umbriferæ pacata silentia noctis
Sontibus indulget requiem. Vix languida fessis
Lumina permulsit sopor, en Rhamnusia vindex,

Ira-

Iratique torum Dij majestate severâ
Concutiunt. Mæstus timor undique,& undique diræ
Pœnarum facies. Tenui si murmure fœta
Intonuit nubes; actum est:jamjam omnia sursum
Se ruitura putant armamentaria cæli.
Proxima,si,rapido teritur dum semita curru,
Subsilijt paries; violentior ima fatigat
Ossa tremor,moto ne cardine terra laboret,
Præcipites impulsa trahant ne Tecta ruinas.
Concubià fòrs increpuit de nocte tigillus;
Heu stygij lemures adsunt, in tartara vivos
Jam rapient. Iter ingressi,virgulta moveri,
Exiguâ dumos inter trepidante lacertâ,
Audierint; spiris horrendum *immanibus* anguem
Cæcus adesse pavor fingit. Quæ tuta Nocentes
Otia,quam sperent infesto *Numine pacem*?
23. Prona igitur cupidis adsint *licet omnia* votis,
Ingenium,vires,regum favor,ampla supellex,
Censusque,& tituli,& plaudentis munera famæ,
Consilium quàmvis nemorum frondentibus umbris,
Irriguâque leuent infestos Najade soles:
Nec blandi comites,citharæ,*spectacula,ludi,*
Phasiacæque dapes,Gauranaque pocula desint;
Nil curas lenire satis. *Phineia* dulces
Diripiunt portenta dapes: generosa Falerni
In Veientanam migrat vindemia vappam:
Nausea sunt Arabum succi; mulcentibus aures
Neruo.

Nervorum modulis tristi mens conscia planctu
Obstrepit; ingrati comites: inamœna virentum
Scena theatrorum. Medio sub pectore stridens
Una est ante oculos funesti criminis umbra,
Unam animus sentit. Talis frondentia præter
Mænala, vel gelidis nemorosæ in vallibus Idæ
Cerva fugit, volucri quam certus arundine fixit
Venator: neque jam lusus, herbosaque cordi
Pascua, non liquido manantes ubere rivi.
Aut scruposarum cava frigora speluncarum.
Pulsus amor nemoris, camporum oblita voluptas:
Aprici colles, lascivo exercita cursu
Prata, greges socij, quæque olim dulcia cunque
Incolumi, jam nusquam. Infelix altera pectus
Cura fodit, sensusque omnes sibi vindicat, hærens
Trajecto penitùs lateri crudelis arundo.

24. Expertus nimiùm lanienam hanc efferus urbis
Ille Syracosiæ Pluto, sed pectoris Orcus (a)
Sævior ipse sui, & nullo se fine beatum
Jactanti, Superisque parem monstravit Amico.
Nota satis cœnæ regalis munera, notus
Attonitis super incumbens cervicibus ensis,
Vivida culpæ, animos gaudere vetantis, imago.
Tu quoque, Cæsarei in probrum diadematis hæres,
Supplicium quàm triste nocens animus ferat, & quam

Nulla

(a) Cic. 5. Tuscul.

Nulla juvet fontes fortunæ opulentia, sævo;
Delicias Caprearum inter blandosque recessus;
Lymphatus, Tiberi, monstrorum horrore fateris. (a)
Cuncta tuis elementa quidem vectigal amicum
Solvebant votis: fortunæ in culmine stantem
Orbis adorabat: felices reddere nutu
Innumeros uno poteras sed reddere nulli.
Heu te felicem poteras conatibus unum.
Scilicet, arcana penitùs suffusa veneno,
Impia mens sibi tortor erat, vultuque minaces
Gorgoneo (sat supplicij vel posse videri)
Eumenides stygios vibrabant comitibus angues
Nequidquam refugo, vertentique ora, manuque
Tendenti contra, & veniam lugubrè roganti.
Plùs igitur scelus in pœnas; ad gaudia totus
Quàm potuit Cæsar: tantique superbus honore
Imperij, visus terrarum Numen, & *Orbis*
Fatum unum, placidæ jucundo munere *pacis*,
Quo neque pannosi fæx indiget ultima vulgi,
Infelix meritò, & nulli miserandus, egebas.
Talibus (I, lentam, i, Nemesim, gens impia, ride)
Supplicijs miserũ exercent sua crimina pectus.
.25. Has igitur Furias, crebique immania monstra,
Excantare sacro Sophiæ me carmine cœpti
Lex operis jubet: avulsis, quæ pectora turbant;
Fun-

(a) *Vide Sueton. in ejus vita cap. 63. & 67. & Tac. lib. 6. An. cap. 6.*

Funditus ut causis, sua cordibus otia, seque
Annuat, & jugi Pax temperet ora Sereno.
Qualiter, Astræi rapido cùm turbine fratres
In pelagus cecidere, imâque à sede refusos
Conglomerant, secumque ferunt per Nubila
fluctus:
Jamque adeo, ablato rerum discrimine, volui
Æthera cum ponto credas, cumque æthere pon-
tum;
Neptunus liquidis si fòrs caput extulit arvis,
Regalesque comas, formidatumque tridentem
Concutiens, Unde ista licentia? Vos ego: sævùm
Increpuit Pater; attoniti subitoque pavore
Præcipites, hinc Eurus atrox, hinc turbidus
Auster
Certatim Æolijs properant sese abdere clau-
stris. (dunt
Fit fuga: deservere fretum: simul horrida ce-
Nubila, turbati ponunt simul æquoris æstus.
At Genitor, placido lustrans vada cærula curru,
Relliquias irarum, expirantisque procellæ
Supremos lenit fremitus: quem candida circùm
Phyllodoce, Xanthoque, & Nereidum chorus
omnis,
Glaucusque, Phorcusque, Athamanteusque Pa-
læmon,
Tritonesque citi, cum squamifero comitatu,
Compositas lætis exercent plausibus undas.
26. Et primùm indomitis bacchantem ar-
doribus Iram
Ut teneas; rapidi procul avertisse memento

(Tutius id, quàm commotas deĩn sistere flam̃as)
Nutrimenta Mali. Nemo non prætulit armis
Otia Dux sapiens. Quò ferrum hostemque lacessas,
Cùm dubij possis nescire pericula Martis?
Audenti, fac, certa paret victoria laurum:
Num semper felix, semper sine sanguine laurus?
Ferrea sit quàmvis; longo certamine sensim
Atteritur virtus: neque tantùm bella ciere;
Ipsum etiam bello toties vicisse fatigat.
27. Nec te ideo vacuis nemorum penetralibus ævum
Abdere, cessantem penitùs, vitæque remotum
Officijs jubeam, vel rege exempla cavendi
Sumere ab Ismario, oblata haud *ignobilis* artis; (a)
Materiæ sed sollicitæ, minimèque fidelis
Pocula comminui qui protinus omnia jussit:
Ne, si mox aliquo pretiosa *toreumata casu*
Vecordis famuli fregisset lubricus error;
Exciret calidum jactura inopina dolorem.
28. Plura tamen justo miscere negotia, seque
Urgendis caveat penitùs mens tradere rebus.
Nemo etenim subitas adeo proclivis in iras,
Instantùm ut densis qui voluitur officiorum
Fluctibus, immodicâque operum *sub* mole fatiscit.
Tunc in fermento est bilis: tunc quilibet illam
Occursus, strepitusque agitat. Ceu trita calorem
Cor-

(a) Plut. in Apophth.

Corpora; sic,varijs teritur quæ sedula curis,
Irarum rapidos mens concipit acriùs ignes.
29. Proximus hinc comitum Delectus, quos tibi dulcis
Nexus amicitiæ conjungat,& arctior Usus:
Ingenio ne difficiles,neu naribus uncis,
Elatoque supercilio. Vitentur &,ultra
Queis Rectum calor, ac nusquam nisi tota voluntas,
Jurgarique ultro faciles,quosque anxia semper
His modò,jamque alijs ex vano concitat umbris
Suspicio. Agrestes quid moribus,aut cerebrosi
Commemorem capitis? Quid mollia pectora, quorum
Audiri celeres minimo irritamine questus?
Moribus his longùm concordi fœdere jungi,
Rixarum expertem, nimiò plùs ardua virtus.
30. Sed neque si procul externa hæc fomenta removit;
Tunc etiam cæcos flammati pectoris æstus
Nesciet,ignavo cultu blandisque foveri
Artibus à primo quisquis consueverit ævo.
Nam,veluti nunquam tot desævire coruscis
Fulminibus nimbos,quot tempestate videmus
Autumnâ & vernâ,quæ pars clementior anni:
Quo fit,ut autumno propius, vernoque tepori
Italiæ cælum urgeri quoque sæpiùs illis,
Quàm Scythiæ gelidum latus,& Pelusia regna,
Prodiderit vasti rimator Plinius orbis; (a)

(a) Vide lib.2.Histor.nat.cap.50.

Sic & fœmineum vulgus, sic corda virorum
Proxima fœmineis, parilique enervia luxu
Sæpiùs, & causâ videas leviore moveri.
Nil miseris non infestum, subitoque dolore
Turbandis validum. Quæ corporis, hæc eadem sors
Est animi. Solitos hyemem defendere Tectis,
Nec cælum, nisi lene, pati, victumque diurnum
Delectu nimio, medicâque expendere lance,
Et servare modum vitæ, rerumque tenorem
Perpetuum, quævis mox inclementior aura
Afficit, insuetus quivis labor obruit, omnis
Ægrotare jubet paulò robustior esca.
Non secus, ad votum semper cui vivere, molles
Inter adulantùm comitum, sortisque secundæ
Deîn casus, teneris quidquid minùs auribus aptum
Acciderit; turbari animo offendique necesse est.
Ad rigidos igitur mens obduranda labores,
Non nihil & duri in vitâ quandoque ferendum
Sponte homini: callum donec patientia sensim
Ducat, & hac vires privatâ gymnade contra
Externos paret assultus, inopinaque fata.
31. Quod superest, turbis hominum, rebusque gerendis
Ne mihi se virtus unquam committat inermem:
Omnia quin secum priùs exigat, in medio quæ
Pulvere versanti sese deîn tristia possunt
Obîjcere, & stomachi subitos attollere fluctus.
Nempe velut si quis properanti segnior obstet,
Inîjciatque moram medius: si naris obesæ
Cessa-

Cessatorque secus peragat mandata minister;
Si minùs urbano, immodicus lusisse, sodalis
Offendat nutu, vel scommate. Disce remotum
Frangere consilijs hostem Vincetur, ubi instet;
Parva loquor: victa est, ratio quam prævenit, ira.

32. Si tamen ignarum vel sic, exorta repente,
Aggrediatur, & insanis præcordia verset
Motibus; haud vitreum (docuit quod Sextius) orbem (a)
Sumere tunc jubeam: crystallo judice, tetros
Illius ut coram possis dignoscere vultus.
Sint alij speculum, simili quos turbine mentis
(Et præsens aderas) meministi sæpiùs actos.
Quæ miseris facies? Tragici non instar Orestæ,
Non toties verum spectare Athamanta putasti?
Anne Alijs igitur pariter lymphatus haberi,
Vitandæque velis speculum te fingere formæ?

33. Quin potiùs, toto rationis pondere nixus,
Fige gradium contra. Pugnæ brevis alea Primo
Te nisi concursu violens dejecerit hostis;
Vicisti. Tumidos jamjam subsidere fluctus,
Immanisque rogi. Mundumque haurire parantis
Nil, gelidam præter, videas, superesse, favillam.
Impetus est, vitamque trahit furor omnis agendo:
Ex motu vires, animísque Quiescere cogas:
Occíderit, frangetque suis se viribus ultro.

(a) *Vide Sen. lib. 2. de Ira cap. 36.*

34. Ergo, calet dum pugna, recens dum mœnia circùm.
Hostis adest; quodvis, sapiens, inhibere memento
Flagrantis decretum animi. Quid postulet Usus,
Quid ratio velit, haud pronum dignoscere tantâ
Pectoris in trepidi vertigine: ceu minùs olim
Exaudita sibi civilia jura, tubarum
Horrisonum clangorem inter, bellique tumultus,
Rettulerat Marius. Da rebus, da breve cordi (a)
Turbato spatium. Maturiùs omnia tecum
Mox statues, cùm, composito certamine, tota
Mens aderit sibi. Nequitià commotus *inertis*
Mancipij Archytas, Virgis jam *terga caleres*, (b)
Improbe, ait, si non animi flagrantior essem.
Quæ sævire Alios jubet indignatio, pœnas
Hæc eadem prohibet me sumere. Pectoris impos
Ipse sui, officium male sumit herile. Furori
Nil liceat, justo quia vult sibi plura licere.
35. Dissimulare etiam surgentem in pectore morbum
Proderit. Ægra tumet circùm præcordia bilis?
In vultus saltem ne prodeat. Indue pacis,
Indue lætitiæ speciem? mollissima tunc vox,
Tunc gressus placidi, & Motus sit lenior omnis.
Dum sanum simulas; facies. Eliditur ignis,
Nulla ubi præcluso patuit via. Socratis iram
Haud

(a) *Plut. in vita Marij.*
(b) *Cic. 4. Tuscul. & Plut. de Liberis educandis.*

Haud alijs solitam deprendi certiùs, oris
Ac minùs in verba effusi, vocisque remissæ,
Indicijs memorant. Visus cùm lentior esset; (a)
Succensum rapidis scires tunc pectora flammis.

36. Nil tamen his actum Monitis, si nescia fraudis
Pergit adhuc, vitæ quin utilis ira videri (b)
Quæ mihi (Aristotelem quàmvis, præscribas, & αὐτὸς
Αὐτὸς ἔφη, tripodis crepet æmula Pythagorei)
Legitimo excutienda foro, librandaque restat
Ponderibus jam rite suis sententia. Justam,
Nec male de vitâ meritam tu dixeris iram?
Qui? Rogo Nimirum Sontes ulciscitur, æquas
Et malefacta jubet pœnas persolvere Sontes
Quin potiùs facit, & justi servare tenorem
Nescia supplicij, quæ vindicat, Ausa vel æquat,
Vel superat, Nullo motu jactetur, oportet,
Astrææ geminas æquato ut pondere lances
Dextra sustineat. Ratio, non Ira luendis
Constituit leges, & digna piacula noxis.

37. Cur, ais, irasci nequeam peccantibus? Ipse
Haud proprij vacuus quia criminis. Excute pectus,
In medios descende sinus: quàm multa pudebit
Cernere? Quot subitò obijcient se probra, severi
Censoris puncto, & tristi carbone notanda?

(a) *Vide Sen lib. 3 de Ira cap. 13.*
(b) *Idem ibid. cap 3. & lib. 1. cap. 9.*

Ah nemo veniæ non indigus: ulcera nulli
Non sua flenda. Negas Alijs si parcere; saltem
Parce tibi. Cur hanc properas inducere legem,
Ipse Nocens, ne sit fas ignovisse Nocenti?
38. Esto tamen purum vitio tibi pectus; acerbis
Anne ideo in Sontes odijs bacchabere? Sævus
Proh nimium! Sic ergo parùm miserabile mentis
Supplicium sua culpa? Parùm sors flenda, protervo
Præcipitem ferri vitiorum turbine, fœdis
Inservire libidinibus, rationis egere?
Saucia Pæonius non odit membra *minister*,
Sed molli fovet arte, lues quò *fœdior*, Ægrum
Hòc miserans magis: &, ferrum sic fortè, vel ignem
Expugnari aliter renuentia *vulnera* poscant;
Triste ministerium solâ pietate *coactus*
Aggreditur. Fas hinc exemplum ad crimina ducas.
Pæona te; Sontes morbis lethalibus ægros
Concipe: nec furor, in pœnas cùm cogeris ire,
Aut odium; sed ducat amor, studiumq; juvandi.
39. Indolis at pravæ interdum vecordia sævo
Urgeri terrore petit. Non mollia verba,
Compositi non tunc vultus, non ipsa coercet,
Ni violens, animique gravem testata furorem,
Pœna satis. Fateor. Frons ergo sæviat; at non
Mens pariter. Sit vox irati; pectus Amici.
Quò verus sub corde calor, cùm fictus in ore
Sufficit.

Sufficiat? Quò vesanum stimulare furenti
Bile jecur: cùm, quidquid opis furor ipse ministrat,
Compositi præstet non seciùs umbra furoris?
40. Restat, ut hoc saltem afflatu, discrimina contra,
Adversosque obices, virtutem ignescere credas.
Cecropij sic nempe vetus cortina lycei,
Nicomachi soboles docto pronunciat ore. (a)
Nequidquam. Genus id stimulos audire recusat,
Ipsa sibi calcar, virtus. Si cordibus addit
Robur, & impavidas quæcunq; ad fortia mentes
Ira ciet; quidnì paribus succendere flammis,
Plùsque etiam nudi valeat Respectus Honesti?
41. Cur tamen inficias abeam? Stat vera fateri.
Calcar, & heu nimiùm violans impellere calcar
Turbidus est menti furor. Irritamine cæco
Scilicet illam ultra Recti finemque modumque
Abripit: ut, nec rite suas disponere vires
Gnara, nec hostiles metiri provida, certis
Irruat exitijs, nimioque ardore nocendi
In quæcunque ferat nudum discrimina pectus.
Consilij pendente gradu, & moderamine lento, (b)
Artibus ignotis iræ, labefacta priorum
Vesano fervore ducum Tarpeia fata
Restituit Fabius. Septeno e culmine præceps
Decideras, Roma, & lusci sors fræna subisses
Victoris, cæco dederat, si fræná furori

(a) *Vide Sen. loc. supra cit.*
(b) *Idem de Ira lib. 1. cap. 11.*

Maximus, imperij columen, speciosaque rectis
Consilijs tanto potiora in cardine rerum
Duxisset. Sed nulla viro seu fervida Jussa
Instantûm sociûm, & pugnam clamore frementûm;
Seu Tyrij Conata ducis, nunc Marte propinquo
Vallum assultantis; nunc circumjecta per arua
Cogentis prædas, ferrumq. ignemque ferentis,
Propositum excussere animi, studiumque salutis:
Et vicit, priùs Hannibalem quàm *vinceret*, Iram.

42. Nunc, age, quid contra diversum tegminis hostem,
Quaque veneniferos ratione Cupidinis *arcus*
Effugias (Nulli fas tutum hìc *fingere, nulli*
Plùs, quàm securo, pugna hæc metuenda) docebo.
Prima adeo larvam speciosi *nominis*, atrox
Qua tegit ingenium, *ferali demere monstro*
Cura sit. Heu quantâ resperfit labe, quibusque
Opprobrijs castum sinceri nomen Amoris
Polluit, huic illud primus quicunque ferendum
Attribuit morbo. Nil fœdum, vile, caducum
Ingenuus meditatur Amor: nil purius usquam,
Nil magis agnatum cælo, & rationis amicum.
Hic sacer ille calor mentis, quo percita sese
Egreditur, votisque leves aptantibus *alas*,
Æternum sequitur suá per vestigia Pulchrum:
Hinc cordis vigor, hinc alacres ad fortia sensus,
Et Recti modus, & vitæ cælestis origo.
Ergo cave, pulchri ne te consortia ducant
Nomi-

Nominis in fraudem, stygioque bitumine olentem,
Corporeæ lucis pariunt quam fulgura, flammam
Sincero geminum quidquam arbitreris Amori.
Nil dispar adeo. Tenebris Phœbeïa lampas
Congruerit citiùs, sapiantque aconita Deorum
Ambrosiam. Rabies hæc perdita, cæca phrenesis,
Nessæum virus, cœni Camarina nefandi,
Exitium mentis, vitæ pudor, halitus Orci.
Quid nobis heu verba damus? Compsisse decoram
Quid scelus in speciem juvat, & superaddere claris
Syderibus, cujus pudeat vel Tartara, monstrum?
Scilicet egregios inspiret cordibus ignes,
Heroumve calor possit, geniusque videri
Tetra lues, Brutis hominem quæ miscet, inertì
Affigitque Solo divinæ semina mentis?
43. Tu meliùs sapias: talemque in imagine verâ,
Tot cinctam colubris, tam detestabile virus
Faucibus, efflantemq; oculis tibi finge; vel ipsa
Infandi ut timeant commercia nominis aures.
Tum simul hac diri se quisquam tabe veneni
Saucius (heu nusquam non plurima turba) videndum
Obtulerit; licet Assyrios procul undique nimbos,
Seplasiæque forum expiret: licet omnibus ille
Munditijs talos à vertice comptus ad imos,

Cirratus, roseæ nitidus fulgore juventæ,
Totusque e speculo, Cypriâque e pyxide, blandas
Mille ferat gestu charites; haud nausea menti
Sit minor; ac putri cælum nidore gravantes
Projecti canis exuvias, dilapsaque tetram
In saniem laceri membra aspexisse caballi.
Obvia quæ si Fors tulerit spectacula; vultum
Ocyùs avertis properasque evadere, totam,
Non sine rugoso concussu, in lumina *frontem*
Declinans, animæque premens spirabile limen,
Nequa venenifera irrumpant contagia pestis.

44. Hoc odio imbutus, ne protinus *omnia* blandi
Evasisse putes morbi discrimina. *Nullus*
Fortior arcanâ vi mentem impellere vocis
Æmoniæ sonitus: cælo aurea sydera quàmvis
Effuget, inque suos mutata *retorqueat* Ortus
Flumina. Securæ nequidquam *dulcia pacis*,
Hoste semel victo, præsumimus otia. *Belli*
Non alius, quàm corporei qui, terminus, ævi,
Unaque mors requies. Nativo à semine ductum,
Congenitumque imis vitium fatale medullis
Humano penitùs succidi robore nescit.
Quin, vires animosque novans per vulnera, lapso
Fortius Antæo, cæsâque perennius Hydrâ,
Victorem petit usque suum: &, ni cura resistat
Pervigil; infestis toties assultibus urget,
Tot movet insidias, tot fraudibus undique cingit;
In sua captivum postremò ut vincula cogat.

45. Quas

45. Quas ego, quas heroum animas, fortissima quondam,
Et centum memoranda trophæis nomina, fœdũ
Intueor subiisse jugum? Præstantibus en qui
Herculeam titulis gestorumque agmine famam
Transierat, gemino spoliatus lumine Sampson,
Viribus abrasis, oneri pœnæque revinctus,
Marmoreum, novus Ixion (an Sisyphus?) orbem
(Sævus Amor, Cyprisque jubet sic perfida) voluit.
Monstrorum en Alter domitor, Jesseïa proles,
Monstrorum à puero domitor, cladesque gigantum,
Captivis Paphium tandem cervicibus hostem
Accipit, invicto ex heroe, cruentus adulter.
Tune etiam, nemorũ & squalentis sydus eremi,
Tune etiam, Jacobe? Ah notas exere vires: (a)
Ah illum revoca Jacobum, subdola quondam
Fœmineæ fraudis qui tentamenta, Pudoris
Victima, bellatorque, manu fumante repressit,
Fortior & geminos superavit Mutius ignes.
Quis furor, heu, fusi toties in vincula Ditis
Laurigeras præbere manus? Huc grandia Cœpta,
Huc igitur canæ recident virtutis honores;
Ut, sacri post dena quater stipendia Martis,
Hostibus, heu, ludus ridendaque fabula, turpis
Nequitiæ tyrocinium nunc denique, rugis
Sulcatus, ponas, senioque incurvus Amator?
Nil agimus: cassi Monitus: decorisque, Suique

(a) *Vide Surium 28. Jan. in ejus Vitâ.*

Oblitus Senior, modò quam crudelibus Orci
Arreptam Furijs dirâ obsidione, puellam,
Solverat, ipse animum Furijs pejoribus actus,
(Eloquar? An sileam ?) rapti post damna pudoris,
Vitâ etiam dulci, timidus crudeliter, & bis
Injustus, viduat, Prædo. Specus hospita ab imo
Contremuit: visæ nemorum expallescere frondes;
Attonitosque suus, ventis cessantibus, *horror*
Increpuit ramos. Tum luctisoni plangores
Aurarum, & vacuis ingens Ululatus in aruis:
Quinq; per umbriferam vicino *gurgite vallem*
Rivulus herbosi serpebat marginis *altor*,
In caput aversas revocavit territus *undas*.
Necdum etiam vanos, moniti, submittere fastus
Discimus? Immistæ cælo capita alta, ruinam
Heu cedri traxere: humiles trepidate myricæ.
46. Omnibus ergo *animi excubijs*, vigilique cavendum
Provisu est, avido quidquid fomenta furori
Suppeditat. Multos oculorum devius error
Cypridis in laqueos, & serò cognita duxit
Exitia. Incauti dum papilionis ad instar,
Obtutu cupido circùm sua fata volantes,
Eximiæ repetunt lumen spectabile *formæ*,
Securo subitas rapuerunt pectore *flammas*.
Tu vetitum cerni credas, quod amare vetaris:
Nec gladiatorū crudeli in gymnade tantùm, (a)
Sed

(a) *Tac. de German.* Primi in omnibus prælijs oculi vincuntur.

Sed magis hæc animi blanda inter prælia, primos
Scito oculos vinci. Per lumina tritus in arcem
Pectoris est cæco jampridem Ingressus amori.
47. Nil tamen obstruxisse fores has proderit hosti,
Turpibus interea mimis, Paphioque lepore
Infectis vacuas dones si cantibus aures.
Sirenum scopulos nosti, Eumenidesque canoras:
Ne nimium distare putes: quocunque sub axe,
Quæ perimant animos, vocalia toxica miscent;
Præcipuè in resonis Thymeleo actore theatris,
Inter ubi choreas, blandùmque sonantia fila,
Molles nequitiæ, & casus referuntur Amantûm.
Heu quot naufragijs famosa hæc littora? Casti
Quot juvenes, primo quotq; ævi in flore puellæ
Syrtibus his teneri puppim allisere pudoris?
48. Adde parùm castos, Heliconia crimina, vates, (nis,
Per quos virginibus jam non licet esse camœ-
Inque Dioneum migravit Cyrrha lupanar.
Nasonem Geticas meritò proscripsit ad oras
Roma vetus. Tu Nasonum (damnata propago
Vivit adhuc, semperque novam numerosior exit
In sobolem) quicunque docent peccare, libellos
Exilio simili trans & Garamantas, & Indos
Ire jube: neque concinnæ lepor aureus artis,
Aut numeri teretes, & byssina verba morentur.
His lenocinijs animos sibi dira libido
Præparat: &, quantò sentiri lenior intrat;
Plùs tantò sedet, ac mentes permanat ad imas.

Dictio

Victio dum placet; incipiunt quoque dicta placere.
Horrebas quæ nuda priùs, fucata nitore
Castalio, minus atque minus nunc probra timoris
Incutiunt: jam non tibi mens adamantina: primus
Jam rigor inflecti sensim, nimiusque videri:
Jam natura Venus potiùs, quàm culpa: juventæ
Jam condonandus furor est. Quid restat, *ametur?*
49. Præterea nulla alterius vis dira *veneni*
Latiùs, aut citiùs sua per contagia serpit,
Impuri scabies quàm tetra Cupidinis. Omnem
Ni fugis occursum, ni sedulus omnia *vitæ*,
Alloquijque caves commercia: *fœdere si quo*
Jungeris obscœná tactis lue; *protinus haustum*
Et tua grassari sentis per viscera morbum.
50. Quod modò præcipiam, mortalia credere noli
Verba, sed Euboicæ carmen fatale *Sibyllæ*.
Vaticinor, moneoque. Deus, Deus ora canenti
Temperat, & Delphis animum melioribus implet.
Prima Cytheriacæ simul ac proludia tabis,
Impellique novâ dubium prurigine pectus
Senseris; erige te, vigila, Afflatumq; recentem,
Ceu subitum, apprensis qui vestibus *hæserit*, ignem,
Excute. Nec fallat, primò quòd serpere lenis
Ille calor turpem nondum fateatur amorem.
Si tenerum exigui foveat mora temporis; in quæ
Bacchantûm subitò flammarum incendia surget?
Quos

Quos animo tenuis pariet scintilla Vesevos?
Biblis in exemplo est. Nascentis semina morbi,
Et malè conceptos ah sedula protinus ignes
Obrueret; non, irriguo liquefacta dolore,
Nunc etiam veteres, post tot jam sæcula, luctus (a)
Perpetuus Lycijs in vallibus egereret fons.

51. Otia tunc (quàmvis nunquam non otia lædunt)
Sed tunc præcipuè moneo fugienda. Tenaci
Ceu piger arvorum gremio qui desidet, humor
Turpia mille parit luteis animantia stagnis,
Fertilitate suâ infelix: motuque carentem
Ceu putris Situs, ac tineæ poscuntur edaces
Materiam; molli sic desidiosa veterno,
Nec varijs operum studijs exercita, fœdum,
Quo miserè pereat, sibi mens producit amorem:
Sic illam surdo caries hæc improba morsu,
Paulatim minuens, depascitur. Otia tollas;
Continuò infracti periere Cupidinis arcus,
Nec facibus vis ulla. Imbellem languidus umbram
Persequitur, mollesque toros puer ille: laborem,
Sollicitos Actus, operosa negotia, sævum
Non aliter pubes quàm prætextata magistrum,
Devovet. His residem, quidquid causabitur, urge
Strenuus imperijs; næ, tristia jura perosus,
Sarcinulas furtim leget, hospitiumq; molestum,
Inque salutatū comitem, mora nulla, relinquet.

Ergo

(a) *Ovid. lib. 9. Metam.*

Ergo vel indomitum poteris tunc flectere gyro
Cornipedem; vacuis vel retia tendere sylvis:
Jamque sequi celeres frondosa per avia cervos;
Jam formidatis excire cubilibus ursos.
Aut, patrij si cura magis delectat agelli;
Inspice, quot prælis servent vineta racemos,
Quanta premat ramos vinci Pomona volentes,
Nectare quo vernas stipent examina cellas.
Nec pigeat riguis plantaria credere sulcis,
Currentemque oleri jejuno adducere *rivum*.
Mille operum causas, mille oblectamina menti
Fert ager. Hic socium vitis deserta pedamen;
Hic rastros seges; hic poscent viridaria *falcem*,
Quidquid agas, sat erit, dum ne *nihil, otia pellas*
Dum labor, Idaliasque, *favent quibus otia*, curas.
Præcipuè Sacris musarum operare. Voluptas
Hæc simul illimi captam dulcedine mentem
Imbuerit; nedum Veneris *mala* gaudia; sensum
Vel dapis, & somni coget sibi cedere. *Clavus*
Truditur vt clavo; docti sic entheus ardor
Carminis obscœni stimulos excludit amoris.

52. Multa super tradenda forent Præcepta: sed unum
Extremo sub fine viæ jam, vela legenti
Sat retulisse: suis nihil in certamine tanto
A studijs opibusque homini sperare *relictum*;
Ni fragiles animos cælo labentis *amoris*
Vividus ignipotens calor, & vegetabilis aura
Roboret. O hominum, *Divûmque* beata voluptas,
Sancte Amor, arcano conjungens omnia nexu,

Omni-

Omnibus insinuans animam, sensumque, vigoremque,
Immensi natura Boni, spirabile Numen,
Tu potes antiquæ penitùs contagia labis
Tergere: tu, cæcis quos subjicit ossibus, ignes,
Insidiosa Venus, meliori vincere flammâ.
O Generantis ades, Genitique reciprocus ardor
Numinis: o totas animorum illabere fibras.
Quid tum, si Stygius flammantia tela Cupido
Ingeminet? Quid tum, ruptis fornacibus æstus
Fumiferos inimica vomant si Tartara? Flatùs
Una tui mentes leniverit aura: caloris
Una tui totum scintilla extinguet avernum.

53. Ambitio superest. Hujus relevare superbo
Aggredior jam colla jugo. Tu, libera si mens,
Vindiciæque juvant; sollerti ante omnia curâ,
Fac, reputes, famæ de moribus ingenioque
Carminis haud falsus cecinit quæ nuper Apollo,
Ut sua crudeli pretio connubia vendat,
Mille subire procos discrimina, mille laborum
Tædia ferre jubens: ut, vel post talia, paucos
Dignetur thalamis, multos exosa repentè
Destituat, nulli sincera atque integra constet:
Ut demum, stabili quàmvis se lege fruendam
Annuerit; solidæ nil tunc quoque frugis habenti
Ferre queat, vani simulacrum futile somni,
Aerius vapor, umbra levis, resonabile murmur,
Pictaque mentitæ Junonis imagine nubes. (a)

Quæ

(a) Vide Natal. lib. 6, mythol. cap. 16.

Quæ penitùs si nota hàbeas, creberque revoluas;
Fluxam adeo, tenuemque, & Veri pondere cassam
Obvia per quæcunque sequi discrimina mercem,
Haud minùs insani duces rem pectoris; ac si
Mactandum se ferro Aliquis, vel præbeat igni,
Dum similis vivo docti per vulnera scalpri,
Aut per Apelleæ superet mendacia telæ.

54. Nec te decipiat, magni quòd *nominis* ardor
Vivida nescio quæ jaculatur fulgura mentis
Nobiliore typo excusæ, & celsissima quæque
Ad decorũ stimulis plusquam *vulgaribus* actæ.
Diversi penitùs mores: *Vulcania ceu si*
Arma humeris sudans invictum *spiret Achillem*
Thersites, Libyci fuluâ seu pelle leonis
Arcadicum genus, & naturæ opprobria velet
Gestator, Silene, tuus. Nempe ardua vota,
Præstantesque fovere alto sub *pectore sensus*
Credatur, studijs qui se famularibus ultro
Devovet? Haud alius famæ captator Heriles.
Aspice, quàm timidè nutus observet: amica
Ut demissus emat populi suffragia: quantis
Artibus in vulgus se commendare laboret:
Gaudia, spes, curas, omnes ex illius ore,
Judicioque trahens. Phrygiâ quis *Davus* ab hastâ;
Patriciæ titulum si turba hæc indolis aufert?

55. Sed neque votorum præstans, sua fortia Facta
Egregiosque Ausus minimâ mercede rependi

Qui

Qui ferat. Anne igitur non talis, maxima vitæ
Præmia cui plebis digitus, tritumque susurris
Mobilibus nomen? Proh veræ inscitia laudis
Siccine curarum pretium tibi vile tuarum?
Siccine, quos toto Numen dignatur olympo,
Sat levibus censes fumis, vanoque labores
Pensari sonitu? Dignam te concipe mentem:
Major es. Haud tanti mea, dic, molimina vendo,
Judice me vilis. Præstantior ambitus urit,
Metaque contento signatur celsior arcu.
Sat præsens Deus, & Recti mens conscia. Vestram
Nec sic reijcio, tamquam haud sit debita gestis
Hæc quoque nobilibus, famam: prensare caduca
Sed pudet, agnatum Superis, cælique capacem.
Sydera cur paleis mutem? Non astruit, aufert
Eximio pretium merces indigna labori.

56. Denique adhuc magnæ titulum si ducere mentis
Pergis avaritiam famæ; cur sedulus omni
Hanc studio premis, & clausam sub pectore servas?
Cur tuus hic, laudum quo munera prima referre,
Inter & æquales conniteris altior ire,
Obscuris pavidus latebris se continet ardor?
Nonne ideo, ne deprensus ludibria vulgo
Debeat, & risus, narrandaque fabula fiat?
Ipsa igitur, cæco latitans pudibunda recessu,
Se nihil egregij ambitio spirare fatetur.

57. Al-

57. Alter adhuc, ficti larvam cui demere Veri
Experiar, multis fucum facit, & malè cautas
Sæpe dolis mentes irretit dulcibus error.
Servimus populo, nobis quia multà faventem
Credimus, & flatu spirantem ad vela secundo.
Hinc adeo miros de nostris undique rebus
Misceri famæ sonitus, per compita nostrum,
Perque domos celebri nomen discurrere plausu,
Nos designari digitis, & ad æthera tolli,
Grata sibi faciens animus spectacula (qualis
In valuo soliti mentem oblectare theatro
Argivi veteris fuerat dementia) fingit. (a)
Nec modus, ultro ipsas plaudentum, *atque, Euge, Beatè*,
Clamantum voces quin exaudire putemus.

58. At tu Socratico vigilantum hæc somnia risu,
Non secus ac, lepido vestit quos *fabula socco*,
Pyrgopolynicas, ampullososque Thrasones,
Excipias, hominum, gnarus, sua quemque morari,
Cæterà curarum segnem, ac nescire paratum.
Splendida nec moveant, vani quæ sæpe sodales
Præsenti tumidis faciunt præconia buccis.
Nam quis Amicorum vafras sub nomine vulpes,
Et parasitantis nescit tectoria linguæ?
Officio functi laudatum protinus omni
Ablegant animo. Quorum sub pectore, quorum
Assiduum memori te vivere credis in ore,
Absentis nullà tanguntur imagine: fisne,

An

(a) *Horat. epist. 2, lib. 2.*

An fueris, longos nunquam meminere per annos.
Ex populo, rerum celebri rumore tuarum
Attonitum plenumq; tibi quem errore superbo
Fingis, pleraque pars neque natum in lumina vitæ
Audijt: ex facie reliqui, vel nominis aurâ
(Nil ultra) novere. Latini maximus author
Eloquij, suadæque oraclum, non hominis vox,
Tullius id proprio, quàm vellet certius, usu
Comperit. Ætnæo discedens littore Quæstor,
Haud aliam terras omnes, maria omnia circum
Crediderat, nisi de gesto sibi munere, famam
Feruere. Puteolos igitur devectus, amicis
Plausibus ac titulis, queis obvia turba merentem
Exciperet, lætas jamdudum arrexerat aures.
Ecce autem tumidâ se credulitate ferenti
Per medios, quà conferti vis plurima vulgi,
Spargentique graves, huc, illuc, publica laudum
Undique colligeret ceu vectigalia, Visus;
Nescio quis verbis sese communibus offert
Ardelio: &, Quid ab Urbe novi, dignique relatu,
O Bone? Mirari, stomacho erumpente, superbus
Arpinas. Quid enim? Tusco tibi littore proram
Nunc videor soluisse? Adeone ex omnibus unum
Præterit, externas quàm pridem missus in oras:
Unde redux? Lepidus tum percontator, Ut, inquit,

Ex-

(a) *Vide ejus Orat. pro Plancio:* ubi non nihil à nostrâ narratione diversum.

Exciderat! Sed da veniam: nunc denique, qui
fis,
In mentem redijt, Libycâ digressus ab Actâ
Nempe venis, quæ Prætori provincia dudum
Obtigerat. Fugit demissis frigidus Hospes,
(Aspersâ Volucer ceu gallinaceus undâ)
Cristarum phaleris, & strictis ocyùs alis,
Indignans, atque, O mores! O tempora! mussans.
Siccine præstantûm memoranda exempla virorum
In tenebris squalere? Novis quæ littora cunque
Sol radijs, curru vel discedente salutat,
Plena meæ rebar Quæsturæ laudibus. Auras
Ut subitò in tenues jucundus vanuit error!
Ecce Dicarchei vicinâ in littoris orâ,
(Vix aures sibi, vix credit mens auribus) ipso
En prope in aspectu Siculæ telluris, an unquam
Quæstor eò appulerim, latet, admirabile nedum
Quidquid, & eximium gessi, populisque loquendum.
Heu miseras hominum spes, conclamataque vota!
I nunc, sollicito famam virtute mereri
Nitere. Perpetuis, i, frange laboribus ævum,
Ut tibi inocciduos pariat labor improbus años.
En, quæ magnanimis respondet gloria Factis.
En, quæ nostrarum (pudet) ignorantia rerum.
At bene, quòd vel sic sapui Ventosa valete
(Sat surdis huc usque piget cecinisse) theatra.
Nil vulgo, quid agam, curæ? Nil & mihi, vulgus
Quid

Quid blateret Virtus hinc protinus unica finis,
Et merces operum. Quid frustra sedulus, omnis
Quos penes interijt Meritorum gratia, nullus
Officij quos tangit honos, servire laborem?
59. Illius errori sic experientia finem
Attulit. Euentu sed dedignata doceri
Prævenit errores Ratio: studiumque tuarum
In populo rerum metiri protinus illo
Te jubet, externas quo res curare vicissim
Ipse soles. Tanto clarorum ex agmine, seu quos
Prisca tulere, ferunt seu tempora nostra, viro-
rum, (nota?
Quantula pars, rogo, vel tenui tibi murmure
Hanc ipsam ut rarus seu voluis pectore; fando
Seu memoras? Ut iners & languida tunc quo-
que pulsat
Retrectantem animum species? Ut parca, bre-
visque
Mentio? Quàm non cuncta probas? Quàm plu-
ra severi
Lance supercilij, & naso suspendis adunco?
Qui tuus erga Alios igitur; hunc nôris eumdem
Omnibus erga omnes, naturæ fœdere certo,
Esse animum. Solum tu te miraris, amasque,
Et populo eximium censes mirumque videri,
Quæ præclara alibi, seu quærere lentus, iniquo
Seu fastu sprevisse celer. Cur ergo superbum
Me minùs intentumque mihi, cur indole quem-
quam
Dissimili credas, alioque numismate cusum?
Unus nempe tibi tu charus? Fallere: cunctis

Hunc pariter natura Sui commendat amorem.

60. Præterea, quod privatim delegimus ipsi
Ad famam studij genus, id præstare videtur
Omnibus unum. Hederas laurosque Heliconis alumnus;
Rostra, forum, causas Rhetor stupet: Ille superbis
Fascibus; Hic sævo bellorum in pulvere lectis
Nil æquale putat palmis. Quid multa? Laboris
Quisque sui pretio capitur, diversa sequentes
Negligit: ut proprio quantùmvis munere claris
Vix, nisi paucorum, quos una ars junxit eodem
In stadio, curas liceat, plaususque mereri.
At non Hi faciles rivali plaudere; seque
Victos, quòd sociûm mirentur Gesta, fateri.
Scilicet expectes, primæ dum laudis honorem
Præripuisse tibi quem nititur, Æmulus ultro
Deferat? Expectes frustra. Sub pectore nulli
Non commune salit votum, victoria: nec tam
Obtusis homines famæ dulcedine tangi
Nascimur ingenijs; ulli submittere fasces;
Ut libeat. Quidquid præclarum & nobile visum
Fors alibi, exemplo id titulis componere nostris
Cura subit: tum, si minus in certamine, fastu
Calcamus tumido; si par, livore maligno
Deterimus. Sic quisque, locum tenuisse priorem
Dum properat, seseque unum circumspicit, in se
Totam uno mentem, totumque absumit amorem;
Ex socijs paucos sensu dignatur, eosque
Collatos sibi jam spernit; jam lividus odit.

Talia

Talia purgato expendas si pectore; vani,
Credo equidem, nimius frigescet nominis ardor:
Teque ultra, refugis tendentem retia ventis,
Frustratum irrisumque operæ insudare pigebit,
Et cum spe famæ simul ipsa cupido residet.

61. Illud ad extremum moneo, ne dulce periclum
(Lotophagi ante oculos sint, & sirenia saxa) (a)
Attentare velis. Facile est non quærere famam
Absentem; grave quæsitam dimittere. Nam quem
Invenias, semel insigni qui nomine parto,
Non utraque manu proprium retinere, secundas
Non hominum de se spes implevisse laboret?
Liber erat, donec populo secretus. Iniquos
Jam subijt frænos: jam, quod ferat usque coacta
Fronte, jugum (licuit quondam non sumere: sumptum
Haud etiam fas pro libito excussisse) recepit.

62. Hinc adeo fieri videas, ut Pallade tincta
Sæpe levi, primo studiorum in limine, pubes
Nil circumfusi cuneos atque ora theatri
Formidet, recitans: dum, qui Permessida totam
Immenso bibit ore, sacri vetus accola Pindi;
Rostraque jamdudũ emeritus qui trivit agendo
Orator, populi se se auribus experiendum
Dat quoties; in principijs pallescere fandi
Cernitur, & vix voce sibi, vix pectore constat.
Hoc etiam causæ, ignoti cur lentius ora

(a) Homer. Odyss. lib. 9. & 12.

Nos spectatoris moveant: sin conscius alter,
Nostrarumque diu rerum experientior adsit;
Ad trutinam cautâ pavidi formidine cunctos
Libremus, ne quid fors ille coarguat, Actus.
Nulla quòd à Primi arbitrijs jactura timenda
Nempe sit; Hoc multum minui sub judice possit.
Acrior usque adeo parti, quàm cura parandi
Nominis est: leviùsque homines ditescere *nullâ*,
Quàm veteri, assertâque ferunt decedere *famâ*.

63. Ergo, tui dum juris adhuc: dum littore tuto
Cimba sedet; plausus ne te levis, auraque fallax
Invitet rapido permittere lintea ponto.
Haud facilis retro cursus. *Ratione fugatâ*,
Ambitio invadet regimen: quò se magis altos
Induet in fluctus ratis; hòc violentior æstus,
Hòc tellus speranda minùs. *Gliscentibus* aucta
Scilicet optato famæ proventibus, *unâ*
Sollicitus pavor, & tristes sub pectore *gliscunt*
Curarum stimuli, ne Facta sequentia primis
Degenerent: ne dissimiles, veterumque probemur
Immemores laudum: de nobis neu sua porro
Judicia elusi damnent, qui maxima quæque
Expectant, nosque in primis mirantur *Amici*.
Heu miseros operum fructus! Non aspera saxa,
Immensum proris famæ qui finditis æquor;
Non sævum Hippotadem, nimbosaque sydera; ventos
Ah potiùs faciles, cursusque horrere secundos.

64. Huc igitur vires, huc arma: his pestibus omni
Conatu & validæ obluctandum robore mentis,
Pax belli pretium. Vitijs, noxisque remotis,
Nil jam intus trepidi, nil, quod purissima turbet
Gaudia, tristitiæ suberit: longèque flagella
Ultricûm Furiarum, & Cerberei latratus,
Queis sontes animos terret sua culpa, sonabunt.
65. Atque utinam innatos, æternaque bella cientes
Auspicijs æquè detur felicibus hostes
Frangere; barbaricos pugnacem ut nuper ad Istrum
Edomuit fastus, orbemque implere minantis
Perfida Bistoniæ Leopoldus cornua Lunæ
Fatali retudit Dextrâ, & victricibus armis,
Maximus Europæ vindex. Quæ sæcula tantum
Ausa forent sperare decus? Vix gaudia credunt
Nostra sibi: vix ipsa capit victoria sortem,
Qua fruitur: necdum funesti tota recessit
Temporis effigies, quo centum Thracia regnis,
Centum Asiæ populis curva ad vexilla coactis,
Diluvium horrendum Martis, totumque Memetem
Hungariæ infudit trepidanti, Immensa sub armis
Æquora delituere. Talem jam Græcia Xersem (a)
Credidimus, siccosque vadi Lissumque, Scamandrumque,
Eoâ superante siti. Non aemivali

(a) Vide Herodot. lib, 7.

Barbarus hostilem fremitum atque immania turbo
Murmura continuit, Germana ad claustra tonantem
Eridanus longè pater audijt, audijt ingens
Larius, & totis horrescens Albula ripis,
Quique supra Hesperiam pontus, quique alluit infra.
Et potuit forsan, Latiæ sanctissimus Urbis
Ni Pater invictis flexisset sydera votis,
Austriaci, heu, potuit columen sub pondere tanto
Imperij cecidisse: Arctoo e vertice pronus
Hesperijs potuit Strymon se infundere campis;
Mæoniumque Istro Thybrim, septemque Latinas
Edomitis septem junxisse Trionibus arces.
Sed timor hic olim. Melior nunc altera versis
Rebus adest facies: plenum post *Nubila* solem
Cernimus. In vacuum tam sævi turbinis horror,
Inventos tumidi crepuerunt vota tyranni.
Cælestûm arbitrijs, & ferro judice, subter
Belligeram Mundi decisa est causa Viennam.
Momentum fatorum ingens, arx una sequestris
Mœnibus Occiduum hinc texit; confregit Eoum
Inde Orbem. Clypeo tua mansit sub illo
Libertas, Europa: tuus subsedit ad illum,
Barbaries, scopulum fastus. Nempe agmina mille,
Excitusque Oriens, bellique immensa supellex

Addi-

Addiderant animos. Retro lapsa omnia: totum
Movisti imperium, tota uno ut Marte perires.
Insonuere tubæ. Hinc Bavarus, Lotharingius illinc
Heros præcipiti densa inter millia saltu,
Disploso geminum ceu quondam ex æthere fulmen,
Quà ferrum, flammæque, & Martis plurimus horror,
Irrumpunt. Socio irrumpit Victoria gressu,
Et justus Furor, & dignis jam læta probari
Funeribus Virtus. Quis te, turbata ruentem
Agmina, Sarmaticus Mavors, cladesque Getarum,
Prætereat, Sobieschiade? Quàm sævus in armis,
Quàm feralè rubes? Nimbosum haud tantus olympo
Sustollit mucronem, & sydera terret Orion.
Agnosci, vicisse tibi est. Certamina terror
Nominis invicti peragit. Dant terga paventes,
Ut primùm sublimis apex, cristataque notæ
Lux fulsit galeæ. Nemo expectare tremendum
Fatiferi pondus chalybis: nemo ignea vultûs
Fulgura luminibus ferre. Et se grandior Heros
Illo fortè die, assuetumque excedere visus
(Seu cæli nova vis, ardor seu Martius auxit)
Sobieschum. Plùs ora micant, plùs ardua cervix,
Surgentesq; humeri, & bellatrix longiùs umbra
Campum operit. Trepido jamque omnia versa tumultu:
Misti equites, peditesque, abjectis undiq; signis,

Ordinibus nullis, per plana, per ardua cæcos
Præcipitare gradus, sociosque impellere, si quâ
Si liceat fatis rapuisse urgentibus. Actum est;
Occidimus Thraces: spes nulla; evadite: totus
Terga premit Boreas. Sic illi. Haud segnior instat
Attonitis, jamque hoc, jamque illo in sanguine Victor
Exatiat Dextram. Mutato nomine, bellum
Fit fuga, fit cædes. Sternuntur barbara passim
Agmina: confusus rivo devoluitur uno
Ponticus, Assyriusque cruor, quemque amne nivali
Nutrierat Tanais, rapido quemque *Africa sole*
Torruit. Excitæ varijs tot *partibus Orbis*,
Tam diversa procul nactæ cunabula gentes
Uno Danubij ad ripas jacuere sepulcro,
Fœdum alijs aliæ glomeratâ *in* strage sepulcrum.
Pande triumphales portas (non improbus ultra
Inclusæ trepidis cervicibus imminet hostis)
Austriaci arx Tarpeia Jovis. Fas ire per altos
Innumeræ cædis cumulos: fas barbara castra
Securo lustrare gradu. Quid gaudia cessant?
Haud cessant: hilarem totis victoria portis
Effundit per aperta urbem. Votum *omnibus* unum,
Cernere præteriti coram monumenta timoris.
Circumeunt, monstrantque locos, discuntque vicissim,
Attonitis defixi oculis. Tendebat equestris

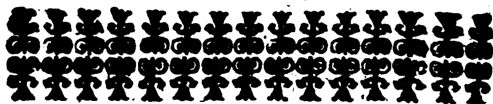
Hic

Hic acies; fræna en etiam, phaleræque supersunt:
Hic Janisserûm florentes ære catervas
Explicuit campus; velorum hic divite luxu
Ornarat sibi castrensem Vesirius aulam.
Aspicis hunc tumulum? Rapidas flammata vomebant
Hinc tormenta neces, Viden hos telluris hiatus,
Nigrantesque specus? Infernum hàc struxerat hostis
Mœnibus exitium. En, Lotharus quo limite castra
Vi subijt prior. En, confosso ubi Costare, signum
Sobieschus Getici rapuit lunare tyranni.
Undique certatim discurritur: undique lætis
Mirantûm studijs, & plausibus æquora fervent.
O digna æterno in fastis adamante notari!
O ævo par una dies! quæ funera, luctus,
Terroresque, minasque à nostris barbara vertit
In capita; innumerosque Ausus, cladesque, rapinasque
Atque Orbem eversum, & tot Thraci sæcla rependit,
Grande triumphorum auspicium, Nam quæ nova fati
Protinus excepit series? Quantum inde cruoris
Barbarici, horrendum belli vectigal, in Istrum
Victorem Euphrates, Tanaisque effudit? Ahenis
Quot validæ claustris, fossisq; undantibus arces
Cæsareum subiere jugum? Non ardua Budam
Mœnia, non triplicis texit custodia valli,

Armorumque, virûmque obices. Dulce æmula
Troiæ,
Quo subigi posset, majorem invenit Atriden,
Atriden Lotharum. Quid seu, Strigonia, seu te
Inclyta commemorem regalibus, Alba, sepulcris,
Nesselitumque, & quæ stagnantem, Esechia, Dravum
Longo ponte domas? Hinc sicco Marte subactos
Victori referant Sighettum atque Agria muros,
Bellantûm olim ingens pretium, nunc palma
sedentûm;
Inde moras Fabij, cunctatoremque Gradivum
Pertæsus, rapidâ Taurunum Bojarius vi
Scipiades ferroque aperit. Nil fortibus obstat,
Nil validum clausumque satis. Victoria, pleni
Gurgitis in morem, quà pronos æqua dedere
Fata semel cursus, torrente refunditur alvêo,
Perrumpitque obices, secumque morantia quæ-
que (novit.
Conglomerat, nec, quid sint ripæ, aut littora,
Jamque adeo exundantem armis non Pannonis
ora, (Thrace
Non Dacus, Mysusque capit. Thrace, impia
Poscitur: illò avidi cursus. Sævissimus ante
It pavor, & totum trepidis rumoribus Hæmum
Concutit: invictum Austriaden, lectissima bello
Agmina, ferrum, ignem, excidium, supremaque
jamjam
Gentis fata canens. Nec falsò. I, maxime Cæsar,
Quò Superi stravere viam, quò prospera ducunt
Omina, tantùm audens, quantùm timet anxius
hostis: Per-

Perge triumphato victricia signa tyranno,
Fatalesque inferre aquilas: perge, auspicibus Dijs,
Extremas Asiæ in latebras, Scythicosq; recessus,
Funditus Europâ avulsum exturbare Memetem.
Hæc tibi sors decreta: tuis hanc gloria dudum
Temporibus nutrit laurum. Jamque illa comantem
Altior in sylvam excrevit, maturaque tantis
Laudibus augustam properat conscendere frontem.
Felices, quibus id victori nectere sertum
Ingenij vis alta, & par sublimibus Orsis
Calliope annuerit: qui te, divisa jugantem
Imperia, & gemino clarum diademate, victam
Post Asiam, Europam assertam, exarmataque bella,
Pegaseo temone super plaudentia Pindi,
Austriaci jam Pindi attollent culmina: seu quos
Vexeris ipse super Smyrnææ culmina famæ
Grandibus auspicijs, immenso & nomine tolles.
Felices iterum! Augusti me conscia flatûs,
Heroas spirare, & tantùm audere canendo
Musa vetat, tenui contentum dicere plectro
Interiora animi secum certamina, quasque
Colligit arcano Virtus in pulvere palmas.

EUTHYMIÆ

Liber Sextus.

1. JAmque tot emensus vada cærula, condere fessam
Ilicet optata meditabar littore pinum,
Et longi comites cursùs dimittere musas.
En alij fluctus, aliud maris *æquor arandum*.
In medium revocor. Sacris attollere visa
Ex adytis caput, ipsa novos Sapientia vati,
Plenius unde trahant, *docui quæ cætera*, pondus.
Augusto Monitus Dea suggerit ore: tuisque
Hæc, ait, appendix veniat suprema libellis.
Parendum Superis. Reflectite lintea, jussos
Neu pigeat mecum (brevis est via) tendere cursus,
Aoniæ Comites. Illimi gurgite purus
Bellerophontei sic vobis Præpetis humor
Usque fluat: sic ipsa suas concedere vestris
Faticinas jubeat quercus Dodona viretis.
2. At quæ prima novo revocamur in æquora cursu?
Hæccine, tot circùm quæ consita puppibus, & quà

Nau-

Nautarum assidui cursus atque agmina fervent?
Nulla minùs. Quin ipso adeo hoc de limite primùm
Aversis nos Diva jubet decedere proris:
Nec magis aut Siculo latrantia monstra Profundo,
Aut concursurâ horrendos Symplegade fluctus,
Quàm comitum tot vela, ducemque horrescere turbam.
Ambiguis igitur (prima hæc oracla) regendum,
Tranquillæ cui pacis amor, se credere vulgi
Sedulus auspicijs caveat: neque rectius illud,
Errantûm quod plura notant vestigia, dulcem
Ad metam sibi fingat iter. Præneste supinum
Si petis, Herculei gelidas vel Tiburis arces;
Præ reliquis quæ trita eadem tutissima ducet
Semita. Iunge alacer præeuntibus ordine turmis
Te comitem: certi nunquam frustrabere callis.
EUTHYMIÆ secreta gradum ad delubra ferenti
Dux alius. Nihil hìc populo confidere tutum:
Indicium pravi numerus; quo tramite pulvis
Altior, & majore pedum, majore rotarum
Pulsa sono tellus; cæteis ibi fraudibus error
Accubat: insidias, præruptaque certiùs illic
Sperandum. Non læta adeo, fatale Parentis
Post scelus, humano generi fortuna relicta est,
Non ea naturæ vis; ut meliora probentur
Pluribus. Aerij celso de culmine montis
Si libeat terras infra aspexisse jacentes;
Attonitis, heu, quæ subitò se scena recludet

Luminibus? Quodnam aspicies miserabile, discors,
Immensumque chaos? Ruptis volitantia frænis
Crimina, fas versum atque nefas, dira undique bella,
Furta, dolos, cædes, perjuria, nilque relictum
Exitij: infandis erroribus omnia latè,
Omnia vesano scelerum confusa tumultu.
Hæc Hominum cerni studia: his temerariis passim,
Consilijque expers jactatur vita procellis.
Nec timor in tales socium descendere fluctus,
Cùm liceat tuto secretum e littore fœda
Naufragia, & tristes errantûm cernere casus?

3. Quid numero fidis comitum? Fiducia vecors.
Scilicet, auffusâ medium stipante catervà,
Tutior ad rapidi fueris contagia morbi?
Aut minùs hòc vereare luem, non singula tantùm
Quòd capita, at plenas turmatim demetit urbes?
Haud scelus imminuit peccantum turba, sed auget
Perniciem: quantòque in plures diditus exit;
Tristior est tantò, non excusatior error.

4. Sit pecorum, sit, quos pecori rationis egestas
Associat, quâcunque gradum focere Priores,
Consilij sine lege sequi; cur ire gregatim
Ipse velis, quem nobilior sapientia vulgo
Eximit? Errantûm raperis cur agmine, princeps

Agmi-

Agminis intactos poteras ostendere calles
Qui socijs, turbæque facem præferre sequenti?
Hunc, age, flammivomam cælo qui lampada portans
Æternos relegit sua per vestigia cursus,
Partitisque diem, mensor certissimus, horis
Temperat, & Mundo sua finit tempora, solem
Aspice. Non illum summi rapidissimus orbis,
Præcipiti sese, & subjecta volumine torquens,
Impetus adversas prohibet, quò tendit, Eoam
In latus, ire vias. Raptis vertigine tantâ
Syderibus, proprium intacto decurrere nisu
Pergit iter. Vanó sic per devexa ruente,
Stultorum quà consensus, morisque recepti
Turbidus æstus agit, vulgo; contrarius urget
Propositum Sapiens. Alij ditescere raptis;
Vel proprios census Hic deserit. Ulteriùs spes
Ulteriùsque Alijs semper procurrere; simplex
Huic voti, natura, modus. Quodcunque videsi
Exteriùs blandum, defixis protinus illi
Luminibúsque, animisque inhiant? Hic pendere formas,
Veraque fucatis secernere doctus, in ima
Lynceos adigit rerum penetralia Visus:
Cúmque, quid eximium, quid contrà, lumine puro
Cominus inspiciat; talparum credere nocti
Abnuit: obliquâ, nec, quos regione vagari
Cernit, eos vitæ ductores deligit: ultro
Errantûm quin castigat deliria: Quònam,
Vesani, quò, vociferans, temeraria vota

Spar-

Spargitis? An fraudum laqueos, an lubrica nondum
Exitia, & ferum lapsis sæpiusse videtis?
Nulla viæ merces: bifori dimissa elephanto
Attonitos sensus species deludit: inanem
Prensatis miseri, pro corpore, corporis umbram,
O revocate gradum, neque vos exempla Priorum
Indociles Veri rapiant, & mentis egenos,
Sed Ratio, fallique negans Prudentia, vitæ
Certa per Jonium dubijs Cynosura carinis.
5. Nec mora: semotam turbis errantibus, ipsa,
Ipsa ultro regere, antevolans, Sapientia mentem
Aggreditur, supraque imi jam *præcipit Orbis*
Eniti celerem spatia, & quodcunque caducum;
Altius ut spirans, divina æternaque secum
Incipiat meditari, & puro lumine lætas
Cælicolùm sedes, magni Convexa Tonantis
(Quantùm non fragiles onerosi corporis artus
Impediunt) jam nunc pernicibus occupet alis.
6. Scilicet ex illo stellantis vertice Mundi,
Nil ubi non æternum, ingens, mirabile, summum,
Terrarum exiguam molem, subjectaque longè
Regna videns, minimi in speciem coeuntia puncti;
Quàm tenui sese in spatio contendat inanis
Ambitio laxare: quibus compressa malignis
Nequidquam tumeat mortalis gloria claustris;
Quantula pars nihili sit, quod certam ne tanto
Fini-

Finitimas inter per mutua vulnera gentes
Dividitur, nullis jam visum hebetantibus umbris,
Certiùs hòc noscet; spectat quò longiùs absens
Magnorumque adeo ambitiosa negotia regum;
Dispositas classes, cumulata æraria, junctos
Fœderibus populos, valido seu Marte subactos,
His positas; illis dejectas finibus arces,
Immanesque alios, sonitu plaudente per ora
Qui volitant, trepidumque vagis rumoribus Orbem
Concutiunt, genus hoc operum rerumque paratus
Non alio sanè spectabit lumine, pubis
Quàm teneræ curas, quoties, molimine magno
Incumbens operi, exiguas attollere gaudet
Viminibus calamisq; domos. Hic sedulus arvis
Materiam legit, & gremio complexus anhelum
Vectat onus; spatiis æqualibus Alter acutos
Figit humi vallos, transversaque tigna superne
Illaqueat: cœno studium solidare tenaci
Huic laterum Textus; paleis & frondibus Illi
Sternere summa labor. Discurritur undique a pensum
Pro se quisque suum velox urgere: nec ulla
Seu mora, seu requies Dextris. Ad culmina ductum
Mox hilares fusi circùm (ceu septima muri
Coctilis Assyriæ portenta crepidine ripæ
Extulerint) mirantur opus, fixosque tuendo
Expleri nequeunt oculos, prorsus ille superbi.

Indo-

Indolis heu simplex ætas! At quælibet illud
Dissipet Æolij impulsum jam flaminis aura:
Ni, cupidæ vernos paleâ sibi texere nidos,
Excidium infesto Volucres abjectius ungui,
Aut virides caudâ tulerint trepidante lacerti.

7. Sed neque tunc sævæ sortis discrimina, morbi,
Exilium, carcer, tenuis res, orba senectus,
Et, quos præterea infelix fert vita, labores
Incoctum æternis animum, plenumque Futuri
Afficient; neque, si lætis successibus auctam
Vim scelerum tumidâ passim cervice vagari
Viderit, indignis contra succumbere victam
Eversamque dolis virtutem; fræna dolori
Solvet in ingrati querulus convicia *sæcli*:
Anxius aut dubio librabit pectore, Nostra (a)
Curentur Superis; nullo an moderante Deorum
Præcipites eventa rotent mortalia casus.
Proh nimiùm tenues animas! *Cratoris in orbe*
Exigui tantas labefacto corde procellas
Quæ subeunt: tamquam præsentis finibus ævi
Res hominum clausæ; aut ingens mortalia sæcla,
Quantovis numero labentibus addita sæclis,
Momentum faciant. Sortem post fata repostam
Anticipans, altèque vagantem, & littora *præter*
Omnia diffusum, claudi renuentibus undis,
Temporis æterni Oceanum lustrare volucri
Sedula mens nisu, quascunque coercitus arctis
Noster hic euripus spatijs attollit ab imo

Spu-

(a) *Claud. in Ruff.*

Spumiferas fortunæ hyemes vix æquat anhelis,
Undantemque sonum, bullasque cientibus ignem
Ad circumpositum, exiguæ fervoribus ollæ.
8. Sed quia sublimes etiam præsentia tangunt
Sæpe animos; proprio, curandum, ut noverit æquus
Saltem quisque frui (jubet id lex tertia) censu:
Nec querulus musset, Cur ille, vel ille senator;
Plebs ego? Festino cur illum flammea Sidon
Ambijt obsequio nascentem cingere: nostra
Vilibus in pannis infantia vagijt? Illi
Ingenium velox, perque omnia fusile; crassam
Cùm præter, nil contigerit mihi pingue, Minervam?
9. Ilicet hæc hominum totam dementia vitam
Turbat agens. Propriæ detrectant gaudia sortis,
Quidquid abest celeres mirari, & fingere majus.
Dumque Alios præ se censu potiore beatos
Quisque putat; nulli superest vixisse beato.
Hinc adeo, quia, quà felix jucundaque tantùm
Conditio est aliena, libet perpendere: contra
Nuda súis, omni procul appendice Bonorum
Sepositâ, in rebus contraria nomina spectant.
Heu miseri! Quos, si sani pars ulla maneret
Pectoris, inversâ penitùs ratione decebat
Sola suæ lætos compendia, sola vicissim
Externæ sortis meditari Incommoda: quódque

Hæc

Hæc procul; illa adsint, meritas persolvere grates
Nam quæ vivendi ratio tam prospera, nullo
Temperet ut luctu sua gaudia? Dulce triumphi
Optandumque decus: quanto venale cruoris
Sit pretio, reputes. Magnarum lumina stringit
Fulgor opum: subeant animo curæque, metusque,
Servandique labor. Fasces regimenque *supremum*
Imperij cuperes: speciosum nescius ambis
Servitium. Fac obtineas: haud deinde *licebit*
Esse tuum: rapient aliena negotia *totam*,
Agmine perpetuo sibi *succrescentia, mentem.*
Præbendæ querulis Miserorum vocibus aures:
Improbitas cohibenda: arcendus finibus hostis.
Annonam esuriens vulgus, stipendia miles
Flagitat: Unius pax, bellum, *publica jura*,
Et populi fortuna omnis cervice recumbit.
Crede mihi, quos invidiâ dignaris, eodem
Te sibi præponent ægri livore, suamque
Mutârint tecum, detur modò copia, sortem.
Mentiar, ipse etiam ni conditione potitus,
Quæ stimulis animum tantis nunc vellicat absens,
Oppositam indueres mentem, votique peracti
Ingratus, subitò malles ad prima reverti.
Undique mæroris Stultus trahit, undique causas
Lætitiæ, rebus dexter præsentibus uti.
Non quid agas refert, sed qualis. Spargitur una

Hinc

Hinc felix panacea; hinc tristis rore cicuta.
Illa sed in medicos vertit communia succos
Pabula, lethiferum quêis educat ista venenum.

11. Obscurum sed iter vitæ, nec limite in arcto
Promendis par materies virtutibus. Erras:
Ipsa sui modus est operis Sapientia. Vires
Qui Lacedæmonias Cadmeus perculit heros,(a)
Plebejum non æqua sibi cùm Patria, tanto
Indignumque viro munus committeret; altam,
In quascunque vocaretur, demittere mentem
Sustinuit, curas: præstantibus evicturum
Pollicitus (neque certa fides non constitit) Actis,
Nativæ nihil vt labis sibi rite gerenti
Turpe ministerium allineret: quin protinus ipsum,
Detersis maculis ignominiâque priori,
Ex sese decus ac pretium memorabile ferret.
Quid Cincinnatos, quid te, Serrane, paternis (b)
Semina condentem referam Cerealia sulcis?
Ausoniam vestri puduit num vomeris unquam
Historiam? Domiti respersos pulvere campi
Anne ideo imperia, & Latiæ sprevere curules?
Non illis, rigidos solitis versare ligones,
Infestus belli quateret cùm mœnia terror;
Roma suas ultro manibus permisit habenas?
Usque adeo, quàmvis operum & discrimina rerum Plu-

(a) *Valer. Max lib. 3. cap. 7. de Epaminonda.*
(b) *Plin. lib. 8. Hist. Nat. cap. 3.*

Plurima sint; Meritis tamen exporrectus ubique;
Ac decori limes recluditur: utque Myronis
Non minus ars viui totam se prodit in ære,
Quàm si Callaico donet spirare metallo,
Includatve adamante Jovem; sic quælibet æquam
Materiem vel supremæ sors infima laudi
Suggerit: artificis tantùm sollertia dextræ
Aspera felici doceat mansuescere cultu,
Et rudibus formæ tribuat præstantis honorem.
12. Ingentis verique hominum respublica mimi
Instar habet. Scenis oculos adverte: quot illic
Actorum species? Regali Hic syrmate verrit
Pulpita; cretatis subit in proscenia Davus:
Hic pedibus: mercatorem gerit Ille severum:
Iste levem scurram, personam militis Alter.
Multiplices Habitus, diversaque nomina: lætus
Quisque tamen studet impositas absolvere, quanta
Ingenij, quanta est studij sollertia, partes.
In medio decus, & palmæ sors omnibus æqua:
Nec rarum explodi regem, Davumque secundis
Plausibus adstantûm sublimem ad sydera tolli.
Ergo, quem tibi vel Natura, vel imposuit Sors,
Temporis in scenâ gestandum, & dramate vitæ,
Amplexare libens Habitum: potiora nec ulli
Invideas, proprij sed summam implere labores
Muneris, &, quibus inferior sis ordine, primum
Eripere his victor palmæ viridantis honorem.

Quid

Quid refert, famuli gestes, an schema tyranni?
Sub quocunque licet potioris præmia famæ,
Et circumfusi plausus meruisse theatri.

13. Quod sequitur, geminum modò dictis. Fige trabali
Propositum clavo: quævis oblata repentè
Ne species discordem animum novitatis inanis
Abripiat lenocinio, & per plurima verset.
Stultorum hæc exempla, nihil constanter amare,
Nulli hærere diu studio quæ nuper anheli
Quæsierant; rapido mutati pectoris æstu
Jam fugere, & subitæ quòcunque cupidinis aura
Impulerit, totis cursum reflectere velis.

14. Urbanos strepitus en ille perosus in agros
Effugit. Hic etenim vitæ tranquillior ordo,
Hic secura quies: procul hic civilibus undis,
Componam niveos jucunda per otia soles.
Jamque foro longùm dixit, populoque valere:
Jam, quoscunque sibi Lachesis torquebit, opaci
Ruris in amplexu traducere destinat annos.
Vix tamen optatis nemorum se condidit umbris, (se,
Primaque consumpta est novitatis gratia; jam
Jam sua vota levis damnare: absentia quærit
Mœnia: desertæ jucundior urbis imago:
Et, Quid ego, socij generis commercia vitans,
Obscurum infodio latebris nemoralibus ævum?
Sint Volucrum loca sola domus, sint regna Ferarum:
Urbs hominum sedes. Paucas en absumus horas:

Igna-

Ignavoque situ ruris mens torpet. An ultra
Exilium tam triste feram? Stat protinus urbi,
Cœtibus & socijs me reddere. Vivite sylvæ.

15. Aspice & hunc, pelago mutandas ducere merces
Cui labor. Insanum perpessus Oriona, vixque,
Pallida post vota, & decies spem cardine summo
Depositam, laceris advectus littora velis,
Pauperiem curis vacuam, exortemque pericli
Non cessat laudare, suo, parvoque futurus
Deîn locuples. Vetito citiùs se tinxerit Arctos
Æquore; quàm dubij repetat discrimina ponti.
Credimus? Haud ego: Tænariæ licet ille paludis
Umbriferos (jusjurandum inviolabile) fontes
Testetur, totumque chaos. Vix lucida Phœbe
Æquaris vacuum reparavit cornibus orbem;
Continuò gravis illa quies: sopita resurgit,
Vividiùsque calet lucri sitis. Ocyùs alnum
Aptari velis, rumpique à littore funem
Imperat, Æthiopum spolijs, Arabumque beatis
Divitijs inhians. Nil saxa latentia terrent,
Nil jubar Olenij grave syderis. Irruit audax
Naufragijs, toto nec palmo à morte remotus,
Velivolos iterat quæcunque per æquora cursus.

16. Musarum quid cultor? Epos sublime Maronis,
Smyrnæamque tubam gustaverit; entheus ardor
Carminis, & totus subitò præcordia Phœbus
Irruere. Ænean aliquem, mora nulla, novumque

Con-

Concipit Æaciden: præsto numerosa papyrus;
Solus, apud socios, per compita, fana, tabernas,
Ægrotet, valeat, celebret spectacula, ludat,
Dormiat; immanes distento pectore Versus
Usque agitat: resonum usque choas, Phœbeaque miscet,
Crabronis ritu, aut graviter resonantis asili,
Murmura. Castalios penitùs deplere minatur
Prima sitis latices. Nondum tamen altera fluxit
Papina; cum, satur Aonidum, sublimia Cœpta
Deserit, extremo nascentis ab ordine Mundi
Ad sua perpetuis deducere tempora fastis
Historiam meditans. Operis libamina prima
Sumpserit; extemplo Ciceronem, & rostra, forumque
Plùs probat: hæc pariter mox damnaturus eâdem
Ingenij levitate, sibi constare negantis,
Eque alio sine more aliud, sine fine sequentis.

17. Sic nova, continuis vicibus subeuntia, totam
Inter se Amentis dirimunt fastidia vitam.
It, redit, ædificat, subvertit, vota retexit,
Alternat curas, nulli mage, quàm sibi, discors;
Et semper cœpisse piget; neque desinit unquam
Incipere. Haud aliam ob causam, nisi rebus in ipsis
Quòd certam requiem, augurio delusus inani,
Constituit: quam cùm generi Prudentia nostro
Sola ferat: nusquam inveniens, palantibus usque
Irritus, heu, curis loca per diversa requirit.

N Non

Non secus ac, nimio febris cui torrida venas
Igne coquit, toto fastidia cæca cubili,
In faciem nunc ille jacens, mox deinde supinus,
Perque vices jam læva tori, jam dextra fatigans,
Circumagit: si quâ fessi in statione recumbant
Molliùs, & finem inveniant cruciatibus artus.
Nequidquam: thalami non hac in parte, vel illâ,
Sed medijs hæret fixus Vitalibus angor:
Quem non idcirco mutatis deserit Æger
Sedibus, at verso pariter cum corpore defert
In latus oppositum, nihilo moderatiùs illic
Tristia sollicitis facturum tædia membris.

18. Ergo, velut, contra ventorum *flamina*, prensis
Mellificas Volucres cursum librare lapillis (a)
Cernimus; ambiguos sic sustentanda per æstus
Immoti valido libramine consilij mens:
Ut, sibi quem Sophiâ legit semel auspice, callem
Usque sub extremas decurrat sedula metas:
Orsa nec ad trutinam toties revocare, sed acri
Ad calcem potiùs curet deducere nisu.
Nam quis erit modus, aut operum quæ summa coronis,
Instabilem quæcunque levis si causa probatis
A studijs animum subitò in contraria vertat?
Pensandis sua sunt, sua tempora rebus agendis.
Quid fieri satius, dum res examine pendet
Ambiguo, dum tu medius; Prudentia secum
Exigat. Huc postquam lanx, aut deflexerit illuc;

Præ-

(a) *Virg. 4. Georg.*

Præstandum sibi, quod superest, Constantia poscit,
Decreti jam tota sui. Quà mobilis aer
Vi subitâ impulerit, paleæ, frondesque jocosè
Ludibrium volitent Zephyris. Convellere cælum
Juratas Aquilonum hyemes, totumque repellit
Hippotadem subnixa altis radicibus ilex.
Haud aliter, curis animum variantibus anceps,
Voluitur huc illuc sua per fastidia vulgus;
Propositum retinet Sapiens, & mole suâ stat.

19. Pondus ut hoc animo veniat; lex illa tenenda,
Humanæ placidus vitæ qua nititur ordo:
Nil adeo ut subitâ nimiâque cupidine præceps
Instituas neu te violens in rebus agendis
Impetus abripiat, ratio sed provida ducat.
Phœbeas hæc nempe rotas imitata, quietos
Continuat nunquam diverso tramite cursus;
Ille sibi discors, Libycâque incertior undâ,
Quò fluit, inde celer refluit, variosque per æstus
Voluitur, in solâ constans levitate, Suique
Hoc tantùm similis, nunquam quòd primus, & idem.

20. Et grave principio fuerit, per devia suetum,
Quò vagus errandi stimulat calor, æquora ferri,
Exiguis genium spatijs includere: durum
Luctamen, fateor, nihilòque remissius, ac dum
Indomitus primis pullus parere lupatis
Cogitur, imperiumque pati, nec fervida præter.

Descriptum volitans vestigia spargere gyrum.
Durius at quantò, momenta in singula cæcis
Æstibus huc, illuc, sine lege, sine ordine volui,
Turbinis innati prædam? Per Cærula qualis
Fluctuat Jonij sulcatrix cymba Profundi,
Quam rationis inops, clavum rapiente procellâ,
Depositam cessit victricibus arbiter undis.

21. Quadrupedem tenerum fræni si lege severâ,
Nil parcens, moderere; haud longo tempore fingas
Rectori facilem: sin duro, & fronte superbâ
Jussa recusanti primas laxâris habenas;
Indomiti quàcunque ruet cerebrosa libido,
Vel nolens, cogare sequi. Vix spes super ulla
Obsequij. Dextrum sit iter; lævâ ille vagari.
Cessantem porro impellás; vestigia retro
Circumaget. Tritâ horreris regione viarum;
In fossas, fluviosque, importunasque paludes
Perditus absiliet. Facili moderamine posses,
Vixque adeo ostensâ domitum perducere virgâ;
Sponte suâ ferri assuetum non ulla movebunt
Verbera, non stimuli, calcariaque addita costis:
Irritare priùs dabitur, quàm flectere. Surget
Arduus, insanis lacerabit calcibus auras,
Parietibus ferus impinget, fræna aspera rumpet,
Sessorem excutiet. Tali scito indole pravos
Quosque animi motus. Væ, si quis mollior illis
Ced re. Permisso firmatis viribus usu,
Nequidquam frænis revocantem in Devia secum

Rectorem abripient: quos si compescere primò
Cura sit; immodicos flatus, mora parva, remittent,
Nec rigidâ cervice jugum patientur herile.
In quamcunque velis, dociles jam tendere, partem.

22. His adeo impletis, operâ non seciùs uni
Id quoque contigerit, verborum pondere tanto
Quod Sophiæ proceres vitæ inter prima beatæ
Præcipiunt elementa, incauto pectore ne quid
Attentare juvet, seris quod deinde peractum
Damnetur lacrymis. Nam quid furiosius, eque
Brutorum magis ingenio, quàm sola tueri
Obvia, venturisque nihil seponere curæ;
Explevisse Bonis genium præsentibus, &, quæ
Mox ideo maneant, ultrò nescire dolores?

23. Suâserit ingluvies; centum licet inde Galeni,
Pæones hinc totidem, Parcas, & cruda minentur
Funera; securæ famis Helluo sumina, rhombos,
Pavonem, lepores, damas, conchylia, turdos,
Quidquid alunt sylvæ, tellus parit, educat aer,
Æquoraque, fluvijque, avidam demerget in alvum,
Omnibus ille lupis, rabidisque voracior ursis.
Ambitio velit; in servos, præsepia, vestem
Assyriam, Coasque manus, fusamque Corinthum
Cæsareas alacer, nedum profundet equestres
Nomentanus opes. Moneas, Heus optime, Sumptus.

Hic loculis major: modulo metire tuo te:
Luxuriam gravis à tergo comitatur egestas;
Fabula narratur surdo: nil creditor instans,
Nil inopes terrent cani, quærendaque frustra
Mors misero, cùm nec laquei jam copia, nec quæ
Exoret stygiam, tenuis mercedula, cymbam.
Turbinis ignivomi in morem, quo, Roma, beatam
Irradias Petri noctem, dum splendida vulgi
Luminibus de se exhibeat spectacula; ventis
Ludibrium fastu jamiam crepuisse caduco,
Inque leves solvi haud renuat per Nubila fumos.
Præcipiti sic bile jecur flammante, superbis,
Fortunâque suâ majoribus irruet audax
Regum inimicitijs Alius. Vox caldior una
In seros quoties gemitus, longasque Malorum
Exijt Iliadas? Permittere verba feroci
Ingenio, libuitque avidum explevisse furorem?
En, quales brevis illa tulit vesania fructus.
Exul, inops, vagus, assiduis terroribus ægram,
Ac longo similem letho traducere vitam
Cogeris. Hæc olim cautus, prudensque Futuri
Spectasses; vacuus curæ, & discriminis expers,
Inter amica Soli natalis gaudia, lætos
Cum gnatis ageres, charisque sodalibus annos.

24. Haud igitur crudos Zenonas, & hispida nunc te
Præcipiam torvi responsa audire Cleanthis.
Ipse, voluptatum patronus & arbiter, ipse

Esto

Esto Neoclides vivendi hic norma: futuros (a)
In dulci spectare jubet qui semine fructus:
Anticyram procul ablegans, præsentia nullo
Qui Bona delectu arripiunt, quæcunque, parati,
Sensibus in votum veniat genioque voluptas,
Protinus indulgere: licet mox illa dolorum
Fœcundam gemino pariat cum fœnore messem.

25. Sed neque vitandus minùs est contrarius error,
Aut minus Anticyram plenis potare jubendi
Hi quoque sunt cyathis, alios qui semper in annos,
Iratum nacti Genium, sua gaudia mittunt,
Et, similes porro victuris, vivere nunquam
Incipiunt. Nunc æquoreos, ait ille, per æstus,
Memnonidũ scrutator apum, Gangetica longè
Ostia, teque petam, mersi quæ funera Solis
Gentibus excusas, alioque, America, rependis
Sole, parens rutili, & felix Aurora metalli.
Stat quidvis tentare operum, & subijsse laborum:
(Hac emitur mercede quies) stat fortibus Ausis
Tranquillos placidæ portus aperire senectæ.
Mox, ubi successu pleno, aspirantibus & Dijs,
Fundarit patrios melior fortuna Penates;
Dulcia tunc positis succedent gaudia curis:
Inter & egregios census, famæque nitores,
Jam lætus peragam, quæ sedulus otia feci.
Tunc, ais? At cur non potiùs tam dulcia Divûm

(a) *Apud Laert. in Vita Epicuri.*

Anticipes jam nunc tibi munera? Qui malus
error
Ingratas jubet actutum præsumere curas,
Gaudiaque extremo vitæ jam debilis ævo,
Et nunquam fòrs venturis seponere canis?
Vix satis expediam, quàm multis nescia fructus
Optati sic lustra fluant. En,àspice tantum
Hoc hominum quovis cæli sub cardine vulgus,
Turbam infelicem,æternis quos vana *cupido*,
Neptuni dubio,dubio vel in æquore *Martis*,
Perque fori syrtes,infidaque limina regum,
Attonitos curis,fessosque laboribus urget.
Quò tam solliciti cursus? Qui terminus? Aut
quæ,
Spes alijs alias,ceu fila intexere *gaudens*,
Immensam hanc adeo miseris net callida telam
Penelope? Verum si respicis; omnibus unus
Longorum hic operum *finis proponitur*:omnes
Nescio quæ meliora sibi dêin *tempora spon-
dent*,
Tot quibus emensi scopulos,& dura viarum,
Fluctivagos tuto componant littore cursus.

26. Heu steriles Veri! Tamquam non tem-
pore quovis,
Ambiguos citra errores,pelagique tumultus,
Illa homini liceat statione quiescere: *longo*
Nec nisi circuitu Euthymiam *comprendere de-
tur*,
Quam (votis adeo occurrit) voluisse, tenere est.
Sanius o quantò foret,anxietate, metuque
Depositis,facili confestim nubere Divæ:

Qui-

Quique per incertum sinuosis flexibus æquor
Optantur, placidos jam nunc invadere portus.

27. Nec fugit hoc ipsos tandem, si dura repentè
Non expectati supra caput astitit hora
Funeris, & Parcæ jam deficientia nigro
Pollice fila legunt. Retro tunc scilicet actæ
Ætatis seriem, consumptaque tempora vanas
Frustra inter curas supremo à fine remensi,
Consilijs, heu, se nimiùm fallacibus usos,
Ignarosque Boni, cordisque fatentur inanes;
Ætherea quòd sorte frui, dum fata sinebant,
Abnuerint: Parcasque adeo evasisse minantes
Si liceat; posthac non irrita munera Divûm,
Nilque datæ jurant periturum e tempore vitæ.
Quæ ne vicini supremo in cardine fati
Ipse etiam doleas; quam postera cunque recentem
Addiderit pensis Clotho vitalibus horam,
Protinus illam ævi confer præsentis in Usum,
Dilato vacuam prohibens transcurrere fructu.

28. At quænam ista genus vecors sapientia, (clamet
Hic aliquis) fœdam niveæ sub nomine pacis
Segnitiem laudare, & natos rebus agendis
Indecori, æternoque animos sopire veterno?
Fallitur. Haud quasvis, steriles deponere tantùm
Præcipimus, sortis quas importuna caducæ
Spes glomerat, curas. Alacri nam cæterà motu
Quem lateat refici mentes? Ceu lampade quassâ

Vividiùs micat ignis,&, inter confraga rumpens
Saxa viam, similes vitro, electroque liquenti
Rivus agit (credas tunc primùm erumpere) lymphas.
Da rectis animum (Per me mora non erit: ultro
En etiam præeo) studijs. Grassare per artes
Ingenuas: dubij seu te penetralia Veri,
Obstrusosque juvat naturæ attingere fontes;
Seu magis, umbriferi lustrantem culmina Pindi,
Musarum celebrare choros, & Apolline dextro
Condere perpetuos victurum carmen in annos.
Latus ubique operum campus. Sint publica curæ
Munia, sint leges: neutri non æqua Minervæ
Seu calamum, seu belligeram manus occupet hastam.
Dummodo quisquis erit, quocunque in pulvere cursum
Strenuus urgebit labor; haud incerta senectæ
Præmia respiciat, quin, sese lætus in ipso,
Præsenti jam nunc foveat dulcedine mentem,
Ingratum nec onus, sed opus videatur amicum.
29. Quæ facilè in medijs contingent gaudia curis,
Si non plura tibi, aut graviora negotia, quàm quæ
Ferre pares humeri, imponas: neque nominis ampli,
Fortuitive sitis lucri tentare laborem,
Unicus at puri jubeat Respectus Honesti.
Sic etenim liber sapienti lege modoque

Tem-

Tempora dispones tecum, rebusque gerendis
Tantum operæ impendes: nativum expromere quantum
Ingenij valeat, non absumpsisse vigorem.
Rusticus exercet tellurem: exercuit & rex,
Vt memorant, Cyrus, curuâ nunc ille fluentem (a)
Falce premens umbram; nunc tecum, Bacche, maritans
Ulmosque, platanosque: & jam plantaria fulcis,
Jam nova inutilibus committens germina ramis.
Rusticus ast opera hæc, sudans serviliter, usque
Sub noctem roseæ profert à limine lucis:
Nec tempestivâ requie dispungere curas
Improbus, aut festis novit cessare diebus:
Non nisi regales cùm fallere Persicus heros
Quæreret hortensi curas, & tædia cultu.
Haud secus, instinctu assiduo cui pectora famæ,
Famæ, sive lucri spes irrequieta fatigat,
Urgendis totum miserè se mancipat Orsis.
Ille & sollicito trepidus sua, seque tumultu
Impediet, nimioque licet sub fasce laborans,
Tempora temporibus conjunget, pensaque pensis,
Nunquam operum levior, nullam sibi pace sequestrâ
Immunem assidui tribuens moliminis horam.
Æmulus at Cyri Sapiens, rerumque, Suique
Rite potens, medijs interseret otia Cœptis:

(a) *Cic. de Senect. & Xenophon in Oeconom.*

Jamque aliquid, ratio ceu visa monere; negotî
Sumet; jamque, eadem hortari ceu visa, remittet.
Nulla cui pensum quippe est implere diurnum
Cura, sed ingenuo mentem excoluisse labore.
30. Proderit huc aliud, sacri quod carminis instar,
Græcia victuro Delphis signaverat auro, (a)
Oebalij oraclum Sapientis, avariùs *æquo*
Quidquam optare vetans. Nec inanis *pabula* tantùm
Hic mihi luxuriæ, gemmas, atque æris acervos,
Supremosque magistratus, dominasque curules
Concipias. Nihil humanæ inter *præmia sortis*
Immodico Euthymiæ cupid*is ardore vovendũ*:
Non dexter studiorum, ad quæ vel sedula virtus
Impulerit, successus: opum non copia, simplex
Quas sibi mortalis *vitæ desiderat* Usus:
Non animi non ipsa quies. Quid *talia namque*
Rettulerit justo votorum limite claudi;
Si nihilò secus, ac, vanis quæ cætera vulgus
Prosequitur votis, inhiantia pectora turbent?
Gemmeus, an luteus crater nil distat; uterque
Noxia dum pariter labris aconita propinet.
Qualibet anxietas descendat origine; nunquam
Non erit anxietas, nunquam non *triste* venenum.
31. Nec mihi mens ideo Sapientem fingere, duri
Mna-

(a) *Plin. lib. 7. Hist. nat. cap. 32.*

Mnasiadæ qualem fingebat porticus, omnis
Indocilem sensûs: qui funera spectet eodem,
Quo ludos, animo, nihil & discriminis inter
Bella putet, pacemque. Procul tam tristia monstra,
Deucalionei totum de semine primo
Marmoris ingenium crudis retinentia fibris.
Æmula non adeo anguicomæ fert oribus ora
Gorgonis; ut rigido mutet Sapientia saxo,
Quos propiùs videt: ingenitos neque corde revellit,
Sed cultu meliore jubet mitescere sensus.
Noster, quidquid opum poscit mortalis egestas,
Id sibi cum reliquis Sapiens commune putabit,
Exquiret, cupiet, felicem frugibus annum,
Fœturam pecoris, census sine litibus, ævi
Tranquillam seriem, sinceros corporis artus,
Dulcis amicitiæ concordia fœdera, purum
Dedecoris nomen: placidè tamen omnia: ne, si
Fervidior careat quæsito fine voluntas;
In sese vim vertat, &, acri incensa dolore,
Ipsam etiam perdat, post perdita vota, quietem,
Præcipuum quæ votum, omnisque est regula voti.

32. Et quia sæpe etiam externis vehementius æquo
Afficimur, ceu parva domi sit copia, curis;
Edico, teneris præsertim mentibus, in se
Remque suam Visus defigere: cætera, stulti
Quæ proceres, stultum quæ miscet plurima vulgus,

Et quibus in melius revocandis nil sibi promptum
Auxilij, surdis transcurrere sensibus. Hoc si
Præceptum docili servaverat Heraclitus
Pectore; non, largos adeo resolutus in imbres,
Tabida perpetuo vexasset lumina fletu:
Nec Pandionius, pronam si vocibus aurem
His dederat; funesta adeo meruisset iniquo (a)
Communis naturæ odio sibi nomina *Timon*.

33. Id metuens, avidas intra *sua limina* curas
Claude, nec externos circùm patiare Penates,
Densaque multivago palari compita gressu.
Sin aliquid vel nolenti se fortè videndum
Obtulerit, quod (ceu passim *Mortalia*) *turpe*
Indignumque putes; dic tecum protinus: Ista
Plùs nihilò observare meum, quàm, quæ glaciales
Thyrsagetæ peccant, vel arenivagi *Nasamones*.
Respicerem, populi si prætor, judicis aut si
Fungerer officio. Quid nunc aliena capessam
Munera? Fac ringar; bilis tamen irrita. Summus
Cælicolûm justis hæc aspicit omnia Rector
Luminibus. Tanti Privatum judicis iras
Præripuisse nefas. Sua cùique negotia sunto:
Conandum mihi rite meas absolvere *partes*.

34. Credere vix possis, quantam irarumque dolorumque
Hæc animo excindet sapiens incuria sylvam.
Eheu,

(a) *Vide Plut. in Antonio, & Laert. lib. 1. & 9.*

Eheu, cur Nostri immemores per proxima vano
Huc, illuc rapimur visu? Ceu pyxide clausos
Tunc solùm redivivæ oculos inducere fronti
Fertur, cùm notis Lamia e penetralibus exit, (a)
Cæca domi. Sic ergo parum in se quisque negotî,
Quo teneatur, habet: populo nec devius ulla
Invenit explendis animus spectacula curis?
Felix! Qui cupidos rimandi plurima sensus,
Fortiter ignarus, cohibet. Quàm dulcia secum,
Otia lætus aget? Rapidos ut nesciet imbres,
Ventorumque minas cæli per aperta furentes,
Ipse domi latitans, Tectoque inclusus amico?

35. Ergo nocet, quid agant Alij, scrutarier: at non,
Felices ut agant, pariter curare nocebit:
Majori quin nulla animum dulcedine complet,
Ac pulsis Inopum quæ cladibus órta, voluptas.
Hæc igitur primas inter sit cura, virili
Humani causam generis pro parte tueri,
Quæ Mala quisque subit, communia ducere, flentûm
Ærumnas lenire, ægro huic solatia ferre,
Illius angustos census laxare, salutis
Ancipitem sævis alium subducere Parcis,
Nullum non patrio complecti pectore, nulli
Non facilem, quæcunque premat vis, tendere Dextram.

36. Anne Duces, quæris? Circumfer lumina: quantos

Ilicet

(a) *Plut. de Curiosit.*

Ilicet heroas, quantis resonantia famæ
Plausibus obijciet mirari exempla Vetustas?
En tibi, deliciæ subjecti, Flavius, Orbis,
Vivere cui tantùm, humanâ de gente mereri, (a)
Nec suus, aut ævi numerandus in ordine, *si quis*
Fortè dies proprij fluxisset muneris expers.
En, centum populis regnator maximus, at plùs
Regnatore pater, Cyrus, non lætior, hoste (b)
Cùm domito spolijs dives remearet *opimis*;
Quàm, socios inter fausti cum præmia *Martis*,
Largus opum victor, diviserat, hæc sua fassus,
Quæ daret, his auctum sese ornatumque videri,
Auctior unde aliquis comitum atque ornatior iret.
Nec, qui Cecropijs Auroram *terruit armis*, (c)
Miltiadis magni soboles certissima, quàmvis
Nil ultra civem, privato & limite clausus;
Munifico haud tantos *æquavit pectore* reges.
Ecquis enim (testare fides antiqua) *novercam*
Expertus Sortem, haud sensit Cimona parentem?
Cui misero non ille salus? Quem rebus in arctis
Deseruit, trepidumque sinu haud excepit *amico*?
Nulli clausa domus: jejuni huc undique cœtus
Confluere, hinc alio saturi discedere vultu.
Quid loquar expositos sublatis sepibus *hortos*,
Divitias faciles? Properate ad publica, *cives*,
Gaudia. Quidquid alit tellus, *fas* omnibus æquè,
Seu

(a) *Suet. in vita Titi Cæs. cap. 1. & 8.*
(b) *Xenophon de instit. Cyri lib. 3. 4. & 8.*
(c) *Vide Plut. in ejus vita.*

Seu fruges, seu poma hilari decerpere dextrâ.
Nocte, dieque patens aditus: custodia nusquam:
Nil vetitum, & Domini proprium. Quin ipse, morari
Impatiens, sua vulgus inops dum limina quærat,
Ærumnisque ardens cessantibus obvius ire,
Profuso quos ære levet, per compita passim
Vestigat cives, passim sua munera lætis
Lætior obtrudit. Qualis, cum Sole recepto
Fervidus ignivomis urit Leo faucibus annum,
Longaque semianimes pallent jejunia sulci;
Camporum fœcunda altrix, sitientia latè
Arua super medio nubes volat æthere, jamque his,
His modò vitales succos, animæque virentis
Nutrimenta cavo diffundit ab ubere terris.
Aut qualis, Phariæ terrenus Juppiter oræ,
Gurgite fœcundo siceos descendit in agros
Nilus, & æstivo Pelusia rura Tonanti
Succensere vetat. Pandit gavisa beato
Diluvio Ægyptus gremium: quâque aureus egit
Amnis iter, sparsitque gradus, socia agmina jungunt
Alma Ceres, mitisque Pales, viridesque Napææ,
Cumque opibus, Spes discinctæ, Cultusque, Decorque
Et resoni plausus populorum: jamque novatas
Hortatur falces: jam sedulus horrea laxat,
Flaventemque tibi messor promittit, Osiri,
Flaventem tibi, Nile, tuo de rure coronam.

Haud

Haud secus Actæa totam se dividit urbi,
Perque inopum gremium exuperante refunditur alveô
Nescia stare Viri pietas. Nil explet amantem:
Nil animo satis: augetur, dum spargitur: &, quò
Latior excursus; (dictu mirabile) major
Impetus est. Dandi semel explorata voluptas,
Pulcher hydrops, alijs sitiens, nova *pabula quærit*,
Nec donasse putat, geminet ni munera: jamque
Plùs debet, qui præstat opem, plus accipit ipse,
Largiturque sibi: pleno ceu gurgite tota
Pectus in authoris redeat, quæ pluribus *inde*
Per populum latè manarat *didita rivis*,
Gaudiôrum eluvies. Cur non huic prodiga cunctos
Lydorum, atque *Arabum census*, & quidquid ubique
Flumina seu volunnt auri, seu ducitur alto
Omniferæ matris gremio, Fortuna, dedisti?
Crede mihi, humanum poteras, dum consulis Uni,
Demeruisse genus. Communia nemo negaret,
Comunis spargenda parens quæ, dona, tulisset.
37. O meritos gazis animos æqualibus uti,
Quàmque velint, haud posse minùs! *O pectora curis*
Regnorum, & vasti imperio dignissima Mundi!
Ut libet, insano Caij, tumidique Nerones
Regia certatim vacuent æraria luxu:
Un-

Undantem terris pelagum, undantique vicissim
Inducant pelago terras: hìc surgere valles
Montibus; aerios plano subsidere montes
Hìc jubeant: unis juga per septena refusam
Urbem Cæsareis absumant ædibus: unâ
Imperij, Mundique vorent patrimonia cœnâ.
Maximus, & longè ante alios jucundior unus
Fortunæ præstantis honos, benefacta per Orbem
Spargere, felices facere, instaurataque vitæ
Auspicia, & melius miseris procudere fatum.
Hæc cælo meritos heroas gloria tollit:
Hæc regum est propria, hæc vel Numine digna voluptas.

38. Omnibus atque utinam hic sub pectore nobilis ardor
Viveret. Ut subitò venæ melioris in ævum
Aspera deterso remearent sæcula ferro?
Ut novus annorum consurgeret, omine fausto
Conditus, auspicijsque fluens melioribus ordo?
Bella, metusque procul: niveis Pax aurea bigis,
Et lætæ Charites, & pleno Copia cornu
Lustrarent agros, lustrarent oppida: nec tu,
Jam genus infidum, terrasque exosa nocentes,
Sydereos populis vultus, Astræa, negares.
Nunc totâ licet armiferæ Sors nube pharetræ
Ingruat, & sævi denso circum agmine casus,
Omniaque in nostras jurent elementa ruinas;
Nulla hominem lædit, quàm quæ promanat ab ipso
Vis graviùs. Duris possemus parcere fatis,

Dura-

Duraque fors nobis didicissent parcere fata;
Ni furor humanus stimulis urgeret, & hosti
Adderet externo vires civilis Enyo.

59. Ultima lætitiæ, sed princeps, regula, parque
Omnibus una, Deo hærere, illum mente tueri,
Perpetuo illi nexu, & amoris fœdere jungi.
Venimus ad summum: procul hinc curæque, metusque:
Intima quæsitæ dudum penetralia Pacis
En tandem patuere: en ipsa in limine sacros
Expedit Amplexus, Thaumantide cincta perenni,
Cælicolum & qualis mentes beat. Aspice quantus
Frontis honos, placido quæ vernat gratia vultu:
Ut nil syderibus concedunt lumina, blandæ
Nectar ut hyblæum superat facundia linguæ.
Penelopem agnoscas divinam, cui procus Orbis.
Nec dispar dominæ sedes. Mitissimus aer,
Sponte ferax tellus: procul imbres, fulmina, nimbi:
Ignotum quid hyems, quid cæli flammeus ardor:
Autumnus totos, totos ver occupat annos.
Mille voluptatum species, mille obvia passim
Lætitiæ argumenta: hic feruere lacteus amnis,
Melleus hic spumare latex. Circum undique festas
Implexæ manibus Charites, blandique Lepores
Exercent choreas: plaudentibus undique circum

Necta-

ectarei volitant Risus,& Gaudia pennis.
Hæc nobis jam meta: huc remi,& carbasa toto
Accelerent nisu: nil jam debere procellis,
Nil pelago superest: tam dulci in littore proras
Perpetuò religandum. O cordis plena voluptas!
O vitæ sincera quies! Libare Deorum
Ambrosiam, puro satiari Numinis haustu,
Æternumque avidis illud constringere votis,
Unum implet quod vota, exceditque omnia, Pulchrum.
Quis dolor, aut quæ tam læto intercedat amori
Anxietas? Ullamne sitim, aut fastidia norit,
Nectaris ætherei potor, conviva Tonantis?
Finitis quicunque Bonis amor imminet, æstu
Ambiguo nunc huc volitās, nunc spargitur illuc:
Instat apis, quæ per saltus gentilis Hymetti
Jam thyma; serpillum jam circuit, & modò glauco
Rore maris; nivei pendet jam flore ligustri,
Singula delibans avidè, subitòque relinquens.
Quid faciat? Patulo quanquam aggeret utraque cornu
Hinc natura suos, illinc sors æmula census;
Nil satis, immenso vacuum dum Numine pectus:
Nam neque plena quies votis, integra Bonorum
Obtigerit ni Summa; nec, extra Numinis alveûm,
Hæc alibi junctis fas confluere omnia rivis:
Hostili cùm se excludant infensa vicissim
Dissidio: vix ut quodquam sit prendere, multis

In-

Interea ni posthabitis longèque relictis.
Omnia sed socio, fac, demum fœdere jungas;
Non tamen hic idem, varijs tot fructibus aptus,
Perfectumque adeo immensis complexibus orbem
Efficiens, fortis cumulus sat nectare largo
Explerit sitientem animum. Sed scilicet uno
Congeriem totam simul amplecteris amore:
Totque idem distractus amor per dona, nec usquam
Integer, haud pleno libabit singula sensu;
Vel proprios cuicunque Bono diviseris Actus,
Et rerum numerum numero exæquabis amorum:
Nec plenè tunc ullus amor satiabitur, uni
Hærens quippe Bono: cùm, quod minus omnibus, illo
Sit pariter minus. Uni igitur jungenda voluntas,
In quo non Bona conveniant modò cuncta; sed unum
Prorsus idem fint cuncta Bonum: quod, Numine dempto,
Sollicitis nequidquam animis circùm omne quod usquam
Terrasque, & maria, & superos rimaberis axes.

41. Adde, quòd æternâ sejunctum ab origine, præter est,
Quàm mutilum, quodcunque Bonum, neque cordibus aptum
Implendis; multâ hærentûm contage Malorum
Inficitur; totum ut nequeat, totoque requiri

Pecto-

Pectore: diversis animos sed motibus urgens
Hinc cupidos trahat; hinc refugos avertat: amorque
Illius haud leviore odij sit pondere mistus.
At tibi, inexhausta ò hominum, Divûmque voluptas,
Summe Pater, quæ mista Mali contagia? Tota
Aut quid ibi non conatu & vi mentis amanda,
Nil ubi non summum, ac solidè plenèque beatum?

42. Præterea, certum nobis propriumque perennet,
Quidquid id est, felix quo vita impletur, oportet:
Nec quidquam proprium magis immotumque fruenti,
Ac Deus. Invitis alios nam denique census
Fortunæ, duræque rapit violentia mortis;
Ullane seu sortis, seu lethi injuria possit
Hunc rapere, occiduo cui nunquam est limite claudi,
Quoque frui nobis haud tempore certiùs ullo,
Occidui quàm sub finem conceditur ævi?

43. At metuas forsan, ne nil tibi juris in ipsum,
Parce metu: plùs ille tuus, quàm cætera, rerum
In censu quæcunque putas numeranda tuarum,
Fida licet domino, & nunquam peritura manerent.
Omnis Amans in jus sortemque evadit Amati,
Et tantùm juris, quantùm vis crescit amoris.
Atqui nemo Tui, quàm Numen, amantior: haud sis

Cha-

Charior ipse tibi. Quid enim vel fingere tantum
Noveris, aut optare Boni, quin plura Parentis
Ætherei immensus dederit, det, spondeat ardor?
Hoc, quodcunque vides, tam vastis undique circùm
Diffusum spatijs, varijs tot partibus aptum,
Ordine tam miro digestum, & fœdere junctum,
Hoc totum bonus ille tuos effinxit in *Usus*
Naturæ communis opus. Tibi Cærula ponti
Æthereosque orbes, infixosque orbibus ignes,
Regnaque terrarum, &, terris quæcunque, vel undis
Sparsa meant, volucri findunt vel Nubila *gyro*,
Brutarum jussit famulari *sæcla Ferarum*.
Hoc liquidum jubar, hic cæli spirabilis Haustus,
Tot variæ rerum species, tot Commoda vitæ,
Illius omnia se testantur munus. *Amanti*
Quid deerat, nisi tantorum ut suprema coronis
Ipse operum foret, atque suis se denique donis
Adderet? Hoc etiam non enarrabile munus
Apposuit: totumque homini, post omnia, sese
(Nulla quod ausa forent, utcunque capacia, vota
Poscere) inexhausto profudit amore. Nec illum,
Nouiinibus tantis, perque hæc tibi pignora nexum,
Pleniùs esse tuum, quàm sis tuus ipse, fateris?
L. 44. Hinc adeo, nemo cùm nos impensiùs ille

Alter

Alter amet; nova se ratio, manifestaque prodit,
Cur illo pariter jucundiùs alter amari
Nemo queat. Nam nec dulcis, nisi mutuus, ardor;
Nec, nisi Amatorem æthereum quo pectus anhelat,
Mutuus ex toto calor est. Da Thesea, da, quem
Euryalus Niso, Pylani præponat Orestes:
Quisquis erit, cùm plura simul cogatur amare,
Jamque sibi hæc animi partem, jamque illa requirant;
Haud uni, quantus demum est, se impendet Amico:
Sic hominis mens, sic illam sua limite curto
Includit natura. At non & maximus Author
Finibus his cogi. Quàmvis simul omnia curet;
Usque tamen toto se curat singula. Plenum
Ceu rutilus (si nostra illi componere fas est)
Astrorum genitor nullis non partibus ignem
Commodat, in partes quàmvis simul insluat omnes:
Aut animæ ceu vis pereuntibus indita membris
Non secus extremos ungues, tenuesque capillos,
Ac reliquam vegetat, solida indivisaque, molem.
Nusquam se minor est, nusquam non undique plenus
Immensi fons ille Boni: ceu Numine toto
Omnia; sic toto quoque singula Numine complet.
Tu frueris, fruitur simul hic, simul ille, fruuntur

O Janu-

Innumeri: nihil inde tibi, aut decerpitur ulli:
Omnibus unus amor par, omnes efficit unum.
Rivalis non ergo metus, non invida mentes
Cura coquis: quin tam largo, immensoque, nec ullam
Non hominũ superante sitim dulcedinis haustu
Jam saturis nova fit socios habuisse voluptas.

45. Quid referam? Sortem quòd amor permiscet Amatûm,
Alterutri fuerint quæ vel Bona, vel Mala cunque,
Ambobus faciens communia: Noscere promptum
Unde etiam, quanto reliquis discrimine præstet, (dor.
Æternum primumque Bonum qui respicit, ar-
Nempe alibi, lætis coëant cùm tristia, parsque
Sæpius hæc illam præponderet; amplius ægro,
Quàm gaudi, mæroris adest vectigal Amanti.
Hicet infelix, cumulo crescente Malorum,
Cùm sua vix portet, damnatur & illa subire,
Unanimum lugenda premunt quæ, fata, sodalem.
Haud ita, supremo, tedis melioribus ardens,
Cælicolûm Regnatori qui jungitur. Ecquid
Scilicet in tali lugendum occurrat Amico?
Ecquid non penitùs felix, non undique lætum?
Ipse sibi vita, & gaudî immortalis origo,
Totius mensura Boni, immutabile Pulchrum,
Externis nusquam causis obnoxius, uno
Naturæ, sortisque vices, diversaque nutu

Fata

Fata regit, nullis per tot labentia sæcla
Sive minor damnis, sive auctior incrementis.
Penè Deum vives, diâ tibi lampade pectus
Si careat: tot tam miræ, queîs ille beatus
Perpetuùm, dotes tua sors, tua gaudia fient.
Talis Amans, qualis suus est amor: accipit omnis
Hinc Habitum formamque animus. Telluris opacæ
Cur gremio cæli tam nobile pignus, honestum,
Eximiumq; adeo, & generosum pectoris ignem
Defodis, ipse luto simul infodiendus eodem:
Illius audaci cùm vectus in ardua nisu
Æternæ penetrare queas sacraria lucis,
Cælicolûmque auram spirare, & Numinis ævum?

46. Nec labor huc nimius consurgere. Sponte suâ mens,
Ilicet ut sacri excepit primordia flatûs,
In Superos festinat, humum pertæsa, suoque,
Unde genus trahit, exultans se jungere fini.
Quin etiam, vano quoties illusa decore
Corporeis hæret formis; sub imagine fictâ
Nescio quid magni vel tunc Genitoris anhelat.
Omnibus hic unus stat votis terminus: omnis,
Devius utcunque, & varijs anfractibus errans,
Huc tandem redit, huc animi convertitur æstus.
Singula quippe Boni tantùm ratione voluntas
Cùm petat, inque Bonum quovis se dirigat actus;
Haud pote, quin summi occultà ratione Parentis

Cuncta petat, quin summum actu quocunque
Parentem
Respiciat. Nempe ille Boni forma integra, & omne
Illius est levis umbra Bonum, quo cætera quæque
Insignita placent. Sic Numen in omnibus unum
Ignaros trahit: ignotum sic Numen amatur.
47. Impetus hic igitur mentis ratione juvandus,
Ut norit, quid amet: rivisque, & inanibus umbris
Posthabitis, ipsum omnigeni apprendisse decoris
Exemplar primum, immensæ dulcedinis ipsum
Jam quærat sitiatq; æternum attingere fontem.
Nonne vides, ut, quæ sol sydera pinxerat absens,
Obscuret præsens? Vix cælum emensus, Ibero
Gurgite flammantem currum, ignivomosque
Jugales
Condidit; en vacuo Mundi radiare theatro
Astrorum formosa cohors, Saturnius ignis,
Jamque nitens medio, jam pleno Cynthia vultu,
Et Venus, & Mavors, & cum Jove lucidus Arcas.
Quàm rutili crines! Quàm vivida Solis imago!
Inscia miratur tellus: totidemque, creatos
Lucis in imperium, & redituri fræna diei,
Jam patrio credit temoni assuescere Phœbos.
Sed satis hac fulsisse tenus: jam subdite falces,
Noctivagi procul! o soles jam cedite. Magnus
Ecce diem verum lucis pater advehit: Orbem
Ecce suo coram manifestus lumine ditat,
Ful-

Fulgida stellarum nox, occasusque nitoris,
Quem dederat. Simul umbriferæ caliginis horror
Deterso fugit axe; simul, vibrantia cæcum
Per chaos, obtusis vanescunt sydera flammis.
Unum sat cælo spectari Hyperiona: tantas
Ætherei fulgoris opes, tot splendida lucis
Argumenta suæ ipse oriens obnubilat unus.
Haud secus, æterni veniens ab imagine Solis,
Discolor hæc Mundi species mirantia grato
Lumina suspendit visu, dum maximus author,
Et Pulchri fons omnis abest. Sese ille videndum
Præbeat, innatis quantus fulgoribus ardet;
Ocyus immensâ perfusis lampade totus
Ex oculis, nebulæ, fumique volatilis instar,
Nocturnus rerum decor effluit: obruta blandæ
Fax Veneris: nusquam lucris Cyllenius ardor
Dulcè micans: nusquam tua, Mavors, fulgura: nec tu
Fascibus ambitis jam, Juppiter: una renidet,
Una animum summi præsentia Numinis implet.

48. Felix, cui medias terreni carceris inter
Hæc tenebras exorta dies: qui lucis avaræ
Occiduum jubar, & sublustri in nocte micantes
Astrorum radios divino sole rependit:
Furatusque oculos scenis pereuntibus, unum,
Limite comprensum nullo, miratur, amatque
Immortale Bonum, se totus unde propagat,
Nativo velut e pelago tot didita rivis,

Vena Boni: proprium nunquam tamen illa relinquens
Principium, neque fontis opes tam perpete fluxu
Imminuens, vivo sed gurgite plenior intus
Stagnans, & cumulo in sese uberiore redundans.
Ergo non humiles illum curæque, laboresque
Exagitant. Alijs peregrino e littore merces
Ducendas, licitandum Alijs per bella, superstit
Quod cineri, nomen, rapiendaque sceptra relinquit.
Sat cælum sibi, sat regni immortalis honores.
Votorum pax alta: suo mens pondere *nixa*,
Blanditijs juxta, ac terroribus *invia*: nusquam
Ignavi gemitus, & frontis nubilus aer.
Ut libet, horrendos moveat Dea cæca tumultus:
Eripiat census, laribus detrudat avitis,
Prostituat dominâ spolium venale sub hastâ;
Nil quascunque minas, nil quævis damna moratur:
Turbinibus nullis vitæ, sortisque procellis
Læditur: humanis sed casibus altior, instar
Ventosque, pluviasque supervadentis Olympi,
Aeris banc imi illuviem, cælumque palustre.
Et, quibus infelix crassæ vicinia terræ
Concutitur, trepidos ævi revolubilis æstus
Sub pedibus linquens, telluris transfuga, civis
Astrorum, major mortali, Numine plenus,
Jam fruitur meliore polo, jam lætus anhelat
Sim-

Sincerum jubar, atque aurai simplicis ignem.

49. Hanc olim in sylvis, inter deserta Ferarum,
In sylvis, Ægypte, tuis, quà devia cunque
Hospitium, dulcesque daret spelunca latebras,
Penè omni abjunctam perituri à corporis usu,
Corporeo quàmvis inclusæ carcere, vitam
Illustres duxere animæ, gens nescia fraudum,
Relliquiæ insontis sæcli, veterisque metalli.
Longè illi, studium lucri, famæque cupido:
Nulla Venus, thalamisque sedens genialibus Hymen.
Degeneres cælo sensus, hominemque caducum,
Exuerant; neque seu victus, seu pigra soporis
Cura Deo fixas poterat divellere mentes.
Durus vita labor, corpus grave pondus, amarum
Exilium tellus. Tu, cæli arcana voluptas,
Pascebas animos: tu, flammiger halitus, imis
Sensibus incideras: te votis omnibus unum
Ardebant, toto te pectore suspirabant.
Sorte quid hac melius? Quæ fortunatior ævi
Conditio? Anne alia occiduo jam lumine functos
Vita manet, Superûmque æternâ in sede receptos?
Nonne amor hic diæ cumulus, mensuraque sortis?
Nonne hoc, Cælicolûm satiat qui pectora, totus
Nectaris immensi gurges de fonte redundat?

50. O Pater, ò magni major mens, vitaque Mundi,
Principium sine principio, sine limite finis,
Unde omnis natura oritur, quòque orta recurrit,
Tu nostris requies, & meta novissima curis,
Tu primus, tu solus amor: te, fluminis instar,
Per scopulos, obicesque, per æqua, & iniqua viarum
Acceptum pelago properantis reddere censum,
Antiqui memores ortûs, ripâque minori
Indociles cohiberi, avido perquirimus æstu:
Nec modus, optatum donec jam prendere littus,
Permistosque tuo contingat in æquore mergi.
Est suus, est certè cunctis decor, undique circùm
Spectantur quæ fusa tuæ miracula Dextræ.
Pulchra maris facies, placidè stagnantibus undis,
Pulcher inextinctis radians fulgoribus æther:
Nec tellus non pulchra satu tam divite florum,
Florumque, & segetum. Quantò at tu pulchrior ipse,
Divini cujus tellus, mare, lucidus æther
Nil nisi sunt umbræ, nisi somnia vana decoris;
Hoc tantùm formosa, tui quòd luminis instar
Objiciunt, quòd tu, Pulcherrime, pictus in illis,
Te mihi Sol radijs, vernis te prata colorant
Muneribus, te noctis opacæ mysticus horror
Um-

Umbrat, te Zephyri spirant, Volucresque loquuntur,
Arguto vitrei referunt te murmure fontes.
Quidquid ubique vident oculi, mens protinus illic
Te simul, & multò plùs te videt: omnia plena,
Magne, Tui: tacitis clamoribus omnia latè
Ingeminant. Quid spectra inhias evanida? Summum
Artificem quære: Artificis metire perennes
His umbris radios, & non imitabile lumen.
Ille tuos, qui te, qui nos tibi finxit, amores
Postulat: ille habeat, Mundi primæva Venustas,
Formaque formarum, Summarumque ultima Summa.
Nil tamen externis opus est mihi vocibus. Ipse
Sat monet hoc animus, tibi, Formosissime, factum:
Se penitùs, neque lætitiæ vitæque beatæ
Sinceros latices alio sibi fonte petendum.
Ipse meo conceptus amor sub pectore, cui par
Nil alibi rerum, totius amabile Pulchri
Te petit exemplar, puri te luminis orbem,
(Quà licet è mediâ miseræ caligine terræ)
Sublustri procul in nebulâ clausumque, micantemque
Usque ardens miratur, & indefessus anhelat.
Nil super optandum: sordent Mortalia, sordet
Ipsa etiam, quanquam radiantibus intertexta

Aſtrorum formis, quanquam undique, & undique gemmis
Fuſilibus conflata, alti domus ignea cæli.
Ah quoties, gelidis cùm rareſcentibus umbris
Purpureo rediviva dies conſurgit Eoo,
Sol ubi, vociferor, meus eſt? Quandoque licebit,
Illum, illum pulſis tandem ſpectare *tenebris*,
Cujus inoccidua roſeus præ lampade Titan
Vix hebetis radij, vel ſemiâ nimis ſcintillæ
Inſtar habet? Quoties, Lethæis humida ſuccis
Incubuit feſſo cùm nox altiſſima Mundo,
Suſpirantem audit, quòd adhuc *æterna moreris*,
Sollicitas, animi requies, componere curas?
Omnia te ſine prò nihilo, pluſque ipſe vel unus
Omnibus es. Cupidas irritant cætera mentes;
Tu ſolus ſatias, ſolus dulcedine verâ
Perfluis, immenſoſque ſinus immenſior imples,
Lætitiæ cumulus, cordis cor, vitaque vitæ.

51\. Exorere o igitur noſtræ, lux aurea, nocti,
Difiectiſque, quibus miſeras inſcitia mentes,
Horrida primævæ ſoboles, inſcitia, culpæ,
Excæcat, nebulis, radiorum gurgite vivo
Attonitos ſenſus, inhiantia lumina comple:
Novi ego, lætitiæ quantus Mortalibus ardor:
Quàm dulci tormento, & queis præcordia verſet

Ille-

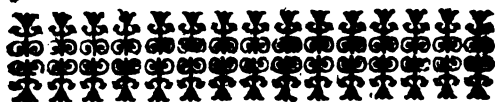
Illecebris agnata Boni Pulchrique cupido.
Per freta, per scopulos avidi, per tela, per ignes,
Illius unde unde invitet levis umbra, sequuntur.
Quos capient Motus, quantò majoribus ibunt
In prædam stimulis, sinceri ubi cominus ipsa
Obtulerit se forma Boni? Rimantur inerti
Ob scœnos marcore, & pumicibus jejunis
Sudatos latices: melior quia fallit hiantem
Vena sitim: qualis nimij sub sydere Cancri,
Pulverulentum iter, æstiferumque viator anhelans
Æthera, perspicui longè si copia Cydni,
Martiaque, aut Virgo; liventibus arida stagnis
Proluit impatiens, crassisque paludibus ora.
Te liquidum, nulloque arctatum littore noscant
Ambrosiæ pelagus; tenues in pulvere rivos,
Protinus aversis meliora ad pabula votis,
Incipient, putres & fastidire lacunas.
Tuque adeo fibras, & corda vacantia solus
Implebis; solum flagrantibus usque medullis
Te sitient: quam quæsierant per plurima, in uno
Omnimodam nacti requiem, æternùmque fruendam.

52. Cujus ego arcanos operosâ indagine fontes
Vestigare orsus, quæ jam vagus æquora lustrem?
Quosque novos ineam cursus? Hìc plena voluptas:
Hìc quocunque alibi palantia vota requirunt:
Omnibus hìc animi ceu tenditur ultima curis
Linea; sic nostris quoque mêta laboribus *esto*.
Solvite (jam lætos tetigerunt carbasa portus)
Solvite littoreis, Musæ, sua munera Divis.

FINIS.

SUM-

SUMMA TOTIUS OPERIS

Singulorum Librorum Contextum per distincta suis numeris Capita exhibens.

LIBRI I.

In quo de Fortuitorum Bonorum contemptu agitur.

1. OPeris propositio, & in præcipuas duas partes divisio.

2. Invocatur Ratio cœlesti lumine adjuta.

3. Immo & ipsum Verbum Divinum, totius rationis, sapientiæque integerrimus fons.

4. Honores ei persolvendi per allegoriam describuntur.

5. Prima Tranquillitatis regula affertur; nihil ex fortuitis atque externis Bonis mirari.

6. Qui enim talia magni faciat, miserâ hunc, & sollicitâ illorum acquirendorum cupidine continenter urgeri.

7. Alexander Macedo exemplum, irrequietus ac mærens, quòd nimis angustè intra unius Mundi finis se imperare arbitretur.

8. Reprehenditur insani Regis ambitio.

9. Eadem reprehensio ad cæteros quoslibet Fortuitorum amatores extenditur.

10. Nec quisquam ab eâ immunis, etiamsi moderata, & facilè parabilia se dicat optare.

11. Nam omnis ejusmodi rerum cupido inexplebilis, &, licet initio modica, per votorum successus augetur.

12. Probatur id ex vanitate talium Bonorum, utpote nihil solidi habentium, quo animum satient.

13. Unde necessariò consequitur, ut ille, adhuc vacuus & esuriens, ex alijs ad alia quærenda se porrigat.

14. Adde, quòd Bona fortuita non solùm, ut vana, insatiabili cupiditate plura acquirendi; verùm etiam, ut caduca & fragilia, continenti solicitudine acquisita servandi admiratores suos torquent. Quæ illorum fragilitas hic fusè explicatur.

15. Tum ex eâ possidentium anxietas & formido colligitur.

16. Postremò lætitia, & satietas, cujus gratiâ Fortunæ Bona exquiruntur, potiùs pauca appetentibus, quàm multa possidentibus solet contingere.

17. Quanta igitur eorum stultitia, qui multis egere perpetuò malint, talia sine fine appetendo, quàm

quàm paucis statim expleri, supervacua eorum vota abscindendo?

18. Describitur Sapientis felicitas, qui externa contemnat, nihil ideo solicitus de Magistratibus & imperijs, cùm longe præclarius, & verius, inani absque pompâ, in seipso regnum obtineat.

19. Ejusdem magnanimitas divitiarum neglectu, deridendisque Mortalium circa gemmas, metalla, & id genus crepundia puerilibus studijs.

20. Securitas demum, quæ cætera omnia Fortunæ Bona susque deque habet, ceù supervacua, nulloque pacto comparanda cum animi Bonis, quæ sola homini ad lætitiam & quietem sufficiant.

21. Aliquod hujus sapientiæ specimen in Diogene Cynico.

22. Eadem sapientia in Socratis exemplo adumbrata.

23. Inducitur per Prosopopœiam Socrates, justâ, & ad libri usque finem productâ Oratione demonstrans, sinceram felicitatem, animique lætitiam nemini ex quantâcunque Fortuitorum copiâ sperandam.

24. Admiratur igitur primò vulgi vecordiam, extra se suam emendicantis quietem: cùm tamen pax solida in externis consistere, & donari à Fortunâ minimè possit.

25. Affert hujus Propositionis argumentum certissimum, & totâ Oratione confirmandum: quia

quia nemo felix, integræque compos lætitiæ, nisi eximijs, & certis, suisque fruatur Bonis: quæ utraque conditio Fortunæ muneribus, tum per se se exiguis, tum extra utentis arbitrium positis, abest.

26. Abesse primam probatur, ostenso quàm vilia parvique pretij illa sint, per comparationem cum præstantioribus multò divitijs, quas Natura nemini Mortalium non fruendas exposuit.

27. Affertur Adversariorum responsio, contendentium Bona Fortunæ, esto inferiora communibus Naturæ divitijs; pretio tamen ijs antestare, vtpote ad proprium unius *domini fructum* spectantia. Cui responsioni *dupliciter* obviam itur: primò, quia nihil inde amplificatur possessæ rei fructus, immo clariùs elucet, quàm sit angustus & tenuis, cùm *ad plures* simul nequeat pertingere.

28. Secundo, quia falsò jactatur, fortuitorum Bonorum fructum à dominis solummodo percipi: cùm magna illius pars ad populum etiam pertineat: ut liquidò apparet in vestium, villarumque magnificentiâ, & cæteris de hoc genere quibuslibet Bonis, externam solummodo in speciem paratis.

29. Neque rursus respondeant, præter *hujus* moni pompam, ac speciem, *qua populus ex* æquo fruatur, superesse alios in Fortunæ opulentiâ pulcherrimos, & proprios Divitum fructus,

ctus, honorem nimirum. & voluptatum cujusquemodi copiam.

30. Nam, ad voluptates quod attinet, si de naturalibus, puta cibi, atque somni, loquamur; negatur ampliores eas fortunatis hominibus, quàm pauperrimo cuique suppetere.

31. Patet id in cibo, atque potu, quorum suavitas ex utentium potiùs naturali indigentiâ, & sincerâ habitudine; quàm ex saporum delectu, sumptuosisque apparatibus profluit.

32. Nec minùs in somno, quem non stragulorum opulentia, & mollities, sed corporis lassitudo, & securitas mentis conciliat.

33. Si verò de alijs voluptatibus supervacuis, aut etiam inhonestis, turpibusque sit sermo; esto, illis divites largiùs circumfluant. Nihil id certè ad commendandas divitias; ad infamandas plurimùm valet.

34. At, qui Fortunæ copijs excellunt, vulgi pariter admiratione, atque honore præeminent.

35. Quid tum? Nihil hoc honore inanius, & sapienti expetendum minùs: cùm nullo accipientis Merito nixus, ex solâ deferentium stultitiâ originem trahat.

36. Additur ex abundanti, Fortunæ munera non modò non ingentium Bonorum; sed neque Bonorum nomen mereri: quin veriùs Malis esse accensenda: utpote quæ plùs noceant, quàm prosint. Operæ igitur pretium fore, damnorum ex ijs profluentium gravitatem perpendere, cùm

cùm fructuum tenuitas jam ex dictis abundè constiterit.

37. Morbi primò se objiciunt, ab immoderato voluptatum usu, qui opum copiam plerunque comitatur, manantes.

38. Sequuntur insidiæ, nunquam ijs non timendæ, qui magna penes se necis suæ præmia habent: adeo ut ne conjunctissimis quidem tuto ausint se credere; quin eos sæpe *infestissimos* omnium experiantur.

39. Nec eodem non pertinent luctuosa tot urbium excidia, quas infelix opulentia luxu enervatas facilem hosti prædam objecit: cùm contra Scythas inopia sua ab hostium *incursionibus* tutissimos servet.

40. Declarantur uberiùs modo dicta exemplo, sive fabulâ Nucis, quæ fertilitatem, qua olim gloriabatur, serò *tandem*, ut noxiam, devovit.

41. Succedunt postremò eâdem ab radice pullulantes animorum teterrimæ pestes, arrogantia, vecordia, crudelitas, communisque juris impatiens, & nihil sibi vetitum ferens *libido*.

42. Hæc autem omnis Fortunæ indulgentis malignitas à contrario luculentiùs ostenditur: compositâ cum infelicibus præsentis *ævi* divitijs, innocentiâ & securitate, quæ veteris aureæ ætatis pauperiem beavit.

43. Qua occasione indignatus Socrates, rem adeo noxiam tantâ in admiratione, & honore apud

apud homines esse, objurgat eorum stultitiam; qui, in ferendo de rerum bonitate, vel malitiâ judicio, multitudinis potiùs opinionem, quàm rationis ductum sequuntur.

44. Neque vero sola pretij magnitudo, ut hactenus evictum est; sed altera quoque Bonorum felicitatem constituentium Nota, certa nimirum dominij proprietas, in fortuitis possessionibus deest: ut ex eo planissimè evincitur, quòd illas retinere pro arbitratu minimè possumus, sed, vel inviti, toties amittimus.

45. Hinc adeo, ceu ritè probatum, colligitur, fortunatos homines, quantâcunque in externarum opum affluentiâ, maximâ laborare domesticæ pacis inopiâ, utpote quæ nonnisi præstantissimis, maximèque certis innititur Bonis.

46. Hæc igitur Bona, contemptis fortuitis, Euthymiæ studioso quærenda, immo, ut veriùs loquamur, fruenda: cùm ultrò se ingerant, intraque animum ipsum nascantur, nec alio, quàm nostræ voluntatis, emenda sint pretio.

LIBRI II.

In quo adversùs pro visa Fortuna Mala animus communitur.

1. FElicitas hominis, ex eo potissimùm nomine, quòd Animi tranquillitatem, lætitiamque,

quæ, extra Fortunæ vel faventis, vel adversantis arbitrium, in Sapientiâ, Virtuteque suâ positam habeat.

2. Cujus primam effati partem cùm in superiori libro perspicuè ostenderimus; reliquum est, ut secundam in hoc, & consecutaris duobus pari perspicuitate ostendamus: ac, quemadmodum ibi nullam fortuitorum affluentiam Bonorum fundandæ Sapientis lætitiæ vel necessariam, vel idoneam evicimus; sic nullam deinceps fortuitorum violentiam Malorum eidem labefactandæ parem esse evincamus.

3. Neque tamen propterea opus ducimus, ad splendida de hujusmodi Malorum ingenio figmenta confugere: quasi nullam nocendi per se se vim habeant, sed tota hæc ipsis, cæteroqui insontibus, ab inani hominum opinione affingatur.

4. Illud potiùs, tamquam propositionis allatæ fundamentum, statuimus, magnam humanæ menti vim esse ad externos sibi casus tristiores asperioresque reddendos: quòd in ipsis nimirum malignitatem seu falsam effingat; seu veram amplificet; seu, quæ admistis (ut semper contingit) Bonis mitigatur, puram, & à meliori parte sejunctam concipiat: adeoque, qui hæc mentis vitia sapienter correxerit, posse illum ita externorum Malorum acerbitatem lenire; ut nihil tranquillitati suæ obsint.

5. Id porrò perspicuè comprobari videtur dissimillimo animi habitu, quo diversi eosdem

sæpe

sæpe casus excipiunt, alij ad extremum mærorum dejecti; alij suâ nihil è quiete dimoti.

6. Cùm enim res utrobique eædem sint; non aliunde profectò, quàm ex dissimili circa ipsas judicio ea oriri animorum, atque affectuum diversitas potest.

7. Propositæ modò rationi nova lux additur tum illius exemplo picturæ, quæ diversas diverso è latere spectantibus imagines reddit; tum prægnantium fœminarum, quæ, quas animo species concipiunt, eas teneris sæpe fœtibus solent imprimere.

8. Jamuero hæc mentis perversitas, fortuitos adversùm se casus opinione suâ roborantis, nusquam manifestiùs elucet, quàm in solicito eorumdem absentium timore. Quid enim tunc externi vim infert? Quidve animum, nisi ipsemet animus, fodit?

9. Reprehensio eorum stultitiæ, qui vano, & inutili futurorum, imnio & nunquam fortasse futurorum discriminum metu, omnem sibi præsentium Bonorum lætitiam, atque fructum corrumpunt, perpetuisque seipsos, ac penè tartareis cruciatibus torquent.

10. *& seqq. usque ad 26.* Quos ideo cruciatus in fabulosâ Mycenæi Andremonis imagine expressos proponimus.

26. Quanquam parùm poeticis, ad eos adumbrandos, Commentis sit opus: cùm plurimorum in vitâ perpetuis agitatâ inanium formidi-

midinum larvis, citra fabulam, passim occurrant.

27. Atqui nihil hisce terroribus stultius, & rationi oppositum magis: primò, quia nullum afferunt evitandis Malis præsidium: quin ea potiùs anticipant, atque longiùs producunt.

28. Deinde, quia plurima nobis obijciunt ficta, & nunquam eventura infortunia, non alium propterea relaturis improvidæ formidinis fructum, nisi, ut inanium solicitâ expectatione Malorum verè tristes, ac miseri simus.

29. Postremò, quia plùs sæpe cruciatùs ex Mali provisi metu, quàm ex ipso Malo præsente percipimus: cùm eo ingenio sit timor, ut & majora veris concipiat, quæ procul intuetur, Mala; & quovis temporis puncto totam eorum longitudinem colligat, collectaque adeo vehementiùs animos torqueat.

30. Quæ ultimo loco proposita ratio ut planior ad intelligendum sit; statuitur quavis in re aliud esse amplitudinem spatij, aliud vim, & vehementiam naturæ, nec, qui dolor sit longior, eum esse propterea acriorem censendum. Nam, cùm nullo temporis puncto præteriti, futurique Cruciatus, utpote absentes, sensu percipi valeant; nullo etiam temporis puncto plus doloris re ipsâ percipitur, quàm, si unicum intra temporis punctum ille totus desineret.

31. En igitur quo pacto Timor sibi Mala congeminet. Nimirum, cùm quovis momento totam ille sibi præsentem efficiat, & simul intra

animum colligat futurorum seriem dolorum; totâ illâ conjunctim, multòque propterea vehementiùs, quàm eorum innata vis ferat, quovis tempore animum cruciat.

32. Unde colligitur, nullum esse intestino hoc tortore funestiorem tyrannum; utpote qui barbaram, nec ab ullis unquam Tyrannis inventam, gravissimè simul, diutissimèque torquendi artem & unus invenerit, & in eos, quos sibi obnoxios habet, continenter exerceat.

33. Perpensâ jam illius immanitate, facilis, & nulli non obvia ejusdem retundendæ ratio proponitur: si nimirum, cùm anxia futurorum cura pulsare animum cœperit; hæc nobiscum ritè agitemus: primò, nihil Mali adesse in præsentiâ, quod vel corpus, vel animum premat. Cur igitur angamur potiùs Malis, quæ absunt; quàm fruamur Bonis, quæ suppetunt?

34. Secundò, licet multa possint adversa evenire; incertum tamen esse, an sint eventura. Cur igitur certum incertis de Malis præsumamus dolorem?

35. Tertiò, etiamsi, quod metuimus, inevitabili lege subeundum sit; non defuturum tamen mox tempus dolendi. Cur igitur anticipare, & producere illam ultro tristitiam velimus? Cùm è contrario, quantò illa gravior mox erit; tantò par sit nunc solertiùs prospicere, ut præsenti compensetur securitate, & lætitiâ.

36. Importunis timoribus hunc in modum resectis, plusquàm dimidium recidi ex humanæ

mise-

miseriæ cumulo ostenditur: cùm illius longè major pars in futurorum curâ, quàm in præsentium Malorum sensu sit posita.

37. Falsò igitur de Naturæ, Fortunæque sævitiâ homines queri, justius sui accusaturos timoris dementiam, qua utriusque tum Bona corrumpant; tum Mala congeminent.

38. Non tamen propterea omnem futurorum casuum præmeditationem, cum *Epicuro*, Sapienti interdicimus.

39. Quin illam prudentiæ consentaneam, instruendisque adversùs ventura Mala animis apprimè opportunam censemus.

40. Falsò quippe Epicurus docebat, ex ejusmodi provisu nihil aliud, quàm *vanas formidines*, & ægritudinis incrementum, referri: cùm veriùs Malorum inde sensus, atque terror soleat imminui.

41. Id verò multis, apertisque rationibus confici potest. Nam Inscitia, ceu nox, semper trepida: prospectisque multò leviùs, quàm ignotis percellimur: eodem planè pacto, quo minus in luce, quàm nocturnas per umbras, trepidi sumus.

42. Exemplo esse potest securus Alexandri Macedonis, sub ipsam horam ineundi cum Dario certaminis, somnus, quem vigil *de futurâ* pugnâ meditatio præcesserat.

43. Atque hinc prima ratio nostræ adversùs Epicurum propositionis eruitur. Qui enim casus impendentes prospexit, illorum jam vim,

natu-

naturam, & magnitudinem cognitam habet, minùs idcirco ab subitam aggressionem trepidaturus, quàm qui, nihil ejusmodi antea meditatus, vel levissimâ, & sæpe inani consternatur, ignota pro majoribus ducens, occursantis discriminis specie.

44. Afferuntur nonnulla exempla inanium terrorum, qui ex rerum objectarum ignoratione oriuntur. Qualis ille, quo suos Heliogabalus convivas affecit, exarmatis leonibus in triclinium immissis.

45. Nec non Panicus, apud Tacitum, Romanis in castris tumultus, quem perturbatus, trepidéque ruens equus conciverat.

46. Altera ratio, cur Mala prævisa leviùs afficiant, ex eo derivatur, quia minus violens est transitus à provisu doloris ad ejusdem experimentum, quàm ab omnimodâ securitate ad subitum, & totum simul ingruentem oppositæ sensum mæstitiæ.

47. Cui rationi affinis est Tertia, nimirum assuetudo, & quoddam veluti callum, quo animus, crebrò secum Mala pertractans, ad eorum horrorem, ac sensum paulatim obdurescit.

48. Postremum argumentum, quo rerum adversarum præmeditatio non solùm suadetur; verùm etiam, qualis debeat esse, explicatur, in eo positum est, quòd per ipsam locum, & opportunitatem nanciscimur, idonea

adversùs prospectos casus comparandi præsidia: quo in apparatu vel tota, vel præcipua utilitatis est ratio. Si enim ita quis futura Mala prævideat; ut nihil de infringendâ opportunis armis illorum vi cogitet, quin potius ea cæco timore adversùm se augeat, ac roboret; optimo sanè jure hujusceemodi curam, tamquam supervacuam, & noxiam, Epicurus potuit reprehendere: nec nos minùs in priore libri parte eam prorsus evellere pro virili contendimus. At si non solùm de Malis, quæ possunt accidere; sed simul etiam de rationibus animus cogitet, quibus illa possit tutiùs excipere; hujusmodi præmeditationem animorum tranquillitati nequaquam officere, quinimmo rationi maximè congruam, & ad moderandos timores accommodatissimam esse nemo Sapiens negaverit.

49. Et talem profectò expertus & Achæorum fortissimus Imperator Philopœmen, cujus in hoc genere sollertia describitur.

50. Neque nos utilem experiemur minùs, si, illius exemplo, quidquid in gerendis negotijs, vitæque in usu adversi potest contingere, sedulo cogitatu assuescamus prospicere: tum statim, quæ cuique casui leniùs ferendo aptissima sunt, conquiramus Sapientiæ præcepta, ijsque velut armis mentem tegamus.

51. Horum verò præceptorum copiosa in duo-

duobus, qui sequuntur, libris supellex promittitur.

LIBRI III.

Ubi generalia fortuitis quibuscumque casibus leniendis afferuntur remedia.

1. POesim ab otiosis, & futilibus nugis, quæ nativam illius nobilitatem nimiùm quantùm infamant, ad sublimiora revocandam, humanæque felicitati profutura argumenta: idque adeo in præsentibus libellis nos agere, Socratis exemplum sequentes, qui Philosophiam primus à curiosâ rerum physicarum indagine ad utiliorem morum, vitæque disciplinam traduxit.

2. Cùm igitur in superiori libro adversus impendentium Malorum formidinem opportuna remedia attulerimus; ea jam tradituros, quibus Sapiens instructus vel præsentium Malorum tristitiam lenire, & in quavis Fortunæ acerbitate tranquillum animi statum valeat tueri: quæ multò tum excellentior, tum operosior sit fortitudo, quàm absentes, & remotos tantummodo casus citra perturbationem prospicere.

3. Cavendum igitur ante omnia esse plurimo-

morum stultissimum morem, qui, perverso quodam miseriæ veluti ambitu, suis calamitatibus favent, easque tum assiduè respiciunt; tum in atrociorem sibi speciem conantur effingere.

4. Immo contra pro virili enitendum, ab infortunijs suis, quàm longissimè liceat, mentem avertere, deque ijs potiùs cogitare, quæ inflicti vulneris dolorem imminuant.

5. Afferuntur jam communia solatia, quibus cujuslibet Mali mitigari acerbitas possit: primumque adeo illud, ut cogitemus, quæcunque nos premunt Adversa, perpetuas vitæ leges, & naturalia humanæ conditionis onera esse.

6. Quocirca præter rationem de jacturis sive rei, sive sobolis homines queri: perinde quasi non utramque hac acceperint lege; ut scirent, posse sibi aliquando subduci: aut quasi mirum censeri ulli debeat, & à Naturæ consuetudine abhorrens, mutabilia, atque incerta deficere.

7. Quin eodem hoc ex fonte alterum solatij genus emanat, nempe societas dolentium: cùm similibus fatis, utpote ordinarijs vitæ vectigalibus, universum latè prematur hominum genus.

8. Neque inferioris solùm ordinis, atque loci Mortales, sed vel ij, quos benignior Fortuna in summo humanarum rerum fastigio con-

constituit, sceptris, & imperijs superbos: quorum conditio adeo communes mortalitatis ærumnas non exit; ut alijs etiam proprijs, & gravioribus pateat.

9. Afferuntur recentia exempla, primumque Mahometti Turcarum Imperatoris, civili Suorum seditione in custodiam è solio detrusi.

10. Necnon alterum Serenissimæ Britanniæ Regis Jacobi, rebellibus Populi furijs paterno nuper ex imperio emigrare compulsi. Licet tantum Heroem sua potiùs ornet calamitas, magnanimæ pretium Virtutis: interque singularia recenseri mereatur divinæ Providentiæ exempla, Fortunam illi obijcientis vincendam, ut vel in ipsam, quæ regnorum arbitra vulgò appellatur, suos porrigat fasces, perque adversorum experimenta, secundis digniorem se probet.

11. Cùm igitur nemo unus Mortalium ab ærumnis intactus occurrat; quàm superbum, injustumque, & pudoris expertem dicemus, qui communem omnium sortem se queratur subire?

12. Memorabilis Democriti ars, qua hoc idem argumentum Dario Regi, amissam uxorem impotentiùs dolenti, proposuit.

13. Neque quisquam obijciat, nonnullos reperiri, adversi cujuslibet casùs ignaros. Nam, ut verum id esse admittatur; & tam pauci hu-

jusmodi occurrunt; ut inter prodigia potiùs, quàm exempla, mereantur referri; &, nisi mors matura prospexerit; corruptam ipsi quoque, nemini non paratis in longiori curriculo offensionibus, qua in præsentia superbiunt, felicitatem dolebunt.

14. Probatur id plurium exemplis, quos, prosperrimo diu cursu provectos, longior vita in extremum miseriarum præceps deduxit.

15. Quid, quòd, si ritè perspicimus, *non nostras* duntaxat, sed longè etiam nostris graviores ærumnas in plurimis passim Mortalium intueri licebit?

16. Ut profectò gratulandum sit *justitiæ*, quòd à peculiari plurimorum *sarcinâ nos immunes* Sors fecerit; quàm expostulandum, quòd communia omnium onera subire compulerit.

17. Declaratur vis hujusce *consecutionis* Leporum Æsopicorum fabellâ.

18. Quanquam plus etiam levaminis alienæ sortis contemplatio nostris casibus feret, si securitatem insuper animadverterimus, quam plurimi passim vel vulgares homunculi in assiduis, & gravissimis calamitatibus præferunt.

19. Hanc enim spectantes indecoræ in levioribus tolerandis ærumnis mollitiæ, *eruditos* præsertim homines, & sapientiam professos, pudebit.

20. Sed quàmvis ex alienis infortuniis decescent

sent solatia; adhuc ex nostris alia facultatibus supperunt: neque enim quisquam adeo calamitosus; ut nihil sive externi, sive interioris Boni possideat, quo suum oblectare animum in doloribus possit.

21 Cur igitur Mali amarities hujusce possessionis suavitatem corrumpat: nec potiùs illius hæc ægritudinem jucunditate suâ temperet, ac mitiorem efficiat?

22. Adde, quòd non in Bonis duntaxat, quæ possidemus; sed in ipsis Malis, quæ patimur, fomenti, & solaminis plurimum ad ea æquiùs toleranda reperire fas est: cùm præsentis ævi Bona, atque Mala ita Deus temperaverit; ut nulla tam immanis calamitas sit, quæ nihil admisti secum fructùs, atque Commodi ferat.

23. Quam rerum diversam temperationem non absurdè Epictetus per duas dissimiles ansas utrinque ijs adjunctas expressit, asperam unam, quaque citra noxam nequeant apprehendi; commodiorem verò alteram, & quæ arripientes nil lædat.

24. Debere igitur Sapientem ad omnia, quæ sibi à Fortunâ porriguntur, ita se aptare; ut dextrâ potiùs ansâ, leniore, & innoxiâ, quàm oppositâ eas oblatas apprehendat; nimirum ut in ijs, quæ Bona duntaxat occurrunt, respiciat; ab alijs verò, quæ lædunt, mentem prorsus avertat.

25. Exemplum ejusmodi sapientiæ in Julio Cæsare, & Leonidâ Spartano proponitur.

26. Eadem suadetur exemplo Naturæ, cujus discors in elementis concordia non alio, quàm hujusce artis, ingenio tam immota, atque stabilis permanet.

27. Ex omnibus porrò tristioris Fortunæ fructibus illum longè præclarissimum esse, quòd materiem illa Virtutis, gloriæque occasionem suppeditet.

28. Varia proinde argumenta ex *honestate*, atque gloriâ eruuntur, quibus ad *invictam*, & *hilarem* Adversorum tolerantiam excitare se animus possit.

29. Proderit etiam quamplurimùm, meminisse, ac pro certo statuere, nihil in rebus *humanis* sine Dei nutu evenire: *cujus providentissimo*, amantissimoque regimini Mortales omnes deceat se penitùs tradere.

30. Si enim adeo *plenum ille* obtinet in rerum conditarum universitatem *dominium*, *ut*, quàmvis, nullâ Boni nostri ratione habitâ, Mundum gubernaret; æquissimo tamen animo illius ferri deceret imperia; quantò æquiùs subeunda nunc sint, cùm non ad suum Commodum, sed ad subjectorum, utilitatem, pro parentis potiùs, quàm domini more, colliment?

31. Neque obstat, quòd severiùs aliquando de hominibus consulat: cùm *patris* erga filios amor non in blanditijs *solummodo*; *sed sæpe*, ac plùs etiam in durioribus *imperijs* elucescat.

32. Ne-

32. Neque item, quòd utilitas sæpe nulla cernatur, cujus gratiâ hæc, aut illa de nobis decernat. Satis quippe ad omnia pacatissimè excipienda esse potest, illius benignitatem, ac sapientiam exploratam habere, quæ, Medici peritissimi instar, opem ferre vel remedia rationem ignorantibus novit.

33. Quanquam neque nos ipsos omnis Adversorum ratio, & utilitas latet. Cur enim Meritorum, virtutisque incrementa, quæ inde animus capit, non & nobis amplissima tam gloriosos labores perferendi merces; & justissima Deo eosdem imponendi sint ratio?

34. Sacer amoris justissimi ardor, quo voluntas impulsa supremo Regnatori, & Parenti se omnino moderandam, quàque libeat ducendam permittit.

35. Et quidem hæc divinæ voluntatis Nota, quibuslibet in eventis rite observata, nedum Mala ut moderatè feramus; sed ut nihil etiam, quod subire compellimur, malum, atque noxium ducamus, persuadet. Si quis tamen adhuc mentis infirmior vel ea, quæ summi Parentis arbitratu acciderint, tristia pergit, & lugenda censere; at aliâ certè ratione solari se facilè potest; perpendens nimirum, quàm citò humana quævis tum Bona, tum Mala soleant deficere, & oppositis locum concedere.

36. Cujus rei testimonio esse possunt cum Fortunæ vicissitudines, quibus C. Marium per

prospera, atque adversa jactatum accepimus; tum aliæ haud prorsus dissimiles, quarum varietatem & in plurimis passim videmus, & in nobis sæpe experimur.

37. Immo, quàmvis per universam hominis vitam se dolor porrigeret; adhuc parvi faciendus esset, ut brevis: cùm, omnium confessione, brevissima humani ævi sint spatia: quin etiam quidvis finitum, quantùmcunque pateat, si cum æternitate conferatur; vix puncto possit longius videri. Ut sanè manifestò sibi homines contradicant, dum hinc de vitæ brevitate, illinc verò de longitudine doloris queruntur.

38. Debere igitur quemlibet *spe finis* jam jam adfuturi præsentium cujusquemodi ærumnarum sensum lenire, immensumque, & æternum, quod propediem *inchoaturus* est, ævum jam nunc mente præsumere: ad cujus *Aspectum*, quidquid ullo fine concluditur, vix nihilo majus videbitur, indignumque adeo, quod vel tenui nos curâ solicitet.

39. Ultima æquanimitatis ratio ex iracundiæ inutilitate desumitur, ut quæ nullum prorsus vulneribus ferat levamen.

40. Quin è contrario nativam illorum acerbitatem, quam animi fortitudo, & patientia solet minuere, agitando, premendoque vehementiùs irritet.

41. Hæc itaque in promptu habenda solatia: his

his quasi armis cum Fortunâ pugnandum: quæ ita illius ictus retundent; ut tranquillè jam pacatèque, & citra animi perturbationem excipi possint.

42. Innuuntur & alia doloris fomenta, ut literariæ occupationes, amœni secessus, Amicorum colloquia, & Musicæ in primis dulcedo, ad sedandos tum animi, tum corporis morbos aptissima.

43. Sed omnibus tamen externis id genus auxilijs præferendam esse Rationem statuitur: quæ, tamquam præsentissimum non sopiendis tantùm, sed & abolendis quibusque doloribus pharmacum, ex Providentiæ dono Mortalibus contigit.

LIBRI IV.

Ubi propria, & singulis accommodata infortunijs præbentur solatia.

1. Quemadmodum Hippocrates è fano Æsculapij peculiarium morborum medelas olim descripserit; sic è Rationis sacrario depromptа singulorum nos animi morborum remedia hoc in libro exhibere.

2. Invitantur Mortales, suas ut quisque ægritudi-

tudines proferant, certam, & præsentissimam singulis recepturi medelam.

3. Paupertatis solatia, primò, quia nulli non integrum è pauperrimo statim opulentissimum fieri, modò rebus desideria adæquaverit.

4. Secundò, quia interioribus alijs Sapientiæ divitijs externorum fas est inopiam Bonorum rependere.

5. Tertiò, quia Paupertas curarum, & nequitiæ fomenta subducit: adeo ut, non modò æquanimiter ferri possit; sed ultro etiam de ligi, & quovis pretio merettur parari.

6. Quartò, quia præstantium Virorum exemplis evincitur, nihil ipsam Sapienti ad felicitatem, & gloriam obesse.

7. Solatia Alijs, qui ægrè ferunt se ampliori ex Fortunâ ad inopiam delapsos.

8. Injustum esse illorum dolorem probatur. Cur enim lugendum sit, divitias post Usum amittere, quas lugendum non esset, nunquam accepisse? Cùm è contrario præteritus Bonorum Usus, illorum privationem, utcunque dolenda esset; suæ jucunditatis memoriâ solari, & rependere potiùs debeat, quàm acerbiorem efficere. Qua occasione ostenditur, Sapientis esse, non ex præsentibus solùm, sed ex præteritis quoque Bonis lætitiæ fructum haurire: alioqui breves plùs nimiò voluptates, immo & dolorem perpetuum fore, si præterita Bona mæ-

roris

roris potiùs, quàm lætitiæ inter causas ponantur.

9. Pari ratione, injustas eorumdem esse adversùs Fortunam querelas, ostenditur. Quo enim pacto accusari mereatur, quia munerum suorum Usum non perpetuum concesserit, quæ, vel si nullum concessisset, accusari jure non posset? Aut cur illius crimen potiùs ducamus, sua tandem resumere; quàm Meritum, tamdiu utenda annuisse?

10. Quanquam, etiamsi Fortuna nos injustè læsisset, repetendo, quæ dederat; stultum tamen foret adversùs ipsam irasci: cùm per hanc iracundiam multò majora nobis ipsi eripiamus bona, quàm Fortuna vel rapuerit; vel possit attingere: Pacem nimirum, Sapientiam, Virtutem. Hanc esse propriam hominis possessionem: hac retenta nihil solidi, suique Boni illi decedere. Relinquenda igitur magno animo Sorti sua munera, & in nostris acquiescendum, Stilponis Megarensis, ac Diogenis Cynici exemplo.

11. Solatia Natorum mortem lugentibus. Neque enim ipsi vel suâ causa deflendi, vel nostrâ.

12. Non suâ, ut qui, moriendo, vitæ Mala, ac pericula omnia semel evaserint: quæ tanta sunt; ut nos ipsis potiùs miserandos efficiant.

13. Neque itidem nostrâ; ob rationes cum

alijs Bonis externis communes, quorum supra jacturam solati sumus.

14. At, simul cum illis, tota posteritatis familiæque propagandæ spes occidit.

15. Quid tum? Nempe is nobis post interitum labor erit: ea cura in æternitatem jam transcriptos urgebit, neminem in terris superesse nostri nominis, atque stirpis hæredem?

16. Præterquam quòd, etiam posteritatis spes in sobole superesset; quamdiu tandem ea incolumis foret? Paulò quidem seriùs, sed tamen aliquando deficeret: cùm non modò tot illustres olim familiæ, primariæque Urbes occiderint; sed ipsummet Mundum, *in quo* minores reliquas mutabilium rerum decessiones, successionesque peragi cernimus, suus tandem interitus maneat. *Ut planè ridiculum sit, tantas inter ruinas, unius familiæ excidium lugere,*

17. Solatia indignantibus, abesse sibi nominis, famæque claritudinem, qua alios fulgere intuentur.

18. Neque enim solida felicitas ullius indiget famæ præsidio: nisi fortè minùs plenam Dei beatitatem fuisse arbitramur æterno illa tempore, quo, ante rerum procreationem, *unus* ipse suorum sibi Decorum testis, externâ omni gloriâ penitùs caruit.

19. Quanquam nec opus exempla tam sublimia

blimia conquirere: cùm plurimos intueri passim homines liceat, qui, procul ab omni famæ pompa, atque strepitu, tranquillam in obscuro vitam, alijs opibus lætissimi, degunt.

20. Parum tamen foret ad gloriam spernendam, quòd abesse citra pacis, lætitiæque possit jacturam. Plus est, quòd adesse citra illius perturbationem vix possit, assiduis nimirum, molestissimisque æmulationis, invidiæ, timoris, idque genus curarum aculeis animum fodiens, ac vetans quiescere.

21. Adeo ut non modò absens, tamquam supervacuum munus, desideranda minimè sit; sed vel ultro se offerens declinanda, tamquam gravissimum onus.

22. Solatia ijs, qui non solùm se gloriâ carere; sed ludibrio insuper esse, atque irrisui queruntur. Vel enim id gens ludibria suâ culpâ, vel immeriti subeunt. Si primum; nulla est causa irascendi, pro suo merito acceptis, quin potiùs gaudendi, quòd ex aliorum censura suorum fœditatem vitiorum, cautiùs ea deinde vitaturi, cognoverint.

23. Sin nullam ob suum Meritum, sed fortuiti cujuspiam, externique causà petulanti à vulgo irridentur; vanissima ejusmodi ludibria, utpote à stultis profecta, facilè Sapienti erit, citra molestiam, transmittere. Quis enim aut insanire vulgum nesciat; aut insanorum convicijs, nisi amens & ipse, commoveatur?

24. De-

24. Despiciendam igitur in ijs fatuitatem animi esse, qui nos ob corporis speciem despiciunt: cavendumque, ne, sanas stultorum irrisiones iniquiùs ferentes, justam *Sapientibus* Nostri irridendi causam præbeamus.

25. Nihil quippe fatuo hoc dolore deformius, & ridiculum magis.

26. Neque indignandum, quòd vel Sapientum quispiam, ob externa nostri corporis vitia, interdum subrideat: cùm ejusmodi risus naturæ potiùs sponte in oris superficie nascatur; quàm ex altiore judicio, animique contemptu descendat.

27. Quin & operæ pretium fore, si nos ipsi in nostra id genus vitia jocari assuescamus, tum hilaritatis gratiâ; tum locum, & ansam alienæ in ea dicacitati erepturi.

28. Denique imbecilli nimiùm animi esse, levissimo risu, & futilibus verbis percelli, atque deijci.

29. Cùm vir Fortis, & Sapiens adeo nihil inde commoveatur; ut neque in gloriâ sibi ponere tam exiguæ spernendæque rei victoriam dignetur.

30. Solatia graviorum contumeliarum, quæ ad ictus, & plagas processerint. Nam neque hic iracundiæ causam adesse, quasi à vulgo affecti ignominiâ fuerimus: cùm ille, ex furore magis, quàm ex judicio sæviens, non veriùs injuriâ afficere quemquam possit, ac mulus calce percutiens.

31. Quæ-

esse. Quo circa par esse, ut citra iracundiæ sensum id genus Offensas feramus, non secus, ac Lapsum è scalis, vel fortuitum aliud vulnus ferremus: gnari ex alienâ stultitiâ nec majorem ictui gravitatem, nec ullam icto ignominiam accedere: immo tunc solùm nos deprimi, & infra lædentem constitui, cùm injuriâ, & dedecore nos affectos, irascendo, profitemur: contra verò superiores hosti esse, quamdiu illius Ausus despicimus.

32. Ostenditur hac occasione Sapientem nunquam affici injuriâ.

33. Debere illum proinde, cùm extra Jactum injuriæ sit; extra iram quoque esse, ac studium vindictæ.

34. Præterquam quòd, etiamsi verâm accepisset injuriam non aliâ eam ratione ulcisci aptiùs posset; quàm illius authorem, tamquam irâ indignum, spernendo: cui contra, si irascitur, honoris plurimum defert, talem nimirum suâ confessione declarans; ut vel Sapientem afficere contumeliâ possit.

35. Alia ratio, cur vindictam Sapiens non quærat: quia injustè lædens multo est, quàm læsus, miserior, adeoque nunquam inultus, utpote quem suum scelus externo quovis supplicio graviùs afficiat.

36. Denique, quia ultio de hoste sumpta nullum affert vulneribus ab eo inflictis remedium.

37. Col-

37. Colligitur itaque, non de ijs, qui exteriùs lædere conati nos fuerint, hostibus ultionem quærendam; sed in nostram iracundiam, & ulciscendi aviditatem, tamquam in capitalissimum animi hostem, pugnandum, deque *hujus* intimi potiùs, ac gravissimi vulneris cogitandum medelà, quàm de levioris, externique alterius vindictà.

38. Exilij solatia.

39. Primò, quia, quamdiu in terris agimus, ubicunque tandem locorum, extra veram hominis Patriam sumus, adeoque exilij locum potiùs mutare; quàm in exilium ejici, possumus.

40. Secundò, quia, si nihil demum est exulare, nisi à natali Solo abesse; magna pars hominum sponte sibi exilium consciscit: cùm, non modò plurimi à suis procul cunabulis vitæ sibi deligant sedem; verùm & populi ipsi, *nativis* valere sedibus jussis, in externas procul emigrarint colonias.

41. Tertiò, quia indecorum videtur, in Orbis terrarum universi possessionem creatos unius certæ regionis angustijs Patriam suam definire, reliqua verò spatia omnia pro alienis, & ad se se nihil pertinentibus ducere.

42. Neque obijciatur, asperum naturà exilij locum, & inamabilem esse. Nam & veteres ibidem indigenæ libentissimè vivunt; nec ulla est tam infelix Regio, quæ non aliquà peculiari dote cæterarum inopiam rependat.

43. So-

43. Solatia carcere inclusis, molestèque ferentibus tam loci fœditatem, & libertatis jacturam; tum, quòd insontes id pœnæ sustineant.

44. Nam primò innocentia ad levandum potiùs valet, quàm ad aggravandum mærorem supplicij

45. Ad squalorem verò loci, quod attinet, adeo hic Sapientis dignitatem non maculat; ut ipsius magis splendore illustretur.

46. Mentis demum libertas non modò nullis cohibetur custodijs; sed secreto in recessu plus etiam facultatis, ad sibi, honestisque artibus vacandum, nanciscitùr. Cujus rei nobile documentum Severinus Boethius in Ticinensi carcere exhibuit.

47. Hunc igitur ex custodia sua fructum qui referat, næ ille tum pœnæ sibi sensum leniorem efficiet; tum gratias etiam agere judicibus poterit, quòd, desidiæ remotis illecebris, felici se quadam necessitate ad meliora compulerint.

48. Naturalium damnorum, & pinguioris primùm ingenij solatia.

49. Esto quippe egregium sit munus ingenij Præstantia; non exigua tamen Tranquillitatis, lætitiæque impedimenta secum ferre consuevit: tum quòd mordacibus animos stimulis ad æmulationem, & laudis certamina impellat, queis nihil Quieti inimicius:

50. Tum

50. Tum quòd infinita, nec unquam explebili ulterioris doctrinæ siti, qua nihil molestum, & anxium magis, mentes discruciet.

51. Adde, quòd, etsi nihil tranquillitati animorum per hosce sibi innatos Affectus obesset; minimum tamen ad eamdem suis quibuslibet fructibus confert. Quid enim multiplici, & variâ tot artium, ac rerum, maximam partem inanium, notitiâ ad securè pacatèque vivendum præsit opus?

52. Humanæ igitur curiositatis plùs nimiò solicitus insupervacuis addiscendis labor reprehenditur.

53. Mærentibus ob corporis deformitatem solatia.

54. Nemini enim, quàm ipsis, magis vitandum mærorem: cùm illius tetricitate turpitudo augeatur.

55. Vitari porrò eum facilè posse, si intueantur tot illustres Viros, quorum gloriæ deterior forma nil obfuit.

56. Præterea si cogitent, oris speciem, quæcunque illa sit, ad spectatores duntaxat pertinere? suamque adeo deformitatem alijs solùm tristitiæ occasionem præbere, à quibus cernatur, non ipsismet, quorum oculos fugiat.

57. Neque commoveri eos debere vulgi contemptu, & fastidio: quin potiùs gaudere, quòd nullos habituri eâ de causâ sint, nisi sapientes Amicos, quique se potius, quàm externam Sui diligant speciem.

58. Se-

58. Solatia Alijs, quos valetudinis imbecillitas angit.

59. Si enim hoc virium infirmitas obeundis muneribus ineptiores facit; at nobiliora mentis ministeria non præpedit: quæ satis esse cuique possunt, etiam ad alia inferiora minùs idoneo.

60. Deinde, quia virium infirmitas præstantiorem sæpe indolem arguit: cùm in naturâ videamus, quæ pretio excellant, fragiliora plerunque esse vulgaribus.

61. Postremò, quia nimiæ vires ad temeritatem, & prava consilia incitamento esse solent.

62. Cæcorum solatia, & primum, quia, si non oblectantur jucundis; neque tristibus etiam terrentur spectaculis.

63. Secundum, quia plurima ijs absunt incitamenta peccandi.

64. Tertium, quia multorum criminum etiam facultas, cum oculis, tollitur.

65. Quartum, quia expeditiorem ad sublimia contemplanda mentis vim habent, nobilioribusque adeo spectaculis, quàm videntes, fruuntur.

66. Æquo igitur animo ferendam cæcitatem esse ex dictis colligitur, & Democriti exemplo affirmatur.

67. **Inter corporis Cruciatus, & dolores solatia.**

Quam-

68. Quanquam non ea hic spondemus remedia, quæ omnem ab animo, & vultu ægritudinis sensum, ac speciem excludant. Nam id fortitudinis insolitæ genus, à Christianis *Martyribus* pluries exhibitum, ex gratuito Dei dono potest contingere, non humanæ artis præsidio parari.

69. Hoc igitur solùm conamur evincere, ut dolor quicunque, si minùs hilariter, & *citra gemitus*; at viriliter saltem, & citra *imbelles querelas*, animique dejectionem, feratur.

70. Cujus constantiæ ratio in promptu est. Nam vel mediocris urget dolor; vel summus: Si mediocris; pudeat Virum fortem ab *eo superari*: cùm in tali certamine *querendum* potiùs sit, parum esse gloriæ, quàm multum laboris.

71. Sin verò *summis idem viribus premit*; ipsamet illius magnitudo erigere *animum debet*: ut dignum Adversarium, capacemque nactus expromendæ campum virtutis, non grandibus solummodo verbis, sed paribus etiam exemplis Sapientem se probet.

72. Nec minimùm ea quoque cogitatio valebit, ijs nos cruciatibus à Deo Parente amantissimo ad Meritorum, gloriæque incrementum exerceri, æterna brevissimæ perpessionis præmia jam jam relaturos.

73. Vicinæ mortis solatia: & primum quidem ex plurimis, assiduisque mortalis ævi labori-

bori-

boribus, quos qui graviter fert, eorum finem in remedijs potiùs, quàm Malis numeret, necesse est.

74. Thracum, & Saguntini pueri exempla in hanc rem afferuntur.

75. Quocirca sibimet contradicere, qui de vitæ tum ærumnis, tum brevitate queruntur: cùm è contrario, si vita est optabilis; illâ frui; si misera; illius brevi fine solari se liceat.

76. Alterum mortis solamen, quòd vitam non tollit Sapienti, sed in melius commutat. Nam animus immortalis est, nihilque ardentiùs exoptat, quàm, terrenis effractis compedibus, ad authorem suum ferri: ut hinc conijcere futuram illius liceat lætitiam, tam flagranti demum voto per mortem potiti.

77. Votum animi terrena pertæsi, & à mortali hoc exilio immortalem ad Patriam quamprimùm transire anhelantis.

78. Paræneſis ad mortem, ut ne nobis tanti muneris sortem longiùs invideat.

79. Colligitur ex dictis, mortis necessitatem adeo non debere nobis esse causam mæstitiæ; ut vel una omnes vitæ mortalis ærumnas sat possit lenire.

LI.

LIBRI V.

De interioribus, quæ à Stultitia proficiscuntur, Malis, deque illorum remedijs.

1. A Fortunæ Malis, quibus opem tulimus, non quidem ea depellendo, sed opportunis duntaxat fomentis levando, ad stultitiæ jam Mala progredimur, longè graviora, & quibus, unica sit salus, carere: ut propterea oppositam penitus medicinæ rationem requirant: nec, ut priora, extenuari verbis debeant, quò lenius ferantur; sed gravissima potiùs ostendi, quò studiosiùs vitentur.

2. Eorum itaque, ubi frænis *solvantur*, immanis pernicies, Phaetontis sub exemplo, generatim proponitur.

3. Tum singulorum nominatim vis, atque furor describitur: initio ab Irâ desumpto, ejusque violento, ac præcipiti ingenio palàm ostenso.

4. Unde pronum colligere, quàm tristis, & miserandus sit animi Habitus, qui tam impotenti se Furiæ permiserit.

5 Confirmatur hæc animi perturbatio horrendis, & insanissimis motibus, quibus ipsum-

ipsummet Iratorum corpus agitari consuevit.

6. Adduntur barbaræ cædes, provinciarum excidia, suppliciorum ingeniosa, & plusquàm ferina crudelitas, idque genus teterrimi Effectus, in privatam, publicamque perniciem ex Irâ manantes.

7. Quorum rabidam vim ne ipsis quidem Iratis semper licuit evadere: alijs dementiâ, præcipiti alijs morte correptis: ut Aiacis, Syllæque exempla testantur.

8. Dissimillimum Iræ Amoris improbi vitium, externam si speciem intuearis: quæ huic ridibunda, illecebrosa, & ad omnem amœnitatem composita.

9. Sed nihilo tetrum, ac ferale minùs invenies, si penitùs introspicere arcanos Cruciatus libeat, quibus deditas sibi mentes miserrimè absumit.

10. Neque putandum, marcidi, & somniculosi veneni genus hoc esse. Nihil illo truculentiùs, nihil in furias, in sanguinem, in cædes projectius, ubi quidquam suæ libidini obsistat.

11. Documento sit furor, quo Brutarum Animantium corda succendit.

12. Detestatio tam pestiferæ luis, per enumerationem Malorum, quæ humano generi plurima, & gravissima infert.

13. Ambitio post Amorem se objicit, splendido & ipsa cultu oculos rapiens.

14. Cùm tamen nullus Tyrannorum graviori, quàm illa, servitutis jugo subjectos oppresserit, facultatibus violentiùs exuerit, durioribus imperijs vexaverit, in plura, & sæviora discrimina præcipites egerit.

15. Quam Ambitiosorum miserrimam servitutem multò etiam intolerabiliorem facit stipendij tenuitas: cùm non modò nihil solidi fructûs ex tot laboribus capiant; sed neque ipsam famam, levissimum cæteroqui, & inane præmium, sinceram, atque plenam obtineant.

16. Testantur id duo cum primis famosa Ambitionis mancipia, Hannibal nimirum, Italiæ terror.

17. Et Macedo, plusquàm unius Orbis prensator: integram neuter quantocunque conatu famam adeptus.

18. Quis igitur manifestò non videt, quàm solicitus, æger, ac quietis ignarus hujusmodi hominum animus sit: dum famam per tot expetitam labores, & in qua omnem vitæ fructum constituunt, adeo sibi curtam contingere; contra verò iniquis hominum judicijs, quæ, tanquam extrema suppliciorum, formidant, assiduè notari se sentiunt: nec ullam aut hæc prorsus vitandi; aut illam plenè assequendi, vel si rumpantur, rationem aspiciunt?

19. Præsertim verò cùm eum scopum à suâ sibi Ambitione propositum habeant; ut nonquam.

quamcunque solùm referant gloriam; sed neminem vel summorum hominum in eâ parem, atque æmulum habeant: cujus certaminis & summa difficultas, & nulli sperabilis victoria.

20. Querela de Ambitione, deque publicis, & funestissimis cladibus, ab eâ Orbi terrarum per summum toties nefas illatis.

21. Quorum luculentum specimen ex civili bello, à Julij Cæsaris Ambitione excitato, desumitur.

22. Omissis postremò intestinis alijs animi morbis, Euthymiæque hostibus, habendi nimirum cupiditate, tristitiâque, & inconsulto timore, quorum vim jam antea in superioribus libris retudimus; gravissimi Cruciatus, terroresque explicantur, quibus admissi criminis conscientia assiduè improbos vexat, & de potestate mentis quodammodo dimovet.

23. Adeo ut nulla deliciarum, & fortuitorum Bonorum copia, exhilarandis tam dira inter tormenta miserorum animis, prosit.

24. Qua de re Dionysius Tyrannus, & Tiberius Cæsar dubitare neminem sinunt.

25. Explicata jam hujuscemodi Pestium teterrima indole, quæ omnibus incitamento sit, ut eas velint ab animo excludere; afferenda deinceps supersunt Præcepta, quibus quilibet instruatur, ut id norit præstare. Si enim ad firmam voluntatem certa etiam disciplinæ acces-

ferit ratio ; non minor hic referetur de Stultitia, quàm relatus in superioribus libris fuerit de Fortunâ triumphus : omnibusque adeo cum externis, tum interioribus perturbationum causis sublatis, nihil jam supererit, quod animi quietem solicitet.

26. Revocato itaque ad Iram disputationis cursu, cavenda primò præcipimus, quæ illi fomitem atque ansam suppeditant.

27. Non tamen solicita usque adeo diligentia, ut in superstitionem degeneret, cæcoque timore, vel ab necessarijs, & honestis muneribus obeundis nos avocet.

28. Sat erit universè in occupationibus modum tenere ; ne vel ipsæ nimiâ multitudine, & assiduitate animum ; vel animus nimiâ in ijs contentione se premat.

29. Accedat huc circumspectio in deligendis sodalibus, quorum mores ad mutuam concordiam sint apti.

30. Et quia neque ab occupationibus, neque à sodalibus plus præberi occasionis iracundiæ solet, quàm ab animi ipsius, delicato nimis cultu instituti, mollitie ; illud curæ potissimùm sit, ut genio interdum contradicere, durique aliquid, & cum nativâ illius propensione pugnantis ultro ferre assuescamus.

31. Non tamen existimandum ita hæc à nobis præcipi, quasi vel nostrâ, vel humanâ quavis arte omnes omnino iracundiæ occasiones

amo-

amoveri posse arbitremur. Artis quidem, prudentiæque opus est, quoad fieri possit, illas minuere; fortitudinis verò, & constantiæ, quæ præcidi nequeunt, viriliter sustinere. Quod ut fiat; magno erit adjumento, quidquid bilem in rebus gerendis concire possit, animo ante prospicere, meditatosque, & ad omnia ritè instructos in arenam prodire.

32. His adeo, ad pugnam vel cautè submovendam, vel fortiter excipiendam, comparatis in antecessum præsidijs; reliquum est eas artes depromere, quibus Ira jam cominus Rationem aggrediens, & in præcordijs excitata vincatur. Proderit primò meminisse, quàm fœda, & indecora sit irati hominis facies, quàm stultæ voces, quàm turbulenti, & ridiculi Motus: ut illius saltem fœditatis nos pudor contineat, ne, præter Decorum furiosè bacchantes, irrisui spectantibus simus.

33. Tum hæc pugnæ ratio tenenda, ullo ne dicto, factoque iræ indulgeamus. Nam illam sustinere, vicisse est: cum nihil aliud quàm Impetus sit, adeoque, nisi statim dejecerit hóminem; brevi morâ languescat, per seseque deficiat.

34. Neque solùm conandum, ne aliquid ex Ira, sed etiam ne aliquid, ad quod Ira quoque incitare potest, tunc decernamus: cùm vix hoc ab illo soleat distingui, licet secus in eâ mentis perturbatione videatur. Consultissimum

igitur erit, dare rationi spatium, & ea, ad quæ tum animus ardens impellit, aliud in tempus, sedata mente, perque otium retractanda, differre.

35. Postremò maximi ad victoriam momenti tunc erit, animi perturbationem ita penitùs regere; ut non modò nulla ipsius signa foris emineant; sed contra vox, vultus, Motusque omnis hilaritatis, & pacis speciem præseferant. Brevissimè enim scenica illa simulatio in rei veritatem, & in animi Habitum exterior facies transibit.

36. Sed parùm efficacitatis in allatis huc usque præceptionibus fuerit, si vitio carere *iracundiam*, quin & multùm prodesse *opinemur*. Contrarium hic ergo statuitur: & primò nec justam, nec utilem eam esse *in* puniendis delictis probatur: cùm, præceps ac *turbida*, non facilè justum ultionis modum, atque ordinem teneat: qui tunc optimè servatur, cùm, vacuo à perturbationibus animo, ad solius rationis Præscriptum puniuntur delicta.

37. Præterea, cùm nemo sit prorsùs criminis purus; id jus, atque ratio videtur exigere; ut quales quisque adversùs sua crimina judices, misericordes scilicet potiùs, quàm iratos, desiderat; talem adversùs aliena se & ipse *judicem* præbeat.

38. Immo, vel si nullius quis foret criminis conscius; adhuc minùs justè irasceretur pec-

can-

cantibus: cùm eos miserari potiùs hoc nomine, tamquam infelicissimos, debeat, Medici exemplo, qui Ægrorum putria membra non irascens, at invitus, & miserans secat.

39. Denique, licet vultûs, vocisque iracundia improborum contumaciam terrore compescat; non tamen propterea conficitur, consentaneam esse rationi iracundiam: cùm illius ficta in vultu, atque voce simulatio ad salutarem hunc incutiendum terrorem, citra ullam animi perturbationem, sufficiat.

40. Secundò, neque experi, laudarique posse Iram, ostenditur, tamquam ad difficultates fortiter superandas sit Virtutis, atque animi calcar. Nam nihilo seciùs ad ardua quæque invadenda, & strenuè superanda nudæ honestatis respectu incitari animus potest.

41. Immo vel hinc Iræ pernicies colligitur, quòd immodico ardore, ultra legitimos fortitudinis limites, vel aperta in exitia, quos corripuit, impellat: cùm Ratio validos quidem, sed prudentià temperatos, adeoque salutares, habeat Impulsus: confirmaturque id Fabij Maximi exemplo, qui, cunctando, iræque obsistendo, rem Romanam restituit.

42. Succedunt jam pravi Amoris, seu Libidinis veriùs remedia. Hoc enim adversùs fœdissimam luem in primis profuerit, splendidum, quod iniquissimè usurpavit, quoque veluti fuco innatam turpitudinem velat, Amoris illi nomen detrahere.

43. Quin oppositam adeo de illius fœditate speciem imbibere; ut vel mentio, vel recordatio nauseam, atque horrorem commoveat.

44. Quanquam neque huic odio nimis fidendum: cùm nihil eâ peste fraudulentum, & illecebrosum sit magis, nihil, quod mutare celeriùs, suamque in ditionem redigere vel Victorum, Herorumque animos soleat.

45. Cujus rei documenta, *Sampson, David, & Jacobus* Eremita afferuntur.

46. Superesse igitur, ut, qui tutus in hac pugnâ esse velit, omnes hosti fallacissimo aditus diligentissimè obstruat: oculis primo sollerti custodiâ vallatis, ne venefico fascinentur aspectu.

47. Auribus secundò ad sirenias quaslibet incantationes occlusis.

48. Tertiò librorum Cupidinea tractantium sibi penitùs lectione interdictâ.

49. Omnibus tandem declinatis eorum, qui mortiferâ hujusmodi scabie inficiuntur, commercijs.

50. Nihil tamen magis cavendum, quàm, ut ne animus, sub Venereæ titillationis exortum, sui morbi initijs conniveat: sed prima illa contagionis veneniferæ semina eâdem, atque adeo promptiori, quàm illapsum gremio ignem, celeritate excutere, atque opprimere studeat.

51. Ad quod rite præstandum plurimùm

con-

conferet, honestis se curis aliò avocare, otiumque, quo maximè Cupidinis nequitia fovetur, effugere.

52. Ultimum, sed præcipui usûs, Monitum sit, Divina crebro auxilia implorare, illisque solummodo in ancipiti adeo certamine, tantaque humanæ conditionis imbecillitate confidere.

53. Jam verò ad Ambitionis remedia quod pertinet; facilè ab illius se tyrannide animus vindicabit; si primò, quæ de laboriosâ hujusce vitij servitute, vanaque, & exiguâ mercede supra memoravimus, in animum altè demittat, assiduéque ante oculos habeat.

54. Secundò, si fictæ illi generositatis larvam detraxerit: cùm reverâ nihil esse ambitiosi hominis indole abjectius pluribus ex argumentis liquidissimè pateat: tum quòd non uni, sed innumeris Dominis se illis ultro submittit, eorum nutus observans, gratiam captans, reprehensionem formidans, èque arbitrio suspensam felicitatem suam habens.

55. Tum quòd, veræ magnanimitatis ignarus, levissimo pretio sudores suos licitatur, minimâ popularis auræ mercede & illos satis repensos, & se affatim beatum existimans.

56. Tum quia suum gloriæ studium omni arte dissimulat, ne in risus nimirum, & fabulam abeat, si deprehendatur, formidans: ipsemet adeo Ambitionem indecoram, ac luce indignam confessus.

Q 5 57. Ter-

57. Tertiò multùm etiam ad sedandum famæ ardorem conducet, si ille error discutiatur, qui Ambitiosorum plerisque solet imponere, omnium oculos in se esse conversos, omnium per ora suum nomen volare, omnium mentes sui admiratione occupari, per voluntarij cujusdam somnij speciem, fingentibus.

58. Quo errore nihil inanius: cùm hominum sibi quilibet vacet; de alijs securus, & parcissimè cogitans: ut Cicero suomet experimento intellexit.

59. Idque adeo duplici etiam argumento probatur: primò, quia nihil est causæ, cur speremus majori Alijs curæ nos fore; quàm nobis ij sint. Jamverò quisque sibi est optimè conscius, quàm raró, & remissè de Alijs seu loquatur, seu cogitet: quàm paucos ex tot præstantibus per Orbem Viris vel tenui ex famâ cognitos habeat: quam multa in ijs etiam, quos novit, desideret, ac reprehendat.

60. Alterum argumentum est, quia non multùm seu observare, seu mirari solemus, nisi eos, qui nostrâ in professione videntur excellere: his verò æmulatio iniquiores non judices facit. Ut profectò vix ulli Mortalium eximiam apud homines, partim incuriosos, si alieni sint; partim obtrectatores, si socij, laudis, atque famæ celebritatem liceat referre: stultumque adeo videatur, pro re tam incertâ, atque tenui, tot laboribus, & curis vitam absumere.

61. Sta-

61. Statuitur postremò, non magni operis esse inexpertam, atque absentem gloriam negligere: difficillimum verò ejusdem, ubi acquisita semel fuerit, seu conservandæ, seu amplificandæ curam prorsùs exuere.

62. Idque adeo petitus è communi vitâ experimentis probatur.

63. Unde pronum cuivis colligere, quàm solerti studio ab ijs cavendum compedibus sit, quibus semel obstricto vix ulla recuperandæ in posterum libertatis spes superest.

64. Hortatio ad strenuè pugnandum cum hujusmodi vitijs, quorum victoria à criminum pariter stimulis quietem conscientiæ præstabit, nullumque adeo intestinum hostem, à quo tranquillus animi status evertatur, relinquet.

65. Hujus porrò interioris belli, palmarumque, quas in eo colligit virtus, exemplum proponuntur recentes, invictissimi Cæsaris LEOPOLDI Othomano de hoste victoriæ.

LIBRI VI.

De Interioribus, ac solidis Bonis, quæ animi Tranquillitatem absolvunt.

1. Cùm vera, & solida animi Bona in Sapientiâ, & Virtute sint posita; nonnulla Virtutis, Sapientiæque Præcepta, ad animi Tranquillitatem stabiliendam, & absolvendam utilia, tamquam operis instituti coronis, hoc in libro adjunguntur.

2. Primum Præceptum, In vitæ curriculo multitudinis cæcæ, perque devia, & abrupta sine consilio vagantis, *auspicia* non persequi.

3. Neque enim errorem ideo minùs pravum, & noxium esse; quia erretur cum multis.

4. Sapientem igitur, Solis exemplo, contra Mundi cursum, proprio sibi motu, atque tramite eniti.

5. Secundum, In Divina, atque æterna mentem attollere, &, quantùm fieri potest, defigere.

6. Illorum enim occupatus magnitudine animus, quidquid ex mortalibus Bonis majorum

tum ignoratione eximium putatur, nullo jam negotio despiciet.

7. Nec secus præsentis vitæ aspera omnia, beatissimam, jam jam adfuturam immortalis ævi sortem prospiciens, facillimè perferet.

8. Tertium, Conditioni, quam Deus, & Natura assignavit, omissâ alienæ sortis invidiâ, acquiescere.

9. Quod factu proclive erit, si, contra Stultorum morem, nostræ sortis fructus, alienæ verò onera contemplari discamus.

10. Nullum quippe Vitæ genus occurrere, quod omni fructu, omni incommodo careat, & unde Sapiens lætitiæ argumenta; stultus mæroris causas non ducat.

11. Neque indignandum proprio statui, quòd naturà obscurus, atque ignobilis sit: cùm ubivis Sapienti gloriæ campus pateat, ut Epaminondæ, aliorumque præstantium virorum exempla testantur.

12. Vitam quippe hominum dramati similem esse, in quo non plus laudis refert, qui præstantiores partes accepit; sed qui suas, quæcunque illæ sint, concinniùs gerit.

13. Quartum, In propositis constanter hærere: cùm alienum prorsus à Sapientia sit, novitatis illecebra, vel cœptorum tædio à susceptis ritè consilijs in diversum traduci.

14. Quæ levitas pluribus in exemplis describitur, primò Hominis loca mutantis:

15. Tum mercatoris ad lucra, quæ in periculo damnarat, statim redeuntis:

16. Philologi demum jam hæc, jam illa studia amplectentis.

17. Hujus porrò mutabilitatis origo eà posse videtur afferri, quòd homines in rebus, quas tractant, non verò in ratione eas tractandi suam quietem constituunt.

18. Quocirca corrigendum ejusmodi errorem, pensandumque initio maturè, quid facto opus sit: ubi Ratio hoc, vel illud persuaserit; ab eo nihil mox deflectendum, quæcunque se in operis progressu molestiæ, & difficultates objiciant.

19. Quintum, Non impetu subito, *sed prudenti* judicio ad agendum moveri.

20. Licet enim grave initio sit, genij ardorem compescere; duriùs tamen multò esse, per quævis præcipitia, & abrupta impotenti illius libidine auferri.

21. Præsertim verò cùm animus, severè aliquamdiu habitus, paulatim contumaciam imminuat, & tandem Rationis imperium pati condiscat: equini instar pulli, qui domitus Rectori se facilem præbet: contra verò indulgenter diu habitus vix ulla deinde vi ad parendum potest induci.

22. Sextum, Nihil admittere, cujus nos peracti serò deinde pœniteat. Stultorum enim esse, quidquid animo in præsens arrideat, sine ullo

Malo-

Malorum indidem profluentium respectu, statim invadere.

23. Quæ Stultitia in voluptarijs, ambitiosis, & iracundis hominibus luculentiùs intuenda proponitur.

24. Quin ipsius etiam Epicuri testimonio damnatur.

25. Septimum, Vitam, animique quietem non differre.

26. Nihil enim hac dilatione esse stultius: cùm nulla tempora animi otio idonea non sint.

27. Idque serò à multis animadverti sub exitum vitæ, suum errorem damnantibus, quòd, vanà futuræ quietis spe, irritum, assiduas inter curas, & occupationes, ævum perdiderint, & fruenda dum parant; se omni vitæ fructu privaverint.

28. Octavum, Animi otium cum honestis occupationibus, vitæque ministerijs conjungerè.

29. Id verò facilè præstaturum, qui neque plus justo sibi occupationum, & laborum assumat, neque illis ob spem lucri, vel gloriæ, sed unius honestatis gratiâ mentem, atque corpus exerceat. Sic enim liber, Suique, & rerum potens sapienti ratione omnia temperabit: neque se negotijs servili anxietate subijciet, properans opus absolvere, veluti tum demum illius fructum collecturus: sed, quæ aget, sibi, ac suæ

tran-

tranquillitati coget servire, ex ipsomet rerum actu lætitiam percipiens.

30. Nonum, Nihil vel honestarum, quæ extra hominis arbitrium sunt, rerum justo vehementius optare.

31. Non quidem ut omni affectione animus anxioque ardore quietem perturbent.

32. Decimum, Supervacuas aliena observandi curas compescere, ut quæ mæroris, iracundiæ, aliarumque perturbationum materiem soleant suggerere.

33. Quod si aliquid ultro in alienis se moribus, atque Factis indignum objecerit, cui mederi nostrum minimè sit; Divino id judicio relinquere, & à cogitatione, ac memoriâ quamprimùm expungere.

34. Non minimam siquidem nostrarum molestiarum partem ex Alijs oriri, magnumque proinde earum compendium ab eo fieri, qui, in utili externarum rerum cogitatione dimissâ, sibi norit vacare.

35. Undecimum, Humanum omne genus fraterno amore complecti, ejusque felicitatem, non secus, ac propriam, pro virili curare.

36. Præclara benefici hujusce animi documenta à Tito Cæsare, Cyro Persarum Rege, & Cimone Athenienſi exhibita.

37. Quibus ritè laudatis, nullum hac Boni communis procuratione, seu jucundiorem, seu nobiliorem esse opum Usum, atque fructum statuimus.

38. Id-

38. Idque studium si, pro eo, ac par est, in omnium animis vigeat; auream proculdubio, & beatam homines ætatem acturos.

39. Duodecimum, ultimumque, & par omnibus cæteris unum felicis vitæ præceptum, Deo Opt. Max. per intimam contemplationem, amoremque conjungi. Nusquam enim, prætterquam in ipso, perfectam animi requiem, satietatemque inveniri à Mortalibus posse.

40. Nam creatarum quidquid est rerum, ut plurimum Boni in sese fruendum obijciat; plus tamen desiderandum relinquit. Ipse verò, cùm omnium cumulatissimam Bonorum Summam in se complectatur, immo Bona, quæ concipi possunt, omnia in unum prorsus individuum, atque simplex colligat Bonum; nil Amantis in animo inexpletum, atque vacuum relinquit.

41. Adde, quòd alibi Bona semper Malis miscentur, adeo ut ~~sincerè, & con~~trario sine animi motu, diligi nequeant. At summo in Bono nihil non bonum, nihil usquequaque, & toto pectore amandum.

42. Præterea cæterorum Bonorum, quemadmodum incerta, fragilisque est possessio; sic & amor solicitus. At Deum nemo rapit nolentibus: quin ipsa mors, quæ Bonis alijs dispoliat, in hujus nos pleniorem possessionem inducit: ut proinde illius amor, quemadmodum odio, sic & metu sit vacuus.

43. Deum porrò paratam homini possessio-

nem

nem esse, ex maximo illius erga nos amore manifestè colligitur. Omnis enim Amans Amati res est. Cùm igitur effusissimam supremi erga nos authoris charitatem maxima ab eo nobis collata beneficia planissimè ostendant; quidni, nostrum itidem, dummodo velimus, eum esse, pari perspicuitate demonstrent?

44. Immo ex hoc ejus maximæ, quæ in ipso amando reperitur, jucunditatis. Nam amor tunc jucundissimus; cùm perfectè reciprocus. Nemo autem reciprocam se amantibus vicem liberaliùs refert, quàm Deus. Nam mortales Amici non totum Amico suum amorem impendunt; sed ejus sibi retinent partem, partem etiam in alia derivant. At ipsius amor totus, *atque* integer & indivisus singulos se amantium complectitur, nihilo minor ad quemlibet eorum perveniens; ac si ipsi tantùm vacaret: adeo ut certo certiùs persuadere sibi quilibet possit, nihil sibi quantamcunque fruentium eâdem sorte Sociorum turbam obstare; quin plenissimè, integerrimèque à Deo ametur.

45. Denique, cùm amor omnia faciat communia; qui mortalibus Amicis conjungitur, eorum adversos casus, non secus, ac suos, lugeat necesse est. Quantò igitur illius lætior amicitia, qui plenè beatus nullam ex seipso lugendi materiem suis amatoribus præbeat, sed in suæ illos potiùs sincerissimę immensissimæque beatitatis communionem asciscat.

46. Ne-

46. Neque quisquam excelsum adeo Fœdus, tamquam aliquid sorte suâ majus, desperet. Nam & supremus Author ad hanc secum necessitudinem ineundam ultro nos stimulat; & hominis animus ad eamdem, suum velut ad finem, suavissimè rapitur. Quin etiam adeo necessarium quodammodò habet summi Boni amorem, ut illud, vel nesciens, in alijs quibuslibet rebus videatur appetere: cùm nihil, nisi ratione Boni, appetat: Bonum verò quodvis, unde creatæ res appeti possunt, nihil sit aliud, quàm levissima quædam summi Boni adumbratio.

47. Si igitur à rudibus ijs simulacris ad perfectissimum, æternumque intuendum exemplar mens transeat; nihil jam negotij supererit, ut totus quoque amor ad eamdem illam omnis Boni, Pulchrique inimitabilem formam suas curas convertat: qua nimirum præsente finitarum omnis rerum Venustas, multò magis, quàm ad Solis Exortum nocturnus syderum fulgor, ex oculis deficit.

48. Tranquillus, & felix animi, Deo uni adhærentis, status generatim describitur.

49. Ejus aliqua effigies in sanctissimis Ægyptiarum solitudinum accolis intuenda exhibetur.

50. Impetus animi, spectabilia, & creata omnia, præ immensâ supremi Conditoris pulchritudine, fastidientis: intimamque cum eo conjunctionem ardentissimè suspirantis.

51. Ejus-

51. Ejusdem imploratio, suum cæcis ut Mortalibus detegat jubar, omnium amores, ubi plenè agnoscatur, in se unum versurus, utpote qui omnimoda, & perfecta votorum sit quies, atque cordis tranquillitas.

52. Cujus suavissimi nectaris venas omnes, ac rivos cùm, quàcunque fluxerat, noster hactenus indagaverit labor; nihil est, cur tendendum sibi putet ulteriùs, ad inexhaustum, purissimumque jam fontem devectus, ex quo uno plena sperari, hauririque tanti muneris possit satietas.

LAUS DEO.

